

Айзък Азимов

Прелюдия за Фондацията

На Дженифър Брел – „Зелената писалка“, най-добрата и най-
трудолюбивата редакторка в света

НЯКОЛКО ВСТЪПИТЕЛНИ ДУМИ

Когато написах „фондацията“, появила се през 1942 година в майския брой на „Бстаундинг сайънс фикшън“, няха никаква представа, че съм започнал поредица, която накрая щеше да нарасне до шест тома, състоящи се от общо 650 000 думи (засега). Нито пък предполагах, че тя ще се обедини с моята серия от къси разкази и романи за роботите и с романите ми за Галактическата империя така, че да включва общо (засега) четиринадесет тома или около 1 450 000 думи.

Ако проучите кога тези книги са излезли от печат, ще видите, че между 1957 и 1982 г. има двадесет и пет годишен промеждутък, през който не съм добавил нищо към тях. И то не е защото внезапно съм престанал да пиша. Всъщност аз работех с пълна скорост през целия този четвърт век, ала над други неща. Това, че през 1982-ра се върнах към двете поредици, не беше само моя идея, а резултат от комбинирания натиск от страна на читатели и издатели, който в края на краищата стана неудържим.

Във всеки случай ситуацията се задълбочи достатъчно, за да почувствам, че феновете може би ще се зарадват на нещо като пътеводител към поредиците, тъй като те не са писани в реда, в който навярно би следвало да се четат.

Четиринадесетте книги, всички до една публикувани в САЩ от „Дабълдей“, предлагат своего рода история на бъдещето, която може би не е съвсем свързана, тъй като в началото не си бях поставил за цел да постигна строга последователност. От гледна точка на логиката (а не според датата на излизане от печат) хронологичният ред на книгите е следният:

1. „Всичко за роботите“ (1982). Това е сборник от тридесет и два къси роботски разказа, публикувани между 1940 и 1976 година, който включва всички известни от по-раншния ми сборник „Аз, роботът“. От неговата поява насам съм написал само още един подобен разказ. Става дума за „Роботски сънища“, който засега не се е появявал в сборник на „Дабълдей“.

2. „Стоманените пещери“ (1954). Първият от моите романи за роботите.

3. „Голото слънце“ (1957). Вторият роман за роботите.

4. „Роботите от Зора“ (1983). Третият роботски роман.

5. „Роботи и Империя“ (1985). Четвъртият роботски роман.
6. „Космически течения“ (1952). Първият от моите имперски романи.
7. „Звезди като прах“ (1951). Вторият имперски роман.
8. „Камъчета в небето“ (1950). Третият имперски роман.
9. „Прелюдия за Фондацията“ (1988). Това е първият роман за Фондацията (при все че засега е последният написан).
10. „Фондацията“¹ (1951). Вторият роман за фондацията.
11. „Фондация и Империя“ (1952). Третият фондационен роман, изграден от два дълги разказа, издадени за пръв път през 1945 година.
12. „Втората Фондация“ (1953). Четвъртият фондационен роман.
13. „Острието на Фондацията“ (1982). Петият фондационен роман.
14. „Фондация и Земя“ (1983). Шестият фондационен роман.

Дали ще добавя още томове към поредиците? Бих могъл. Има място за по една книга между 5 и 6 и между 9 и 10, както, разбира се, и между повечето от другите. А и спокойно мога да напиша нови томове след 14-ия – толкова, колкото си искам.

Естествено все ще трябва да има някаква граница, защото не очаквам да живея вечно, но пък наистина възнамерявам да се задържа на грешната земя колкото е възможно по-дълго.

Айзък Азимов

1. Ако не искаме да разбъркваме номерацията, тук може би като 9а би следвало да вместим написания по-късно и излязъл след смъртта на Азимов роман, „Битката за фондацията“ (1993). – Бел.пр.

I. МАТЕМАТИКЪТ

КЛЕОН ПЪРВИ – Последният галактически император от Антунската династия. Роден е през 11 988 г. от Галактичната ера – годината, през която е роден и Хари Селдън. (Смята се, че рождената дата на Селдън, в която някои учени се съмняват, може би е била преправена така, че да съответства на тази на Клеон, с когото се предполага, че той се е срещнал скоро след пристигането си на Трантор.)

След като на двадесет и две годишна възраст Клеон Първи наследява имперския трон, неговото царуване представлява любопитен промеждутък от спокойствие в онези объркани времена. Това несъмнено се дължи на уменията на първия му министър, Ето Демерцел, който така ревностно се е укривал от погледите на хората, че за него се знае твърде малко. Самият Клеон...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“²

1

Като сподави една лека прозявка, Клеон рече:

– Демерцел, да си чувал случайно за някакъв човек на име Хари Селдън?

Беше император от малко повече от десет години и се случваше при тържествени поводи, нагласен с мантия, корона и скипър, да успее да изглежда величествен. По същия начин бе сторил например на собствената си холограма, изправена в нишата на стената зад него. Мястото ѝ беше така изчислено, че явно доминираше над другите ниши, където стояха холограмите на няколко от неговите предшественици.

Образът не беше напълно адекватен, защото макар косата на Клеон да бе светлокестенява – и на холограмата, и в действителност – холографът я изкарваше малко по-гъста. Освен туй в лицето на изображението имаше известна асиметрия, тъй като лявата част на горната му устна се издигаше мъничко по-високо от дясната, а в портрета това някак си не се забелязваше. Пък и ако оригиналът се изправеше и застанеше до холографския си образ, щеше да се види, че не му стигат два сантиметра до високото метър и осемдесет и три изображение; а може би и че е

2. Всички цитати от Енциклопедия Галактика тук са взети от 116-то издание, публикувано през 1020 г. от Ерата на Фондацията от Енциклопедия Галактика Пъблишинг Къмпани, Терминус, с разрешение на издателите. Бел.авт.

малко по-пълнен.

Естествено холограмата представляваше официалният портрет за коронацията – тогава той беше по-млад. И все още изглеждаше млад, пък и доста хубав, и когато не се намираше в безжалостните лапи на някоя официална церемония, на лицето му се четеше смъртно добродушие.

С уважителния тон, който внимателно бе култивирал, Демерцел повтори:

– Хари Селдън? Сир, това име не ми е известно. Би ли трябвало да зная за него?

– Министърът на науката ми го спомена снощи. Помислих си, че може би не ти е непознато.

Демерцел леко смръщи вежди – съвсем лекичко, защото в присъствието на императора човек не бива да се чумери.

– Сир, за тази личност той би трябвало да каже на мен. Ако вземат да ви обстрелват от всички страни...

Клеон вдигна длан и първият министър мигом млъкна.

– Моля те, Демерцел, никой не е в състояние вечно да се придържа към формалностите. На приема снощи минах покрай него и размених от учтивост две-три думи, а той взе, че се раздрънка. Не можех да му откажа да го изслушам и се радвам, че го сторих, тъй като беше интересно.

– В какъв смисъл интересно, сир?

– Ами-и, сега не е както едно време, когато науката и математиката са били обща мода. Тия работи като че някак си са позамрели. Сигурно защото всички открития вече са направени, не мислиш ли? Очевидно обаче все още може да се случват интересни неща. Поне ми казаха, че било любопитно.

– Министърът на науката ли ви го каза, сир?

– Да. Този Хари Селдън присъствал на едно математическо събираще тук, на Трантор – изглежда по някаква причина го правят на всеки десет години – и обяснил как е доказал, че човек би могъл математически да предсказва бъдещето.

Демерцел си позволи да се поусмихне.

– Или министърът на науката, който не е кой знае колко проникателен, е сбъркал, или математикът. Тази работа с предсказването на бъдещето определено ми напомня детинските приказки за магьосници.

– Така ли, Демерцел? Но хората вярват в такива неща.

– Хората, сир, вярват на много неща.

– Само че те вярват в такива неща. Ето защо няма значение дали предсказването на бъдещето е възможно, или не. Ако някой математик

би ми предсказал дълго и щастливо царуване, а на империята – времена на мир и преуспяване... Е, туй няма ли да е добре?

– Положително би било приятно човек да го чуе, само че каква ще е ползата, сир?

– Та нали ако хората повярват, те ще действат въз основа на тази си вяра. Сума ти предсказания са се превърнали във факти просто защото са повярвали в тях. Наричат ги „самоосъществяващи се пророчества“. Всъщност като си мисля сега за тия работи, сещам се, че точно ти ми ги обясни веднъж.

Демерцел скромно се съгласи.

– Сигурно съм бил аз, сир. – Очите му внимателно изучаваха императора, сякаш за да прецени докъде ще го отведе този разговор. – И все пак, ако беше тъй, човек би могъл да накара когото и да било да изрече подобно пророчество.

– Не на всички ще повярват еднакво, Демерцел. Един математик обаче, който е в състояние да подкрепи своето твърдение с математически формули и терминология... Може никой да не го разбере и въпреки това всички да му повярват.

– Сир – рече Демерцел – както винаги сте прав. Живеем в тревожни времена и определено би си струвало труда да ги поуспокоим по начин, който няма да изисква нито пари, нито военни усилия – които пък в най-новата история са донесли твърде малко полза и много бели.

– Точно така, Демерцел – кимна ентузиазизирано императорът. – Докарай ми тоя Хари Селдън. Казвал си ми, че си пуснал въдиците си до всяка част от бушуващия свят – дори и там, където моите армии не смеят да отидат. Дръпни тогава една от тези въдици и ми докарай математика. Нека го видя.

– Ще бъде сторено, сир – заяви Демерцел, който лично бе осигурил появата на Селдън и сега си отбеляза наум да похвали министъра на науката за добре свършената работа.

2

По него време Хари Селдън не правеше кой знае какво впечатление. Също като император Клеон той беше на тридесет и две, но висок само метър и седемдесет и три сантиметра. Лицето му бе гладко и приветливо, косата – тъмнокестенява, почти черна, а дрехите му носеха непогрешимия отпечатък на провинциализма.

На всеки човек от по-късно време, който го познаваше единствено като легендарен полубог, би се видяло почти светотатство косите му да не са бели, лицето му да не е старо и набраздено, да няма кротка усмивка, излъчваща мъдрост, и да не е седнал в инвалидна количка. Дори и тогава обаче, в доста напреднала възраст, очите му си останаха приветливи. Което е право, право си е.

А сега, на тридесет и две години, те бяха особено приветливи, тъй като току-що бе изнесъл доклада си на Конференцията. Докладът бе предизвикал известен (макар и като че хладен) интерес, но все пак старият Оустъфит бе наклонил глава към Селдън и изрекъл:

– Изобретателно, млади човече. Много изобретателно.

Което, произнесено от Оустъфит, беше задоволително. Много задоволително.

После обаче нещата бяха получили ново, и то съвършено неочаквано развитие и Селдън не бе сигурен дали то би следвало да увеличи приветливостта и да усили задоволството му.

Беше впил поглед във високия, облечен в униформа млад мъж – емблемата с космическия кораб и слънцето стоеше елегантно от лявата страна на туниката му.

– Лейтенант Олбан Уелис – каза офицерът от императорската гвардия и прибра идентификационната си карта. – Сега, господине, ще дойдете ли с мен?

Той, разбира се, беше въоръжен. В коридора отвън имаше още двама гвардейци. Селдън знаеше, че независимо от безупречната му вежливост няма никакъв избор, но нямаше и никакви причини да не потърси повече информация.

– За да се видя с императора ли? – запита.

– За да бъдете отведен в Двореца, господине. Моите задължения се простират дотук.

– Но защо?

– Не ми казаха защо, господине. Имам само точни инструкции, че вие трябва да дойдете с мен – по един или друг начин.

– Излиза сякаш съм арестуван. Не съм направил нищо, за да го предизвикам.

– По-скоро можете да кажете, че излиза сякаш са ви дали почетен ескорт... ако не ме бавите повече.

Селдън не го бави повече. Стисна устни, за да пресече по-нататъшните си въпроси, кимна и тръгна. Дори и да отиваше на среща със самия император, за да получи неговата похвала, не намираше нищо радостно

в този факт. Той беше за империята (тоест за това световите на човечеството да бъдат мирни и обединени), но не беше поклонник на императора.

Лейтенантът вървеше напред, другите двама – отзад. Хари се усмихваше на срещнатите и се изхитряше да изглежда необезпокоен. Щом излязоха от хотела, качиха се на един официален автомобил. (Математикът неволно плъзна длан по тапицериата; никога не бе влизал в толкова натруфена кола.)

Намираха се в един от най-богатите райони на Трантор. Куполът над тях бе достатъчно висок и човек можеше да се закълне – дори човек като него, роден и израснал в провинциален свят – че са на открито. Наистина, не се виждаше нито слънце, нито сенки, ала въздухът бе лек и свеж.

Сетне всичко отмина, куполът се прихлупи над главите им, стените ги притиснаха отстрани и те се понесоха по една затворена алея, обозначена на равни интервали с космическия кораб и слънцето, което очевидно (така си помисли той) я резервираше само за официалните превозни средства.

Една врата се отвори отпреде им и автомобилът профуча през нея. Пролуката веднага изчезна след тях и те отново се озоваха на открито – този път сред същински, действителен простор. Единствената ивица открита земя на Трантор заемаше двеста и петдесет квадратни километра и на нея се издигаше императорският дворец. Селдън мислено отбеляза, че с удоволствие би се възползвал от възможността да поброди по тази открита земя – не заради Двореца, разбира се, а защото там се намираше и имперският университет, и най-интригуващото от всичко – Галактическата библиотека.

Все пак при преминаването от затворения купол над Трантор в откритата ивица гора и паркове той бе попаднал в свят, където облаците затъмняваха небето и мразовитият вятър проникваше под ризата. Натисна клавиша, който затваряше прозореца на автомобила.

Денят навън беше определено не приветлив.

3

Селдън изобщо не предполагаше, че ще се срещне с императора. В най-добрия случай щеше да беседа с някой чиновник от четвъртия или петия ешелон, горд с факта, че говори от името на Клеон Първи.

Колко ли хора някога са виждали самия император? Лично, а не по холовизията? Колко души са видели истинския, осезаем властник, дете никога не напускаше територията на Двореца, из която сега автомобилът носеше своите пътници?

Броят им беше пренебрежимо малък. Двадесет и пет милиона населени светове, всеки със своя товар от един милиард или повече човеци – и сред тези квадрилиони човешки същества колцина бяха тези, които някога щяха да зърнат със собствените си очи живия символ на галактическото единство? Хиляда?

А и какво значение имаше? Императорът наистина не бе нищо повече от символ – досущ като космическия кораб и слънцето, само че по-рядко срещан и далеч по-малко реален. Не императорът, а неговите войници и чиновници, плъзнали навсякъде, бяха онези, които представяха една империя, превърнала се във воденичен камък за своите граждани. Така че, когато го въведеха в една умерено голяма и разточително мебелирана стая и той завари там някакъв младолик мъж, който седеше на ръба на маса, разположена в нещо като остъклена беседка – стъпил с единия крак на пода и люлеейки другия във въздуха – Селдън веднага се запита дали някой дребен чиновник би го гледал с такова невъзмутимо добродушие. Неведнъж бе установявал факта, че всички държавни служители и особено ония, които служеха непосредствено на императора, винаги изглеждат угрижени, сякаш носят на раменете си цялата тежест на Галактиката. И, като че ли, на колкото по-ниско стъпало в йерархията се намираха, толкоз по-угрижени и заплашителни бяха техните лица.

Следователно този ще да е някой чиновник, издигнал се толкова високо по служебната стълбица и гален от слънцето на властта тъй ярко, че да не изпитва никаква необходимост да го засенчва с начумерената си физиономия.

Не бе сигурен доколко впечатлен би трябвало да бъде, но почувства, че ще е най-добре да запази мълчание и да остави другия да заговори пръв.

Младият мъж рече:

– Мисля, че вие сте Хари Селдън. Математикът.

Селдън отвърна с едно лаконично „Да, господине“ и отново зачака.

Събеседникът му махна с ръка.

– Би следвало да е „сир“, но аз мразя церемониалността. Тя ме заобикаля отвсякъде и ми е дошла до гуша. Ние сме сами, така че ще си направя удоволствието да се въздържа от официалности. Седнете, професоре.

Нейде по средата на думите му Селдън осъзна, че говори с император Клеон, първия с това име, и усети как дъхът му секва. Имаше слаба прилика (сега вече я забелязваше) с официалната холография, която постоянно се появяваше в новините, но на нея Клеон винаги бе облечен величествено и изглеждаше по-висок, по-благороден, със застинали черти.

И ето го сега тук – самия оригинал на холографията – някак си съвсем обикновен!

Селдън не помръдна от мястото си.

Императорът леко се намръщи и с навикнал да командва тон, който си проличаваше дори и когато искаше да се откаже временно от него, заповеднически натърти:

– Казах ти да седнеш, човече. На онзи стол. Бързо.

Математикът седна, изгубил ума и дума. Не успя дори да се насили да каже „Да, сир“.

Клеон се усмихна.

– Така е по-добре. Сега можем да си поговорим като двама равноправни граждани, каквито в края на краищата сме след като отхвърлим официалностите. Е, драги ми?

Селдън предпазливо начена:

– Ако Ваше Императорско Величество се задоволява да говори тъй, значи тъй трябва да е.

– Е, хайде де, защо си толкова предпазлив? Искам да разговарям с теб като с равен. Ще ми е приятно. Достави ми удоволствието.

– Добре, сир.

– Просто „добре“, човече. Няма ли начин да се доближа до теб?

Клеон се втренчи в него и младият учен си помисли, че очите му са живи и заинтересувани.

Най-накрая императорът заяви:

– Не изглеждаш като математик.

Селдън усети, че е в състояние да се усмихне.

– Нямам представа как би следвало да изглежда един математик, Ваше Им...

Другият вдигна предупредително ръка, карайки го да преглътне титлата.

– Ами, струва ми се, с бели коси. Може би с брада. И определено стар.

– Само че дори и математиците трябва отначало да са млади.

– Да, ала тогава те нямат репутация. Докато успеят да се натрапят

на вниманието на Галактиката, стават такива, каквито ги описах.

– Опасявам се, че аз действително нямам репутация.

– Обаче си говорил на тази конференция, дето са я организирали тук.

– Много хора говориха. Някои бяха по-млади и от мен. Само на неколцина обърнаха някакво внимание.

– Твоето слово очевидно е привлякло вниманието на служителите ми. Дадох ми да разбере, че ти вярваш във възможността да се предсказва бъдещето.

Селдън изведнъж се почувства уморен. Непрекъснато се натъкваше на това погрешно тълкуване. Май щеше да е по-добре изобщо да не изпраща доклада си.

– Всъщност не е съвсем така – започна предпазливо той. – Това, което съм направил, е далеч по-ограничено. Положението в много системи е такова, че при известни условия настъпват хаотични събития. Което означава, че ако се приеме определена начална точка, не е възможно да се предскаже какво ще се получи. Това е вярно дори при някои съвсем прости системи, а колкото е по-сложна една среда, толкова по-вероятно е тя да стане хаотична. Винаги се е смятало, че ако нещо е тъй сложно, както човешкото общество, то бързо ще стане хаотично и, поради това, непредсказуемо. Онова, което аз направих, бе да покажа, че при изучаването на това общество е възможно да се избере начална точка и да се направят подходящи допускания, които да потиснат хаоса така, че да стане възможно да се предскаже бъдещето; не, разбира се, с всички подробности, а в едри шрихи... не със сигурност, но с вероятност, която може да бъде изчислена.

Императорът, който слушаше внимателно, рече:

– Не означава ли това, че си демонстрирал как да се предсказва бъдещето?

– Не съвсем. Аз просто показах, че теоретически това е възможно, и толкоз. За да се свърши нещо повече, би трябвало наистина да изберем правилна начална точка, да направим верните допускания и после да открием методи за извършване на изчисленията в рамките на някакво определено време. Нищо в моето математическо построение не ни подсказва как да сторим каквото и да било от изброеното. А и дори да можем да го сторим, в най-добрия случай бихме получили само вероятности. Това не е като да предсказваш бъдещето... то си е просто едно предположение какво вероятно ще се случи. Всеки успял политик или бизнесмен, всеки просперирали в коя да е професия човек трябва да

прави такива преценки достатъчно точно, защото иначе ще се провали.

– Те обаче го правят без математика.

– Така е. Правят го по интуиция.

– Докато с подходящ математически апарат хората ще бъдат в състояние да преценяват вероятностите. Няма да е нужно да си рядък талант, преуспял благодарение на забележителния си интуитивен усет.

– И това е вярно. Само че аз просто демонстрирах, че подобен математически анализ е възможен; не съм доказал, че той има практическа стойност.

– Как може нещо да е възможно, а да не е практично?

– За мен е теоретически възможно да посетя всеки свят от Галактиката и да се здрависам с всеки човек там. Само че ще ми трябва много повече време да го направя, отколкото ми е отредено да живея, а и дори да бях безсмъртен, темпото, с което се раждат нови хора, е по-голямо от онова, с което аз бих могъл да разговарям със старите, така че огромен брой старци ще измират, преди да успее да се добера до тях.

– Нещо подобно се съдържа и в тази твоя математика за бъдещето ли?

Селдън се поколеба, но продължи:

– Може да се окаже, че математическите изчисления ще отнемат прекалено дълго време дори ако човек има компютър с размерите на Вселената, работещ с хиперпространствени скорости. Докато се получи какъвто и да било отговор, ще са минали достатъчно години, така че положението дотолкова ще се е променило, та да направи отговора безсмислен.

– Защо процесът да не може да бъде опростен? – остро запита Клеон.

– Ваше Императорско Величество – Селдън чувстваше, че държанието на императора става толкова по-официално, колкото по-малко започват да му се нравят отговорите, и реагира също с повишена церемониалност – помислете си как учените са се справили със субатомните частици. Те са безчет и всяка се движи или вибрира по случаен и непредсказуем начин, но се оказва, че зад този хаос се крие някакъв ред, така че можем да разработим такава квантова механика, която да отговаря на всички въпроси... стига да знаем как да ги зададем. При изучаването на обществото ние заместваем субатомните частици с хора, само че сега се прибавя и нов фактор – човешкият ум. Частиците се движат, без да мислят; хората не правят така. Като се вземат предвид различните настроения и умствени импулси, настъпват такива сложнотии, че просто

времето няма да стигне всички те да се отчетат.

– А не би ли могло зад ума, също както зад безсмисленото движение, да се крие някакъв ред?

– Възможно е. От моя математически анализ се подразбира, че зад всичко трябва да има някакъв ред, независимо колко неподредено ни се струва; анализът обаче не ни дава дори намек за това, как може да бъде открит той. Помислете – двадесет и пет милиона светове, всеки със свои характеристики и култура, индивидуален и различаващ се от всички останали, приютил милиард или повече души – всеки от тях с индивидуален ум – и всички тези светове си взаимодействат по безброй начини и в безброй комбинации! Макар и психоисторическият анализ да е напълно възможен от теоретическа гледна точка, малко вероятно е той да бъде извършен в практически смисъл.

– Какво имаш предвид под „психоисторически“?

– Аз наричам психоистория теоретичната преценка на вероятности-те, отнасящи се до бъдещето.

Императорът изведнъж скочи на крака, тръгна към отсрещния ъгъл на стаята, обърна се, закрачи обратно и спря пред все още седящия на мястото си Селдън.

– Стани! – изкомандва той.

Селдън стана и вдигна очи към малко по-високия от самия него властник. Насили се да не отмества взор. Най-накрая Клеон рече:

– Тази твоя психоистория... Ако може да бъде направена практична, нали ще е от голяма полза?

– Изключително полезна, то е съвсем ясно. Да знаем какво крие бъдещето, макар и в най-общи и вероятностни черти, би послужило като великолепен нов наръчник за нашите действия – наръчник, с какъвто човечеството никога по-рано не е разполагало. Само че, разбира се...

– Е? – нетърпеливо го подкани Клеон.

– Изглежда освен за неколцината души, които ще взимат решенията, резултатите от психоисторическия анализ би трябвало да останат неизвестни за обществеността.

– Неизвестни! – възкликна изненадан Клеон.

– Очевидно. Ще се опитам да обясня. Ако се направи някакъв подобен анализ и резултатите от него бъдат представени публично, различните емоции и реакции на човечеството моментално ще се изкривят. И тъй като този анализ се основава на емоциите и реакциите, които се проявяват ако бъдещето не се знае, той става безпредметен. Разбирате ли?

Очите на императора просветнаха и в стаята внезапно се разнесе

гръмкият му смях.

– Великолепно!

Той плясна Селдън по рамото и математикът леко залитна от удара.

– Не виждаш ли, човече? – разпалено заговори Клеон. – Не виждаш ли? Ето я ползата от теб. Няма защо да предсказваш бъдещето. Просто избери едно бъдеще, едно добро, полезно бъдеще и направи такова предсказание, което да промени човешките емоции и реакции тъй, че предсказаното да бъде постигнато. По-добре да измислиш едно добро бъдеще, отколкото да пророкуваш лошо, нали?

Селдън се намръщи.

– Ясно ми е какво имате предвид, сир, но и това също така невъзможно.

– Невъзможно ли?

– Е, най-малкото непрактично. Нима не разбирате? Ако не започнете от човешките емоции и реакции, за да предскажете бъдещето, което те ще доведат, не можете да направите и обратното. Не можете да започнете с едно бъдеще и да предскажете човешките емоции и реакции, дето ще го предизвикат.

Клеон като че се обърка. Устните му ядно се присвиха.

– Ами твоят доклад? Нали така го наричате, доклад? Каква полза има тогава от него?

– Той е просто една математическа демонстрация. От гледна точка на математиците допускането е интересно, но и през ум не ми е минавало, че може да се използва по някакъв друг начин.

– Смятам, че това е възмутително – гневно заяви Клеон.

Селдън леко сви рамене. Вече бе по-сигурен от всякога, че не е трябвало да представя доклада си. Какво ли ще му се случи, ако на императора му хрумне, че е бил принуден да изглежда като глупак?

А височайшият му събеседник като че ли не бе много далеч от подобна мисъл.

– И въпреки това – рече той – ако те накараме да направиш известни предвиждания за бъдещето, независимо дали са математически правилни или не; предвиждания, за които държавните чиновници – експертите по въпроса какво вероятно ще направи обществото – преценят, че са такива, та да предизвикат полезни реакции?

– Защо съм ви аз, за да го сторите? Държавните служители биха могли и сами да направят тези предвиждания и така да си спестите посредника.

– Държавните служители не биха могли да свършат работата

толкова ефективно. Те непрекъснато правят подобни предвиждания. Това не значи, че непременно ще им повярват.

– А защо пък да повярват на мен?

– Ти си математик. Ти би могъл да изчислиш бъдещето, а не... не да го интуитираш, ако има такава дума.

– Но в действителност аз не мога да го изчисля!

– И кой ще знае? – Клеон го изгледа с присвити очи.

Последва кратко мълчание. Селдън се почувства в капан. Ако императорът му даде пряка заповед, дали ще е безопасно да откаже? Може да го затворят или екзекутират. Не без съд, разбира се, но трудно някой ще накара съда да се възпротиви на желанието на една власт, чиято ръка е достатъчно тежка.

Най-подир той каза:

– Няма да стане.

– Защо?

– Ако ме помолят да предскажа някакви по-смътни общи положения, които вероятно не биха могли да се сбъднат, докато това поколение, пък може би и следващото не отиде в гроба, би могло и да ни се размине, но, от друга страна, хората няма да им обърнат особено внимание. Изобщо няма да се загрижат за някоя очертаваща се за след век или два възможност. Искаме ли да постигнем реални резултати – продължи Селдън след кратка пауза – би трябвало да предскажа нещо с по-ясни последици, някакви по-непосредствено възможни събития. Обществото ще реагира само на подобни тенденции. Обаче рано или късно, и по-скоро рано, някой от тези възможни варианти няма да се сбъдне и ползата от предсказанието ми веднага ще бъде сведена до нула. А заедно с нея може да си отиде и част от вашата популярност и, което е най-лошото, поддръжката за развитието на психоисторията да секне, така че вече няма да има никакъв шанс от нея да произлезе нещо хубаво, ако бъдещите постижения на математическото прозрение спомогнат тя да бъде придвижена по-близо до царството на практичността.

Клеон се гръшна в едно кресло и намръщено се вгледа в учения.

– Това ли е всичко, което вие, математиците, можете да правите? Да настоявате, че нещо е невъзможно?

Селдън възрази с отчайващо смирение:

– Вие, сир, сте този, който настоява за невъзможни неща.

– Сега ще те изпитам, човече! Да предположим, че те помолят да използваш своята математика, за да ми кажеш дали някой ден ще ме убият. Какво ще ми отговориш?

– Моят математически апарат не би могъл да се справи с толкова конкретен въпрос, дори и психоисторията да бе напълно разработена. Цялата квантова механика не е в състояние да предскаже реакцията на един-единствен електрон, а само усредненото поведение на множество такива...

– Ти си знаеш математиката по-добре от мен. Направи едно експертно предположение. Ще ме убият ли някой ден?

– Сир, вие ме тикате в капана – меко възрази Селдън. – Или ми кажете какъв отговор желаете и аз ще ви го дам, или ми дайте правото на собствен, без да ме накажете.

– Говори, както ти желаеш.

– Честната ви дума?

– В писмен вид ли я искаш? – саркастично процеди императорът.

– Достатъчно ще бъде и устното ви обещание – тихо рече Селдън с особена тежест в гърдите си, защото не бе сигурен, че е тъй.

– Давам ти честната си дума.

– Тогава мога да ви кажа, че през последните четири века почти половината императори са били убити, от което заключавам, че шансът да ви убият е, грубо казано, един към два.

– Всеки глупак би дал този отговор – отвърна Клеон презрително. – За него няма нужда от математика.

– Но аз няколко пъти ви казах, че за практически цели моята математика е безполезна...

– Не можеш ли дори да допуснеш, че съм научил нещичко от уроците, дадени ми от моите нещастни предшественици?

Селдън си пое дъх и реши да скочи в дълбокото.

– Не, сир. Цялата история показва, че ние не се учим от уроците на миналото. Например вие ми дадохте тук аудиенция насаме. Ами ако си бях научил да ви убия? Не че съм го имал наум, сир! – бързо добави той.

Клеон мрачно се усмихна.

– Човече, ти не взимаш предвид нашата акуратност... или пък напредъка на техниката. Ние разполагаме с твоето минало, с досието ти. Когато пристигна, ти беше сканиран. Изразът на лицето ти и характеристиките на твоя глас бяха анализирани. Познаваме емоционалното ти състояние с подробности; на практика можем да прочетем дори мислите ти. Ако имаше и най-малко съмнение в твоята безвредност, нямаше да бъдеш допуснат толкова близо до мен. Всъщност сега просто нямаше да си жив.

Математикът усети, че му призлява, но се насили да продължи:

– Дори и при по-слабо напреднала техника, за страничните хора винаги е било трудно да стигнат до императорите. Само че почти всяко убийство е било плод на дворцов преврат. Точно тези, които са най-близо до императора, го застрашават най-много. Срещу такава опасност внимателното проучване на външните хора е неадекватно. А що се отнася до вашите собствени служители, вашата собствена стража, вашите собствени приятели – с тях вие не можете да се отнасяте така, както с мен.

– Това също ми е известно не по-лошо, отколкото на теб! Отговорът е, че аз се отнасям с тия около мен почтено и не им давам никаква причина да възнегодуват.

– Глупаво... – начена Селдън и смутено млъкна.

– Продължавай – настоя Клеон. – Дадох ти разрешение да говориш свободно. Какво ми е глупавото?

– Сир, думата ми се изплъзна. Имах предвид „неадекватно“. Начинът, по който се държите с приятелите си, е неадекватен. Трябва да сте подозрителен, не би било човешко, ако не сте. Една погрешна дума като тази, която аз изтървах, един небрежен жест, някое съмнително изражение и вие ще се отдръпнете леко и ще присвиете очи. А всеки намек за подозрение привежда в движение цял порочен кръг. Приятелят ви ще долови и ще възнегодува от подозрението; и колкото и да се мъчи да го избегне, поведението му ще се промени. Вие го усещате, ставате още по-подозрителен и накрая или той ще е екзекутиран, или вие ще сте убит. За императорите от последните четири века този процес се е оказал неизбежен, което представлява още един белег за нарастващата трудност при управлението на имперските дела.

– Значи не мога да направя нищо, за да избегна убийството?

– Не, сир – отвърна Селдън – но, от друга страна, може пък да имате късмет.

Пръстите на Клеон забарабаниха по подлакътника на креслото му и той остро заяви:

– От теб, човече, полза няма, нито пък от твоята психоистория. Остави ме! – И след тези думи отмести поглед встрани, изглеждайки внезапно състарен далеч над своите тридесет и две години.

– Сир, казах ви, че моята математика няма да ви е от полза. Най-дълбоките ми извинения.

Селдън опита да се поклони, но при някакъв сигнал, който не забеляза, двама стражи влязоха и го отведоха. Зад гърба си дочу гласа на

Клеон:

– Върнете го там, откъдето го доведохте.

4

Ето Демерцел се появи и погледна императора с подобаващото за случая дълбоко уважение.

– Сир, вие едва не избухнахте – рече той.

Клеон вдигна очи и с явно усилие успя да се поусмихне.

– Така си е. Този човек ужасно ме разочарова.

– И все пак той не обеща нищо повече от онова, което ви предложи.

– Нищо не ми предложи.

– И нищо не обеща, сир.

– Какво разочарование.

– Може би дори повече от разочарование – замислено каза първият министър. – Сир, този човек е изгърван топ³.

– Изгърван какво, Демерцел? Ти винаги си пълен със странни изрази. Какво е това топ?

– Просто един идиом, който съм чувал на младини, сир. Империята е пълна с такива и някои от тях са неизвестни на Трантор, както пък тези от Трантор не винаги са известни другаде.

– Да не си дошъл да ми кажеш, че империята е голяма? Какво имаше предвид, като рече, че тоя човек е изгърван топ?

– Само това, че може да причини големи вреди, без непременно да възнамерява да го стори. Той не съзнава собствените си сили. Нито значението си.

– Чрез дедукция ли стигна до подобно прозрение?

– Да, сир. Той е провинциалист. Не познава нито Трантор, нито обичаите му. Никога по-рано не е бил на нашата планета и не умее да се държи като мъж от сой, още по-малко като придворен. И все пак ви се опъна.

– Защо да не го стори? Аз му разреших да говори. Отхвърлих етикета. Отнесох се с него като с равен.

– Не съвсем, сир. На вас не ви идва отвътре да се държите с другите като с равни. Вие сте навикнали да заповядвате. А и дори да се опитате

3. Един от големите кошмари за екипажите на някогашните кораби е бил по време на морска буря някое от оръдията да се освободи от застопоряващите го елементи и да започне да се лашка насам-натам по палубата. – Бел.пр.

да накарате някого да се чувства като у дома си, малцина биха съумели да се справят. Повечето хора ще загубят ума и думата или, което е още по-лошо, ще сервилничат и ще се подмазват. Този човек обаче ви се опъна.

– Демерцел, ти може и да одобряваш това, но на мен той не ми се понарава. – Клеон изглеждаше умислен и недоволен. – Забеляза ли, че не направи никакъв опит да ми обясни своята математика? Сякаш знаеше, че няма да разбере и думата.

– И наистина нямаше да разберете, сир. Вие не сте математик, нито пък никакъв друг учен, нито артист... Има много области на науката, в които другите знаят повече от вас. Тяхната задача е да използват своите знания, за да ви служат. Вие сте императорът, а това струва колкото всичките им специалности, взети заедно.

– Ами? Не бих имал нищо против да се почувствам невежа пред някой старец, който дълги години е трупа знания. Но този човек, Селдън, е моя възраст. Откъде знае толкова много?

– На него не му се е налагало да се учи да заповядва, нито пък на изкуството да взема решения.

– Демерцел, понякога се чудя дали не ми се присмиваш.

– Сир? – укорително възкликна първият министър.

– Е, няма значение. Я да се върнем на този твой изтърван топ. Защо смяташ, че е опасен? На мен ми се видя просто един наивен провинциалист,

– Така е. Все пак той е направил тази математическа разработка...

– Но твърди, че е безполезна.

– Вие обаче помислихте, че може и да е от полза. Като ми обяснихте, и аз реших така. Други хора биха могли да си помислят същото. Сега, когато насочихме ума му към това, самият математик може да започне да смята тъй. И кой знае дали няма да открие никакъв начин за нейното използване. Ако успее, тогава предвиждането на бъдещето, колкото и мъгляво да е, ще означава голяма власт. Дори той да не иска тази власт за себе си – някакво висше самоотречение, което винаги ми се е струвало малко вероятно – би могъл да бъде използван от някои хора...

– Аз се опитах да го използвам. Той не пожела.

– Не, Селдън просто не беше мислил за това. Може би обаче сега ще помисли. И ако не се интересува да бъде използван от вас, дали не би могъл да бъде убеден от, да речем, кмета на Што⁴?

– Защо пък ще иска да помогне на Што, а не на нас?

– Както той обясни, трудно е да се предвидят емоциите и поведението на отделните индивиди.

Клеон навъсено се умисли.

– Наистина ли смяташ, че е в състояние да развие тая своя психоистория до степен тя да стане действително полезна? Той самият е съвсем сигурен, че не може.

– Не е изключено с времето да реши, че е било неправилно да отрича подобна възможност.

– В такъв случай, предполагам, е трябвало да го задържа?

– Не, сир – отвърна Демерцел. – Вашият инстинкт правилно ви е посъветвал да го оставите да си иде. Затворничеството, под каквато и маска да бъде, щеше да предизвика негодувание и отчаяние, които не биха спомогнали нито той да доразвие идеите си, нито да пламне от желание да ни сътрудничи. По-добре е да го оставим да си отиде, както вие сторихте, но да го държим завинаги чрез една невидима каишка. По този начин ще можем да следим да не бъде използван от някой ваш враг, сир, и в същото време да сме сигурни, че когато му дойде времето и той изгради своята наука, ще можем да дръпнем каишката и да го доведем при нас. Тогава вече бихме могли да се покажем... понастоятелни.

– Само че какво ще стане, ако някой мой враг, или по-скоро враг на империята, тъй като в края на краищата империята – това съм аз... та какво ще стане, ако някой мой враг наистина научи за него или ако той по собствена инициатива поиска да служи на такъв враг? Нали разбихте, не мисля, че това не е възможно.

– И не би трябвало да го мислите, сир. Аз ще гледам то да не се случи, но ако въпреки всичките ми усилия стане така, би било по-добре да не го притежава никой, отколкото да е в услуга на неподходящ човек.

Клеон изглеждаше леко притеснен от последните думи.

– Демерцел, ще оставя цялата тази работа в твои ръце, но се надявам, че не действаме твърде прибързано. Все пак той може и да не е нищо повече от обикновен пропагандатор на една теория, която не действа и не е в състояние да бъде полезна.

– Напълно е възможно, сир, но би било по-безопасно да предположим, че този човек е или поне може да се окаже важен.

4. На английски името на сектора се произнася Уай (Wye). Тъй като в „Битката за Фондацията“ Азимов не го е вмъкнал в любимите си каламбури, аз просто го транскрибирах фонетично и там то се появи така, както се произнася. По същия начин обаче се произнася и Why (защо). Понеже, както сами ще се убедите, и в настоящия роман каламбуриите ваят един след друг, се наложи да прибягна до смислов превод. Моля читателите да ме извинят за тази непоследователност. – Бел.пр.

– Добре тогава – рече императорът. – Надявам се, че няма да ми се наложи да науча подробностите, ако те се окажат неприятни.

И Демерцел отвърна:

– Мисля, че то няма и да е необходимо, сир.

5

Селдън имаше на разположение една вечер, една нощ и част от утрото, за да размисли над срещата си с императора. Или, най-малкото, променящите се характеристики на осветлението по коридорите, площадите и парковете на Имперския сектор на Трантор създаваха впечатлението, че са изменили цяла вечер, нощ и част от сутринта.

Той се настани в един малък парк на малка пластмасова седалка, която се самоформи плътно по неговото тяло така, че да му бъде удобно. Съдейки по светлината, изглеждаше, че е някъде около средата на сутринта, и въздухът бе точно толкова хладен, колкото трябваше да е свеж, без обаче да щипе.

Дали постоянно беше тъй? Сети се за сивия ден навън, когато отиваше на срещата с императора. Спомни си и всички онези мрачни, студени или горещи сезони, дъждовните и снежни дни у дома на Хеликон и се зачуди дали те могат да липсват някому. Беше ли необходимо да седиш в такъв парк на Трантор и ден след ден да имаш идеално време, така че да ти се струва, че въобще не си заобиколен от каквото и да било, за да стигнеш дотам да ти липсва виещият вятър или лютият студ, или пък задушавачата влажност?

Може би. Но не още на първия, втория или седмия ден. А той разполагаше само с този един-единствен и утре трябваше да замине. Смяташе да му се наслаждава, докато още има тая възможност. В края на краищата не бе изключено никога повече да не се върне на Трантор.

И все пак продължаваше да се терзае от факта, че бе разговарял тъй независимо с човек, който е в състояние само с бегъл жест да се разпореи някой да бъде хвърлен в затвора или екзекутиран; или, в най-благоприятния случай, да се погрижи за неговата социална смърт чрез лишаването му от ранг и подходяща работа.

Преди да си легне, той бе прегледал написаното за Клеон Първи в енциклопедичната част на компютъра в своята хотелска стая. Императорът бе силно възвеличаван, както, без съмнение, са били възвеличавани приживе всички негови предшественици независимо от заслугите им.

Селдън не обърна внимание на суперлативите, но бе заинтригуван от факта, че Клеон е роден в Двореца и никога не бе напуснал принадлежащите му земи. Сиреч никога не бе излизал на самия Трантор, в която и да е част от многокуполния свят. Вероятно беше просто въпрос за сигурност, но освен това означаваше, че той се намира в затвор, без значение дали го признава пред самия себе си, или не. Може би най-луксозният в Галактиката, но все пак затвор...

И макар императорът да изглеждаше с меки обноски и да не бе проявил никакви признаци, че е такъв кръвожаден автократ, каквито се бяха оказали някои от предшествениците му, не беше за препоръчване да привлечеш вниманието му. Ето защо мисълта за утрешното отпътуване към Хеликон подеждаше ободрително на Селдън, нищо че в родния му град щеше да го посрещне зима (и то доста свирепа в момента).

Той вдигна поглед към ярката дифузна светлина. Въпреки че по принцип тук не можеше да вали, атмосферата съвсем не бе суха. Недалеч от него бликаше фонтан; растенията бяха зелени и вероятно никога не изпитали жажда. От време на време хрусталакът прошумоляваше, сякаш вътре се криеха някакви животинки. Долови тихото жужене на пчели.

Действително, макар цялата Галактика да говореше за Трантор като за изкуствен свят от метал и керамика, поне на този малък участък земя той определено изглеждаше провинциален.

От парка се бяха възползвали още неколцина души. Недалеч имаше доста хубавичка млада жена, само че тя се бе привела над своя четец и Селдън не можеше да види ясно лицето ѝ. Покрай него мина някакъв мъж, погледна го бегло и без любопитство, сетне се разположи на седалката насреща му, прехвърли обувия си в тесен розов панталон крак връз другия и се зарови в купчина факсове.

Тук изглежда бе модерно мъжете да се обличат в пастелни тонове, докато жените носеха най-вече бяло. Той с неодобрение зяпна собствения си хеликонски костюм, в който преобладаваше убито кафявото. Ако трябваше да остане на Трантор – въпреки че определено не възнамеряваше, щеше да му се наложи да си купи подходящи дрехи, защото иначе би се превърнал в обект на любопитство, насмешки или дори антипатия. Човекът с факсовете, например, се бе загледал в него – този път по-любопитно – очевидно заинтригуван от дрехите му, издаващи пришълец от Външните светове.

Селдън изпита облекчение, че онзи не се усмихна. Би могъл философски да понесе да му се присмиват, но определено не можеше да се

очаква, че това ще му е приятно.

Мъжът насреща му като че бе потънал в някакъв свой вътрешен спор. В един момент изглеждаше тъй, сякаш ще го заговори, но после като че ли премисли, а след това отново му се прищя да каже нещо. Математикът се зачуди какъв ли ще е изходът от тази душевна борба.

Започна по-внимателно да го разглежда. Беше висок, добре сложен, с широки рамене и без никаква следа от коремче. Имаше светлокестенява коса и бе гладко избръснат; сериозна физиономия, оставяща впечатление за сила, макар да не се забелязваха набъбнали мускули; лице с донякъде тежки черти – приятно, без в него да има нещо кой знае колко красиво. Когато най-подир мъжът загуби вътрешната битка със себе си (или, може би, я спечели) и се приведе към него Селдън вече бе решил, че го харесва.

– Извинете ме – попита непознатият – вие не бяхте ли на Десетилетната конференция? Математическата?

– Бях – сговорчиво рече Селдън.

– А, предположих, че съм ви видял именно на нея. Седнах тук точно защото ми се стори, че съм ви разпознал. Ако нарушавам уединението ви...

– Ни най-малко. Просто се наслаждавам на безделието.

– Я да видим дали ще мога да уцеля. Вие сте професор Селдъм.

– Селдън. Хари Селдън. Почти в десетката. А вие?

– Четър Чувек – мъжът изведнъж доби леко разстроен вид. – Опасявам се, че е доста простовато име.

– Никога по-рано не съм попадал на каквито и да било Четъри – каза Селдън. – Или пък на Чувековци. Струва ми се, че това би трябвало да ви прави в известен смисъл уникален. Определено е по-добре, отколкото да те бъркат с безбройните Хариевци. Или Селдъни, ако е там въпросът.

Той премести стола си към Чувековия, леко стържейки в донякъде еластичните керамични плочки.

– Като стана дума за простовати неща – подзе след кратка пауза – какво ще кажете за тези одежди от Външните светове, които съм облякъл? Изобщо не ми хрумна, че би следвало да си купя транториански дрехи.

– Да, бихте могли да си купите – кимна Чувек, като огледа Селдън със сдържано неодобрение.

– Утре заминавам, а и освен това няма как да си го позволя. Математиците понякога боравят с големи числа, но не и в доходите си.

Предполагам, че вие също сте математик, Чувек?

– Не. В тая област талантът ми е нулев.

– О! – Селдън бе видимо разочарован. – Нали казахте, че сте ме видели на Десетилетната конференция?

– Бях там като наблюдател. Аз съм журналист. – Той размаха факсовете така, сякаш изведнъж бе осъзнал, че все още ги държи в ръка, и ги напъха в големия джоб на якето си. – Осигурявам материали за холоновините. – И замислено добави: – Всъщност здравата ми е омръзнало.

– Работата ли?

Чувек кимна.

– Дотук ми е дошло да събирам всевъзможни дивотии от най-различни светове. Като че се пързаям по спирала надолу...

Той хвърли бърз преценяващ поглед към Селдън.

– Понякога обаче изпада и нещо интересно. Чух, че са ви забелязали да се отправяте към портите на Двореца в компанията на имперска стража. Да не би случайно да сте били при императора?

Усмивката изчезна от лицето на Селдън и той бавно отвърна:

– И да бях, това едва ли щеше да е нещо, за което бих могъл да приказвам, та да се публикува.

– Не, не става дума за публикуване. Ако не знаете това, Селдън, нека аз да съм първият, който ще ви го каже. Основно правило в новинарската работа е никога да не се казва нищо за императора или неговото лично обкръжение – нищо освен онова, което се подава официално. Това, разбира се, е грешка, защото така се разпространяват слухове, които са по-лоши от истината, но какво да се прави!

– Е, приятелю, след като не можете да го оповестите, защо питате?

– От лично любопитство. Повярвайте, покрай професията си аз зная много повече, отколкото някога ще се появи по холовизията. Нека си поиграя на отгатване. Не проумях доклада ви, но подразбрах, че говорите за възможността да се предсказва бъдещето.

Селдън поклати глава и промърмори:

– Това беше грешка.

– Извинете?

– Нищо, нищо.

– Е, предвиждането, точното предвиждане би заинтересувало императора или който и да било член на правителството, ето защо е логично да се предположи, че Клеон, Първият с това име, ви е разпитал именно за него... както и дали не бихте му направили някои по-конкретни прогнози.

– Не възнамерявам да обсъждам този въпрос – вдървено заяви Селдън.

Чувек леко сви рамене.

– Предполагам, че там е бил Ето Демерцел.

– Кой?

– Никога ли не сте чувал за Ето Демерцел?

– Никога.

– Той е Клеоновото alter ego⁵, мозъкът на императора и неговият зъл гений. Наричат го по всички тези начини ако се въздържим от ругателствата. Та той трябва да бил там.

Селдън придоби съвсем объркан вид и Чувек добави:

– Е, вие може и да не сте го видели, но със сигурност е бил. И ако се е убедил, че можете да предсказвате бъдещето...

– Не мога да предсказвам бъдещето – отсече математикът, като енергично поклати глава. – Ако сте слушали доклада ми, ще знаете, че говорих само за една теоретична възможност.

– Все едно, ако той си мисли, че можете да предсказвате бъдещето, няма да ви остави да си отидете току-така

– Трябва обаче да ме е оставил. Ето ме тук.

– Това нищо не означава. Той знае къде сте и ще продължи да го знае. Когато му потрябват, ще ви има, където и да сте. И ако смята, че сте му полезен, ще изстиска тази полза от вас. А ако реши, че сте опасен, ще изстиска от вас живота ви.

Селдън се облеши.

– Какво се опитвате да направите? Да ме изплашите ли?

– Опитвам се да ви предупредя.

– Не вярвам на приказките ви.

– Нима? Преди малко промълвихте, че нещо е било грешка. Дали нямате предвид представянето на вашия доклад на конференцията, което ви е вкарало в такава бяла, в каквата не бихте желали да се забърквате?

Селдън тревожно прехапа устни. Това предположение беше прекалено близо до истината... и в този момент долови присъствието на натрапници.

Не бе забелязал сенките им, тъй като светлината беше твърде мека и равномерна, за да допусне наличието им. Просто мярна с крайчеца на окото си някакво смъртно движение, което в следващия миг се прекратя.

5. Alter ego (лат.) – второ „аз“. – Бел.пр.

II. БЯГСТВОТО

ТРАНТОР – Столицата на Първата галактическа империя. При царуването на Клеон Първи е била в периода на своето „захождащо сияние“, макар на пръв поглед да е изглеждала на върха на славата си. Двестате милиона квадратни километра на нейната суша били изцяло покрити с куполи (като се изключи районът на императорския дворец) и заети от един безкраен град, който се простирал и под континенталния шелф. Населението му достигало 40 000 000 000 души и макар да имало многобройни (и ясно видими в ретроспекция) признаци, че проблемите се разрастват, живеещите на Трантор несъмнено са продължавали да го смятат за легендарния „Вечен свят“ и изобщо не подозирали, че той някога ще...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

6

Селдън вдигна очи. Пред него стоеше един младеж и го гледаше от високо с израз на учудено презрение. Леко встрани стоеше друг – може би малко по-млад. И двамата бяха едри и изглеждаха яки.

Математикът прецени, че са облечени по последна транторианска мода – смело контрастиращи цветове, широки пояси с ресни, заоблени шапки с широка периферия и две провиснали към задната част на врата яркорозови ленти.

В очите му това изглеждаше забавно и той се усмихна. Младежът пред него моментално се озъби:

– На какво се хилиш, бе, издънко?

Селдън пренебрегна обръщението и кротко каза:

– Моля да простите усмивката ми. Просто се наслаждавах на вашия костюм.

– На моя костюм? Тъй ли? А ти какво носиш? Какви са тия жалки вехтории, дето ги мислиш за дрехи?

Момъкът протегна ръка и пръстът му перна ревера на Селдъновото яке – безобразно монотонно и мрачно, както сам ученият си помисли, в сравнение с игривите цветове на модната одежда.

– Опасявам се, че това са дрехи от Външните светове – каза той. – Други нямам.

Успя да забележи, че онези неколцина души, които седяха в малкия парк, станаха и си тръгнаха. Изглежда надушиха, че се задават неприятности, и нямаха никакво желание да останат наблизо. Селдън се зачуди дали новият му приятел, Чувек, също е поел с тях, но чувстваше, че няма да е благоразумно да отвърне очи от младежа, който стоеше насреща му. Леко се люшна назад в стола си.

– Ти Външен ли си? – запита момъкът.

– Точно така. Прочие и дрехите ми са такива.

– Прочие? Туй пък шо за дума е? Външна дума?

– Исках да кажа, че това е причината моите дрехи да ви се виждат странни. Тук съм на посещение.

– От коя планета си?

– Хеликон.

Веждите на младежа се придвижиха една към друга.

– Никога не съм я чувал.

– Тя не е голяма.

– Защо не се върнеш там?

– Така и възнамерявам. Утре заминавам.

– По-скоро! Сега!

Младежът погледна партньора си. Селдън проследи погледа му и за миг мерна Чувек. Не беше се махнал, ала паркът бе пуст, като се изключат той самият, журналистът и двамата младежи.

– Мислех днес да видя каквото мога... – подзе ученият.

– Не. Не го мислиш. Отиваш си вкъщи сега.

Селдън се усмихна.

– Съжалявам. Няма да си ида.

Младежът кимна към партньора си.

– Марби, харесват ли ти дрехите му?

Споменатият проговори за пръв път:

– Не. Гадни са. Ще си изповръщам червата.

– Не може да го оставим да се разхожда и да кара хората да си повръщат червата. Не е добре за здравето им.

– Не, Ейлем, в никакъв случай – потвърди Марби.

Ейлем се ухили.

– Е, добре. Чу какво рече моят приятел.

Сега обаче се обади Чувек:

– Слушайте, вие двамата, Ейлем, Марби или каквито са ви там имената. Позабавлявахте се достатъчно. Защо не си тръгнете?

Ейлем, който леко се бе наклонил към Селдън, се изправи и се

обърна.

– Ти кой си?

– Не е твоя работа – отсеке Чувек.

– Транторианец?

– И това не е твоя работа.

Ейлем се намръщи и каза:

– Облечен си по транторски. Ти не ни интересуваш, така че ни си търси белята.

– Смятам да остана. Това означава, че сме двама. Двама срещу двама май не отговаря на вашата представа за сбиване. Защо не доведете още няколко приятели, та да можете да се оправите с нас?

Селдън се намеси:

– Мисля, че ако можеш, наистина трябва да си тръгнеш, Чувек. Много мило, че се опитваш да ме защитиш, но не желая да пострадаш.

– Тия хора не са опасни, Селдън. Просто някакви безчестни лакеи.

– Лакеи! – Думата изглежда вбеси Ейлем и Селдън помисли, че на Трантор тя сигурно има по-обиден смисъл, отколкото на Хеликон.

– Хайде, Марби – изръмжа Ейлем – ти се заеми с баш лакея, а аз ще смъкна дрехите от тази отрепка. На нас той ни трябва. Давай...

Ръцете му рязко се спуснаха, за да сграбчат реверите на Селдън и да го изправят на крака. Математикът леко се отдръпна, наглед инстинктивно, и столът му се наклони назад. После хвана протегнатите към него ръце, кракът му се подпъхна под тялото на нападателя, а столът падна на земята. Ейлем излетя, превъртя се през глава и тежко строполи зад гърба му.

Още докато столът падаше, Селдън се извъртя здраво стъпи на краката си, втрещен надолу към Ейлем. Сетне бързо погледна встрани, за да види какво става другите двама. Ейлем лежеше неподвижно, с изкривено от болка лице. Палците му бяха лошо изкълчени, слабините жестоко го боляха, а и гръбнакът му явно бе натъртен.

Лявата ръка на Чувек беше стиснала врата на Марби изотзад, а другата – извила дясната на нападателя под опасен ъгъл. Лицето на младежа бе почервеняло и той безуспешно се опитваше да диша. На земята между тях блестейки с малкия си вграден лазер, лежеше нож. Чувек леко отхлаби хватата си и каза с искрена загриженост:

– Лошо си го контузил.

– Боя се, че си прав – отвърна Селдън. – Ако беше паднал малко по-тромаво, щеше да си строши врата.

– Що за математик си ти? – учудено попита журналистът.

– Хеликонски. – Селдън се приведе, за да вдигне ножа и като го разгледа, констатира: – Отвратително... смъртоносно.

Чувек възрази:

– Едно обикновено острие би свършило същата работа и без да има нужда от енергиен източник. Хайде да пуснем тия хубавци да си вървят. Съмнявам се, че ще искат да продължат.

Той освободи Марби, който първо разтърка рамото, а сетне, и врата си. Все още запъхтян, момъкът извърна налетите си с омраза очи към двамата мъже.

– Омитайте се оттук – остро каза Чувек. – Иначе ще трябва да свидетелстваме срещу вас за нападение и опит за убийство. Следите върху този нож сигурно могат да отведат доста надалеч.

Двамата проследиха как Марби с мъка вдигна Ейлем на крака и сетне му помогна да се отдалечи – залитайки и все още превит на две от болка. Обърнаха се веднъж-дваж, но Селдън и Чувек ги наблюдаваха невъзмутимо.

Математикът протегна ръка.

– Как да ти благодаря, загдето се притече на помощ на един чужденец? Съмнявам се, че сам щях да успея да се справя с двамата.

Чувек неодобрително вдигна длан.

– Не се боя от такива. Те са просто едни улични хулигани. Трябваше само да ми паднат в ръцете... естествено и в твоите.

– Доста опасен хват имаш – умислено каза Селдън.

Чувек с усмивка сви рамене.

– И твоя си го бива. – И без да променя тона си, добави: – Хайде, по-добре да се махаме оттук. Губим си времето.

– Защо да трябва да се махаме? Да не се опасяваш, че тия двамата ще се върнат?

– Не и докато са живи. Само че някои от смелите люде, които бяха в парка, когато биячите дойдоха, и дето се изметоха толкоз бързо от желание да си спестят неприятната гледка, сигурно са алармирали полицията.

– Чудесно. Разполагаме с имената на хулиганите. И можем да ги опишем достатъчно добре.

– Да ги опишем? Защо ѝ е на полицията да ги търси?

– Извършиха нападение...

– Я не ставай глупав. По нас няма и драскотина, а те направо плачат за болница, особено Ейлем. Ние сме тези, които ще бъдат обвинени.

– Но това е невъзможно. Тези хора бяха свидетели на факта, че...

– Никакви хора няма да бъдат разпитани. Селдън, вкарай си това в главата, тия двамата дойдоха, за да те открият – точно теб. Казано им е, че носиш хеликонски дрехи, и сигурно си бил доста точно описан. Може би дори са им подхвърлили холография. Подозирам, че са били изпратени от някого, който контролира полицията, така че нека не се бавим повече.

Журналистът бързо тръгна, а ръката му сграбчи, предмишницата на Селдън. Хари усети, че няма как да се освободи от този хват и го последва, чувствайки се като дете в ръцете на някоя буйна гувернантка.

Мушнаха се в един пасаж и преди още очите на Селдън да привикнат към по-слабото осветление, зад гърба им се чу скърцане на спирачки.

– Ето ги – измърмори Чувек. – По-бързо, приятелю!

Скочиха на една подвижна лента и се изгубиха в тълпата.

7

Селдън се бе опитал да убеди Чувек да го отведе в хотелската му стая, но журналистът не искаше и да чуе за това.

– Да не си луд? – бе рекъл той шепнешком. – Нали тъкмо там ще те чакат.

– Но всичките ми вещи също ме чакат там.

– Тогава и на едните, и на другите ще им се наложи да те почакаат...

Намираха се в малка стаичка на приятна постройка апартаменти под наем. Ученият едва сега огледа по-внимателно едностайната квартира. Нямаше каквито и да е приспособления за готвене или миене, това обясняваше защо Чувек го бе завел преди малко до общата баня в края на коридора. Някой влезе точно когато Селдън привършваше с тоалета си. Непознатият беше хвърлил бърз и любопитен поглед – по-скоро към дрехите му, отколкото към самия него – и сетне извил очи встрани.

Селдън спомена това на Четър, който поклати глава и заяви:

– Ще трябва да се избавим от твоите дрехи. Много жалко, че Хеликон е толкова изостанал от модата...

Математикът нетърпеливо го прекъсна:

– Всичко туй не са ли твои фантазии, Чувек? Въпреки че звучи убедително, може би е просто някаква въ-въ...

– Да не се запъна на „параноя“?

– Добре де, запънах се. Но не е ли тъкмо така?

– Би ли поразмислил малко? – спокойно подзе другият. – Аз не мога да се аргументирам математически, но ти сто на сто си се срещнал с императора. Не отричай. Той е поискал нещо от теб и ти не си му го дал. Това също не го отричай. Предполагам, че е било свързано с идеята ти за предсказване на бъдещето и ти си му отказал. Може би Демерцел е решил, че се преструваш, че искаш да си вдигнеш цената или пък и някой друг също наддава. Кой знае? Казах ти, че ако първият министър поиска, ще те спипа където и да си. Казах ти го още преди ония двама плиткоумници да се появят на сцената. Аз съм журналист, а освен това съм транторианец. Зная как стават тия работи. По едно време Ейлем рече „Той ни трябва“. Това спомняш ли си го?

– Сега си спомням – кимна Селдън.

– За него аз бях само „баш лакея“, който трябваше бъде държан встрани, докато той свършеше истинската работа...

Чувек седна на стола и посочи леглото.

– Опъни се, приятелю. Настани се удобно. Който и да е изпратил онези двамината – а според мен това е Демерцел – може да прати и други, така че ще се наложи да се отървем от тия твои дрехи. Мисля, че всеки хеликонец в този сектор, когото уловят в одежди от неговия свят, ще си има неприятности, докато не докаже, че не е Хари Селдън...

– О, я стига!

– Говоря сериозно. Ще трябва да си свалиш дрехите и да ги атомизираме, когато успеем да се доберем достатъчно близо до някое устройство за отпадъци, без да ни видят. А преди да можем да направим това, ще се наложи да ти намеря един транторски костюм. Ти си по-дребен от мен, ще го имам предвид. Няма да е от голямо значение, ако не ти пасне съвсем точно...

Селдън поклати глава.

– Нямам пари да го платя. Каквито средства притежавам, а те не са много, са в сейфа ми в хотела.

– За това ще се безпокоим някой друг път. Просто трябва да останеш тук час-два, докато аз потърся навън необходимите дрехи.

Ученият разпери ръце и примирено въздъхна.

– Добре. Щом е толкова важно, ще остана.

– Нали няма да се опиташ да се върнеш в хотела си? Честна дума?

– Честна математическа. Само че наистина ми става неудобно от всички грижи, дето ти се отварят заради мен. А и заради разходите. В края на краищата, въпреки тези твои приказки за Демерцел, побойниците май не се канеха да ме наранят или отведа. Единственото, което ме

заплашваше, беше да ми свалят дрехите.

– Нищо подобно. Канеха се да те отведат на космопорта и да те качат на първия кораб за Хеликон.

– Това беше глупава заплаха; няма защо да я взимаш насериозно.

– Защо да не я взимам насериозно?

– Ами нали и без туй заминавам за Хеликон. Аз им го казах. Утре заминавам.

– И все още ли смяташ да заминеш утре?

– Определено. Защо не?

– Има сума ти основания да не го правиш.

Селдън изведнъж се ядоса.

– Стига, Чувек, няма повече да играя тази игра. Свърших си работата тук и искам да си ида у дома. Ако билетите ми не бяха в хотела, щях да се опитам да ги презаверя за отпътуване още днес. Наистина!

– Не можеш да се върнеш на Хеликон.

Лицето на учения пламна.

– Защо да не мога? Да не би и там да ме чакат?

Чувек кимна.

– Не се пали излишно, приятелю. Би трябвало и там да те чакат. Ако отидеш на Хеликон, все едно че си в ръцете на Демерцел. Хеликон е добра, безопасна имперска територия. Случвало ли се е някога да е въставал или да е преминал под флага на някой противник на императора?

– Не, не се е случвало, и то по съвсем основателни причини. Заобиколен е от по-големи светове. Неговата сигурност зависи от мира в империята.

– Точно така! Ето защо имперските сили на Хеликон могат да разчитат на пълно съдействие от страна на местната власт. Ти ще бъдеш под непрекъснато наблюдение и винаги, когато потрябваш на Демерцел, той ще е в състояние да те получи. И като се изключи фактът, че сега те предупреждавам, дори няма да подозиращ за всичко това и ще работиш, изпълнен с лъжливо усещане за сигурност.

– Струва ми се нелепо. Ако иска аз да бъда на Хеликон, защо просто не ме остави да си ида? Утре щях да замина. Защо му е да изпраща тия двама хулигани, за да ускори цялата работа с няколко часа и да рискува да ме постави нащрек?

– Едва ли е смятал, че ще те постави нащрек! Той не е знаел, че аз ще бъда с теб и ще те въвлека в онова, което наричаш моя параноя.

– Добре, даже да пренебрегнем въпроса, че така ще бъда

предупреден, защо да си дава толкоз труд, за да ме накара да избързам с няколко часа?

– Може би защото се бои, че можеш да промениш решението си.

– Къде ще отида, ако не вкъщи? Щом е в състояние да ме докопа на Хеликон, би могъл да ме докопа навсякъде. Би могъл да ме пипне и на... Анакреон – на десетина хиляди парсека от Хеликон, ако ми хрумне да отпътувам за там. Какво представлява разстоянието за хиперпространствените кораби? Дори и да намеря свят, който да не е толкова сервилен към имперските сили, колкото е Хеликон, не помня откога никой не е въставал! Империята е в мир. Макар отделни светове все още да негодуват заради някогашни несправедливости, никой от тях няма да се противопостави на имперските войски, за да ме защити. Нещо повече, навсякъде освен на Хеликон аз няма да бъда местен жител и няма да съществува дори този принципен въпрос, който да накара империята да стои настрана.

Чувек слушаше внимателно, като от време на време леко кимаше с глава, но изглеждаше все тъй сериозен и невъзмутим.

– Дотук си прав – каза той – само че съществува един свят, който не се намира изцяло под императорския контрол. Струва ми се, че точно това е смутило Демерцел.

Селдън се замисли, прехвърляйки наум най-новата история и разбра, че не е способен да открие планета, на която имперските войски биха могли да се окажат безпомощни.

– И кой е този свят?

– Ти се намиращ на него – отвърна Чувек. – Мисля, че точно това прави нещата така опасни в очите на Демерцел. Той е не толкова загрижен да те накара да идеш на Хеликон, колкото да те принуди да напуснеш Трантор, преди по някаква причина – пък била тя просто туристическа мания – ти хрумне да поостанеш.

Известно време двамата мъже седяха мълчаливо, докато най-накрая Селдън язвително възкликна:

– Трантор! Столицата на империята – с основната база на Флотата, разположена на космическа станция в орбита около нея; с най-добрите армейски части, разквартирувани тук. Ако смяташ, че не друг, а Трантор е опасният свят, значи си преминал от параноя към истинско фантазиране.

– Не! Ти си от Външните светове, Селдън. Не знаеш какво представлява Трантор. Тук живеят четиридесет милиарда души, а планетите, които имат дори една десета от това население, се броят на пръсти. Той

е невъобразимо сложен от техническа и културна гледна точка. Сега ние сме в Имперския сектор – с най-високия жизнен стандарт в Галактиката и населен изцяло от повече или по-малко авторитетни функционери. Навсякъде другаде обаче са пръснати над осемстотин сектора, като някои от тях имат съвършено различна от тукашната субкултура а повече-то са неприкосновени за имперските сили.

– Защо да са неприкосновени?

– Империята не може да упражни сериозен натиск срещу Трантор. Да го направи би означавало да разклатя някоя или друга фасетка от техниката, от която тя самата зависи. Технически всичко е толкова взаимно обвързано че нарушиш ли една от вътрешните връзки, ще рече да осакатиш цялото. Повярвай ми, Селдън, виждали сме какво става тук, когато се случи земетресение, което някак си се е изхитрило да не бъде потиснато; вулканично изригване, което не е било овладяно навреме; буря, която не е била разпръсната; или просто последиците от някоя човешка грешка, останала незабелязана. Цялата планета се разлюлява и трябва незабавно да се положат всички усилия за възстановяване на равновесието.

– Никога не съм чувал за нещо подобно.

Лека усмивка прелетя през лицето на Чувек.

– Разбира се, че не си. Нима искаш империята да признае подобна слабост в ядрото си? Само че ката журналист аз зная какво се случва дори когато хората от Външните светове не го знаят; когато повечето от самите транторианци не го знаят; и дори когато имперският натиск е заинтересован да прикрие случилото се. Повярвай ми! Ако ти не го разбираш, императорът – и Ето Демерцел – са наясно, че да обезпокоиш Трантор може да означава да унищожиш империята.

– Значи предлагаш аз да остана тук по тази причина?

– Да. Мога да те отведа на такова място, където ще бъдеш в абсолютна безопасност от Демерцел. Няма да ти се наложи да смениш името си и ще си в състояние да действаш открито, без той да може да те докосне. Ето защо е искал да те принуди незабавно да напуснеш Трантор и ако не беше онази прищявка на съдбата, която ни събра заедно, както и твоята удивителна способност да се защитаваши, щеше вече да е успял.

– Само че... колко време ще трябва да остана?

– Толкова, колкото изисква твоята безопасност, приятелю. Може би дори за цял живот.

Хари Селдън погледна собствената си холография, излъчена от проектора на Чувек. Беше по-впечатляваща и полезна, отколкото би било което и да е огледало. Всъщност изглеждаше тъй, сякаш в стаята има двама Селдъновци.

Той внимателно заизследва ръкава на новата си туника. Хеликонската му настройка го караше да желае цветовете да не са толкова агресивни, но беше благодарен, че все пак Чувек е избрал по-меки от обичайните за този свят. (Внезапно се сети за дрехите на двамата нападатели и вътрешно потръпна.)

– Предполагам, че ще трябва да нося и шапката – запита той.

– В Имперския сектор – да. Да ходиш гологлав тук означава, че си от долен произход. Навсякъде другаде обичаите вероятно са различни.

Селдън въздъхна. Шапката бе заоблена, от мека материя и когато я сложи на главата си, тя като че сама се нагласи по нея. Околовръст периферията бе еднакво широка, но по-гясна от тази на капелите, които носеха нападателите им.

– Няма ремъчка за под брадата.

– Разбира се, че няма. Това е най-новата мода за млади лунгури.

– За млади какво?

– Лунгур е човек, който се кичи с разни неща, за да шокира другите. Сигурен съм, че и на Хеликон имате такива.

Селдън изсумтя.

– Виждал съм хора, дето от едната страна си пускат косите до рамото, а от другата си бръснат главата – и се разсмя, щом се сети за това.

Чувек леко изкриви устни.

– Сигурно изглежда ужасно грозно.

– Де да бяха само те. Естествено има левичари и десничари и всяка разновидност смята другата за крайно предизвикателна. Току вдигнат някоя кавга по улиците.

– В такъв случай мисля, че ще можеш да изтърпиш шапката, макар да няма ремъчка.

– Ще трябва да привикна – кимна Селдън.

– Все пак, може би, ще привлечеш известно внимание. От една страна цветът е убит и изглежда като че си в траур. А и не ти приляга съвсем добре. Освен това е явно, че не си й свикнал. Както и да е, няма да останем дълго в Имперския сектор. Разгледа ли се вече?

Холографът угасна.

– Колко ти струва всичко туй? – попита Селдън.

– Какво значение има?

– Не ми се ще да задлъжнявам прекалено.

– Не се тревожи. Решението си е мое. Само че стига сме стояли тук.

Абсолютно сигурен съм, че вече са описали как изгледам. Ще тръгнат по следите ми и ще доватасат...

– В такъв случай – каза Селдън – парите, които харчиш, наистина са дребна работа. Заради мен самият ти се излагаш на опасност. Ти си застрашен!

– Знам. Обаче сам съм го решил, а и мога да се погрижа за себе си.

– Но защо...

– Философската страна ще обсъдим по-късно. Между другото, атомизирах дрехите ти и не мисля, че са ме забелязали. Разбира се, получил се е приток на енергия и той ще бъде регистриран. Оттук някой би могъл да отгатне какво е станало – не е лесно да потулиш никое действие, ако те следят достатъчно проникателни очи и умове. Както и да е, нека се надяваме, че ще се измъкнем на безопасно място, преди да са сглобили цялата картинка.

9

Вървяха по пешеходни пътеки, където светлината бе мека и жълтеникава. Очите на Чувек бдително се стрелкаха насам-натам и той крачеше с темпото на тълпата, като нито изпреварваше някого, нито се оставяше да го задминат.

Междувременно поддържаше лек, но непреставаш разговор на неутрални теми.

Селдън, който бе твърде напрегнат, за да е в състояние да прави същото, рече:

– Тук изглежда здравата се ходи. И на кръстовищата, и в двете посоки има безкрайни ленти.

– Защо пък не? – сви рамене Чувек. – Ходенето си остава най-добрата форма за транспорт на къси разстояния. Най-удобно, най-евтино и най-здравословно. Безбройните години технически напредък не са променили това. Слушай, да не би да страдаш от акрофобия?

Математикът хвърли поглед над парапета отдясно към дълбоката пропаст, която разделяше пешеходните ленти – всяка насочена обратно

на другата и равномерно разделени от кръстовища. Почувства, че леко потръпва.

– Ако имаш предвид страх от височини, по принцип не. Все пак не ми е особено приятно да гледам надолу. Докъде се спуска това?

– Струва ми се, че тук е на около четиридесет или петдесет нива. В Имперския сектор и в няколко други елитни района такива неща се срещат често. На повечето места обаче може да се каже, че хората вървят на равнището на земята.

– Предполагам, този факт би следвало да насърчи опитите за самоубийство.

– Не съвсем. Има далеч по-лесни методи. Освен това на Трантор самоубийството не се третира като позорно действие. Ако има желание първо да мине през определена психотерапия, човек може да сложи край на живота си по най-различни законни методи в специално създадени за тази цел центрове. Е, от време на време стават инциденти, само че аз не те попитах за акрофобията по такава причина. Отиваме да наемем такси от едно място, където ме знаят като журналист. Случвало се е да им правя услуги и те ми дължат нещичко в замяна. Ще забравят да ме регистрират и няма да забележат, че имам компаньон. Естествено ще се наложи да платя повече, и, също тъй естествено, ако хората на Демерцел ги натиснат достатъчно яко, ще трябва да кажат истината и да я припишат на мърлявото счетоводство. Това обаче може да отнеме доста време.

– Че къде тук се вписва акрофобията?

– Можем да стигнем доста по-бързо, ако използваме гравитационна шахта. Малко хора ги предпочитат и трябва да ти призная, че и аз самият не им се радвам особено, но ако си в състояние да я изтърпиш, ще е по-добре.

– Какво значи гравитационна шахта?

– Засега са експериментални. Сигурно обаче ще дойде време, когато ще се разпространят из целия Трантор, стига да се окажат психологически приемливи за достатъчен брой хора. В такъв случай може би ще се появят и на други светове. Това си е асансьорна шахта, само че така да се каже, без асансьор. Просто стъпваме в празното пространство и бавно се спускаме или издигаме под влияние на антигравитацията. Единственото ѝ приложение в наши дни, може би защото е най-простото...

– А какво ще се случи, ако токът спре, когато се придвижваме.

– Точно онова, което си мислиш. Ще паднем и, освен ако не сме

съвсем близо до дъното, ще умрем. Не съм чувал да е ставало досега, а, повярвай ми, ако се беше случило, щях да науча. Може и да не сме в състояние да излъчваме новините по съображения за сигурност вечното оправдание, когато се крият лоши вести – но аз щях да го знам. Съвсем наблизко е. Ако не можеш да се справиш, няма защо да те насилвам, но пък автоматичните вити ленти между нивата са толкова бавни досадни, че на мнозина им прилошава от тях!

Чувек сви надолу в един подлез и влезе в обширно помещение, където имаше опашка от мъже и жени, някои от тях дори с деца.

– У дома нищо не съм чувал за това – тихо промълви Селдън. – Разбира се, нашите собствени новинарски медии са ужасяващо провинциални, но все си мисля, че би трябвало да споменат за подобно нещо.

– Шахтите са съвсем експериментални – напомни му Чувек – и са разпространени само в Имперския сектор. Използват повече енергия, отколкото е икономически изгодно, така че правителството не гори от желание именно сега да настоява да им се даде гласност. Стариият император, онзи преди Клеон, дето учуди всички, като си умря мирно и тихо в леглото, държеше да инсталират няколко на разни места. Разправят, че искал антигравитацията да е свързана с неговото име, защото бил загрижен за мястото си в историята, както често става възрастните хора, които не са постигнали кой знае колко. Нали ти казах, идеята може и да се разрасне, но, от друга страна, напълно е възможно от нея да не излезе нищо повече от... гравитационната шахта.

– А какво искат да излезе от нея? – запита Селдън.

– Антигравен космически полет. За това обаче ще са нужни много големи технически пробиви, а, доколкото ми е известно, физиците са твърдо убедени, че и дума и може да става за такова нещо. Само че и за гравитационните шахти повечето бяха убедени в същото...

Опашката пред тях бързо се стопи и Селдън се озова заедно с Чувек на края на плочата, а току пред нозете му зина широк отвор. Въздухът отпред леко блестеше. Ученият инстинктивно протегна ръка и усети слаб удар. Не го заболя, но все пак бързо дръпна ръката си.

Чувек измърмори:

– Елементарна предпазна мярка, за да попречи на някого да премине през ръба, преди да е задействал управлението. – Той набра няколко цифри на контролния панел и блясъкът изчезна.

Селдън надникна към дъното на дълбоката шахта.

– Може би за теб ще е по-добре – предложи Чувек – ако си хванем ръцете и затвориш очи. Няма да отнеме повече от няколко секунди.

Всъщност журналистът не даде на Селдън никаква възможност за избор. Грабна ръката му и математикът отново изпита усещането, че не може да се отскубне от силните пръсти. Чувек пристъпи в празнотата, а той самият (за голямо свое разочарование се чу леко да изпищява) провече крак и залитна.

Силно стисна юмруци, но не усети нито че пада, нито пък че въздухът се движи. Минаха няколко секунди, преди да почувства дръпване напред. Залитна, но бързо възстанови равновесието си и разбра, че е стъпил на твърда земя.

Стъписано отвори очи.

– Успяхме ли?

– Не сме умрели – сухо отвърна Чувек и отривисто потегли, а силният му хват принуди Селдън да го последва.

– Имам предвид, стигнахме ли до нужното ниво?

– Разбира се.

– А какво щеше да стане, ако ние се спускахме, пък някой друг се движеше нагоре?

– Има две отделни писти. По едната всички се спускат с еднаква скорост; по другата се издигат със същата. Шахтата се освобождава само когато няма никакви хора на по-малко от десет метра един от друг. Ако инсталацията работи както трябва, не съществува никакъв шанс за сблъскване.

– Аз нищо не усетих.

– Защо трябва да усещаш нещо? Нямахме никакво ускорение. След първата десета от секундата ти вече се движеше с постоянна скорост, напълно еднаква с тази на въздуха около теб.

– Изумително.

– Абсолютно си прав. Само че не е икономично. А и изглежда няма голям натиск да се увеличи ефикасността на процедурата и да се направи тъй, че да си струва парите. Отвсякъде чуваш един и същ рефрен: „Ние не можем да го направим. Това не може да се направи.“ И така е за всичко!“ – Чувек ядно сви рамене и добави: Както и да е, ето ги такситата под наем. Да вървим!

10

На станцията Селдън се опита да не събужда подозрения и установи, че това съвсем не е лесно. Да изглежда преднамерено нехаен, да се

озърта крадешком, да извърща лице от всички минаващи, да се вторачва прекалено съсредоточено в някое от возилата бяха все начини да привлече вниманието върху себе си. Подходящото държание бе просто да придобие невинен нормален вид.

Но какво означаваше нормален вид? Той се чувстваше неудобно в дрехите си. Липсваха джобове, така че нямаше къде да пъхне ръце. Двете торбички, които се люшкаха от двете страни на пояса му, го дразнеха, удряйки се в него винаги щом помръднеште, така че непрекъснато бе нащрек дали някой не го подбутва.

Опита да се заглежда по минаващите жени. Те нямаха по дрехите си торбички или поне нищо не им се люшкаше, но пък носеха различни предмети, прилични на малки кутии, като от време на време ги прикачваха на единия или другия си хълбок с някакво устройство, което не можеше да различи. Реши, че вероятно е нещо псевдомагнитно. Със съжаление забеляза, че дрехите им не разкриват кой знае колко и никоя не носи каквото и да било подобие на деколте, макар някои облекла, изглежда, бяха изработени така, че да подчертаят бедрата.

Междувременно Чувек, станал изведнъж много делови, бе представил нужните документи и се връщаше със свръхпроводяща керамична плочка, която щеше да задейства отреденото им такси.

– Влизай, приятелю – подкани го той, като посочи към едно малко двуместно возило.

– Наложил ли се да впишеш името си? – попита Селдън.

– Разбира се, че не. Тук ме знаят и не държат на формалностите.

– Какво ли мислят, че правиш?

– Не ме попитаха, а и аз не им дадох никаква информация. – Той пъхна плочката и Селдън долови слаба вибрация, тъй като таксито оживя.

– Отправяме се към D-7 – започна Чувек, колкото да каже нещо.

Селдън не знаеше какво е D-7, но предположи, че става дума за някакво трасе.

Таксито си проби път, провирайки се и заобикаляйки другите автомобили, и щом накрая попадна на една гладка, леко издигаща се рампа, набра скорост. Сетне се издигна нагоре с лек тласък.

Ученият, който бе автоматично привързан с предпазна мрежа, усети, че нещо го натиска в седалката, а сетне го хвърля напред към мрежата.

– Това не приличаше на антигравитация – констатира той.

– И не беше – потвърди Чувек. – Това си е малка реактивна тяга.

Точно колкото да ни вдигне до тунелите.

Пред тях се появи нещо като отвесна канара, изпъстрена с отвори на пещери също като дъска за игра на дама. Чувек изманеврира към отвора, означен като D-7, избягвайки останалите таксита, които се отправяха към другите тунели.

– Лесно можеше да се блъснеш – констатира Селдън, след като се прокашля.

– И вероятно щях да го сторя, ако всичко зависеше от моите сетива и реакции, само че таксито е електронизирано и компютърът може да ми отнеме управлението, без дори да го усетя. Същото важи и за другите возила. Ето ни в дупката!

Те се плъзнаха в D-7, все едно че бяха засмукани навътре, а ярката светлина на открития площад отвън омекна, пожълтя и стана по-топла.

Чувек остави управлението на умната машина и се облегна назад. Пое си дълбоко дъх и рече:

– Е, единия етап го минахме успешно. Можеха и да ни спрат на станцията. Тук сме в относителна безопасност.

Пътуването протичаше гладко и стените на тунела бързо се плъзгаха назад. Почти не се чуваше шум, само постоянно кадифено бръмчене, докато колата продължава-ваше да се носи по пътя си.

– Колко бързо се движим? – запита Селдън.

Чувек хвърли поглед към контролния панел.

– Триста и петдесет километра в час.

– Магнитна тяга?

– Да. Сигурно имате нещо подобно и на Хеликон.

– Само на едно трасе. Аз обаче никога не съм бил на него, макар да съм искал да го сторя. Не предполагам, че ще изглежда така.

– Сто на сто в действителност не изглежда точно така. Из Трантор има много хиляди километри от тези тунели, които правят подземната му част да прилича на пчелна пита, и доста голям брой, дето се вият под по-плитките части на океана. Това е основният начин за пътуване на дълги разстояния.

– Колко време ще ни отнеме?

– За да стигнем до непосредствената си цел ли? Малко над пет часа.

– Пет часа! – ужаси се Селдън.

– Не се притеснявай. Горедолу на всеки двадесет минути минаваме покрай зони за отдих, където можем да спрем, да излезем от тунела, да изпънем крака, да хапнем, да се облекчим, ако се налага... Разбира се, бих предпочел да го направим толкова малко пъти, колкото е възможно.

Известно време продължиха мълчаливо, а сетне ученият видимо се стресна, когато от дясната им страна проблясна ярка светлина и му се стори, че различава още две таксита.

– Това беше зона за отдых – обясни Чувек в отговор на незададения въпрос.

– Наистина ли ще съм в безопасност на онова място, където ще ме закараш? – заинтересува се Селдън.

– В пълна безопасност, що се отнася до явни действия на имперските сили. Разбира се, стигне ли се до някой отделен изпълнител – шпионин, агент, наемен убиец, човек трябва да бъде внимателен. Аз ще ти осигуря телохранител.

Математикът явно се смути.

– Наемен убиец? Сериозно ли говориш? Наистина ли ще поискат да ме убият?

– Сигурен съм, че Демерцел няма да го направи – каза Чувек. – Подозирам, че той по-скоро ще поиска да те използва, отколкото да те убие. Само че могат да се намерят и други врагове или да се получи някое зловещо стечение на обстоятелствата. Не можеш да минеш през живота като сомнамбул.

Селдън тръсна глава и изви лице встрани. Като си помисли, че само преди четиридесет и осем часа все още беше незначителен, на практика никому неизвестен математик от Външните светове, чиято единствена грижа бе да прекара в зяпане оставащото му на Трантор време... Сега вече бе окончателно затънал – имперските сили го търсеха като пресъпник. Невероятният обрат го стисна за гърлото и той потрепери.

– А ти – ти какво ще правиш оттук нататък?

Чувек замислено отвърна:

– Предполагам, че няма да са много добре настроени и към мен. Нищо чудно да ми разцепят главата или някой тайнствен и останал си неразкрит бандюга да ми пръсне гърдния кош.

Журналистът изрече тия думи без гласът да му трепне, ала Селдън примигва.

– Мисля, че би могъл правилно да предположиш какво те очаква – смутолеви той. – Ти като че ли не си... особено разтревожен.

– Аз съм стар транторианец. Познавам планетата не по-зле от всеки друг; знам и доста хора, които по някакъв начин са ми задължени. Ласкава се да мисля, че съм отракан и не е лесно да ме докопат. Накъсо казано, приятелю, напълно уверен съм, че мога да се погрижа за себе си.

– Радвам се, че мислиш тъй, и се надявам да имаш основания,

Чувек, само че не мога да проумея защо изобщо поемаш такива рискове. Какво съм аз за теб? Защо ти е да залагаш живота си заради някого, който ти е непознат?

Водачът на таксито много съсредоточено провери контролните уреди и сетне извърна лице право към Селдън. Очите му бяха спокойни и сериозни.

– Искам да те спася по същата причина, поради която императорът желаше да те използва – заради твоите способности на предсказател.

Селдън усети болезнено разочарование. Значи в края на краищата не ставаше дума за неговото спасяване. Беше просто безпомощна и оспорвана плячка на борещи се помежду си хищници.

– Няма да оцелея след този доклад на Десетилетната конференция! – гневно възкликна той. – Съсипах си живота.

– Не. Не бързай със заключенията, математико. Императорът и неговите офицери те желаят по една-единствена причина – да направят собствената си власт още по-сигурна. Интересуват се от твоите способности само доколкото те могат да бъдат използвани за запазване на могъщество на Клеон Първи, за прехвърлянето на това могъщество към малкия му син, за поддържане на йерархията, чиновете и привилегиите на неговите чиновници. Докато аз искам твоите способности за доброто на Галактиката.

– Че има ли някаква разлика? – ядовито избулва Селдън.

И Чувек отново го изгледа продължително, като веждите му наченаха сурово да се събръчат:

– Ако не виждаш разликата, толкова по-зле за теб. Хората, които обитават Галактиката, съществуват отпреди управляващия сега император, отпреди династията която той представлява, отпреди самата империя. Човечеството е далеч по-старо от империята. То е може би по-старо и от двадесет и петте милиона светове в Галактиката. Защото има легенди за времето, когато е обитавало един-единствен свят.

– Легенди! – изсумтя Селдън, свивайки рамене.

– Да, легенди, само че аз не виждам никаква причина да не е било наистина така – преди двадесет или дори повече хиляди години. Предполагам, че човечеството не се е появило окомплектувано с познанията, нужни за хиперпространствено пътуване. Положително трябва да е имало времена, когато хората не биха могли да пътуват с надгранични скорости и затова са били затворени в рамките на само една планетна система. А ако погледнем напред, обитателите на Галактиката положително ще продължат да съществуват, след като ти и императорът умрете и

след като целият му род свърши, и след като се разпаднат институциите и на самата Галактика. В такъв случай не е важно човек да се тревожи прекалено много за отделните индивиди, за властелина или за младия имперски принц. Не е важно да се безпокои дори и за механизмите на империята. Какво ще стане с квадрилионите хора, които съществуват из Галактиката? Какво ще стане с тях, ето въпроса!

– Предполагам, че световите и хората ще продължат да съществуват – каза Селдън.

– Но не изпитваш ли поне що-годе сериозна нужда да изследваш възможните условия, при които те ще продължат да съществуват?

– Може да се приеме, че ще продължат да съществуват както сега.

– Да се приеме може. Но дали може да се узнае – чрез онова изкуство на предсказването, за което говориш?

– Аз го наричам психоистория. Теоретически е възможно.

– И не чувстваш никакво желание да превърнеш тази теория в практика.

– Бих искал, Чувек, но желанието ми не поражда автоматично способността да го направя. Казах на императора, че нищо чудно да се окаже невъзможно психоисторията да бъде превърната в практически метод... и ми се налага и на теб да кажа същото.

– И ти самият нямаш никакво намерение дори да се опиташ да откриеш метода?

– Не, нямам. Не изпитвам нищо повече от усещането, че би трябвало да преровя куп камъчета, голям колкото Трантор, да ги преброя едно по едно и да ги подреда според намаляването на масата им. Аз зная, че това не е нещо, което ще мога да постигна в рамките на един живот, и не съм чак толкова глупав, че да се подлъгвам да опитам.

– А би ли опитал, ако знаеше истината за положението на човечеството?

– Този въпрос е невъзможен. Каква е всъщност истината за положението на човечеството? Да не би ти да претендираш, че я знаеш?

– Да, знам я. И мога да я изкажа само с три думи – очите на Чувек отново се втренчиха в нещо невидимо, като преди това за миг пробягаха по безизразната неизменност на тунела, който се носеше към колата, разширяваше се, докато отминеха, и отново се свиваше, щом се изхлузеше назад. Сетне мрачно произнесе трите думи.

– Галактическата империя умира.

III. УНИВЕРСИТЕТЪТ

СТРИЛИНГСКИ УНИВЕРСИТЕТ – Институт за висше образование в Стрилингския сектор на древния Трантор. Въпреки всичките му претенции за авторитет както в областта на хуманитарните, така и на точните науки, не са те тези, които сега придават такова значение на Университета, За предишните поколения учени вероятно би било огромна изненада да разберат, че след време за Стрилингския университет ще си спомнят най-вече поради факта, че той е станал резиденция на някой си Хари Селдън по време на Бягството.

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

11

След спокойното изявление на Чувек, Хари Селдън остана известно време в неловко мълчание. Внезапно осъзнал сериозността на проблема, той почувства особен вътрешен хлад.

На път беше да изобрети една нова наука – психоисторията. Изключително ловко бе разширил полето на действие на законите на вероятността, за да обхванат огромен брой неопределености, и бе достигнал до елегантни уравнения, съдържащи множество неизвестни. Може би дори не „множество“, а безкрайно много – това вече трудно можеше да се определи точно.

Само че всичко туй си беше една математическа игра и нищо повече. Бе достигнал до психоисторията или поне до основите ѝ, но единствено като математически куриоз. Къде бе останало онова познаване на действителната история, което евентуално би могло да придаде някакъв смисъл на сухите уравнения?

Той не притежаваше такива познания. Никога не се бе интересувал от история. В общи линии знаеше единствено хеликонската – в тамошните училища курсовете по този предмет бяха, разбира се, задължителни – но какво се намираше извън тях? Онова, което бе усвоил, положително представляваше само гол скелет, наполовината сглобен от легенди и митове, а другата – със сигурност изопачена.

И все пак как човек би могъл да твърди, че Галактическата империя умира? Тя бе съществувала в продължение на десет хиляди години, а дори и преди това; в качеството си на столица на доминиращото

кралство Трантор почти двадесет века бе властвал над нещо, което на практика пак си беше империя. Тя бе преживяла ранните столетия, когато цели сектори от Галактиката отначало приемаха, а сетне отхвърляха собствената си местна независимост. Тя бе оцеляла сред превратностите, свързани с въстания, династични войни и някои сериозни периоди на упадък. Повечето светове малко се грижеха за подобни неща, а самият Трантор бе нараствал постоянно, докато не се превърна в обхващащо цяла една планета човешко обиталище, което сега се самоназоваваше Вечният свят.

Наистина през последните четири века безпорядъкът се бе увеличил и дори бе избухнала своеобразна епидемия от преврати и убийства на императори. Само че и това се бе поутило и точно в този момент Галактиката бе спокойна както никога досега. По време на царуването на Клеон Първи и преди, под властта на баща му, световите процъфтяваха; самият Клеон не бе смятан за тиранин. Дори хората, които не одобряваха империята като институция, рядко можеха да кажат нещо определено лошо за него и по това той съществено се различаваше от Демерцел.

Защо в такъв случай Чувек ще разправа, че Галактическата империя умира – и то с такава убеденост?

Естествено той е журналист. Вероятно познава до известна степен галактическата история и в далеч по-голяма разбира положението в момента. Дали оттук е почерпил информация за своето твърдение? И ако е тъй, каква по-конкретно е тя?

На няколко пъти насмалко да попита, ала в мрачното лице на приятеля му имаше нещо, което го възпираше. А също така го възпираше и собственото му дълбоко втъплено убеждение, че Галактическата империя е една даденост, аксиома, основният камък, върху който се градяха всички спорове. В края на краищата, ако това не бе вярно, той не искаше да го узнае.

Не, просто не можеше да повярва, че е сгрешил! Империята би могла да умре в не по-голяма степен от самата Вселена. Или, ако Вселената наистина свършеше, тогава и само тогава щеше да загине и империята.

Селдън затвори очи и се опита да заспи, само че, разбира се, не можеше. Щеше ли да се наложи да изучи историята, за да разработи своята... психохистория?

И как би могъл да го стори? Съществуваха двадесет и пет милиона свята, всеки от тях със собствена сложна съдба. Как би могъл да изучи всичко това? Знаеше естествено, че има многосерийни филми,

посветени на тази тема. Дори веднъж, по някаква отдавна забравена причина, бе прегледал набързо един такъв филм и го бе намерил за прекалено скучен, та да може да бъде издържан докрай.

Галактическата история се занимаваше с важните светове. Някои от тях тя проследяваше през цялото или почти цялото им битие; други придобиваха значение само за известно време – докато залезеха. Веднъж беше потърсил Хеликон в индекса и бе открил само едно позоваване. Когато любопитства повече, се оказа, че родната му планета фигурира в списък на светове, които в един момент били застанали на страната на претендент за имперския трон, дето така и не успял да защити претенциите си. В този случай Хеликон някак си бе избегнал наказанието – вероятно защото не се бе оказал достатъчно важен, за да бъде наказан.

Каква полза имаше обаче от подобно хроникьорство? Психоисторията би трябвало да обхваща действията, реакциите и взаимните връзки на всеки свят, на всички до един. Как може човек да изучи развитието на двадесет и пет милиона свята и да обмисли всичките им възможни взаимодействия? Такава задача би била определено абсурдна, а това беше още едно потвърждение на собственото му заключение, че макар психоисторията да представлява теоретичен интерес, никога няма да бъде вкарана в каквато и да е практическа употреба.

Селдън почувства лек тласък напред и веднага прецени, че возило-то намалява скоростта си.

– Какво има? – попита той.

– Мисля, че вече сме достатъчно далеч – отвърна Чувек – и можем да рискуваме едно малко спиране, за да похапнем, да пийнем по някоя чаша и да посетим тоалетната.

След още петнадесет минути, през които стените край тях отминаваха все по-бавно и по-бавно, те стигнаха до някакво осветено разширение. Таксито сви в него и си намери място за паркиране между пет-шест други себеподобни.

12

С един поглед опитното око на Чувек обхвана вдлъбнатината, спрелите коли, крайпътния ресторант, коридорите и посетителите му. Селдън, който отново се мъчеше – без да знае как – да не изглежда прекалено подозрително, го наблюдаваше, опитвайки се поне да не се вторачва прекалено много.

Когато седнаха на една маса и набраха на клавишите поръчките си, математикът не особено успешно, старейки се гласът му да звучи равнодушно, попита:

- Всичко ли е наред?
- Така изглежда – отговори Чувек.
- Откъде знаеш?

Другият задържа за миг тъмните си очи върху неговите.

– Инстинкт. Дълги години новинарство. Поглеждаш и разбираш: „Тук няма новини.“

Селдън кимна и почувства облекчение. Може би приятелят му се бе изразил сардонично, но в казаното все пак трябваше да има известно количество истина.

Задоволството му обаче продължи само до първата хапка от сандвича. Той изгледа Чувек с пълна уста и израз на обидена изненада.

– Това е крайпътен ресторант – спокойно рече журналистът. – Евтин, бърз и не кой знае колко добър. Храната е домашно отгледана и в нея има примес от доста агресивна мая. Транторианските небца са свикнали с него.

Селдън с мъка преглътна.

– Ама в хотела...

– Виж, ти беше в Имперския сектор. Там храната се внася, а когато се използва местна, тя е с най-високо качество. Е, също така е и скъпа.

Селдън се зачуди дали да отхапе още една хапка.

– Искаш да кажеш, че докато съм на Трантор...

Чувек с устни му даде знак да млъкне.

– Не оставяй у никого впечатлението, че си свикнал на по-добро. Тук има места, където да те идентифицират като аристократ е далеч по-непрепоръчително, отколкото да решат, че си от Външните светове. Уверявам те, храната няма да е такава навсякъде. Тези крайпътни заведения са известни с лошото й качество. Ако можеш да смелиш сандвича си, значи ще си способен да ядеш всичко на Трантор. И това няма да ти навреди.

– Много ли храна отглеждат тук? – попита Селдън. Косият поглед встрани му бе разкрил, че в непосредствена близост не седи никой и затуй говореше по-спокойно. – Разправяли са ми, че двадесет от околните светове изпращат стотици товарни кораби, които всеки ден зареждат Трантор.

– Зная. И стотици, които отнасят отпадъците. Пък ако искаш да направиш историята наистина добра, казваш, че едни и същи кораби

носят храна в едната посока и боклук в другата... Вярно е, че внасяме значителни количества, обаче това са най-вече луксозни стоки. И изнасяме големи количества отпадъци, обработени внимателно, за да са напълно безвредни, като прекрасен органичен тор – също тъй необходим за другите светове, както е храната за нас. Обаче това е съвсем малка част от цялото.

– Така ли?

– Да. Освен рибите в морето, навсякъде има градини. Както и овощни дръвчета, домашни птици, зайци и огромни ферми за микроорганизми – обикновено ги наричат ферми за мая, макар тя да е само малка част от продукцията им. Нашите отпадъци се използват преди всичко тук, у дома, за да се поддържа целият този растеж. Всъщност в много отношения Трантор прилича на огромно, прекалено разрастло се космическо поселище. Случвало ли ти се е да посетиш някое такова поселище?

– Бил съм.

– Космическите поселища са по същество затворени фалове, в които всичко влиза в изкуствен цикъл. Притежават изкуствена вентилация, изкуствени ден и нощ и така нататък. Трантор се различава от тях единствено по това, че дори и най-голямото подобно поселище има население не повече от десет милиона, а тук живеят четири хиляди пъти повече хора. Е, разбира се, ние имаме естествена гравитация. Пък и никое космическо поселище не може да ни съперничи по микрохрани. Имаме вани за мая, гъбични басейни, езера за водорасли – не можеш дори да си представиш колко големи! И много държим на изкуствените подправки, като не ги прибавяме с аптекарска ръка. Точно те придават вкуса на онова, което ядеш.

Селдън бе погълнал по-голямата част от сандвича си и вече не го намираще толкова противен, както при първата хапка.

– А няма ли да ми навреди?

– Храната действа на чревната флора и понякога предизвиква диария у някой посетител от Външните светове, макар това да се случва от дъжд на вятър. Все пак изпий си млечния шейк, нищо че едва ли ще ти хареса. Той съдържа съставка против стомашно разстройство, която ще те спаси дори ако си чувствителен към подобни неща.

– Не говори повече за това – настоя почти обиден Селдън. – Човек може да е внушаем към подобни работи.

– Изпий си млечния шейк и нарежи внушаемостта.

Двамата приключиха яденето в мълчание и скоро отново бяха на

път.

13

Ето че пак се носеха бързо в тунела. Селдън реши да изрече на глас въпроса, който го тормозеше през последния час.

– Защо казваш, че Галактическата империя умира?

Чувек отново се извърна и го погледна.

– Тъй като съм журналист, към мен от всички страни се изливат статистически данни, докато накрая не започнат да ми излизат през ушите. А пък ми разрешават да публикувам съвсем малка част от тях. Населението на Трантор намалява. Преди двадесет и пет години то беше почти четиридесет и пет милиарда души. Донякъде това намаление се дължи на спадането на раждаемостта. Всъщност тук никога не е имало висока раждаемост. Ако гледаш наоколо, когато обикаляш из секторите, няма да срещнеш прекалено много деца въпреки огромното население. Освен това съществува и емиграция. Тоест повече хора напускат Трантор, отколкото пристигат на него.

– Като се има предвид многобройното му население – рече Селдън – това не е кой знае колко чудно.

– И въпреки това си остава необичайно, тъй като досега не се е случвало. Още нещо – навсякъде из Галактиката търговията е в застои. Казинната причина е липсата на каквито и да било конфликти, и понеже в момента наистина всичко е мирно и тихо, изглежда, че нещата са наред и трудностите от предишните няколко века са останали зад гърба ни. Само че политическите битки, въстанията и недоволството са и признаци за известна жизненост. Сега витае някаква обща умора. Времената са мирни, но не защото хората са задоволени и делата им процъфтяват, а защото са изморени и са отпуснали ръце.

– О, не съм сигурен! – възрази Селдън.

– Аз пък съм. Друг типичен пример е антигравният феномен, за който вече говорихме. Имаме гравитационни шахти, но те не получават разпространение. Проектът е неизгоден и комай няма никаква заинтересованост да бъде направен печеливш. От векове скоростта на техническия напредък се забавя и в момента е намаляла почти до пълзене. Дори в някои области развитието напълно е спряло. Ти не си ли го забелязал? В края на краищата нали си математик!

– Не бих могъл да кажа, че съм се замислял по въпроса.

– Никой не е мислил. Всички обаче го знаят. В наше време учените много ги бива да разправят, че нещо е невъзможно, непрактично, безполезно. Моментално отхвърлят всякакво разсъждение. Ето, и ти също... Какво говореше за психоисторията? Че е теоретически интересна, но напълно безполезна от практическа гледна точка. Не съм ли прав?

– И да, и не – раздразнено отвърна Селдън. – Тя наистина е безполезна от всякаква практическа гледна точка, но те уверявам, че мисля така не защото вкусът ми към рискованите начинания се е притъпил. Тя действително е безполезна.

– Или поне – подхвърли Чувек с отгънък на сарказъм – такова е твоето впечатление в общата атмосфера на упадък, в която живее цялата империя.

– Тази обща атмосфера на упадък – ядоса се Селдън – пък е твоето впечатление. Дали не е възможно и ти да грешиш?

Журналистът сякаш застина за момент и се замисли, а после каза:

– Да, може и да греша. Говоря единствено по интуиция, въз основа на догадки. Това, от което се нуждая, е действащ психоисторически метод.

Селдън обаче не налага въдицата.

– Не разполагам с такъв метод, за да ти го дам – заяви той. – Но нека предположим, че си прав. Да речем, че империята запада, най-накрая ще спре да функционира и ще се разпадне. Но хората все пак ще продължат да съществуват...

– Да, само че при какви условия? Близко дванадесет хиляди години управлението от император Трантор до голяма степен е осигурявал мира. Имало е и прекъсвания – въстания, местни граждански войни, многобройни трагедии – но като цяло в повечето райони е царял мир. Защо Хеликон, твоят роден свят, е толкова проимперски настроен? Защото е малък и ако империята не гарантираше сигурността му, съседите щяха да го погълнат.

– Да не би да предсказваш всеобщи повсеместни войни и анархия, ако империята се сгромоляса?

– Разбира се. Не харесвам императора, нито имперската институция, като цяло, но нямам с какво да ги заместя. Не зная какво друго би опазило мира и не съм съгласен да ги оставя да си идат, преди да държа някакъв коз в ръката си.

– Говориш, сякаш ти управляваш Галактиката. Ти не си бил готов да ги оставиш да си идат. Ти трябвало да държиш нещо в ръката си. Кой си ти, приятелю, та се държиш така?

– Говоря по принцип – обясни малко по-кратко Чувек. – Не съм загрижен лично за себе си. Може да се предположи, че империята все ще изтрае, докато съм жив; възможно е дори през това време да има известно подобрене на нещата. Упадъкът не върви по права линия. Не е изключено до окончателната катастрофа да има още хиляда години, а както лесно можеш да предположиш, дотогава аз ще съм умрял и сигурно няма да съм оставил наследници. Апропо, щом стигнахме дотук да ти кажа, че не поддържам постоянна връзка с жена; така че нямам деца и не възнамерявам да имам. Не съм дал никакви заложици на съдбата. Селдън, наблюдавах те, докато говореше. Ти също нямаш деца.

– Имам родители и двама братя, но не и деца. – Лицето на учения се разкри в почти болезнена усмивка. – По едно време бях много близък с една жена, но на нея ѝ се струваше, че съм по-привързан към моята математика.

– А тъй ли беше наистина?

– За мен нещата не стояха така, но не и за нея. Затова ме напусна.

– И оттогава не си имал никоя друга?

– Не съм. Все още си спомням прекалено ясно каква болка ми причини раздялата.

– Е, в такъв случай би могло да изглежда, че е най-разумно и двамата да изчакаме събитията и да оставим страданията за други хора, дето ще се появят много след нашето време. По-рано може би бих приел това, но не и сега. Защото сега аз притежавам един инструмент; аз владеем положението.

– И какъв е твоят инструмент? – запита Селдън, макар вече да подозираше отговора.

– Ти! – заяви Чувек.

Тъй като бе наясно с казаното, Селдън не пропиля никакво време да се шокира или удивлява. Той просто поклати глава.

– Много се лъжеш. Аз не съм инструментът, който може да ти свърши работа.

– Защо да не си?

– Колко пъти трябва да ти го повтарям! Психисторията не е практическо изследване. Трудността е фундаментална. Цялото пространство и време на Вселената няма да са достатъчни, за да се разработят и решат необходимите проблеми.

– Сигурен ли си в това?

– За нещастие, да.

– Нали знаеш, че не става дума да изследваш цялото бъдеще на

Галактическата империя. Няма защо да трасираш с подробности действията на всеки човек или дори на всеки свят. Има само няколко определени въпроса, на които трябва да дадеш отговор. Ще се сгромоляса ли Галактическата империя и, ако да, кога? Какво ще бъде състоянието на човечеството след това? Възможно ли е да се направи нещо за предотвратяване на сгромолясването или за облекчаване на условията на живот след него? На мен ми се струва, че това са относително прости въпроси.

Селдън поклати глава и тъжно се усмихна.

– Историята на математиката е пълна с прости въпроси, които или имат ужасно сложни отговори, или изобщо нямат такива.

– Нищо ли не може да се направи? Аз виждам, че империята пропада, но не мога да го докажа. Всичките ми заключения са субективни и не съм в състояние да демонстрирам, че не греша. Тъй като темата е твърде щекотлива, хората ще предпочетат да не повярват на моите субективни заключения и няма да бъде сторено нищо, за да се предотврати падението... или поне за смекчаването му. Ти би могъл да докажеш приближаващия крах, а защо не, ако е там въпросът, и да го опровергаеш.

– Не, точно това не мога да направя. Не мога да намеря доказателства, когато те не съществуват. Не мога да направя една математическа система практична, когато тя самата не е такава. Не мога да ти измисля две четни числа, чийто сбор да даде нечетно – независимо колко жизнено важно за теб или за цялата Галактика е това.

– Е, значи и ти си част от упадъка – примирено въздъхна Чувек. – Готов си да се примириш с провала.

– Че какъв избор имам?

– Не можеш ли да опиташ? Колкото и безсмислени да ти се струват всички усилия, има ли нещо по-добро, което си в състояние да направиш с живота си? Имаш ли някаква по-ценна цел? Имаш ли намерение, което да заслужава по-голямо внимание в собствените ти очи?

Селдън бързо запримига.

– Милиони светове. Милиарди култури. Квадрилиони хора. Децилиони взаимоотношения. И ти искаш да ги редуцирам до някакъв ред.

– Не, искам да опиташ. Заради същите милиони светове, милиарди култури и квадрилиони хора. Не заради императора. Не заради Демерцел. Заради човечеството.

– Ще се проваля – промълви Селдън.

– От това няма да ни стане по-зле. Ще опиташ ли?

Въпреки желанието си и без да знае защо, Селдън се чу да казва:

– Ще опитам.

И посоката на живота му бе определена.

14

Пътуването свърши. Таксито влезе в един паркинг, много по-голям от онзи, където бяха хапнали. (Селдън все още помнеше вкуса на сандвича и неволно направи кисела гримаса.)

Чувек предаде наетата кола и се върна, мушкайки кредитката си в един малък джоб от вътрешната страна на ризата.

– Тук си в пълна безопасност от каквато и да било открита и непосредствена атака – каза той. – Това е секторът Стрилинг.

– Стрилинг?

– Мисля, че е наречен на онзи, който за пръв път е усвоил тази област като място за заселване. Повечето сектори са наречени на един или друг човек, което означава, че названията са грозни, а някои в добавка са и трудни за произнасяне. Въпреки това ако се опиташ да накараш тукашните обитатели да заменят името Стрилинг със Свежо ухание или нещо подобно, ще си навлечеш белята.

– Съвсем естествено – кимна Селдън, като внимателно подуши въздуха. – Уханието тук не е напълно свежо.

– Едва ли има такова място на Трантор, но полека-лека ще привикнеш.

– Радвам се, че пристигнахме – откровено си призна ученият. – Не че много ми харесва, ала здравата се уморих от пътя. Да обикаляш Трантор сигурно е жив ужас. Ние на Хеликон можем да стигнем от което и да е място до което и да е друго за много по-малко време, отколкото ни отне тук пропътуването на някакви си две хиляди километра.

– И ние имаме самолети.

– В такъв случай защо...

– Такси можеш да уредя повече или по-малко анонимно. С въздушен кораб щеше да е далеч по-трудно, да не кажа невъзможно. И независимо колко безопасно е тук, ще се чувствам по-добре, ако Демерцел не знае къде точно се намиращ. Всъщност ние още не сме приключили. За последния етап ще трябва да вземем експреса.

Селдън знаеше значението на тази дума.

– Онези открити кервани от коли, които се движат по релси, нали?

– Точно така.

– На Хеликон нямаме такива. Всъщност там не ни и трябват.

Първия ден, когато пристигнах на Трантор, пътувах с един експрес. Отведе ме от аерогарата до хотела. За мен беше новост, но ако трябва непрекъснато да го използвам, мисля, че шумът и тълпите биха ме отвратили.

Чувек изглеждаше развеселен.

– Загуби ли се?

– Не, надписите свършиха работа. Имах проблеми при качването и слизането, но ми помогнаха. Сега схващам, че всеки е можел да разбере по дрехите ми, че съм от Външните светове. Въпреки това като че ли ми помагаша с готовност; предполагам, било е забавно да ме гледат как се колебае и обърквам.

– Е, тъй като сега вече си експерт по балансиране в експреса, няма нито да се колебаеш, нито да се объркваш – Чувек изрече това достатъчно спокойно, макар ъгълчетата на устните му леко да потрепваха. – Хайде да вървим.

Тръгнах без да бързат по улицата, която бе осветена дотолкова, колкото човек би могъл да очаква от някой мрачноват ден. От време на време просветляваше, сякаш слънцето действително надзърташе иззад облаците. Селдън инстинктивно поглеждаше нагоре, за да види дали наистина е така, ала „небето“ над тях бе равномерно осветено.

Чувек забеляза това и обясни:

– Промяната на яркостта изглежда допада на човешката психика. През някои дни улицата изглежда като ярко осветена от лятно слънце, а има и такива, когато е по-тъмно от сега.

– Но не вали нито дъжд, нито сняг?

– Да. Нито пък град или лапавица. Няма и висока влажност или лют студ. Дори сега, Селдън, Трантор си има своите предимства.

В двете посоки се движеха хора. Имаше доста младежи, както и деца, придружаващи възрастните, въпреки думите на Чувек за раждаемостта. Всички изглеждаха благоденстващи и почтени. Двата пола бяха еднакво застъпени и в дрехите им преобладаваха значително по-пастелни тонове, отколкото в Имперския сектор. Неговият собствен костюм, избран от Чувек, се вписваше чудесно в общия фон. Малцина носеха шапки, така че Селдън с облекчение свали своята и започна свободно да я люшка напред-назад в ръката си, докато вървеше.

Между двете платна на пешеходната алея нямаше дълбока пропаст и както приятелят му бе предсказал в Имперския сектор, изглежда вървяха на равнището на земята. Нямаше обаче и никакви превозни средства.

– В Имперския сектор те са доста многобройни – обясни Чувек, съзрял изненадата му – тъй като ги използват чиновниците. Навсякъде другадe частните превозни средства са рядкост, а за тези, които все пак ги предпочитат, има запазени отделни коридори. Не се налага да ги ползваме, тъй като разполагаме с експреси, а за по-късите разстояния имаме движещи се коридори. За още по-къси разстояния пък разчитаме на собствените си крака.

Селдън дочу някакви въздишки и проскърцвания и на известно разстояние отпред забеляза дълга редица от експресни вагончета.

– Ето го – посочи той.

– Зная, само че нека идем на някоя станция. Там има повече ленти и е по-лесно да се качиш. Все още не си достатъчно опитен, за да се качваш и слизаш навсякъде, а сред мераклиите акробати, които си въобразяват, че могат да го правят, има доста, дето пострадват.

– Нямате ли правила за движение?

– Разбира се, че имаме и от време на време за всеобщо учудване някое от тях влиза в действие.

След като успяха да се прехвърлят на носещия се влак и да се наместят сигурно в едно вагонче, ученият отново се обърна към Чувек.

– Изненадан съм колко тихи са тук експресите. Ясно ми е, че се задвижват с електромагнитно поле, но ми се струват прекалено безшумни дори и за него. – Той се вслуша в откъслечните метални стонове, които се разнасяха, когато вагонът, в който бяха, се изместеше спрямо съседните.

– Да, мрежата е чудесна – потвърди Чувек – макар ти да не я виждаш в най-добрите й години. Когато бях по-млад, беше още по-тиха от сега, а някои разправят, че преди половин век едва-едва е шушнела – въпреки че, предполагам, трябва да имаме предвид и носталгичното идеализиране.

– Защо сега вече не е така?

– Защото не я поддържат както се полага. Казах ти за упадъка, нали.

Селдън се намръщи.

– Хората положително не си седят по местата и не казват: „Ние сме в упадък. Я да оставим експреса да се скапе.“

– Не, не седят. Това не е преднамерено. Изгнилите места се закръпват, разнебитените вагони се подновяват, магнитите също се подменят. Само че всичко се прави надве-натри, все по-небрежно и на по-големи интервали. Просто няма достатъчно пари.

– Че къде са отишли парите?

– За други неща. Цели векове имаше смутове. Флотата е несравнимо по-голяма и по-скъпа от някогашната. Въръжените сили получават много по-добро заплащане, за да мируват. Смутове, преврати, взривове на граждански войни – всичко това взима своя данък.

– Но при Клеон империята не е воювала. Цели петдесет години мир!

– Да, само че войниците, които са добре платени, ще негодуват, ако заплащането им се намали, понеже има мир. Адмиралите ще се съпротивляват на изваждане на кораби от строя и на понижаване на званията им просто защото тяхната работа сега е по-малко. Така че парите продължават да се изливат непродуктивно към въръжените сили, а важни области от обществения сектор биват оставяни да се разкапват. Ето на това му викам упадък. Ти как ще го наречеш? Не мислиш ли, че ще можеш да вкараш тази гледна точка в своите психоисторически категории?

Селдън неловко се размърда и рече:

– Между другото, къде отиваме?

– В Стрилингския университет.

– А, затуй името на сектора ми беше някак си познато. Чувал съм за Университета.

– Това не ме изненадва. На Трантор има близо сто хиляди висши учебни заведения, но Стрилинг е един от хилядата, които са на върха на пирамидата.

– Там ли ще остана?

– Известно време – да. По начало университетските кампуси⁶ са нещо като неприкосновени светилища. В тях ще си в безопасност.

– Само че дали ще ми се зарадват?

– Защо не? Днес добър математик не се намира лесно. Те може би ще съумеят да те използват. А може би ти също ще можеш да ги използваш – и то не просто за убежище.

– Искаш да кажеш, че това ще е мястото, където бих могъл да разработя своите идеи?

– Нали обеща – сериозно отвърна Чувек.

– Обещах да опитам – възрази Селдън и си помисли, че това е като да опиташ да направиш въже от пясък.

6. Кампус – територия на колеж или университет заедно с разположените на нея учебни и жилищни сгради. – Бел.пр.

Разговорът някак внезапно се прекъсна и той се загледа в постройките, покрай които минаваха. Бяха приятно различни – някои съвсем ниски, други сякаш стигаха „небето“. Тук-там имаше широки кръстовища, разностраняващи редуването на сградите, а и изобилие от алеи.

По някое време му хрумна, че макар зданията да се издигат нагоре, те може би се и спускат надолу и вероятно са по-големи на дълбочина, отколкото на височина. Още щом тази мисъл прелетя през съзнанието му, той вече бе убеден, че е вярна.

От време на време виждаше на заден план, по-надалеч от експреса, ивици зеленина и дори малки дървета.

Наблюдава известно време пейзажа и постепенно осъзна, че светлината отслабва. Хвърли кос поглед встрани и се обърна към Чувек, който сякаш отгатна въпроса му.

– Следобедът отминава – обясни той – приближава нощта.

Селдън повдигна вежди и ъгълчетата на устата му се свиха.

– Впечатляващо. Представям си как цялата планета потъмнява, а след няколко часа се осветява отново.

Чувек се усмихна със своята лека, пестелива усмивка.

– Не напълно, Селдън. Планетата никога не угасва изцяло, нито пък се включва изведнъж. Сянката на здрача се плъзга по нея постепенно, последвана половин денонощие по-късно от бавното просветляване на зората. Всъщност ефектът повтаря истинската смяна на деня и нощта, която е съвсем наблизо над куполите.

Селдън поклати глава.

– Но защо трябва да захлупваш една планета и после да имитираш онова, което би станало на открито?

– Предполагам, защото така хората биха се чувствали по-добре. Транторианците обичат предимствата на изолираното пространство, макар да не желаят да им се напомня, че са затворени. Ти, Селдън, все още знаеш много малко за транторианската психика.

Математикът леко се изчерви. Като хеликонец наистина знаеше много малко за милионите светове извън родната си планета. Невежеството му не се ограничаваше единствено до Трантор. Как при това положение може да се надява, че ще направи нещо с психоисторията?

А как би могла една група хора, колкото и да е голяма, да знае достатъчно?

Селдън си спомни за някаква главоблъсканица, която го бе впечатлила в младежките му години: възможно ли е да има такова относително малко парче платина с прикрепени към него дръжки, което да не може да бъде повдигнато с голи ръце – без никакви приспособления – от група хора, без значение колко са те?

Отговорът беше „да“. При стандартно гравитационно привличане един кубичен метър платина тежи 22 420 килограма. Ако се приеме, че човек може да повдигне от земята 120 килограма, тогава за повдигането на куба щяха да са нужни 188 души. Само че не можеш да наблъскаш 188 души около един кубичен метър така, че всеки да успее да улови някоя дръжка. Вероятно около него не можеш да наредиш дори повече от девет души. А лостове или други подобни устройства не се допускаха. Условието беше „с голи ръце, без никакви приспособления“...

По същата логика може да се окаже, че няма никакъв начин да се съберат достатъчно хора, които да се справят с общото количество знания, необходими за психоисторията, дори ако фактите са вкарани не в отделни човешки умове, а в компютри. Толкова хора, колкото да могат да обхванат, така да се каже, знанията и да комуникират помежду си.

– Селдън, ти май здравата се умисли – рече Чувек.

– Размишлявам над собственото си невежество.

– Полезно упражнение. Цели квадрилиони биха спечелили, ако се присъединят към теб. Само че е време да слизаме.

Ученият вдигна очи.

– Откъде разбра?

– По същия начин, по който ти си разбрал, когато през първия ден от пребиваването си на Трантор си се качил на експреса. Ориентирам се по надписите.

Точно в тоя миг Селдън мярна една табела, докато минаваха покрай нея – „Стрилингски университет – три минути“.

– Слизаме на най-близката лента и след това се отдалечаваме. Върви след мен. Някой ден ще можеш да го правиш, докато четеш разпечатка на новините.

– Само ако остана достатъчно дълго на Трантор – измърмори математикът. Излезе след Чувек от купето, чувствайки известно успокоение от здравия му хват. Забеляза, че небето вече бе тъмнопурпурно и улици те и сградите са като облени с жълтеникаво сияние.

Така би могло да изглежда и падането на хеликонската нощ. Ако го бяха докарали тук с вързани очи и после сваляха превръзката, нищо чудно да останеше с убеждението, че се намира в някой особено добре

устроен централен район на голям хеликонски град.

– Колко време мислиш, че ще пребивавам в Стрилингския университет, Чувек? – попита той.

Журналистът отговори в обичайния си спокоен маниер:

– Трудно е да се каже, Селдън. Може би цял живот

– Какво?

– А може би не. Само че твоят живот престана да бъде изцяло твой, откакто изнесе този доклад за психоисторията. Императорът и Демерцел веднага оцениха неговото значение. Аз също. Доколкото зная, оценили са го и мнозина други. Нали разбираш, това означава, че ти вече не принадлежиш на себе си.

IV. БИБЛИОТЕКАТА

ВЕНАБИЛИ, ДОРС – историчка, родена в Сина. Животът ѝ спокойно би могъл да продължи неизпъстрения си със събития ход, ако след изтичането на две години във факултета на Стрилингския университет той не се е преплел с този на младия Хари Селдън по време на Бягството...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

16

Стаята, в която се озова Хари Селдън, бе по-просторна от стаята на Чувек в Имперския сектор. Спалня, където единият ъгъл служеше като баня и тоалетна и нямаше и следа от каквито и да било приспособления за готвене или хранене. Нямаше и прозорци, а в тавана бе вграден вентилатор с предпазна решетка, който издаваше постоянен въздиращ звук.

Селдън се огледа наоколо леко обезсърчен.

Чувек изтълкува погледа му по обичайния си пряк начин и каза:

– Слушай, това е само за тази нощ. Утре сутринта някой ще дойде да те настани в Университета и ще се почувстваш по-уютно.

– Извинявай, Чувек, но откъде знаеш?

– Ще го уредя. Познавам тук един-двама души – той се усмихна кратко и загадъчно – а също така направил съм няколко услуги, за които мога да поискам да ми се отплатят. Дай сега да навлезем в известни подробности...

Журналистът втренчи поглед в Селдън и заяви:

– Онова, дето си го оставил в хотелската си стая, е загубено. Имаше ли нещо, което да е незаменяемо?

– Нищо наистина незаменяемо. Имах някои лични вещи, скъпи за мен заради връзката им с досегашния ми живот, но щом са загубени, загубени са. Имам, разбира се, и някои разработки по моя доклад. Изчисления. Самият доклад...

– Който в момента е публично известен, докато не дойде време да бъде изваден от обръщение като опасен – а това вероятно ще стане. Както и да е, сигурен съм, че все ще мога да докопам някое копие. Във всеки случай ти нали си в състояние да го възстановиш?

– Мога. Точно затова казах, че няма нищо, което да е наистина незаменимо. Освен това съм загубил известна сума пари – близо хиляда кредита, няколко книги, дрехи, билетите до Хеликон... ей такива неща.

– Всичко може да се компенсира. Ще ти уредя да получиш една кредитна плочка – на твоё име, но платима от мен. Така ще обезпечим нормалните ти разходи.

– Необичайно щедро от твоя страна. Не мога да приема!

– Изобщо не е щедро, доколкото по този начин се надявам да спася империята. Трябва да приемеш.

– Но какви разходи можеш да си позволиш, Чувек? В най-добрия случай, ще ми тежи на съвестта да се възползвам.

– Селдън, мога да си позволя онова, което ще ти е нужно за оцеляване и за разумни удобства. Естествено не бих искал да се опиташ да купиш спортната зала на Университета или да направиш дарение от един милион кредита.

– Няма защо да се безпокоиш, но след като името ми ще бъде регистрирано...

– Спокойно можеш да го обявиш. Абсолютно забранено е имперското правителство да упражнява контрол по сигурността над Университета или неговите членове. Тук има пълна свобода. Всичко може да се обсъжда, за всичко може да се говори.

– А бруталните престъпления?

– С подобни инциденти се оправят самите университетски власти – разумно и внимателно – пък и фактически тук няма никакви брутални престъпления. Студентите и преподавателите ценят свободата си и разбират при какви условия я имат. Малко повече хулиганство, начало на бунт или кръвопролитие и правителството може да се почувства в правото си да наруши неписаната уговорка и да изпрати войски. Никой не го желае, дори и самото то, така че се поддържа едно деликатно равновесие. С други думи, самият Демерцел не би могъл да те измъкне от Университета, без да има далеч по-основателна причина, отколкото който и да било от пребиваващите тук е дал на правителството поне от век и половина насам. Обаче ако те примамят извън територията на Университета чрез някой агент...

– Има ли агенти сред студентите?

– Откъде да зная? Възможно е. Всеки индивид може да бъде заплашен, изманипулиран или просто купен – и оттам нататък да остане на служба при Демерцел или, защо не, при някой друг. Така че трябва да подчертая следното: ти си в безопасност в разумни граници, но никой

не е в абсолютна безопасност. Ще трябва да бъдеш внимателен. Макар че, предупреждавам те, не искам цял живот да трепериш. В общи линии тук ще бъдеш далеч по-сигурен, отколкото щеше да си, ако се бе върнал на Хеликон или пък отишъл на който и да е свят от Галактиката извън Трантор.

– Надявам се да е тъй – притеснено отвърна Селдън.

– Зная, че е тъй – натърти Чувек. – Иначе не бих сметнал за разумно да те оставя.

– Да ме оставиш? – ученият остро го погледна. – Не можеш да го направиш. Ти познаваш този свят, аз – не.

– Ще бъдеш с други хора, които познават този свят; всъщност те познават тъкмо тая част от него много по-добре от самия мен. А що се отнася до моя милост, наистина трябва да си вървя. Цял ден бях с теб и не бих искал да пренебрегвам глупаво собствения си живот. Аз също не трябва да привличам нечие височайше внимание върху себе си. Припомни си, че не съм в пълна безопасност...

Селдън се изчерви.

– Имаш право. Не мога да очаквам от теб неопределено дълго да се подлагаш на риск заради мен. Надявам се да не съм те вече провалил.

– Кой знае? – хладнокръвно заяви Чувек. – Живеем в опасно време. И помни, че ако някой може да го направи по-безопасно – ако не за нас самите, то поне за онези, които идват след нас – това си ти. Нека тази мисъл ти дава енергия, приятелю.

17

Сънят бягаше от очите му. Той се мятеше и въртеше в тъмното, без да престава да мисли. Никога не се бе чувствал толкова самотен и безпомощен, както след като Чувек кимна, стисна набързо ръката му и го остави. Сега се намираше в един чужд свят, в чужда част от него. Беше без единствения човек, когото би могъл да смята за приятел (и то след познанство, продължило по-малко от ден) и нямаше никаква представа къде отива или какво ще прави – нито утре, нито когато и да било в бъдеще.

Нищо от изброеното не благоприятстваше заспиването, така че по времето, когато той напълно отчаян реши, че тази нощ, а може би и никога вече няма да заспи спокойно, умората го надви.

Когато се събуди, бе все още тъмно – или, по-точно, не съвсем

тъмно, тъй като от другата страна на стаята видя някаква ярка, примигваща червена светлинка, придружавана от остър непрестанен звън. Несъмнено именно това го бе събудило.

И докато се опитваше да си припомни къде се намира, за да извлече нещо разумно от ограничената информация, която сетивата му възприемаха, светлината и звъntenето секнаха и той чу решително почукване.

Можеше да се предполага, че се чукаше на вратата, само че въобще не се сещаше къде се намира тя. Можеше да се предполага и че има контакт, който би облял със светлина стаята, но не се досещаше и за мястото на контакта.

Седна в леглото и отчаяно заопипва стената отляво, извиквайки: „Един момент, моля.“

Най-сетне намери нужния контакт и стаята изведнъж грейна в мека светлина.

Измъкна се примигвайки от леглото, като все още търсеше вратата, откри я и се пресегна да отвори, но в последния момент си спомни, че трябва да бъде предпазлив и попита с остър, несклонен към шегички тон:

– Кой е?

Един нежен женски глас изрече:

– Името ми е Дорс Венабили и съм дошла, за да се срещна с доктор Селдън.

Още не бе казала това и самата притежателка на гласа се появи точно пред вратата, без изобщо тя да е била отваряна.

За миг Хари Селдън я зяпна втрещен, а сетне осъзна, че е облечен само с бельо, състоящо се от една-единствена част. Издаде приглушен възглас, втурна се към леглото и чак тогава проумя, че е видял холография. На изображението му липсваше остротата на реалността и бе очевидно, че жената не го вижда. Тя просто бе показала как изглежда, за да бъде идентифицирана.

Той спря, дишайки тежко, и като повиши глас, за да го чуят отатък вратата, заяви:

– Ако ме почакате, ще се видим. Дайте ми... е, може би половин час.

Жената, или по-скоро холографията, рече:

– Ще почакам – и изчезна.

Душ нямаше, така че той се насапуниса с гъба, като направи рядка кашица на облицования с керамични плочки под в тоалетния ъгъл. Откри паста за зъби, но не и четка и реши да използва пръста си. Нямаше

друг избор, освен да облече дрехите, които бе носил предишния ден, и след всичко това вече можеше да отвори вратата.

Още докато го правеше, осъзна, че тя всъщност не се е идентифицирала. Просто му бе казала едно име, а и Чувек не му бе съобщил кого да очаква – дали ще е тази Дорс Едикояси, или някой друг. Беше се почувствал в безопасност, тъй като холографията бе на представителна млада жена, но нищо не пречеше заедно с нея да има и половин дузина враждебно настроени млади мъже.

Предпазливо надзърна, видя само жената и открехна вратата колко да може да се промъкне. После без забавяне затвори и заключи след нея.

– Извинете ме. Колко е часът?

– Девет – отговори тя. – Денят отдавна започна.

Що се отнася до официалното време, Трантор се придържаше към стандартното галактическо, тъй като това бе единственият начин от междузвездната търговия и правителствените начинания да излезе нещо смислено. Всеки свят обаче имаше в допълнение и местна времева система, а Селдън все още не бе стигнал дотам да се чувства на ти с обичайните транторски отправки за часа.

– Сутринта? – попита той.

– Разбира се.

– В тази стая няма никакви прозорци – оправда се.

Дорс се запъти към леглото, протегна ръка и докосна едно малко тъмно петно на стената. На тавана точно над възглавницата му се появиха червени цифри. Те сочеха 09:03.

Младата жена се усмихна без оттенък на превъзходство.

– Вие също извинявайте – каза тя. – Предположих, че Четър Чувек би следвало да ви е съобщил, че ще дойда за вас към девет часа. Проблемът с него е, че той толкова е навикнал да знае, та понякога забравя, че на другите им се случва да не знаят. Аз пък не би трябвало да използвам радиохолографска идентификация. Предполагам, че на Хеликон нямате такава, и се опасявам, че съм ви разтревожила.

Селдън си позволи да се поотпусне. Дамата изглеждаше естествена и дружелюбна, пък и случайното споменаване на Чувек го успокои. Той възрази:

– Много грешите за Хеликон, госпожице...

– Моля, наричайте ме Дорс.

– Все пак, Дорс, вие наистина грешите относно Хеликон. Имаме радиохолография, но никога не съм бил в състояние да си позволя

съответното оборудване. Нито пък някой от моя кръг, така че на практика нямам опит с нея. Въпреки това разбрах какво става.

Разполагаше с достатъчно време да я огледа. Не беше много висока – около средния ръст за жена. Косата ѝ бе златисточервеникава, макар и не прекалено светла, оформена в къси къдри около главата. (Тук, на Трантор, бе срещнал доста жени с такава прическа. Очевидно представляваше някаква местна мода, на която сигурно здравата биха се смели на Хеликон.) Не бе кой знае колко красива тази Дорс, но твърде приятна за мъжкия му поглед, като за това май допринасяха пълните устни с лека, весела извивка. Беше слаба, добре сложена и изглеждаше съвсем млада. (Може би дори прекалено млада, помисли си тревожно, за да свърши работа.)

– Издържах ли огледа? – попита тя. (Изглежда владееше номера на Чувек да отгатва мисли или по-вероятно той самият не умееше да ги скрива.)

– Съжالياвам – извини се математикът с колкото може по-искрен глас. – Сигурно съм се зазяпал, но е нормално да се опитам да ви преценя. Намирам се на чуждо място. Не познавам никого, нямам никакви приятели.

– Моля ви, доктор Селдън, смятайте ме за приятел. Господин Чувек ме помоли да се погрижа за вас.

Ученият печално се усмихна.

– Може би сте твърде млада за тая работа.

– Ще откриете, че не съм.

– Е, ще се опитам да ви причинявам колкото е възможно по-малко грижи. Бихте ли си повторили името?

– Дорс Венабили – тя произнесе по букви фамилията си и подчерта ударението върху втората сричка. – И, както казах, моля, наричайте ме Дорс. Аз, ако не възразявате, ще ви казвам Хари. Тук в Университета караме съвсем по неофициално и почти винаги правим усилия да не демонстрираме по никакъв начин статуса си, било то наследствен или професионален.

– Да, разбира се, наричайте ме Хари.

– Добре. В такъв случай ще продължа да се държа неофициално. Например инстинктът за формалност, ако изобщо такова нещо съществува, би следвало да ме накара да помоля за разрешение да седна. Неформално обаче аз просто сядам. – И тя се отпусна на единствения стол, който имаше в стаята.

Селдън се прокашля.

– Очевидно в момента не владее напълно обичайните си маниери. Би трябвало отдавна да ви предложи да седнете. – Той също се настани на разхвърляното си легло и му се прииска да беше се сетил да го пооправи... само че го бяха изненадали.

Тя мило каза:

– Ето какво ще предприемем, Хари. Първо, ще идем да закусим в някое от кафенетата на Университета. После трябва да ти уредя стая в някой жилищен блок – по-хубава от тази. Ще имаш прозорец. Чувек ме инструктира да ти дам една кредитна плочка на негово име и докато измъкна някоя от лапите на университетската бюрокрация, ще минат ден-два. Междувременно аз ще отговарям за твоите разходи и по-късно можеш да ми платиш... А, и ще се наложи да те използваме. Четър Чувек ми каза, че си математик, а по някаква незнйна причина в Университета има сериозен недостиг на добри математици.

– Чувек каза ли ти, че аз съм добър математик?

– Въшност да. Каза, че си забележителен човек.

– Хм – Селдън се загледа в ноктите си. – Естествено бих желал да мислят така за мен, но Чувек ме познава от по-малко от едно денонощие, а преди това само ме е чул да излагам една студия, за чието качество той по никакъв начин не може да съди. Мисля, че просто е бил любезен.

– Не смятам така – възрази Дорс. – Самият той е забележителна личност и има огромен опит с хората. Аз вярвам на неговата преценка. Както и да е, струва ми се, че ще имаш шанс да докажеш какъв си. Предполагам, можеш да програмираш компютри.

– Никакъв проблем.

– Говоря за учебни компютри, нали разбираш, и питам дали можеш да измисляш програми, които да обучават на различни раздели от съвременната математика.

– Това е част от професията ми. Аз съм доцент по математика в Хеликонския университет.

– Да, известно ми е – кимна тя. – Чувек ми каза. Е, разбира се, всеки ще узнае, че не си транторианец, но не мисля, че то ще създаде каквито и да било сериозни проблеми. Тук в Университета сме главно транторианци, но има и доста хора от Външните светове и всеки го приема за нормално. Не искам да кажа, че никога няма да чуеш нищо иронично или дори направо обидно за своята планета, но на практика Външните са по-склонни да се държат подигравателно, отколкото транторианците. Между другото, аз самата съм Външна.

– О? – той се поколеба и сетне реши, че би било напълно в рамките на учтивостта, ако се поинтересува. – От кой свят си?

– От Сина. Чувал ли си някога за нея?

Селдън предположи, че ако опита да излъже от вежливост, ще го уловят моментално и затова отвърна:

– Не.

– Не съм изненадана. Тя вероятно има по-малко значение и от Хеликон. Както и да е, нека се върнем към математическото програмиране на учебни компютри. Предполагам, че това също може да се прави както вещо, така и посредствено.

– Абсолютно права си.

– И ти ще го вършиш вещо?

– Би ми се искало да мисля, че е тъй.

– В такъв случай всичко е наред. Университетът пък ще ти плаща, така че сега спокойно можем да си позволим една хубава закуска. Между другото, добре ли спа?

– За мое учудване, да.

– И си гладен?

– Да, само че... – той се поколеба.

Тя обаче веднага разбра за какво става дума.

– Само че се безпокоиш за качеството на храната, нали? Е, няма нищо, съвсем нормално е. Доколкото аз самата съм Външна, мога да разбера чувствата ти по отношение на силния примес от микрохрана във всичко, но менюто в Университета наистина не е лошо. Или поне в преподавателската столова. Студентите май малко нещо страдат, но това ги закалява.

Тя стана и понечи да тръгне към вратата. В този момент Селдън не успя да се въздържа и попита:

– Ти преподавател ли си?

Дорс се обърна и дяволито му се усмихна.

– Не изглеждам ли достатъчно голяма? Защитих доктората си преди две години на Сина и оттогава съм тук. След две седмици ще стана на тридесет.

– Извинявай – засмя се на свой ред математикът – но не можеш да очакваш, че ако изглеждаш на двадесет и четири, няма да предизвикваш съмнения в своя академичен статус.

– Много си любезен – каза сериозно тя и Селдън усети вълна от удоволствие.

„В края на краищата“, помисли си, „не можеш да си разменяш

комплименти с една привлекателна жена и да продължаваш да се чувстваш напълно чужденец.“

18

Дорс се оказа права. Закуската в никакъв случай не бе лоша. Имаше нещо, което просто не можеше да не бъде с яйца, а месото бе приятно опушено. Шоколадовата напитка (Трантор здравата наблягаше на шоколада и Селдън нямаше нищо против) вероятно бе синтетична, но вкусна, а и ролетата бяха напълно прилични.

Реши, че с основание може да го декларира.

– Закуската беше чудесна. Храната, обстановката, всичко.

– Радвам се, че мислиш така – отвърна Дорс.

Селдън се огледа. На едната стена в заведението имаше цяла редица прозорци и макар през тях да не влизаше истинска слънчева светлина (той се зачуди дали след някое време ще свикне да се задоволява с разсеяното дневно осветление и ще престане да се оглежда за слънчеви зайчета в стаята) мястото бе достатъчно светло. Всъщност си беше направо ярко, тъй като местният компютър за времето очевидно бе решил, че е дошъл моментът за един слънчев и ясен ден.

Масите бяха подредени по четири една до друга и повечето бяха изцяло заети, но Дорс и Селдън останаха сами на своята. От време на време спътничката му разменяше по някоя дума със свои познати и им го представяше. Всички се държаха учтиво, но никой не се присъедини към тях. Несъмнено тя самата имаше желание да бъде така, макар Селдън да не можеше да проумее как се изхитря да го постигне.

– Досега не си ме запознала с нито един математик – каза той.

– Не видях никого, с когото се познавам. Повечето математици започват деня рано и в осем вече имат часове. Според мен ако някой студент е толкова безразсъдно смел, че иска да се занимава с математика, той ще желае да приключи с часовете си колкото е възможно по-рано.

– Доколкото разбирам, ти самата не си математичка.

– В никакъв случай – изсмя се късо Дорс. – Никога не съм искала да бъда. Моята област е историята. Вече съм публикувала някои проучвания за възхода на Трантор – имам предвид примитивното кралство, не света. Предполагам, че това ще е и темата на специализацията ми – Транторското кралство.

– Чудесно – промълви Селдън.

– Чудесно? – Младата жена озадачено го погледна. – Ти също ли се интересуваш от Транторското кралство?

– В известен смисъл, да. От него и от други подобни. Никога не съм учил истински история, макар да би трябвало.

– Би трябвало ли? Ако беше изучавал история, едва ли щеше да ти остане време за математиката, а такива като теб са много търсени, особено в този Университет. Дотук ни е дошло от историци – тя вдигна длан към веждите си – от икономисти и политолози, но преподаватели по точните дисциплини и математика определено не достигат. Четър Чувек веднъж ми го изтъкна. Определи го като упадък на науката и изглежда смяташе този упадък за всеобщо явление.

– Разбира се – поясни Селдън – когато казвам, че е трябвало да уча история, нямам предвид да си изкарвам прехраната с нея. Мисля обаче, че е трябвало да знам достатъчно, та да може това да ми помогне в моите математически дирения. Аз апропо съм се специализирал в математически анализ на социалните структури.

– Звучи ужасно.

– И в известен смисъл си е точно такава. Твърде е сложно и без да натрупам много, много повече знания за това как са се развивали различните общества, си е направо безнадеждна работа. Нали разбираш, моята представа е прекалено статична...

– Не разбирам, защото не знам нищо за този анализ. Четър ми каза, че разработваш нова наука, наречена психоистория, и че тя е много важна. Правилно ли го казах? Психоистория?

– Правилно. Би трябвало да я нарека „психосоциология“, но думата ми се видя прекалено грозна. А може би инстинктивно съм схванал, че за нея е необходимо да се познава историята, макар тогава да не съм обърнал достатъчно внимание на този факт.

– Психоистория наистина звучи по-добре, само че аз не знам какво ще представлява тя.

– И аз самият едва ли го знам. – Математикът се умисли за няколко минути, загледан в жената от другата страна на масата. Чувстваше, че може би тя ще направи туй негово изгнание да не изглежда чак дотам неприятно. После се досети за другата жена, с която бе близък преди няколко години, но решително прогони внезапния спомен. Ако някога намереше отново компаньонка, тя би трябвало да разбира какво означава животът на учения и какво изисква той от един човек.

За да даде на мозъка си нова посока на мислене, той рече:

– Четър Чувек ми каза, че правителството по никакъв начин не се

бърка в делата на Университета.

– Прав е.

Селдън скептично поклати глава.

– Това ми се вижда направо невероятна въздържаност от негова страна. Образователните институции на Хеликон определено не са толкова независими от управленски натиск.

– Нито пък на Сина. Нито пък на който и да е от Външните светове, освен може би на един-два от най-големите. Трантор е друг въпрос.

– Очевидно, но защо?

– Защото той е центърът на империята. Университетите тук имат огромен престиж. Навсякъде всички висши учебни заведения произвеждат професионалисти, обаче администраторите на империята, най-издигнатите в йерархията чиновници, безбройното множество от хора, които представляват проникващите във всеки ъгъл на Галактиката имперски пипала, получават образованието си именно тук, на Трантор.

– Никога не съм виждал статистически данни... – подхвана Селдън.

– Приеми го на доверие. Важното е, че самите тези служители на империята имат нещо общо помежду си, някакво по-специално чувство. Естествено всички те не могат да бъдат транторианци, защото Външните ще започнат да нервничат. По тази причина Трантор трябва да привлича милиони Външни, които да се образуват тук. Няма значение откъде идват и какъв е родният им акцент или култура, стига да получат транторска патина и да се самоидентифицират с транторското образование. Именно това скрепява в едно империята, защото Външните са по-малко неспокойни, когато значителна част от администраторите, представляващи имперското управление, са техни хора – и по рождение, и по възпитание.

Селдън пак се почувства смутен. Никога не бе и помислял за това, което току-що научи. Запита се дали някой би могъл да бъде наистина велик математик, ако не познава нищо друго освен математиката. И реши да продължи нататък:

– Този факт общоизвестен ли е?

– Предполагам, че не – отвърна Дорс. – Има толкова много за изучаване, че повечето тук се вкопчват в специалностите си като в предпазен щит срещу вероятността да им се налага да учат нещо допълнително. Така изглежда избягват да бъдат удавени в океана на...

– Но все пак ти го знаеш!

– Просто защото това ми е специалността. Аз съм историк, който се занимава с възхода на кралство Трантор, а този административен

приюм е един от начините, поради които Трантор е разширил влиянието си и е успял да се превърне от кралство в имперския център.

– Колко е ужасна и вредна свръхспециализацията – измърмори под нос Селдън. – Нарязва знанието на милиони късове и го оставя да кърви.

Дорс сви рамене.

– А какво може да стори човек? Само че ако Трантор иска да привлече Външните в своите университети, той трябва да им даде нещо в замяна на изтръгването на корените им и приспособяването към един непознат свят с невероятно изкуствена структура и доста странни обичаи. Аз съм тук от две години и все още не съм привикнала към него. Възможно е и никога да не успея. Но аз, разбира се, не възнамерявам да стана администратор, така че не се и насилвам да бъда транторианка.

Дорс нехайно махна с ръка и продължи:

– Онова, което Трантор предлага в замяна, е не само обещание за пост с висок статус, значителна власт и пари, но също и свобода. Докато се обучават, студентите са свободни да осъждат правителството, да демонстрират мирно против него, да разработват собствените си теории и гледни точки. Това естествено им доставя удоволствие и мнозина пристигат, за да могат да изпитат тъкмо усещането за свобода.

– Струва ми се – заяви Селдън – че така се отслабва и напрежение. Те изливат цялото си негодувание, наслаждават се в пълна мяра на идейното бунтарство на един млад революционер и когато дойде време да заемат мястото си в йерархията на империята, са готови да мирясат, потъвайки в конформизъм и покорност.

Дорс кимна.

– Може би си прав. Във всеки случай по всички тези причини правителството грижливо пази свободата на университетите. Без изобщо да проявява въздържаност, а само прагматична интелигентност.

– Дорс, щом не възнамеряваш да ставаш администратор, каква всъщност се каниш да бъдеш?

– Историчка. Ще преподавам, ще вкарвам собствените си книги в програмите...

– Комай без особено висок статус?

– И без кой знае колко пари, Хари. А относно издигането в обществото, за мен то е нещо като игра на дръпни-блъсни и аз не желая да се включвам в нея. Виждала съм много хора с високо положение, но все още не съм срещнала никого, дето да е щастлив. Статусът, изглежда, не иска да си седи мирно под теб, налага ти се непрекъснато да се бориш,

за да не го загубиш. Дори императорите в повечето случаи се изхитряват да стигнат до лош край. Някой ден може би просто ще се върна на Сина като преподавател по история.

– И транторското образование ще ти осигури високия статус.

Дорс се разсмя.

– Предполагам, че ще е тъй, само че кой се натиска за високо положение на Сина? Това е един скучноват свят, пълен с ферми и многобройни говеда – както четирикраки, така и с два пъти по-малко нозе.

– А след Трантор няма ли да ти се види още по-сучен.

– Да, точно на това разчитам. Ако ми стане прекалено скучно, винаги мога да изкрънкам субсидия и да отида на едно или друго място за някое мъничко историческо проучване. Ето го предимството на моята област.

– От друга страна – продължи Селдън с нотка на горчивина заради нещо, което никога по-рано не го бе тревожило – от един математик се очаква да седи пред компютъра си и да мисли. А като стана дума за компютри... – Той се поколеба. Закуската бе свършила и предполагаше, че Дорс би трябвало да има някакви свои задължения. Тя обаче като че ли не бързаше кой знае колко.

– Да? Като стана дума за компютри?

– Дали ще мога да получа разрешение да използвам историческата библиотека?

Сега пък събеседничката му се поколеба.

– Мисля, че може да се уреди. Ако се занимаваш с учебни програми по математика, вероятно ще бъдеш смятан за квази член на преподавателския състав и аз бих могла да поискам да ти дадат разрешение. Само че...

– Само че?

– Не искам да те обиждам, но ти си математик, а и каза, че нищо не разбираш от история. Знаеш ли как се ползва една историческа библиотека?

Селдън се поусмихна.

– Предполагам, че боравиш с компютъра почти по същия начин, както го правят математиците.

– Вярно е, но за всяка специалност програмирането си има свои специфични чудатости. Ти не познаваш стандартните реферативни книги, нито бързите методи за разрези и прескачане на ненужната информация. Може би умееш да разчепкаш някой хиперболичен интервал дори и в тъмното...

– Искаш да кажеш хиперболичен интеграл – меко я прекъсна Селдън.

Дорс като че ли не му обърна внимание.

– ...но вероятно не знаеш как да откриеш условията за Полдаркското споразумение за по-малко от ден и половина.

– Предполагам, че бих могъл да се науча.

– Ако... – тя като че се позатрудни. – Ако искаш, мога да ти предложа нещо. Аз и без туй трябва да изнася едноседмичен курс само по час на ден, за който няма да се дават удостоверения, по използване на библиотеката. Курсът естествено е за студенти. Дали няма да сметнеш, че е под твоето достойнство да присъстваш на него – имам предвид заедно със студентите? Ще започне след три седмици.

– Ти би могла да ми даваш частни уроци. – Селдън бе леко изненадан от увещаващата нотка, която се промъкна в гласа му.

Дорс също не я пропусна.

– Да, бих могла, разбира се, но мисля, че за теб ще е по-добре да получиш напълно формални инструкции. Нали разбираш, ние ще използваме библиотеката и в края на седмицата ще ви помоля да намерите информация за конкретни бележки, представляващи исторически интерес. През целия курс ще се състезаваш с другите студенти, а това ще ти помогне да се научиш. Уверявам те, обучението на частни начала ще бъде далеч по-неефикасно. Знаем колко трудно е да се конкурираш със студенти. Ако не се справяш достатъчно добре, може да се почувстваш унижен. Трябва обаче да помниш, че те вече са изучавали елементарна история, а ти може би не си.

– Не съм. Никакво „може би“. Уверявам те обаче, че няма да се уплаша от състезанието, нито пък ще се почувствам унижен, ако в края на краищата успея да науча триковете на занаята.

Беше му ясно, че започва да харесва тази млада жена и че с радост се хваща за възможността да бъде обучаван от нея. Съзнаваше и факта, че в ума си е стигнал до повратна точка.

Бе обещал на Чувек да се опита да разработи някаква практическа психология, ала тогава това представляваше обещание на ума, не на чувствата. Сега му се струваше, че ако се наложи, ще пипне психологията за самото й гърло, за да я направи практична. Вероятно и това се дължеше на Дорс Венабили.

А дали Чувек не бе разчитал именно на нея? Селдън реши, че е напълно възможно журналистът да излезе изключително забележителна личност.

Клеон Първи бе приключил вечерята, която за нещастие беше официално държавно мероприятие. Това означаваше, че се налагаше да я прекара в разговори с различни официални лица – без да ги познава, нито дори да е чувал за тях – използвайки предварително обмислени фрази, предназначени да поласкаят всеки поотделно и така да подсилят лоялността му към короната. Също така означаваше, че храната стигаше до него вече хладка и изстиваше още повече, преди той да успее да я изяде. Трябваше да намери някакъв начин за избягване на такива досадни изживявания. Може би като първо хапне заедно с един-двама близки приятели, с които да се отпусне, а сетне присъства на официалната вечеря, където просто ще бъде сервиран като вносна круша. Той обичаше круши. Само че дали така нямаше да обиди гостите, които сигурно ще възприемат отказа на императора да яде с тях като преднамерено оскорбление?

Разбира се, в това отношение жена му беше безполезна, тъй като присъствието ѝ би дозасилило неговата злочестина. Беше се оженил за нея, защото произхождаше от могъща дисидентска фамилия и можеше да се очаква, че в резултат от брачния съюз семейството ще сложи под сурдинка дисидентството си, въпреки че Клеон искрено се надяваше поне тя да не го направи. Бе напълно съгласен да я остави да си живее живота в нейните покои, като се изключат необходимите за зачеването на наследник усилия, тъй като, да си кажем правичката, той не я харесваше. И след като наследниците вече бяха налице, можеше изцяло да я игнорира.

Задъвка един от шепата лешници, които бе пъкнал в джоба си на ставане от масата, и извиси глас:

– Демерцел!

– Сир?

Първият министър винаги се появяваше веднага щом Клеон го повикаше. Дали непрекъснато се навърташе около вратата или се приближаваше, защото инстинктът на подчинението някак си го предупреждаваше за възможно в близките минути призоваване, но се появяваше, а именно това, лениво си помисли Клеон, е важното. Разбира се, имаше и случаи, когато се налагаше Демерцел да отпътува по имперски дела. Императорът мразеше тези отсъствия. Те го караха да се чувства неспокоен.

– Какво стана с онзи математик... забравил съм му името?

Демерцел, който положително знаеше кого има предвид императорът, но може би искаше да провери докъде се простира паметта му, запита:

– Кой математик имате предвид, сир?

Клеон нетърпеливо махна с ръка.

– Предказателя. Онзи, дето дойде да ме види.

– За когото изпратихме да го доведат?

– Добре де, изпратихме. Той нали дойде да ме види. Доколкото си спомням, смяташе да се погрижиш за него. Уреди ли нещата?

Демерцел се прокашля.

– Сир, опитах се.

– Аха! Значи не си успял, така ли? – В известен смисъл Клеон определено се почувства доволен. Демерцел бе единственият му министър, който не се стесняваше от провали. Другите никога не си ги признаваха, а тъй като въпреки това неуспехите бяха често явление, ставаше по-трудно те да бъдат коригирани. Вероятно Демерцел можеше да си позволи да бъде честен в това отношение, понеже много рядко се проваляше. Ако не беше той, тъжно си помисли Клеон, никога нямаше да науча как звучи честността. Едва ли друг император някога е знаел това и може би точно тук се криеше една от причините империята да...

Той събра мислите си, внезапно впримчени от мълчанието на другия; желаше да чуе едно признание, тъй като току-що вътрешно се бе възхитил от честността на Демерцел.

– Е, провалил си се, нали? – остро запита Клеон.

Първият министър дори не трепна.

– Наистина, частично се провалих, сир. Имах усещането, че ако го държим тук, на Трантор, където нещата са... донякъде объркани, той може да ни създаде проблеми. Не бе трудно да се сетя, че по-удобно ще е да бъде настанен на собствената си планета. И без туй се канеше да се върне там на следващия ден, но тъй като винаги съществува опасност от усложнения – имам предвид по отношение оставането му на Трантор – уредих две млади мутри да го качат на кораба му веднага.

– Ти познаваш мутри, Демерцел? – Клеон искрено се развесели.

– Сир, много е важно човек като мен да има контакти с най-различни хора, тъй като у всеки тип дреме възможност за някаква употреба, а мутрите съвсем не са за пренебрегване. Този път обаче те не успяха.

– Защо?

– Колкото и да е странно, Седън се оказа способен да ги отблъсне.

– Математикът можел да се бие?

– Очевидно не е задължително математиката и бойните изкуства да се изключват взаимно. Аз открих, макар и не достатъчно рано, че неговият свят, Хеликон, е известен точно с това – с бойните изкуства, а не с математиката. Фактът, че не го разбрах навреме, наистина беше провал, сир, и сега мога единствено да ви моля за прошка.

– Предполагам, че в такъв случай математикът си е тръгнал за дома още на другия ден, както е възнамерявал?

– За нещастие инцидентът е предизвикал ответна реакция. Слисан от събитието, той решил да не отпътува за Хеликон, а да остане на Трантор. Възможно е да го е направил по съвета на един минавач, който случайно присъствал на сбиването. Това е било друго непредвидено усложнение.

Император Клеон се намръщи.

– Значи нашият математик... как му беше името?

– Селдън, сир. Хари Селдън.

– Значи този Селдън ни се е изплъзнал.

– Донякъде, сир. Ние проследихме действията му – сега той е в Ст-рилингския университет. Докато е там, е недосегаем.

Императорът съвсем се навъси и лицето му леко се зачерви.

– Тази дума „недосегаем“ ме дразни, Демерцел. Не би трябвало в цялата империя да има място, където ръката ми да не може да стигне. А ти ми разправяш, че тук, на моя собствен свят, някой си може да бъде недосегаем. Нетърпимо!

– Ръката ви, сир, може да стигне до Университета. Всеки момент, когато пожелаете, можете да изпратите армията си и да измъкнете този Селдън. Само че не е желателно да го правите.

– Защо не кажеш „непрактично“, Демерцел? Като те слушам, звучиш ми също като математика, когато говореше за своето предсказателство. Възможно е, но не е практично. Аз съм император, който открива, че всичко е възможно, но почти нищо не е практично. Не забравяй обаче, че ако не е практично да стигна до Селдън, няма нищо непрактично да стигна до теб.

Ето Демерцел пусна последното изречение покрай ушите си. „Човекът зад трона“ знаеше колко е важен за седящия на него; и по-рано бе чувал подобни заплахи. Той мълчаливо изчака, докато императорът го гледеше кръвнишки. Клеон забарабани с пръсти по подлакътника на креслото си и попита:

– Добре де, какво му е хубавото за нас този математик да бъде в

Стрилингския университет?

– Може би ще е възможно, сир, да извлечем полза от бедата. В Университета той сигурно ще реши да работи над своята психоистория.

– Макар да настояваше, че е непрактична?

– Би могло да е размислил и тогава току-виж осъзнае, че е сгрешил. И ако той открие, че е сбъркал, ние пък бихме могли да открием някакъв начин да го примамим извън Университета. Дори е възможно при подобни обстоятелства да се присъедини доброволно към нас.

За известно време императорът потъна в размисъл, а сетне каза:

– Ами ако някой друг го измъкне предварително?

– Кой би могъл да го направи, сир? – меко попита Демерцел.

– Първият ще бъде кметът на Што! – изведнъж се разкрещя Клеон.
– Нали все още мечтае да завземе империята!...

– Старостта е изпилила ноктите му, сир.

– Не го вярвай, Демерцел.

– Засега поне нямаме никаква причина да предполагаме, че кметът изпитва какъвто и да било интерес към Селдън или дори че е чувал за него, сир.

– Хайде, хайде! Щом ние сме чули за доклада, би могъл да чуе и той. Щом ние виждаме възможното значение на Селдън, може да го види и Што.

– Ако стане така – внимателно възрази първият министър – или дори ако съществува възможност това да стане, тогава ще имаме оправдание да предприемем крути мерки.

– Колко крути?

Демерцел още по-предпазливо каза:

– Би могло да поразсъдим дали вместо Селдън да бъде в ръцете на Што, няма да предпочетем да не е в ничии ръце. Да престане да съществува, сир.

– Имаш предвид да бъде убит – уточни Клеон.

– Щом искате да го кажете по тоя начин – да, сир – сви рамене „човекът зад трона“.

20

Хари Селдън се облегна назад на стола си в нишата, която му бе отредена благодарение на намесата на Дорс Венабили. Беше неудовлетворен.

Фактически, макар в мислите си да използваше този израз, той знаеше, че това е значително недооценяване на чувствата му. Той бе не просто неудовлетворен, беше бесен – и то още повече понеже не знаеше какво точно го въбесява. Дали не беше нещо, свързано с различните истории? С писателите и съставителите на истории? Със световите и хората, които правеха историите?

Каквато и да бе мишената на неговия гняв обаче, тя не беше от първостепенно значение. Важното бе, че бележките му се оказаха безполезни; новите му познания също; нищо не му вършеше работа.

Намираше се в Университета почти от шест седмици. Още в самото начало се бе изхитрил да открие една компютърна работна станция и да започне да си служи с нея – без указания, само като използваше придобитите по време на многогодишните си математически трудове инстинкти. Напредваше бавно и на пресекулки, но намираше известно удовлетворение в постепенното определяне на пътищата, по които можеше да получи отговори на въпросите си.

После настъпи седмицата с напътствията на Дорс, която го научи на няколко къси пътечки, ала му донесе и две разочарования. Първото включваше косите погледи, отправяни му от студентите, които, изглежда, с презрение приемаха понапредналата му възраст и бяха склонни да се мръщят, колчем Дорс се обърнеше към него с почетното „докторе“.

– Не искам да си мислят – обясни тя – че си някакъв изостанал вечен студент, който ще се явява на поправителен по история.

– Но ти вече положително си им го набила в главите. Сега трябва да е достатъчно и просто „Селдън“.

– Не – каза тя и внезапно се усмихна. – Освен това ми е приятно да те наричам „доктор Селдън“. Харесва ми как всеки път откривам, че се чувстваш неловко.

– Имаш странен усет за садистичен хумор.

– Би ли ме лишил от него?

По някаква причина това го накара да се размее. Естествената й реакция сигурно трябваше да отрече садизма. Стори му се някак си приятно, че Дорс пое топката и му я изстреля обратно. Тази мисъл го доведе до естествения въпрос дали тук, в Университета, се играе тенис.

– Имаме кортове; но аз не умея.

– Добре, тогава ще те науча и докато те уча, ще те наричам „професор Венабили“.

– В курса и без друго така ме наричаш.

– Ще се учудиш колко смешно би звучало на тенис-корта.

– Може пък да ми се понарави.

– В такъв случай ще се опитам да открия какво друго би могло да ти се понарави.

– Виждам, че притежаваш странен усет за похотлив хумор!

Беше му подадена преднамерено топката и той не закъсня да я улови:

– Би ли ме лишила от него?

Дорс се усмихна, а по-късно се справи удивително добре на тенискорта.

– Сигурна ли си, че никога не си играла тенис? – попита задъхано Селдън след един гейм.

– Напълно – кимна тя.

Другото разочарование бе от по-лично естество. Той учеше необходимите методи за исторически издирвания и сетне насаме със себе си негодуваше заради по-раншните си неумели опити да използва компютърната памет. Изискваше се съвършено различна умствена нагласа от тая, която вършеше работа при математиката. Предполагаше, че тя е също така логична, доколкото позволяваше непротиворечиво и без грешки да се придвижва в желаната посока, но логиката ѝ бе съществено различна от онази, с която бе привикнал.

Само че и със, и без указания, независимо дали се препъваше или се придвижваше без пречки, той просто не получаваше никакви резултати.

Раздразнението му се изля на тенискорта. Дорс бързо стигна до етапа, когато вече не бе необходимо да ѝ сервира високи топки, за да ѝ даде достатъчно време да прецени посоката и разстоянието. Така съвсем скоро забрави, че въпреки всичко тя е все още начинаеща и си позволи гневът му да се прояви в един удар така, че топката просвистя към нея като втвърдил се лазерен лъч.

Тя притича до мрежата и рече:

– Разбирам желанието ти да ме убиеш, тъй като сигурно се дразниш, че толкова често изпускам топките. Но как така този път не успя да уцелиш главата ми с около три сантиметра? И дори въобще не ме докосна! Не можеш ли да бъдеш по-точен?

Селдън изпадна в тих ужас и се опита да обясни, но се изхитри да говори крайно несвързано.

– Слушай – прекъсна го Дорс – днес не смятам да се изправам повече пред твоите ретури, така че хайде да вземем един душ, после да идем някъде на чай и още нещо и да ми кажеш защо се опитваше да ме убиеш.

По време на чая той ѝ се оплака:

– Преглеждам история след история; просто ги прехвърлям отгоре-отгоре. Все още нямам време за основно изучаване, но дори и така е очевидно. Всички книги се съсредоточават върху ограничен брой сходни събития.

– Критичните. Тези, които правят историята.

– Това е само оправдание. Те се копират една друга. Съществуват двадесет и пет милиона свята, а по-значителните упоменавания са на не повече от двадесет и пет.

– Ти четеш само общи истории на Галактиката – отвърна след кратък размисъл Дорс. – Погледни някои от специалните, тия на малките светове. На всеки свят, колкото и да е незначителен, децата изучават местната история преди дори да са открили, че някъде навън съществува една голяма, голяма Галактика. Нима ти самият и сега не знаеш повече за Хеликон, отколкото за възхода на Трантор или за Голямата междувъздушна война?

– Този вид знания също са ограничени – мрачно възрази Селдън. – Аз зная местоположението на Хеликон и разказите за основаването му, както и тези за престъпленията и злоупотребите с власт от страна на планетата Дженисек – нашия традиционен враг, макар учителите грижливо да ни обясняваха, че трябва да казваме „традиционен съперник“. Обаче така и не съм научил нищо за приносите на моята родна планета в общата галактическа история.

– Може би такива приноси не е имало.

– Не ставай глупава. Разбира се, че е имало. Нищо чудно Хеликон да не е участвал в страхотни космически битки, в критични въстания или съдбовни мирни договори. Трябва обаче да е имало някакви малки влияния. Положително не е възможно някъде нещо да се случи, без то да се отрази на друго място. Само че въпреки това не мога да откроя такова събитие, което да ми помогне. Виж какво, Дорс, в областта на математиката компютърът може да ти предостави всичко; всичко, което сме научили за двадесет хиляди години. В историческата област не е така; историците пресяват и подбират, и всеки един от тях изглежда пресява и избира едни и същи неща.

– Но, Хари – с лека усмивка каза събеседничката му – математиката е подредена система, измислена от човека. Едно уравнение следва друго. Има дефиниции и аксиоми и всички те са известни. Математиката е... едно цяло. Историята е различна. Тя представлява подсъзнателна проява на действията и мислите на квадриллиони човешки същества.

Историците просто трябва да пресяват и подбират.

– Точно така – кимна Селдън – само че за да разработя законите на психоисторията, аз пък трябва да знам цялата история.

– В такъв случай никога няма да разполагаш с тях.

Това се бе случило вчера. Сега Селдън седеше в креслото в нишата си след още един отминал ден на напразни усилия и сякаш чуваше гласа на Дорс: „В такъв случай никога няма да разполагаш със...“

Точно така бе мислил и той в началото и ако не беше Чувековата убеденост в противното и странната му способност да запали другите с нея, сигурно щеше да продължава да мисли така.

И въпреки това не можеше да приеме нито поражението, нито хаоса. Дали не съществуваше някакъв начин да се измъкне?

Нищо не му идваше наум.

V. ГОРНАТА СТРАНА

ТРАНТОР – Той почти никога не се изобразява като планета, гледана от Космоса. Представата за свят на вътрешността отдавна е превзела обобщения ум на човечеството и съответстващият на тази представа образ е за един огромен човешки кошер, съществуващ под куполите. Въпреки това обаче е имало и външна страна, а налице са и холографии, правени от Космоса и показващи подробностите в различна степен (вж. фигури 14 и 15). Обърнете внимание, че повърхността на куполите, разделяща огромния град от атмосферата над него, повърхността, която по онова време е била известна като „Горната страна“, е...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

21

И все пак следващият ден отново завари Хари Селдън в библиотеката. От една страна, той бе обещал на Чувек. Бе обещал да опита, а не можеше да го стори с половин душа. От друга, дължеше нещичко и на себе си. Бунтуваше се при мисълта, че ще му се наложи да признае поражението си. Във всеки случай, поне засега не искаше да го приеме. Поне докато не бъде в състояние да се убеди по очевиден за самия него начин, че е проследил всички нишки.

Така че днес отново бе впил очи в списъка на все още непроверените реферативни книги и се опитваше да реши коя точно има и най-малък шанс да му бъде от полза. Почти бе стигнал до заключението, че отговорът е „нито една от списъка“, и не виждаше никакъв начин да се измъкне, освен да прегледа случайни откъси от всяка, когато се стресна от леко почукване по стената на нишата.

Погледна нагоре и съзря разтревоженото лице на Лисунг Ранда, което го наблюдаваше над ръба на отвора. Селдън познаваше Ранда – беше му представен от Дорс – и на няколко пъти бе вечерял с него (в компанията и на други хора).

Ранда, инструктор по психология, беше симпатичен късак – пълничък, с кръгло приветливо лице и почти постоянна усмивка. Имаше жълтеникав тен и тесни очи, характерни за хората от милиони светове. На Хари този тип раса му бе добре известна, защото мнозина от великите

математици изглеждаха така, пък и той често бе разглеждал техни холограми. И все пак на Хеликон никога не бе срещал източняк. (По традиция ги наричаха тъй, макар никой да не знаеше защо; а се твърдеше, че самите източняци негодуват против този термин, без отново някой да знае причината.)

– Тук, на Трантор, сме милиони – бе казал Ранда, усмихващ се без следа от смущение, когато при първата им среща Селдън не успя да потисне напълно изненадата си. – А ще видиш и множество южняци – тъмна кожа, ситно къдрава коса. Срещал ли си ги някога?

– Не и на Хеликон – измърмори Селдън.

– Какво, там сте само западняци? Ама че еднообразно! Както и да е, няма значение. Човек трябва да приема всички. (И го остави да се чуди на факта, че има източняци, южняци и западняци, но не и северняци.)

Сега добродушното лице на Ранда се взираше в него с почти абсурдното за психолога изражение на истинска загриженост.

– Наред ли си, Селдън? – попита той.

Математикът се облещи.

– Да, разбира се. Защо да не съм наред?

– Просто се ориентирам по звука, приятелю. Ти пишеше.

– Пищях ли? – На лицето на Хари ясно се изписа недоверие и обида.

– Не силно. Ей така... – Ранда скръцна със зъби и издаде полугласен висок и гърлен звук. – Ако греша, извини ме за своеволното ми натрапване. Моля за извинение!

Селдън увеси глава.

– Извинен си, Лисунг. Казвали са ми, че понякога наистина издавам този звук. Уверявам те, напълно несъзнателно. Просто не мога да се усетя.

– А ясно ли ти е защо го издаваш?

– Да. От безсилие. Безсилие...

Ранда се приведе още повече към него и понижи глас

– Безпокоим хората. Дай да излезем във фойе преди да са ни изхвърлили.

Седнаха във фойето на по чаша млечна напитка Ранда каза:

– Мога ли да те попитам – от професионален интерес – защо се чувстваш безсилен?

Селдън вдигна рамене.

– Защо човек обикновено се чувства така? Захванал съм се с нещо, в което нямам никакъв напредък.

– Но, Хари, ти си математик. Как тъй нещо в историческата библиотека ще те кара да чувстваш безсилие

– А ти какво правеше тук?

– Минах за по-напряко и те чух да стенеш. Е, виждаш – той се усмихна – че изобщо не си съкратих път: напротив – здравата се забавих, но съм доволен от това забавяне.

– Ще ми се и аз само да минавах през историческата библиотека... Опитвам се да реша един математически проблем, който изисква известни познания по история, и се опасявам, че не се справям добре.

Ранда се втренчи в него с необичайно сериозно изражение и рече:

– Извинявай, но сега ще рискувам да те обидя. Потърсих информация за теб от компютъра.

– Информация за мен! – Очите на Селдън се разшириха. Той определено се ядоса.

– Наистина те обидих. Виж какво, имам един чичо математик. Може би дори си чувал за него. Киангтау Ранда.

Селдън шумно пое дъх.

– Да не си роднина на онзи Ранда?

– Да. Той е по-голям брат на баща ми и бе доста недоволен от мен, загдето не тръгнах по стъпките му... понеже няма свои деца. Помислих си обаче, че ще му достави удоволствие фактът, че съм се запознал с един математик и поисках да се изфукам с теб – стига да има за какво – така че проверих каква информация се съхранява в математическата библиотека.

– Разбирам. Значи това си правил тук. Е, съжалявам. Предполагам, няма с какво толкова да се фукаш.

– Грешно предполагаш. Силно съм впечатлен. Нищо не можах да разбера от темата на твоите статии, но оценката за тях ми се видя много благоприятна. И когато проверих в новинарските файлове, открих, че тази година си бил на Десетилетната конференция на математиците. Така че... между другото, какво е „психоистория“? Естествено първите две срички възбудиха любопитството ми.

– Виждам, че си извлякъл отвътре тази дума.

– Ако не съм се подвел напълно, струва ми се, че ти искаш да изчислиш бъдещия ход на историята.

Селдън уморено кимна.

– В една или друга степен психоисторията е точно това или, по-скоро, това е, което тя би трябвало да стане.

– Но нали изследването е сериозно? – Ранда се усмихна. – Не се

занимаваш просто с хвърляне на пръчици?

– Хвърляне на пръчици ли?

– Става дума за една игра, която децата играят на Хопара – родната ми планета. Смята се, че тя предсказва бъдещето и ако си умно момче, можеш да извлечеш нещо полезно от нея. Кажи на една майка, че детето ѝ ще израсне красиво и ще се ожени за богат човек, и моментално ще спечелиш парче кейк или половин кредит. Тя не ще поиска да изчака и да види дали думите ти ще излязат верни; получаваш награда просто защото си ѝ ги казал.

– Разбирам. Не, не хвърлям пръчици. Психоисторията е абстрактно изследване. Строго абстрактно. Тя няма абсолютно никакво практическо приложение, като се изключи...

– Ето че приближаваме! Интересното винаги е в изключенията.

– Като се изключи, че аз бих искал да разработя именно такава приложение. Може би ако познавах историята по-добре...

– А, значи затова четеш история?

– Да, но полза никаква – тъжни констатира Селдън. – Съществува прекалено много история, която казва прекалено малко.

– И затова се чувстваш в безизходица.

Математикът кимна.

– Хари, та ти си тук само от няколко седмици – кротко каза Ранда.

– Вярно е, но вече виждам...

– За няколко седмици нищо не можеш да видиш. Може да се наложи да работиш цял живот, за да постигнеш съвсем малък напредък. Може да се окаже, че трябва да се трудят цели поколения математици, за да наченат истински да се занимават с проблема.

– Знам, Лисунг, но от това не ми става по-добре. Искам аз самият да постигна някакъв видим напредък.

– Добре, но какво ще ти помогне, ако се докараш до побъркване? Ако ще се почувстваш по-добре, мога да ти дам един пример за нещо, което е далеч по-малко сложно от човешката история и над което хората се бъркат от не знам колко време, без да са напреднали особено. Зная за него, понеже тук, в Университета, над проблема работи една група, в която е включен мой добър приятел. И ти ще ми говориш за безсилие! Нямах си и представа какво значи истинското безсилие!

– Какъв е проблемът? – Селдън усети любопитството в него да се разбужда.

– Метеорологически!

– Метеорологически? – Несъзнателно възнегува от краткия

отговор, който явно не оправда очакванията му.

– Не прави гримаси. Виж, всеки населен свят има атмосфера. Всеки свят има свой собствен атмосферен строеж, свой собствен температурен диапазон, своя собствена скорост на въртене и обикаляме около звезда-та си, свой собствен наклон на оста и собствено съотношение земя-вода. Имаме двадесет и пет милиона различни проблема и никой не е успял да направи сполучливо обобщение.

– Защото поведението на атмосферата лесно влиза в хаотична фаза. Всеки го знае.

– Така разправя и моят приятел Дженар Леген. Ти го познаваш, нали?

Селдън се позамисли.

– Един такъв... висок? С дълъг нос? И не говори много?

– Точно той. А самият Трантор е по-голяма загадка от който и да е друг свят. Според архивите, когато за пръв път е бил заселен, имал е съвсем обичаен климат. Сетне, с нарастване на населението му и увеличаване на урбанизацията, се е използвала все повече енергия и в атмосферата се отделяла повече топлина. Ледената покривка се свила, облачният слой се уплътнил и времето станало по-кофти. Това способствало за слизането на хората под земята и стартирало един порочен кръг. Колкото по-лошо ставало времето, толкова по-стръвно разкопавали почвата и изграждали куполи... и толкова по-лошо ставало времето. Сега планетата се е превърнала в свят на почти несекваща облачност и чести дъждове или снегове, когато е достатъчно студено. Единствената беля е, че никой не може да разтъкува това като хората. Никой не е разработил анализ, който да обясни защо времето се е развалило по тоя начин, нито как човек да предскаже логично подробностите за неговата всекидневна промяна.

Селдън сви рамене.

– А това важно ли е?

– За метеоролозите е важно. Защо те да не се чувстват в същата беззеходица като теб? Не ставай шовинист на собствените си идеи.

Селдън си припомни облачността и влажния студ по пътя към императорския дворец.

– Какво се прави по въпроса? – запита той.

– Ами тук, в Университета, действа голям проект на тая тема и Дженар Леген е част от него. Учените смятат, че ако могат да проумеят промяната в климата на Трантор, ще научат много за основните закони на общата метеорология. Леген иска това не по-малко, отколкото ти

желаеш да откриеш своите психоисторически закони. Затова той е изградил невероятна мрежа от всевъзможни апарати на Горната страна – тоест тази над куполите. Засега не му е помогнало особено; а след като толкова много поколения са свършили толкова много работа, без да постигнат някакъв резултат, как можеш да се оплакваш, че за няколко седмици не си извлякъл нищо от историята?

Ранда е прав, помисли Селдън, а аз самият греша и съм несправедлив. И все пак... все пак, би казал Чувек, този неуспех на научните атаки към проблемите е друг белег за упадък на времето. Може би е съвсем вярно, като се изключи това, че той говореше за общ упадък и за усреднен ефект. А, поне засега, Селдън не усещаше никакъв упадък на способностите и умствените си възможности.

Той запита с внезапен интерес:

– Искаш да кажеш, че хората се изкатерват върху купола и излизат на открито?

– Да. На Горната страна. Във всеки случай това е любопитно. Повечето родени на Трантор не биха го сторили. Те не обичат да се качват там. От самата мисъл им се завива свят. Преобладаващата част от хората, дето работят по метеорологичния проект, са Външни.

Селдън погледна през прозореца към полянките и малката градинка на университетския кампус – ярко осветени, но без потискаща жега – и замислено каза:

– Не зная дали мога да упрекна транторианците, заедно им харесва подкуполния комфорт, но си мисля, че любопитството би трябвало да накара някои от тях да идат на Горната страна. Мен, например, би ме накарало.

– Имаш предвид, че искаш да видиш метеорологията в действие?

– Мисля, че да. Как може човек да достигне Горната страна?

– Няма нищо сложно. Един асансьор се изкачва дотам, отваря се вратата и пристигаш. Аз съм бил. Това е нещо... нещо ново.

– Сигурно ще отвлече за малко мислите ми от психоисторията – въздъхна Селдън. – Не бих се отказал.

– От друга страна – продължи Ранда – чичо ми много обича да повтаря старата сентенция „Цялото знание е единно“ и май ще излезе прав. От метеорологията може и да научиш нещо, което да ти помогне за психоисторията. Не мислиш ли?

Селдън се поусмихна.

– Много неща са вероятни – и добави наум: „Но не и практични.“

22

Дорс като че се поразвесели.

– Метеорология?

– Аха – потвърди Селдън. – По график утре имат някаква работа горе и аз ще се кача заедно с тях.

– Да не се измори от историята?

Селдън навъсено кимна.

– Да, изморен съм; промяната ще е добре дошла. В добавка Ранда казва, че това е друг проблем, който е прекалено обемист, за да може математиката да се справи с него, и за мен ще е добре да разбере, че положението ми не е уникално.

– Надявам се, не страдаш от агорафобия?

Селдън се усмихна.

– Не, не страдам, но ми е ясно защо се интересуваш. Ранда заяви, че транторианците често пъти изпитват нещо подобно и не биха желали да се изкачат на Горната страна. Предполагам, че се чувстват неудобно без защитното покритие.

Дорс кимна.

– За уседналите това е нещо естествено, обаче има и мнозина, които можеш да откриеш сред планетите в Галактиката – туристи, администратори, войници. А и агорафобията не се среща чак толкова рядко из Външните светове.

– Може и да е тъй, Дорс, но аз не страдам от нея и съм любопитен... А и ще се зарадвам на разнообразието, така че смятам утре да се присламча към тях.

Историчката се поколеба.

– Би трябвало да дойда с теб, но графикът ми за утре е претрупан. Все пак след като не си агорафоб, няма да имаш никакви проблеми и вероятно ще се позабавляваш. Само че стой наблизо до метеоролозите. Чувала съм за хора, които са се изгубвали горе.

– Ще бъда внимателен. Отдавна не съм се губил истински където и да било.

23

В Дженар Леген имаше нещо тъмно. То не бе свързано с тена на лицето му, който бе доста светъл. Не бе свързано дори с веждите му –

плътни и възчерни. По-скоро имаше нещо общо с факта, че тези вежди бяха провиснали над дълбоко поставените очи и дългия, доста изпъкнал нос. Очите му не се усмихваха, а когато заговореше, гласът му бе дълбок и силен, резониращ неочаквано мощно за твърде слабото му тяло.

– Селдън, ще ти трябват по-топли дрехи от тия – изръмжа той.

– Наистина ли? – математикът се огледа.

Имаше още двама мъже и две жени, които се приготвиха да се качат горе заедно с Леген и техните почти атлазени транториански одежди бяха покрити с дебели, ярко оцветени пуловери.

Той сви рамене и каза:

– Съжалявам, не знаех. Нямам никаква връхна дреха.

– Аз мога да ти дам. Мисля, че ще се намери нещо подходящо. Да, ето. Малко е поовехтял, но все пак е по-добре от хич.

– Ако човек облече такъв пуловер, ще му бъде страшно горещо – възрази Селдън.

– Тук да – кимна Леген. – На Горната страна условията са по-други. Студено и ветровито. Много неприятно, че нямам резервни ботуши и грейка. По-късно ще ти потрѣбват.

Те се готвеха да вземат със себе си една количка с апаратура, която проверяваха щателно – според Селдън с ненужно туткане.

– Твоят родна планета студена ли е? – попита Леген.

– Някои части – да. Но тази, от която идвам, е мека и често пъти вали.

– Лошо. Сигурно горе няма да ти хареса.

– Мисля, че ще успѣе да издържа, докато сме там.

Когато се приготвиха, групата се натѣпка в един асансьор, на който имаше надпис „Само за служебно ползване“.

– Това е, понеже асансьорът отива до Горната страна – обясни му една от младите жени – и се предполага, че хората няма да се качат, без да имат сериозни основания.

Селдън не я бе срещал по-рано, но чу, че се нарича Клауция. Не знаеше дали това е малкото ѝ име, фамилията или прякорът.

Асансьорът не изглеждаше по-различен от другите, на които той се бе качвал както тук, на Трантор, така и у дома, на Хеликон (като се изключи, разбира се, гравитационната шахта, която бяха използвали двамата с Чувек), но тъй като знаеше, че кабината ще го изведе едва ли не извън пределите на планетата, в пустотата, нещо го караше да се чувства почти като в космически кораб.

Ученият се усмихна вътрешно. Глупава фантазия.

Асансьорът леко потрепери, което му напомни за лошите предчувствия на Чувек относно упадъка на Галактиката. Леген, другите мъже и едната жена, изглеждаха застинали в очакване, сякаш бяха потиснали и мислите, и движенията си, докато не настъпеше време да излязат навън, ала Клауция не преставаше да му хвърля бързи погледи, сякаш го намираще за ужасно впечатляващ. Селдън се приведе към нея и ѝ прошепна (опасяваше се да не обезпокои останалите):

– Много високо ли отиваме?

– Високо? – повтори тя. Говореше с нормален глас и очевидно не изпитваше чувството, че другите имат нужда от тишина. Изглеждаше съвсем млада и на математика му хрумна, че вероятно все още е студентка. Може би изпълняваше ролята на чирак.

– Доста време ни отнема. Горната страна сигурно е на много етажи нависоко във въздуха.

За миг тя изглеждаше озадачена, а сетне възрази:

– О, не. Изобщо не е нависоко. Ние просто потеглихме от голяма дълбочина. Университетът е разположен на ниско ниво. Използваме много енергия, а ако сме надълбоко, енергийните разходи намаляват.

Леген се обади:

– Готово. Стигнахме. Хайде да изнесем апаратурата.

Кабината спря с леко потреперване и широката врата бързо се отвори. Температурата моментално спадна и Селдън пхна ръце в джобовете си, почувствал се щастлив, че е навлякъл пуловер. Студеният вятър разчорли косата му и той си помисли, че една шапка би му свършила добра работа. В миг Леген измъкна нещо от някаква гънка на пуловера си, тръсна го да се отвори и го нахлупи на главата си. Другите направиха същото.

Само Клауция се поколеба. Поспря точно преди да си сложи шапката и сетне я предложи на Селдън.

Математикът поклати отрицаващо глава.

– Не мога да ти я взема, Клауция.

– Хайде, хайде. Аз имам дълга коса, пък и доста гъста. Твоята е къса и малко... рядка.

Селдън, разбира се, би искал твърдо да настоява и по друго време сигурно би го сторил. Сега обаче взе шапката и промълви:

– Благодаря. Ако ти стане студено, ще ти я върна.

Може би тя не беше чак толкова млада. Впечатлението се създаваше от кръглото ѝ, почти бебешко лице. Сега, когато бе привлякла вниманието му върху косата си, той виждаше, че е с очарователен

червеникавокафяв цвят. На Хеликон никога не бе срещал точно такава.

Навън беше облачно, както когато пътуваха под открито небе до Двореца. Само че значително по-студено от тогава и той реши, че е защото се бяха приближили с още шест седмици към зимата. Облаците бяха по-плътни, а денят определено по-мрачен и заплашителен – или може би просто по-близо до нощта? Положително метеоролозите не биха се качили да вършат важна работа, без да си оставят повече светло, за да се приберат. Или очакваха всичко да свърши много бързо?

Искаше му се да попита, но му хрумна, че сега може да не им е до въпроси. Изглеждаха в доста напрегнато състояние.

Реши да проучи визуално околността.

Стоеше на нещо, което, съдейки по звука, когато крадешком тупна с крак, напомняше матов метал. То обаче не бе просто метал. Когато пристъпи, остави следа. Повърхността очевидно бе покрита с прах, фин пясък или глина.

Защо пък не? Едва ли някой се качваше тук, за да я почитства. Селдън се наведе, за да отчопли малко от материала – просто от любопитство.

Клауция приближи към него. Забеляза го какво прави и каза с тон на домакиня, поставена в неловко положение от своята небрежност:

– Метем наоколо заради уредите. На повечето места Горната страна е далеч по-зле, макар че всъщност това няма значение. Нали разбираш, служи само като изолация.

Селдън изсумтя и продължи да се озърта. Нямахше никакъв шанс да разпознае апаратите, които сега изглеждаха тъй, сякаш бяха поникнали от тънкия слой прах (ако човек изобщо можеше да си го представи). Нямахше и най-малка представа как функционират и какво измерват.

Леген се запъти към него. Внимателно вдигаше и спускаше крака, и Селдън си помисли, че го прави, за да не повреди уредите. Отбеляза си наум да върви по същия начин.

– Хей, ти! Селдън!

Тонът на гласа му не се понрави много на госта:

– Да, доктор Леген? – студено отвърна той.

– Добре де, доктор Селдън – бе изречено с досада и нетърпеливо. –

Оня мъник Ранда ми каза, че си математик.

– Вярно е.

– Добър?

– Иска ми се да мисля, че е тъй, но трудно мога да го гарантирам.

– И се интересуваш от непроследими проблеми?

– Хързулнаха ми един такъв – едно се съгласи Селдън.

– Аз пък съм се натресъл на друг. Можеш свободно да се огледаш наоколо. Ако имаш някакви въпроси, нашата стажантка Клауция ще ти помогне. Пък може би и ти ще успееш да ни помогнеш.

– Бих се радвал да мога, само че не разбирам нищо от метеорология.

– Това няма значение. Просто искам да добиеш представа за тая работа, а сетне да обсъдим моя математически апарат – такъв, какъвто е.

– На твоите услуги.

Леген понечи да се отдалечи; дългото му смръщено лице изглеждаше мрачно. Но пак се извърна към Селдън.

– Ако ти стане студено – прекалено студено! – вратата на асансьора е отворена. Влизаш вътре и натискаш бутона, на който е написано „Университетска база“. Ще те смъкне долу, а после автоматично ще се върне при нас. Ако нещо забравиш, Клауция ще ти покаже.

– Няма да забравя.

Този път той наистина си тръгна и Селдън се загледа подире му, усещайки острия студен вятър през пуловера. Клауция дойде при него с леко поруменяло лице.

– Доктор Леген ми се видя ядосан – каза той. – Или може би това е обичайното му отношение към живота?

Стажантката се изкиска.

– Вярно, че през повечето време изглежда така, само че този път наистина е ядосан.

– Защо?

Тя погледна през рамо и дългата ѝ коса се заметна. После отвърна:

– На мен не ми се полага да знам, но въпреки това разбрах. Бил пресметнал, че днес точно по това време облаците ще се разкъсат, и затова планирал да направи специални измервания на слънчевата светлина. Виж обаче какво е времето...

Селдън кимна.

– Тук горе имаме холовизионни приемници, така че той знаеше, че е облачно, и то по-облачно от обикновено, но допускам, че се е надявал уредите да не са съвсем наред, та грешката да се дължи на тях, а не на неговата теория. Засега обаче не са открили нищо такова.

– Значи затуй изглежда толкова нещастен.

– Е, той никога не изглежда особено щастлив.

Селдън се озърна с присвити очи. Въпреки облаците светлината сякаш режеше зениците. Усети, че повърхността под краката му не е

съвсем хоризонтална. Стоеше върху невисок купол и накъдето и да погледнеш, във всички посоки откриваше други куполи с различна височина и широчина.

– Изглежда Горната страна е с неправилни форми – рече той.

– Мисля, че да. Или поне по-голямата ѝ част. Така е направена.

– Има ли някаква причина да е тъй?

– Не зная. Както ми обясниха – понеже аз, нали разбираш, също като теб непрекъснато се оглеждах и питах – първоначално хората на Трантор издигали куполи над разни съоръжения: търговски центрове, спортни арени, ей такива неща; сетне над цели градове, така че навсякъде се появили многобройни, куполи с различна височина и ширина. Когато всички се слели, нямало и два съвсем еднакви, но междуременно хората били решили, че така и трябва да бъде.

– Искаш да кажеш, че са започнали да приемат като традиция нещо, което се е оформило съвсем случайно.

– Ако държиш да го формулираш по този начин...

(Щом нещо съвсем случайно може толкова лесно да се приеме като традиция, помисли си Селдън, и да стане ненарушимо или почти ненарушимо, дали това не може да бъде изведено като психоисторически закон? Изглежда тривиален и колко ли много други закони, които са също тъй тривиални, би имало? Един милион? Милиард? Дали съществува относително малък брой общи закони, а тривиалните биха се трансформирали в техни следствия? Как да разбере? За известно време той потъна в размисъл и почти напълно забрави хапещия вятър.)

Клауция обаче явно го усещаше, защото потрепери и каза:

– Много е гадно. Под купола е далеч по-добре.

– Ти транторианка ли си? – запита Селдън.

– Да.

Той си спомни как Ранда бе отхвърлил идеята, че транторианците са агорафоби, и се поинтересува:

– Стоенето тук неприятно ли ти е?

– Мразя го – изфуча Клауция – но искам да си извоювам научна степен, специалност и положение, а доктор Леген казва, че не мога да ги получа, без да направя малко теренни изследвания... Между другото, нали не би си помислил, че при тоя студ върху куполите могат да виреят растения?

– Виреят ли? – Той остро изгледа стажантката, подозирайки, че това е някаква недодялана шега, предназначена да го постави в глупаво положение. Клауция изглеждаше съвсем невинна, но доколко това бе

истина и доколко резултат от бебешкото й лице?

– О, разбира се. Дори и тук, когато е по-топло. Забеляза ли почвата? Както ти казах, ние я метем заради работата ни, но на други места тя се натрупва, като е особено дълбока в ниското, където куполите се съединяват. Отгоре й никнат растения.

– Но откъде идва тази почва?

– Когато куполите покривали само част от планетата, вятърът малко по малко я натрупал върху тях. Сетне, щом хората захлупили целия Трантор и започнали да копаят нива за живеене все по-дълбоко и по-дълбоко, ако се оказало възможно, разпръсквали част от изкопания материал върху куполите.

– Но той сигурно ще ги строши.

– О, не. Куполите са много здрави и почти навсякъде са укрепени с подпори. Според една книга, която наскоро прочетох, имало дори идея да се отглеждат посеви върху Горната страна, само че се оказало много по-практично да го правят под нея. Маята и водораслите също могат да виреят долу, като по тоя начин се намалява значението на традиционните посеви, тъй че в края на краищата било решено да се остави Горната страна да подивее. Тук сега има и животни – пеперуди, пчели, мишки, зайци. И то много...

– А корените на растенията няма ли да повредят куполите?

– Вече хиляди години не са ги повредили. Те са така обработени, че ги отблъскват. По-голямата част от растенията са треви, но има и дървета. Би могъл да ги видиш и сам, ако беше през топлия сезон, ако се намирахме по на юг или ако пътуваше с космически кораб – тя му хвърли един кос поглед. – Разгледа ли Трантор, когато се спускаше от Космоса?

– Не, Клауция, трябва да си призная, че не успях. През цялото време корабът не беше в подходящо за наблюдения положение. А ти виждала ли си някога Трантор от Космоса?

Тя леко се усмихна.

– Никога не съм била в Космоса.

Селдън се озърна. Навсякъде сивота.

– Просто не мога да повярвам – рече той. – Имам предвид за растителността на Горната страна.

– Въпреки това е самата истина. Чувала съм хора да разправят – Външни като теб, които са наблюдавали Трантор отгоре – че планетата изглеждала зелена като ливада, защото била покрита предимно с трева и шубраци. Всъщност растат и дървета. Недалеч от тук има една горичка. Аз съм я виждала. Вечнозелени дървета, стигащи до шест метра

височина.

– Къде е?

– Не можеш да я забележиш, защото е от другата страна на един купол. Тя...

Чу се слаб вик. (Селдън осъзна, че са вървели, докато разговаряха, така че вече не бяха в непосредствена близост до останалите.)

– Клауция! Върни се. Трябваш ни!

– Уфф. Идвам! – недоволно изпухтя стажантката. – Съжалявам, доктор Селдън... – И тя се затича, като въпреки подплатените си ботуши се изхитряше да стъпва леко.

Дали не си играеше с него? Дали не тъпчеше лековерния чужденец с лъжи просто заради майтапа? По всички светове непрекъснато се правеха такива неща. Впечатлението за прозрачна честност също нищо не означаваше; добрите ментарджии преднамерено култивират у себе си тъкмо такова излъчване.

Възможно ли бе на Горната страна наистина да има шестметрови дървета? Без много да му мисли, той тръгна към най-високия купол на хоризонта. Опитваше се да се стопли, размахвайки ръце. А краката му наистина започваха да мръзнат.

Клауция не бе го упътила. Би могла да му направи поне някакъв намек за посоката, където бяха дърветата, но не го бе сторила. Защо? Е, понеже бяха я извикали, разбира се.

Куполите бяха по-скоро широки, отколкото високи, което за него бе добре, тъй като иначе изкачването щеше да е значително по-трудно. От друга страна, умереният наклон означаваше, че трябва доста да бяхта пеша, преди да изкачи някой връх и да погледне надолу.

Най-накрая съзря обратната страна на купола, който бе изкачил. Погледна назад, за да се увери, че може да държи под око метеоролозите и тяхната апаратура. Те бяха на доста голямо разстояние – в една отдалечена долина – но се виждаха що-годе ясно.

Не забеляза нито горичка, нито дървета, ала между два купола се виеше тясна падина. От всичките ѝ страни наносите бяха по-дебели, тук-там със зелени петна, най-вероятно от мъх. Ако тръгнеше по падината и ако тя самата се спускаше достатъчно ниско, а почвата ѝ бе достатъчно много, там наистина можеше да има дървета.

Погледна назад, опитвайки се да запомни някои характерни белези на ландшафта, но навсякъде имаше само издигащи се и снижаваци се куполи. Това го накара да се поколебае и предупреждението на Дорс, което тогава му се бе видяло като твърде ненужен съвет, сега

изглеждаше далеч по-смислено. Все пак му се струваше, че падината е нещо като път. Ако го проследи на известно разстояние, после ще трябва само да се обърне назад и да върви, докато не се върне до същото място.

Закрачи решително надолу покрай закръгления ръб. Над главата му се разнесе меко гръмолене, но той не му обърна внимание. Бе си научил, че страшно му се иска да види истински дървета, и в този миг нищо друго не го интересуваше.

Мъхът стана по-дебел и се разтла като килим, а тук-там се появиха и тревни туфички. Въпреки пустинния вид на Горната страна, този килим бе яркозелен и Селдън си помисли, че на такава облачна, навъсена планета сигурно вали доста дъжд.

Ръбът продължаваше да извива и изведнъж над един друг купол на фона на сивото небе се появи тъмно петно; той разбра, че е открил дърветата.

Сетне, сякаш гледката бе освободила ума му, си спомни за буботенето, което бе чул преди това и което, без да мисли, бе отхвърлил като звук от някаква машина. Сега се съсредоточи над тази възможност – дали действително беше звук с изкуствен произход?

Защо не? Стоеше върху един от безчетните куполи, покриващи стотиците милиони квадратни километри на света-град. Под куполите можеше да има всевъзможни машинарии, например двигатели на вентилатори. Възможно бе те да могат да се чуват на такива места и по такова време, когато нямаше други звуци.

Но буботенето комай не идваше отдолу. Той вдигна очи към безрадостното, еднообразно, сиво небе. Нищо.

Продължи да оглежда небето, а между очите му се появиха отвесни бръчки и тогава нейде в далечината...

Малко тъмно петно, което се различаваше на сивия фон. Каквото и да беше, преди облаците отново да го скрият, на Селдън му се стори, че то като че ли се движи по някакви свои ориентири.

В същия момент, без да знае защо, си каза: „Преследват ме.“

Едва ли не преди още да е измислил план за действие, той вече действаше. Втурна се отчаяно по извивката към дърветата, а сетне, за да ги стигне по-бързо, сви вляво и отпраши нагоре по един нисък купол, носейки се през избуяла папратовидна растителност, осеяна със стръкове, по които имаше червени ягодовидни плодове.

Бе се спотаил зад едно дърво, вкопчен в него, едва ли не прегърнал го. Следеше кога отново ще се появи летящият предмет, така че да може да се притаи като катерица край дебелия ствол.

Дървото беше студено, кората му – груба, и съвсем не беше удобно, ала предлагаше прикритие. Разбира се, ако го търсеха с детектор на топлина, това прикритие можеше да се окаже недостатъчно, но, от друга страна, студеният ствол на едно дърво вероятно би замъглил дори неговите показания.

Под краката му имаше добре утъпкана почва. И в този момент, когато се криеше и се опитваше да види преследвача си, без сам да бъде забелязан, Селдън не преставаше да се учудва колко дебела бе почвата, колко много време ѝ е трябвало, за да се натрупа, и колко ли куполи в по-топлите зони на Трантор носят гори на гърбовете си, като оставят за по-големите географски ширини мъха, тревата и храсталациите...

Ето че пак го съзря. Не беше нито космически кораб, нито дори обикновен самолет. Беше вертопланер. Различаваше слабия блясък на йонните следи, излизаци от върховете на един шестоъгълник, за да неутрализират гравитационното привличане и да позволят на крилетата да поддържат в полет голямата рееща се птица. Машина, която можеше да планира и да изследва терена на планетата.

Само облаците го бяха спасили. Дори ако ония горе използваша детектори на топлина, щяха да разберат единствено, че под тях има хора. Трябваше да се гмурнат внимателно под надвисналите облаци, преди да стане ясно колко души са и дали някой от тях е именно онзи, когото търсят.

Сега опасността вече бе по-наблизо, но и вертопланерът също не можеше да се скрие от Селдън. Грохотът на двигателите му го издаваше, а те нямаше как да бъдат изключени или поне не за толкова дълго, колкото биха желали търсещите го.

Селдън познаваше тези летателни машини, защото на Хеликон, както и на всеки лишен от куполи свят, чието небе ту се затулваше, ту се изясняваше – изобщо на всеки друг свят освен на Трантор – те се срещаха често. Много от тях дори бяха частно притежание.

И защо не? Силите на властта не трябваше да влизат на територията на Университета, но може би Селдън вече не се намираще на тази територия. Той беше над куполите, а това навярно бе извън юрисдикцията

на която и да е местна администрация. Може би един имперски въздухоплавателен съд имаше пълното право да каца навсякъде по куполите и да разпитва или отстранява всеки човек, когото намери там. Чувек не го бе предупредил за това, но нищо чудно просто да не се бе сетил да го стори.

Вертопланерът приближаваше, шурайки се насам-натам като звяр, който надушва плячката си. Дали ще им хрумне да огледат тази група дървета? Не е изключено да се приземят и да изпатят един-двама въоръжени войници, които да претършуват горичката...

Дори и да е така, какво можеше да направи той? Беше невъоръжен и цялата му извъртаческа ловкост щеше да се окаже безполезна срещу ужасната болка от невронния камшик.

Не се опитаха да кацнат. Не бяха оценили значението на дърветата... Или...

Внезапно го връхлетя нова мисъл. Ами ако това изобщо не е преследвач? Ако е само част от научните изследвания? Метеоролозите положително проучваха горните слоеве на атмосферата.

Дали не се правеше на глупак с това криене?

Небето се смрачаваше. Облаците се сгъстяваха или, което бе далеч по-вероятно, приближаваше нощта.

Ставаше все по-хладно и това щеше да продължи. Нима възнамеряваше да стои тук и да мръзне само защото се е появил един свършено безобиден вертопланер и е задействал у него такова параноично чувство, каквото никога досега не е изпитвал? Внезапно силно му се прииска да напусне горичката и да се върне в метеорологичната станция.

В края на краищата откъде човекът, от когото Чувек се боеше толкоз много – Демерцел – да знае, че точно сега злощастният математик ще излезе на Горната страна и ще може да бъде хванат?

За миг това му се видя убедително и треперейки от студ, той излезе иззад дървото.

А сетне се хвърли пак зад него, тъй като летящият съд се появи отново, и то по-наблизо от преди. Поне до момента Селдън не бе забелязал той да върши нещо, свързано с метеорологията. Вертопланерът не предприемаше каквито и да било действия, които да напомнят взимане на проби, измерване или тестиране. Дали обаче щеше да забележи, ако се случеха подобни малки събития? Не знаеше нито какви са уредите, носени от него, нито как работеха, и ако летящите извършваха метеорологични изследвания, каква е гаранцията, че ще е способен да го разбере? И все пак, можеше ли да рискува да излезе на открито?

Нека обмисли ситуацията и от друга гледна точка – Демерцел бе узнал за присъствието му на Горната страна просто защото някой негов действащ в Университета агент е научил и е докладвал за това. Лисунг Ранда, тоя приветлив, усмихнат дребен източник му бе предложил да се качи тук. Беше отправил предложението си доста настоятелно и то не бе изплувало естествено от разговора... или поне не съвсем естествено. Възможно ли е той да е правителствен агент и някак си да е предизвестил Демерцел?

После идваше ред на Леген, който му бе дал пуловера. Топлата дреха безспорно беше необходима, но защо Леген не му го бе казал предварително, така че да може да вземе своя собствена? Дали в този пуловер, който сега носеше, нямаше нещо специално? Беше равномерно лилав, докато всички останали се кипреха по транторианската мода в ярки цветове. Всеки, който погледнеше отвисоко надолу, би забелязал едно убито на цвят подвижно петно между ярките разцветки и веднага би разбрал кой всъщност му трябва.

Ами Клауция? Предполагаше се, че се е качила на Горната страна, за да изучава метеорология и да помогне на учените. Възможно ли бе тя всъщност да има за задача да го доближи, да поразговаря на спокойствие с него и кротко да го отведе надалеч от групата, за да го изолира, така че лесно да бъде заловен?

Ако е там въпросът, какво можеше да каже и за Дорс Венабили? Тя знаеше, че ще ходи на Горната страна. Не го бе спряла. Можеше да го придружи, но ѝ бе удобно да се окаже заета.

Не! Това си беше жив заговор. Положително!

Вече се бе самоубедил и не мислеше да излиза от укритието на дърветата. (Чувстваше краката си като ледени блокчета и комай нямаше никаква полза от това, че тупаше по земята с тях.) По дяволите, нима вертопланерът вечно щеше да стои тук?

Още докато си го мислеше, в грохота на двигателя се появи висока нотка, машината се извиси в облаците и изчезна от погледа му.

Селдън напрегнато се заслушваше, наострил уши и за най-слабия звук, за да се увери напълно, че копоите на Демерцел са си отишли. Сетне, когато се убеди, че ги няма, се запита дали това не е просто поредната уловка, за да го извадят от скривалището му. Остана на място, докато минутите бавно се точеха, а нощта продължаваше да се спуска.

И най-подир, когато осъзна, че истинската алтернатива на поемането на риска да излезе на открито е да измръзне до нечувствителност, той пристъпи напред и предпазливо напусна укритието на дърветата.

В края на краищата вече бе неясен сумрак. Сега не можеха да го забележат другояче освен с детектор на топлинно излъчване, но в такъв случай той пък би дочул повторното идване на вертопланера. Току до дърветата поизчака, разчитайки наистина да се скрие в горичката и при най-слабия звук – макар че не можеше да измисли каква полза би имал от това, след като веднъж го разпознаят.

Огледа се. Ех, ако успееше да открие метеоролозите... Те сигурно щяха да разполагат с изкуствено осветление, но изключи ли се тази вероятност, не се сещаше за никакъв друг ориентир.

Все още различаваше околността, ала беше въпрос на четвърт или най-много на половин час да престане да вижда каквото и да било. Без източници на светлина и с това облачно небе над главата му щеше да е тъмно, съвършено тъмно.

Отчаян от перспективата да бъде обгърнат от пълен мрак, Селдън проумя, че ще трябва да намери обратния път към извитата падина колкото е възможно по-бързо и оттам да проследи стъпките си. Като се опаса здраво с ръце, за да се постопли, той се запъти в посоката, където си мислеше, че се намира довелата го тук виеща се долчинка.

Разбира се, не бе изключено от горичката да излизат повече от една такива падини, но му се стори, че смътно различи стръка ягоди, който бе забелязал при идването си, макар сега те да изглеждаха по-скоро черни, отколкото червени. Не можеше да отлага. Трябваше да вярва, че е на прав път. Закрачи бързо, колкото му държаха краката, като се ориентираше само зрително и според растителността под стъпалата си. По негови сметки сега би трябвало да свие надясно, след това остро наляво и това да го изведе на пътечката към купола на метеоролозите.

Направи левия завои и щом вдигна глава, едва-едва различи кривината на един купол на фона на малко по-светлото небе. Трябваше да е този!

Или просто му се искаше да е тъй?

Ала нямаше никакъв друг избор, освен да предположи, че не е сбъркал. Държейки под око върха, за да може да върви по почти права линия, той се запъти нагоре с максималната бързина, на която бе способен. Колкото повече приближаваше, толкова по-слабо различаваше очертанията на купола на фона на небето, което от своя страна ставаше все по-голямо. Скоро, ако не бе сбъркал, разбира се, щеше да изкачи лекия наклон и щом стъпеше на равен терен, трябваше да е в състояние да погледне от другата страна и да види светлините на метеоролозите.

Вече беше тъмно като в рог и Селдън не различаваше нищо под

краката си. Искаше му се да има поне няколко звезди, които да хвърлят мъничко светлина, и се чудеше дали състоянието му отговаря на усещането за слепота. Размахваше ръце пред себе си сякаш бяха антени.

От минута на минута ставаше все по-студено и той току спираше, за да подуха на дланите си или да ги завре под мишниците. Ужасно му се искаше да може да направи същото и с нозете си. Сега, помисли си, ако започне да вали, ще е сняг или, още по-лошо, суграшица.

Напред, напред! Нямахше какво друго да върши.

Най-накрая му се стори, че се движи надолу. Или му се искаше да е тъй, или бе превалил купола.

Спря. Ако беше станало второто, би трябвало да може да види изкуственото осветление на метеорологичната станция. Да види светлинките, носени от самите метеоролози, искрящи или танцуващи като светулки.

Затвори очи, сякаш за да ги остави да свикнат с тъмнината, и после опита отново, но всичко това явно си беше просто едно глупаво усилие. Склопеше ли очи, не ставаше по-тъмно, отколкото когато ги държеше отворени, а щом ги отвореше, не ставаше по-светло...

Може би Леген и другите си бяха отишли – взели своите фенерчета и изключили всички лампи върху апаратурата. А може би Селдън се бе изкачил не по този купол или последвал извиващата пътечка така, че сега гледаше в грешна посока. Или пък бе поел по друга долчинка и се бе отдалечил от горичката в съвсем погрешно направление... Какво да прави?

Ако се взираше в друга посока, имаше шанс светлината да се процежда вляво или вдясно, само че никаква светлина не се процеждаше. Ако бе вървял по грешна извивка, нямаше вече начин да успее да се върне до горичката и да открие „своята“ падина.

Единственият му шанс бе да предположи, че гледа във вярната посока и че метеорологичната станция е разположена повече или по-малко право пред него, само че метеоролозите са си отишли и са го изоставили.

Тогава давай напред! Възможността да успее явно бе малка, но за сметка на това – единствена.

Пресметна, че му бе отнело половин час да се отдалечи от метеорологичната станция до върха на купола, като част от пътя бе изминал заедно с Клауция по-скоро шлеййки се, отколкото в бърз ход. Сега във всяващата уплах тъмнина се движеше малко по-бързо от темпото за обикновена разходка.

Продължаваше да крачи напред. Добре щеше да е да знае времето и, разбира се, носеше часовник, но в този мрак...

Селдън спря. Имаше транторски часовник, който показваше стандартното галактическо време (както всички такива уреди), а освен това и местното транторско. Обикновено часовниците се виждаха на тъмно, тъй като фосфоресцираха, за да може човек да си послужи с тях в спокойната тъмнина на някоя затоплена спалня например. Един хеликонски часовник положително би светил; защо да не свети и транторският?

Втрънчи се в китката си с мрачно предчувствие и докосна контакта, който трябваше да подаде енергия за осветяване. Часовникът замъждука и откри няколко цифри – 18:47. Значи трябваше вече да е нощ, тъй като сега бе зимният сезон. Колко ли е минало от зимното слънцестоене? Какъв ли е наклонът на транторската ос? Колко дълга е годината? Колко далеч от екватора се намира в този момент? Нямахме никакъв начин да си отговори на който и да е от тези въпроси, но важното беше, че вижда искрица светлина.

Не беше сляп! Мъждукащата светлинка на часовника някак си всели отново надежда в него.

Настроението му се повиши. Щеше да продължи в посоката, в която бе тръгнал. Да върви половин час. Ако не забележеше нищо по пътя си, щеше да върви още пет минути – не повече – точно пет минути. Ако все още не е забелязал нищо, ще спре и ще помисли. Това обаче ще стане след тридесет и пет минути. Дотогава ще се концентрира само върху вървенето и върху желанието си да се почувства позатоплен. (Енергично раздвижи пръстите на краката си. Все още ги усещаше.)

Помъкна се бавно напред и половин час мина. Поспря, после колебливо продължи още пет минути.

Сега трябваше да решава. Наоколо нямаше нищо. Можеше да е в средата на нищото, далеч от каквото и да било отвор в купола. От друга страна, можеше и да е на три метра вляво или вдясно, а защо не и пред метеорологичната станция. Можеше да е на две ръце разстояние от входа към купола, който обаче сега едва ли ще е отворен.

И какво? Дали имаше някакъв смисъл да вика? Обгръщаше го пълна тишина. Ако сред растителността по куполите имаше птички, зверчета, насекоми, то те не се намираха тук в този сезон, по това време на нощта и точно на това място. Вятърът би ги смразил, както продължаваше да прониква в него самия.

Сигурно е трябвало да вика по целия път. В студения въздух звукът се чува на голямо разстояние. Но щеше ли да има кой да го чуе?

А може би... вътре в купола? Разполагаха ли с уреди, които да улавят звука или движението някъде отгоре? Дали току от вътрешната страна няма часовои?

Това бе смешно. Че нали вече щяха да са доловили стъпките му?

И все пак...

– Помощ! – извика Селдън. – Помощ! Чувате ли ме?

Гласът му бе приглушен, сякаш се чувстваше неловко от собствените си викове. Изглеждаше толкова тъпо да крещи в огромната черна пустота.

След туй обаче почувства, че още по-глупаво е в такова положение да се колебае. В гърдите му се надигаше паника. Отново пое студения въздух и крещи толкова продължително, колкото можеше. Ново вдишване и нов крясък в различна тоналност. Още веднъж...

Всеки път замлъкваше, без да диша, като въртеше глава, макар че нямаше какво да се види. Не долавяше дори ехо. Не му оставаше друго, освен да чака зората. Само че колко ли траеше нощта по това време на годината? И колко студено щеше да стане?

Усети леко ледено жилване върху лицето си. След малко – още едно.

Падаше суграшица, макар и съвсем невидимо. И нямаше никакъв начин да открие подслон.

„Щеше да е по-добре – помисли си – онзи вертопланер да ме бе забелязал и отвлякъл. Може би в този момент щях да съм затворник, но поне – на топло и удобно. Или пък, ако Чувек не се бе намесил, щях отдавна да съм си на Хеликон. Под наблюдение, но на топло и удобно.“ Точно в този момент единственото, което желаше, бе да е на топло и удобно.

Сега обаче можеше само да чака. Сви се на кълбо, знаейки добре, че колкото и да е дълга нощта, не трябва да си позволява да заспи. Сваля обувките и разтърка ледените си стъпала. После бързо ги обу отново.

Трябваше да повтаря заклинанието срещу сън и да разтърква ръце и уши през цялата нощ – не бива да заспива. Почти веднага след като си го помисли, очите му се затвориха; сами. Той заспа. Суграшицата продължаваше да пада.

VI. СПАСЕНИЕТО

ЛЕГЕН, ДЖЕНАР – Неговият принос към метеорологията обаче, колкото и да е значителен, бледнее в сравнение с онова, което оттогава насам е известно като Спорът за Леген. Очевидно е, че действията му са допринесли Хари Селдън да бъде изложен на опасност, но се спори яростно и винаги се е спорело дали тези действия са резултат от непреднамерено създадите се обстоятелства, или са били част от обмислен заговор. И от двете страни страстите са се разгорели и дори най-щателните проучвания не са стигнали до категорично заключение. Въпреки това възбудените подозрения са спомогнали през следващите години личният живот и кариерата на Леген да бъдат отровени...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

25

Дорс Венабили откри Дженар Леген още преди да свърши периодът на дневното осветление. Отвърна на доста обезпокоения ѝ поздрав с изръмжаване и късо кимване...

– Е – рече тя малко нетърпеливо. – Как е той?

Леген, който вкарваше данните в компютъра си, запита:

– Кой как е?

– Моят студент по използване на библиотеката. Хари Селдън. Който се качи с теб. Помогна ли ти с нещо?

Леген дръпна ръце от клавиатурата на компютъра и се изви към нея.

– Оня хеликонец ли? Изобщо не ми свърши работа. Не прояви никакъв интерес. Все гледаше пейзажа, въпреки че нямаше нищо за гледане. Откачалка. Защо искаше да го пратиш горе?

– Идеята не беше моя. Той искаше да иде. Не мога да разбера, беше много заинтересуван... Къде е сега?

Леген сви рамене.

– Откъде да знам? Тук някъде.

– Къде отиде, след като слезе с вас? Не каза ли?

– Той не слезе с нас. Казах ти, че въобще не взе участие.

– А кога слезе долу?

– Не знам. Не съм го наблюдавал. Събра ми се ужасно много работа. Преди два дни трябва да е имало ураганен вятър и леки преваливания, а не се очакваше нито едното, нито другото. Нищо от онова, което показваха нашите уреди, не предлагаше задоволително обяснение както за това, тъй и за факта, че днес нямаше такова разкъсване на облаците, каквото очаквахме. Сега се опитвам да проумея причините, а ти ме безпокоиш.

– Искаш да кажеш, че не си го видял да слиза долу?

– Слушай, изобщо не ми беше до него. Този идиот бе съвсем неподходящо облечен и веднага ми стана ясно, че няма да издържи на студа повече от половин час. Дадох му пуловер, но едва ли щеше да помогне много за краката и стъпалата му. Така че оставих асансьора отворен, обясних му как да го използва и че после той автоматично ще се върне. Явно точно така е станало...

– Само че не знаеш кога е слязъл?

– Не, не знам. Казах ти, че бях зает. Когато ние си тръгнахме, той определено не беше там, а тогава вече се смрачаваше и по всичко личеше, че ще има суграшица. Така че сигурно е слязъл по-рано.

– Някой друг видял ли го е да се прибира?

– Не знам. Може би Клауция. Тя беше с него известно време. Защо не я попиташ?

Дорс откри Клауция в квартирата ѝ точно когато излизаше изпод горещия душ.

– На Горната страна беше ужасно студено – каза с извиняваща се усмивка стажантката.

– Заедно с Хари Селдън ли беше? – попита Дорс.

Клауция повдигна вежди.

– Да, за малко. Той искаше да пообиколи наоколо и разпитваше за тамошната растителност. Стори ми се много умен. Изглежда, всичко горе го интересуваше, така че аз му обяснявах, доколкото мога, преди Леген да ме повика при себе си. Беше изпаднал в онуй свое убийствено настроение. Времето не се оказа подходящо и той...

Дорс я прекъсна:

– Значи не си видяла Хари да слиза с асансьора?

– Изобщо не го видях повече, след като доктор Леген ме извика. Но трябва да е слязъл. Когато си тръгнах, него го нямаше.

– Лошото е, че и аз не мога да го намеря.

Клауция се разтревожи.

– Наистина ли? Трябва да е тук някъде.

– Не, няма причини да е тук някъде – сопна се Дорс, защото тревогата ѝ се усилваше с всяка следваща секунда. – Ами ако все още е горе?

– Не е възможно. Нямахме го. Естествено ние го потърсихме, преди да си тръгнем. А пък преди туй му показахме как да слезе. Не беше подходящо облечен, времето се случи скапано... Казахме му, ако му стане студено, да не ни чака. Впрочем той започна да трепери още докато бях с него. Така че какво друго би могъл да направи, освен да си тръгне?

– Само че никой не го е видял да слиза. Нещо лошо да му се е случило горе?

– Нищичко. Изглеждаше си съвсем наред – разбира се, като се изключи това, че явно му беше студено.

Сега вече Дорс наистина се обезпокои.

– След като никой не го е видял да слиза, значи е възможно да е все още там. Не можем ли да се качим и да огледаме?

– Казах ти, че огледахме, преди да слезем – нервно възрази Клаудия. – Беше достатъчно светло и той никъде не се виждаше.

– Нека все пак да проверим.

– Но аз не мога да те кача горе. Аз съм само стажант и не знам комбинацията, с която се отваря куполът. Трябва да помолиш доктор Леген.

26

Дорс Венабили знаеше, че в тоя момент метеорологът няма да пожелае доброволно да се качи на Горната страна. Трябваше да бъде принуден.

Тя пак провери в библиотеката и стола, телефонира в квартирата на Селдън, качи се дотам и позвъни няколко пъти на вратата, а най-накрая накара отговорника на етаж да я отвори. Вътре го нямаше. Разпита неколцина от хората, които през последните няколко седмици се бяха запознали с него. Никой не го бе виждал.

Е, в такъв случай трябваше да накара Леген да я заведе на Горната страна. Само че вече бе нощ. Той яростно ще възразява, а колко време може да си позволи да прахоса в спорове, ако Хари Селдън е попаднал в някакъв капан – съвсем неподготвен за една мразовита нощ със суграшица, която аха-аха и ще обърне на сняг? Хрумна ѝ нещо и тя се втурна към малкия университетски компютър, който следеше действията на студентите, преподавателите и обслужващия персонал.

Пръстите ѝ пробягаха по клавишите и скоро намери каквото ѝ

трябваше.

Трима от тях бяха в друга част от кампуса. Звънна да я вземе един малък кабриолет и откри спалния корпус, който търсеше. Поне един от тримата трябваше да бъде на разположение...

Късметът ѝ работеше. Първата врата, на която позвъни, отговори с въпросителна светлинка. Тя набра своя идентификационен номер, който разкриваше, че работи в катедрата по история. Вратата се отвори и пълничък мъж на средна възраст се облещи насреща ѝ. Очевидно тъкмо се миеше преди вечеря. Тъмнорусата му коса бе отметната настрани и не носеше никакви горни дрехи.

– Извинявайте – рече мъжът. – Хванахте ме в малко неудобно положение. Какво мога да направя за вас, доктор Венабили?

Дорс задъхано попита:

– Вие сте Роджън Бенастра, сеизмолог, нали?

– Да.

– Случаят е спешен. Трябва да видя сеизмологичните записи за Горната страна през последните няколко часа.

Бенастра се втренчи в нея.

– Защо? Нищо не се е случило. Ако имаше проблем, щях да зная. Сеизмографът щеше да ни извести.

– Не говоря за удар от метеор.

– Нито пък аз. Затова не ни е нужен толкова чувствителен уред. Просто миниатюрни пропуквания... Но днес няма никакви.

– Нямам предвид и това. Моля ви, заведете ме при сеизмографа и ми разчетете неговите показания. Въпросът е на живот и смърт.

– Поех един ангажимент за вечерта...

– Казах, че е въпрос на живот и смърт, и точно така е.

– Но аз не виждам... – започна Бенастра. И замлъкна под погледа на Дорс. Изтри лице, остави набързо няколко думи на устройството за съобщения и се напъха в ризата си.

Те почти изтичаха (заради безжалостното ръчкане от нейна страна) до малката тумбеста сеизмологична сграда. Дорс, която не знаеше нищо за тази наука, попита:

– Надолу ли отиваме?

– Под населените равнища, разбира се. Уредът трябва да е фиксиран към базовата скала и да е далеч от постоянната гълчава и вибрациите на градските нива.

– Но как ще разберете какво става на Горната страна оттук?

– Сеизмографът е свързан с мрежа от датчици за налягане, които се

намират вътре в обшивката на купола. Ударът на едно само зрънце пясък може да накара индикатора да изскочи от екрана. Ние долавяме даже ефекта от сплескването на купола при силен вятър. Можем...

– Да, да – нетърпеливо го прекъсна Дорс. Не бе дошла тук да слуша лекции за достойнствата на сеизмологичните уреди. – Можете ли да откриете човешки стъпки?

– Човешки стъпки? – Бенастра се обърка. – На Горната страна това е малко вероятно.

– Разбира се, че е вероятно. На Горната страна този следобед е имало група метеоролози.

– Аха. Е, стъпките ще са едва забележими.

– Ако се вгледате достатъчно добре, ще ги забележите, а аз искам точно това от вас.

Бенастра може би възнегодува от твърдата заповедна нотка в гласа ѝ, обаче не каза нищо. Докосна един клавиш и компютърният екран мигом оживя.

Около средата на десния ръб имаше широко петно светлина, от което се отделяше тънка хоризонтална линия и продължаваше към левия ръб на екрана. Тя леко криволичеше – с неповтарящи се, подобни на малки хълцавици поредици, които сякаш непрекъснато я отклоняваха наляво. Гледката оказа почти хипнотичен ефект върху Дорс.

– По-спокойно от това едва ли може да бъде – обади се Бенастра. – Всичко, което виждате, е резултат от променящото се тамошно въздушно налягане, също тъй може би от капки дъжд и от далечното бръмчене на машините. Гор няма нищо.

– Добре, но как е било преди няколко часа? Проверете днешните записи например за 15.00. Не може да нямате никакви записи.

Бенастра даде на компютъра необходимите инструкции и за секунда-две на екрана се възцари хаос. Сетне бъркотията се поуталожил и хоризонталната линия се появи отново.

– Ще го докарам на максимална чувствителност – измърмори Бенастра. Сега вече хълцавиците станаха съвсем отчетливи и при постепенното си движение наляво определено изменяха формата си.

– Какво е това? – попита Дорс. – Обяснете ми.

– Тъй като вие, доктор Венабили, казахте, че горе е имало хора, аз бих предположил, че това са стъпки – промяна на тежестта, удари от обувките. Но не зная какво бих предположил, ако не бях уведомен, че е имало хора. Ние го наричаме благородна вибрация – такава, която не се свързва с нищо опасно.

– А можете ли да кажете колко души е имало.

– На око в никакъв случай. Нали разбирате, получаваме само резултантната на всички удари.

– Кажете „на око“. Значи ли това, че компютърът може да разложи резултантната на нейните компоненти?

– Съмнявам се. Въздействията са минимални, а трябва да се отчете и неизбежният шум. Информацията няма да е достоверна.

– Добре тогава. Изместете времето напред, докато престанат индикациите за стъпки. Способен ли сте да го направите, така да се каже, на бърза скорост?

– Ако го направя на тази бърза скорост, за която говорите, всичко ще се замаже в права линия с лек ореол отгоре и отдолу. Мога обаче да се придвижвам напред през петнадесетминутни интервали и да ги проучвам набързо, преди да продължа.

– Добре. Направете го!

Двамата мълчаливо наблюдаваха екрана, докато Бенастра отново наруши тишината:

– Сега вече няма нищо. Виждате ли? Пак се бе оформила една права линия с миниатюрни, различни по големина хълцавици шум.

– Кога са спрели стъпките?

– Преди два часа... или малко повече.

– А, когато спряха, по-малко ли бяха, отколкото по-рано?

Бенастра доби леко възмутен вид.

– Не мога да кажа. Мисля, че и най-финият анализ не е в състояние да определи със сигурност.

Дорс стисна устни.

– Случайно да сте поставили някой датчик – нали така му казвате – близо до станцията на метеоролозите?

– Да, на мястото, където са уредите и където трябва да са били метеоролозите – кимна Бенастра. И недоверчиво добави: – Искате ли да проверя другите датчици в околността? Един по един?

– Не. Стойте на този, само че продължавайте да се придвижвате напред през петнадесетминутни интервали. Разбирате ли, възможно е един човек да е останал там и да е успял да се върне при апаратурата.

Бенастра поклати глава и измърмори нещо под нос.

Екранът отново помръдна и Венабили остро запита, сочейки изображението:

– Какво е това?

– Не зная. Шум.

– Не! Повтаря се периодично. Възможно ли е да са стъпки от един-единствен човек?

– Положително, само че може да са и още дузина други неща.

– Все пак то се появи горе-долу по времето на стъпките, нали? – След няколко секунди Дорс добави: – Минете малко по-напред.

Той я послуша и когато екранът се успокои, жената възкликна:

– Тези неравности не стават ли по-големи?

– Не е изключено. Можем да ги измерим.

– Няма нужда. Сам виждате, че стават. Стъпките се приближават към датчика. Минете още напред. Вижете кога са спрели.

След малко сеизмологът каза:

– Спрели са преди двадесет-двадесет и пет минути. – И предпазливо додаде: – Каквото и да представляват те.

– Представляват стъпки – заяви Дорс с убеденост, която можеше да отмести планина. – Горе има човек и докато ние с вас тук се заглавичкаваме, той е припаднал и е на път да замръзне и да умре. Хич не ми разправяйте: „Каквото и да представляват!“ Просто звъннете в метеорологическата и ме свържете с Дженар Леген. Твърдя, че е въпрос на живот и смърт. Така му кажете!

Устните на Бенастра леко трепереха и той явно бе отминал етапа, когато би могъл да откаже нещо, което тази странна и страстна жена изискваше.

Отне му не повече от три минути да открие холограмата на Леген на електронното табло за съобщения. Беше станал от масата, на която вечеряше. В яката му бе затъкната салфетка, а кожата под долната му устна мазно блестеше.

Дългото му лице се бе изкривило в заплашителна гримаса.

– На живот или смърт! Какво значи това? Кой сте вие? – Сетне погледът му попадна на жената, която се бе примъкнала близо до сеизмолога, така че и нейният образ да се види на екрана на Дженар.

– Пак ли! – възкликна той. – Това твоето си е направо дебелашко заяждане.

– Не е – моментално възрази Дорс. – Консултирах се с Роджън Бенастра, който е главен сеизмолог в Университета. Уредите ясно показват, че след като ти и твоята група сте напуснали Горната страна, там остават стъпките на един човек. Това е моят студент Хари Селдън, който се качи под твоя опека и който сега абсолютно сигурно лежи припаднал, в ступор, и може би няма да изкара още дълго. Така че ти ще ме заведеш горе моментално заедно с всичкото оборудване, което може да се

окаже необходимо. Ако не го направиш незабавно, ще се обърна към университетската служба за сигурност; ако е необходимо – и към самия президент. Аз самата така или иначе ще се кача и ако нещо се е случило на Хари, понеже си се забавил дори с една минута, ще те обвиня в престъпна небрежност, некомпетентност и във всичко друго, което мога да ти лепна, за да те лишат от постовете ти и те изхвърлят от научния свят. А ако се окаже, че е мъртъв, това ще е убийство поради същата тази престъпна небрежност от твоя страна. Или нещо още по-лошо, тъй като сега категорично те предупреждавам, че той умира.

Вбесен, Дженар се обърна към Бенастра:

– Ти откри ли...

Дорс обаче го прекъсна:

– Той ми каза какво е открил, а аз го казах на теб. Нямам никакво намерение да ти позволя да го объркаш. Идваш ли? Веднага!

– Не ти ли мина през ум, че може и да грешиш? – попита Дженар с ехидна гримаса. – Знаеш ли какво бих могъл да ти сторя, ако това е злонамерена фалшива тревога? Лишаването от пост е най-малкото...

– Но убийството не е – заяви Дорс. – Готова съм да рискувам обвинение в злостно хулиганство. Ти готов ли си обаче да се изправиш на съд за убийство?

Дженар почервения, може би повече заради необходимостта да се предаде, отколкото от заплахата.

– Ще дойда, но няма да имам капка милост към теб, млада госпожице, ако накрая се окаже, че твоят студент е бил в безопасност тук под купола последните три часа.

27

Тримата се качиха в асансьора във враждебно мълчание. Леген бе излял само част от вечерята си и бе оставил жена си в стола без логично обяснение. Бенастра изобщо не бе вечерял и вероятно бе разочаровал някоя дама също без такова обяснение. И Дорс Венабили отдавна не бе яла и изглеждаше най-напрегната и нещастна от тримата. Тя носеше термично одеало и два фотонни излъчвателя.

Когато стигнаха изхода към Горната страна, Леген, здраво стиснал челюсти, набра идентификационния си номер и вратата се отвори. Студеният вятър се втурна насреща им и Бенастра изръмжа. Никой от тримата не бе подходящо облечен, но мъжете нямаха намерение да остават

за дълго.

– Вали сняг – напрегнато изрече Дорс.

– Мокър сняг – уточни Леген. – Температурата е малко над точката на замръзване. Не е убийствен студ.

– Зависи колко време човек ще остане навън, нали? – озъби се историчката. – Ако подгизнеш от топящия се сняг, няма да ти е много от полза.

Леген изсумтя.

– Добре де, къде е той? – И се вгледа с отврата в пълната чернилка, която заради светлината от входа зад гърба му изглеждаше още по-непривлекателна.

– Хайде, доктор Бенастра – помоли Дорс – дръжте това одеало. А ти, доктор Леген, затвори вратата зад теб, без да я заключаваш.

– Тя няма автоматична ключалка. Да не ме смяташ за глупак?

– Сигурно не, но действително можеш да я заключиш от вътрешна страна, като попречиш на всеки, който се намира отвън, да влезе в купола.

– Ако отвън има някой, покажи ми го. Посочи го де! – заяде се Леген.

– Той може да бъде навсякъде. – Дорс вдигна ръце. Около китките ѝ имаше по един фотонен източник.

– Но ние не можем да проверим навсякъде – промълви отчаяно Бенастра.

Излъчвателите блеснаха и лъчите им затанцуваха в различни посоки. Снежинките искряха като огромен рояк светулки и затрудняваха огледа.

– Стъпките ставаха все по-отчетливи – рече Дорс. – Той трябва да е приближавал към датчика. Къде се намира този датчик?

– Нямам никаква представа – отсеке Леген. – Това е извън мойта област и не е моя отговорност.

– Бенастра?

– Всъщност... не зная – отговори колебливо сеизмологът. – Да ви кажа правичката, никога по-рано не съм идвал тук. Монтирали са го преди моето време. Компютърът естествено има информация, но ние не сме се сетили да го питаме. Освен това ми е студено и не виждам за какво съм ви повече.

– Ще трябва да поостанете малко – твърдо заяви Дорс. – Вървете след мен. Смятам да обикаляме изхода по разширяваща се спирала.

– Невъзможно е да виждаме надалеч в тоя сняг – констатира Леген.

– Зная. Сигурна съм, че ако не валеше, досега да сме го открили. А при това положение ще ни отнеме няколко минути повече. Ще изтраем. – Самата тя в никакъв случай не бе тъй уверена, колкото можеше да се съди по думите ѝ. Тръгна напред, размахвайки ръце по такъв начин, че светлината да покрива колкото се може по-голяма зона, като в същото време напрягаше до болка очи за всяко петно на фона на снега.

Така стана обаче, че Бенастра се обади пръв:

– Какво е туй? – попита сеизмологът и посочи встрани.

Дорс припокри двата излъчвателя и отправи ярък конус светлина в указаната посока. Втурна се нататък, следвана от двамата мъже.

Откриха го свит на кравай и мокър до кости на около десетина метра от вратата и на не повече от пет до най-близкия метеорологичен уред. Дорс потърси пулса му, но това се оказа ненужно, защото в отговор на докосването ѝ Селдън помръдна и простена.

– Дайте ми одеалото, доктор Бенастра – каза тя с изтънял от облекчение гласец. Тръсна го, за да го разгъне и го положи в снега. – Вдигайте внимателно, а аз ще го завия и сетне ще го занесем долу.

В асансьора щом одеалото се затопли до температурата на човешката кръв, от увития в него Селдън започна да извира пара.

– Когато го внесем в стаята му – продължаваше с нарежданията си Дорс – ти, доктор Леген, викаш лекар, добър лекар и се грижиш да пристигне веднага. Ако се отърве без увреждания, няма да кажа нищо, но само ако се отърве. Помни...

– Излишно е да ми четеш лекции – студено процеди Леген. – Съжалявам за станалото и ще направя каквото мога, но единствената ми грешка беше, че изобщо позволих на този човек да се качи на Горната страна.

Одеалото помръдна и оттам се чу нисък слаб глас.

Бенастра се стресна, защото главата на Селдън лежеше в свивката на лакътя му.

– Опитва се да каже нещо – промълви той.

– Зная – кимна Дорс. – Попита какво става...

И не съдържа смеха си. Изглеждаше съвсем нормално Хари да попита точно това.

жената, която седеше до леглото му, прожектиреше една книга и си взимаше бележки.

С почти нормален глас математикът промълви:

– Още ли си тук, Дорс?

Тя остави четеща.

– Не мога да те зарежа, нали така? А и никому не вярвам,

– Струва ми се, че те виждах всеки път, щом се събуждах. През цялото време ли беше при мен?

– Будна, заспала – да.

– Ами занятията ти?

– Имам един асистент, който ги пое за известно време.

Дорс се приведе и стисна ръката на Селдън. Като видя смущението му (в края на краищата той лежеше безпомощно в леглото), тя дръпна своята.

– Хари, какво се случи? Така се изплаших.

– Трябва да ти призная нещо – рече той.

– Какво, Хари?

– Помислих си, че може би участваш в някакъв заговор...

– Заговор? – изненадата ѝ бе съвсем искрена.

– Мислех дали не сте ме подмамили да се кача на Горната страна, където ще се озова извън юрисдикцията на Университета и поради това ще мога да бъда отвлечен от имперските сили.

– Но Горната страна не е извън юрисдикцията на Университета! Секторната юрисдикция на Грантор е от центъра на планетата до небето.

– Е, не го знаех. Нали не дойде с мен, понеже каза, че имаш натоварен график, и аз, като ме пипна параноята, реших, че нарочно си ме изоставила. Моля те да ми простиш. Очевидно точно ти си ме смъкнала отгоре. Някой друг заинтересува ли се?

– Те са заети хора – внимателно премисли думите си Дорс. – Сметнали са, че си се върнал по-рано. Искам да кажа, съвсем оправдано е да са си го помислили.

– Клауция също ли е решила така?

– Младата стажантка? Да.

– Е, значи все пак може и да е било заговор. Имам предвид без теб.

– Не, Хари, грешката беше моя. Нямах абсолютно никакво право да те оставя да се качиш сам на Горната страна, защото задачата ми беше да те защитавам. Не преставам да се упреквам за това, което стана...

– Я чакай малко – изведнъж се раздразни Селдън. – Не съм се

изгубил случайно. За какъв ме смяташ?

– Ще ми се да разбера ти как ще го наречеш. Когато другите са си тръгнали, изобщо не си бил наблизо. Не си се върнал при входа или поне в близост до него доста време, след като се е стъмнило.

– Не е така. Аз не се загубих просто защото съм се разхождал и не съм могъл да намеря пътя обратно. Казах ти, че подозирах заговор, и си имах причини да мисля така. Все още не съм напълно параноичен.

– Добре де, тогава какво всъщност стана?

Селдън ѝ разправи. Не му беше трудно да си спомни подробности-те; беше ги преживявал в кошмарите си през по-голямата част от предишния ден.

Дорс го изслуша навъсена.

– Но това е невъзможно. Вертопланер? Сигурен ли си?

– Разбира се, че съм сигурен. Да не мислиш, че съм халюцинирал?

– Имперските сили едва ли биха те търсили по този начин. Те не могат да те арестуват на Горната страна, без да предизвикат същата яростна гюрултия, както ако изпратеха полиция, за да те заловят в кампуса.

– Тогава как ще го обясниш?

– Не съм сигурна – каза Дорс – но беше напълно възможно последиците от нежеланието ми да дойда с теб на Горната страна да бяха се оказали по-лоши, отколкото стана в действителност. И Чувек здравата да ми се ядоса.

– Тогава да не му казваме – предложи Селдън. – Всичко завърши добре.

– Налага се да му кажем – мрачно възрази Дорс. – Защото може и да не е завършило.

29

Същата вечер на посещение пристигна Дженар Леген. Беше след вечеря и той на няколко пъти премести погледа си от Дорс към Селдън и обратно, като че ли се чудеше какво да каже. Никой от двамата не му предложи услугите си, но търпеливо го изчакаха. Не останаха с впечатление, че е майстор на незаангажиращия разговор.

Най-подир той все пак се обърна към Селдън.

– Дойдох да видя как си.

– Прекрасно – отвърна математикът – като се изключи, че съм

малко сънлив. Доктор Венабили ми каза, че няколко дни ще се чувствам уморен от лечението, вероятно понеже сега си получавам необходимата ми почивка. – Той се усмихна. – Честно казано, нямам нищо против.

Леген дълбоко пое въздух, издиша го, поколеба се и после едва ли не насила изцеждайки думите от себе си, рече:

– Няма да ти отнема много време. Отлично разбирам, че се нуждаеш от почивка. Искам обаче да ти кажа, че много съжалявам, дето стана така. Не би следвало толкова уверено да приема, че си слязъл сам. Понеже си пълен новак, трябваше да чувствам по-голяма отговорност към теб. В края на краищата аз се съгласих да дойдеш горе. Надявам се, че можеш... да ми простиш. Всъщност това е всичко, което исках да ти кажа.

Селдън се прозина, като сложи ръка пред устата си.

– Извинявай. Тъй като нещата се оправиха, няма защо толкова да си придиряме. В някои отношения грешката не беше твоя. Не биваше да се отдалечавам и освен това истината е, че...

– Стига, Хари – прекъсна го Дорс – моля те, никакви разговори. Просто си почивай. Аз искам мъничко да си поприказвам с доктор Леген, преди да си тръгне. На първо място, докторе, напълно разбирам, че сте загрижен как ще ви се отрази отзвукът от тази история. Казах ви, че ако Хари Селдън оздравее без лоши последици, няма да има никакви за вас. Засега изглежда, че ще стане точно така, значи можете да сте спокойни... засега. Бих искала да ви помоля за нещо друго и се надявам, че този път ще имам доброволното ви сътрудничество.

– Ще се постарая, доктор Венабили – сковано отвърна Леген.

– Случи ли се нещо необичайно, докато стояхте на Горната страна?

– Знаете, че се случи. Загубих следите на доктор Селдън, за което току-що се извиних.

– Очевидно е, че нямам предвид това. Случи ли се още нещо необичайно?

– Не, нищо. Абсолютно нищо.

Дорс хвърли поглед към Селдън, който се начумери. Стори му се, че тя се опитва да провери думите му и да получи независимо от неговото описание. Нима си мисли, че си е въобразил вертопланера-гърсач? Тъкмо щеше да й възрази разгорещено и болногледачката му вдигна ръка с успокоителен жест, сякаш да предотврати точно тази възможност. Той се подчини донякъде заради жеста ѝ, донякъде понеже наистина му се спеше. Надяваше се, че Леген няма да стои още дълго.

– Сигурен ли сте? – попита Дорс. – Нямахте ли някаква намеса

ОТВЪН?

– Не, разбира се, че не. О...

– Да, доктор Леген?

– Имаше един самолет.

– Въздушен кораб? От какъв вид?

– Вертопланер.

– Това странно ли ви се видя?

– Не, разбира се, че не.

– Защо?

– Чувствам се едва ли не сякаш сте ме подложили на кръстосан разпит, доктор Венабили. Не ми е много по вкуса.

– Мога да ви разбера, доктор Леген, само че тези въпроси имат нещо общо със злополучното приключение на доктор Селдън. Възможно е да се окаже, че цялата работа е далеч по-сложна, отколкото си мислех.

– И в какво отношение? – В гласа му се появи остра нотка. – Да не възнамерявате да отправите нови обвинения и да изисквате повторни извинения? В такъв случай сигурно ще сметна за нужно да се оттегля.

– Все пак навярно не преди да сте обяснили защо бихте сметнали един рееш се вертопланер за нещо съвсем естествено.

– Защото, скъпа ми госпожице, сума ти метеорологични станции на Трантор притежават вертопланери за пряко изследване на облаците и горните слоеве на атмосферата. Нашата обаче няма.

– Защо? Той би бил полезен.

– Разбира се. Само че ние не си съперничим и не крием тайни един от друг. Ние известяваме за нашите находки, те ни съобщават за техните. По тая причина е разумно различията и специализациите да се разпределят. Би било глупаво напълно да дублираме усилията си. Можем да изразходваме за мезонни рефрактометри парите и човешките ресурси, които иначе бихме похарчили за вертопланери, докато другите пък ще си спестят първия разход и ще предпочетат втория. В края на краищата между секторите има и съперничество, и лоши отношения понякога, но науката е единственото, което ни държи заедно. Предполагам, поне това ви е известно – добави иронично той.

– Известно ми е, обаче не е ли твърде голямо съвпадение някой да изпрати вертопланер над вашата станция същия ден, когато се каните да я използвате?

– Няма нищо необичайно. Ние обявихме, че този ден смятаме да правим измервания и в резултат някоя друга станция е решила съвсем на място, че може да проведе по същото време нефелометрични

изследвания – тоест, нали разбирате, на облаците. Обединяването на резултатите ще е по-рационално и по-полезно, отколкото ако данните се вземат поотделно.

Внезапно Селдън се обади с доста сънлив глас:

– В такъв случай значи просто са правили измервания? – и отново се прозина.

– Да – отвърна Леген. – А какво друго биха могли да правят?

Дорс примига, както често й се случваше, когато се опитваше да мисли бързо.

– Всичко е съвсем логично. На коя точно станция принадлежи този вертопланер?

Леген завъртя глава.

– Доктор Венабили, как можете да очаквате, че ще зная?

– Мислех, че всеки метеорологичен летателен апарат би следвало да носи отличителните знаци на своята станция.

– Положително, само че аз дори не съм поглеждал нагоре, за да ги видя, нали разбирате. Имах да върша работа, така че оставих и другите да си вършат своята. Когато ни докладват, ще разбере чий е бил вертопланерът.

– Ами ако не докладват?

– Тогава ще предположа, че уредите им са отказали да работят. Понякога става и така. – Десният юмрук на Дженар Леген бе здраво стиснат. – Е, това ли е всичко?

– Почакайте още миг. Как мислите, откъде може да е дошъл този вертопланер?

– Би могъл да е от всяка станция. Ако са предизвестени един ден по-рано, а имаше доста повече време, тези кораби могат спокойно да стигнат до което и да е място на планетата.

– Все пак кои са най-вероятните станции?

– Трудно е да се каже: Хестелония, Што, Зигорет, Северно Дамиано. Бих казал, че най-вероятно е да е от някоя от тези четири, но би могъл и да е от всякоя от останалите четирисет.

– Тогава само още един въпрос, докторе. Когато разгласихте, че ще се качите на Горната страна, случайно да сте споменали, че с вас ще дойде някакъв математик, на име Хари Селдън?

Върху лицето на Леген се появи изражение на дълбока и искрена изненада, което бързо се превърна в презрително.

– Защо ще изреждам имена? Кой би се заинтересувал?

– Чудесно – рече Дорс. – Истината по въпроса е, че доктор Селдън

е видял вертопланера и присъствието му го е разтревожило. Не съм сигурна защо, в това отношение неговата памет очевидно е малко неясна. Но той тъй или иначе е побягнал от кораба, загубил се е и не си е помислил за връщане – или не се е осмелил да си помисли – докато здравата се е смрачило, а в тъмното не е успял да намери съвсем точно пътя. Никой не може да ви обвинява за това, така че нека и вие, и ние да забравим целия инцидент. Съгласен ли сте?

– Съгласен – кимна Леген. – Довиждане! – Обърна се на пети и излезе с видимо облекчение.

Когато той си отиде, Дорс стана, внимателно изу чехлите на Селдън, пооправи го в леглото му и го зави. Естествено пациентът ѝ спеше дълбоко.

Сетне приседна и се замисли. Колко от онова, което бе казал метеорологът беше истина и какво ли би могло да се крие зад думите му? Не знаеше.

VII. МИКОГЕН

МИКОГЕН – Сектор на древен Трантор. Потънал в миналото на собствените си легенди, той е оказвал слабо влияние върху планетата. Самозадоволяващ се и саморазслюващ се до степен...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

30

Когато Селдън се събуди, откри, че нечие лице се вглежда сериозно в неговото. За миг той се намръщи като бухал, а сетне промърмори:

– Чувек?

Журналистът едва-едва се усмихна.

– Значи ме помниш?

– Беше само за ден, и то преди близо два месеца, но те помня. Значи не са те арестували и с нищо не...

– Както виждаш, жив и здрав съм, макар че – и той хвърли бърз поглед към Дорс, която стоеше встрани – не ми беше много лесно да дойда.

– Радвам се да те видя. Впрочем имаш ли нещо против? – Селдън посочи към банята.

– Оправи се, закуси. – кимна Чувек.

Гостът не сподели закуската му. Нито пък Дорс. Не обелиха и дума, докато той хапваше. Чувек, без да си дава зор, прехвърли един книгофилм. Дорс критично си поогледа ноктите, а след това извади микрокомпютър и започна да си води някакви бележки с електронната писалка.

Селдън ги наблюдаваше умислено и изобщо не се опита да начене разговор. Настъпилата тишина може би отговаряше на някаква характерна транторианска необщителност при посещение на болен. Естествено сега се чувстваше съвсем нормално, ала те може би не го осъзнаваха.

Чувек проговори едва след като той изяде последния залък и изпи последната капка мляко (с чийто вкус очевидно бе посвикнал, тъй като вече не му се струваше толкова странно).

– Селдън, как си? – попита Чувек.

– Съвсем добре, приятелю. Във всеки случай достатъчно добре, за да съм на крак.

– Радвам се да го чуя – сухо отрони журналистът. – Дорс Венабили е много виновна, загдето е позволила да стане така.

Ученият се намръщи.

– Не. Аз настоях да се кача на Горната страна.

– Тя обаче би трябвало на всяка цена да се качи заедно с теб.

– Казах й, че не искам да идва с мен.

– Не е вярно, Хари – обади се жената. – Недей да ме защищаваш с галантни лъжи.

Селдън се ядоса.

– И не забравяй, че въпреки многото пречки Дорс също се качи на Горната страна след мен и определено ми спаси живота. Това ни най-малко не е изопачаване на истината. Взе ли го предвид при твоята преценка?

Историчката отново го прекъсна, очевидно изпаднала в неловко положение:

– Моля те, Хари. Четър Чувек е абсолютно прав да смята, че аз не биваше да те оставям да се качиш на Горната страна или поне трябваше да дойда с теб. А иначе той похвали по-нататъшните ми действия.

– Както и да е – рече Чувек – вече е минало и можем да го забравим. Селдън, дай да поговорим за онова, което се случи горе.

Математикът се озърна и предпазливо попита:

– Дали е безопасно?

– Дорс е поставила тази стая под изкривяващо поле – усмихна се гостът. – Напълно съм сигурен, че ако в Университета има макар и само един имперски агент, той няма да знае как да проникне през него. Ти май си доста мнителен човек, а?

– Изобщо не ми е в природата – възрази Селдън – но като те слушах в парка и след това... Бих казал, че ти пък си доста убедителен човек, Чувек. Преди още да си свършил, Ето Демерцел ми се мяркаше във всяка сянка.

– Понякога си мисля, че той може да съм аз самият – мрачно потвърди журналистът.

– Ако беше тъй – ухили се Хари – положително нямаше да разбере. Как изглежда първият министър?

– Едва ли има значение. Не би го видял, преди Демерцел да го пожелае, а дотогава, струва ми се, всичко вече ще е свършило – именно това трябва да предотвратим. Дай да поразчепкаме онзи вертопланер, от който си се крил.

– Както вече го казах, Чувек, ти ме накара да се страхувам едва ли

не до смърт от Демерсел. Още щом видях вертопланера, реших, че той ме преследва, че като съм се качил на Горната страна, съм излязъл извън защитната зона на Стрилингския университет, а те са ме подмамили там с единствената цел да ме отвлекат без затруднения.

Намеси се Дорс:

– От друга страна, Леген...

– Той снощи не беше ли тук? – бързо запита Селдън.

– Беше, не си ли спомняш?

– Смътно. Бях ужасно уморен. Всичко ми е като в мъгла.

– Е, снощи Леген каза, че вертопланерът е бил просто някакъв метеорологичен въздушен кораб от друга секция. Съвсем обикновен и свършено безобиден.

– Какво? – стъписа се Селдън. – Не вярвам!

– Сега въпросът е: „Защо не вярваш?“ – продължи хода на мислите му Чувек. – Имаше ли във вертопланера нещо, което да те е накарало да смяташ, че е опасен? Нещо по-особено, а не просто подмолна подозрителност, която аз съм ти натикал в мозъка?

Селдън захапа долната си устна и се замисли.

– Действията му. Изглеждаше така, сякаш подава предната си част под облачната покривка и търси нещо, а сетне се появява на друго място по съвсем същия начин, после на трето... и така нататък. Като че ли методично обхождаше Горната страна сектор по сектор и постепенно се насочваше към мен.

– Май се опитваш да го персонифицираш – недоволно рече журналистът. – Възприел си го като някакво странно животно, което те търси. А той естествено не е такова животно. Той си е просто един въздушен кораб и ако наистина е бил метеорологичен, действията му са свършено нормални и безобидни.

– На мен не ми изглеждаше така – възрази Селдън.

– Сигурен съм, че не ти е изглеждало – кимна Чувек – но на практика ние нищо не знаем. Твоята убеденост, че си бил в опасност, не е повече от едно допускане. Настояването на Леген, че си видял метеорологичен летателен апарат, също е само допускане...

– Няма да повярвам, че е било напълно невинно събитие – зайнати се математикът.

– Е, в такъв случай – заяви Чувек – нека предположим най-лошото. Летателният апарат е дошъл, за да те открие. Откъде човекът, който го е изпратил, ще знае какво трябва да търси?

– Аз попитах доктор Леген – намеси се в разговора Дорс – дали в

доклада си за предстоящата метеорологична акция е включил информация, че Хари ще бъде с групата. При нормално развитие на нещата не би имало никаква причина да го стори и той действително отрече да го е правил, като доста се изненада от въпроса ми. Склонна съм да му вярвам.

– Не бързай толкова – замислено каза Чувек. – Нима не би го отречъл във всички случаи? По-добре се запитай защо е позволил на Селдън да иде с тях. Знаем, че първоначално е възразил, ала сетне е отстъпил без много-много разправии. А това, струва ми се, не е твърде характерно за него.

Дорс се поначумери.

– Излиза така, като че ли той е нагласил цялата работа. Възможно е да е разрешил на Хари да се присъедини само за да го постави в положение, при което ще могат да го заловят. Не е изключено да е получил някакви заповеди в това отношение. Освен туй можем да твърдим, че е подкокоросал своята стажантка Клауция да привлече вниманието му и да го отведе надалеч от групата, за да го изолира. Това обяснява странната липса на загриженост у доктор Леген, че Хари отсъства, когато е дошло време да слизат долу. Тогава той би настоявал, че математикът си е тръгнал по-рано – нещо, което е напълно възможно, тъй като най-подробно му е показал как може да слезе сам. Така се обяснява и нежеланието му да се качи повторно горе, за да го търси, понеже не би искал да си губи времето за човек, който не може да бъде открит...

Чувек, който я слушаше внимателно, възрази:

– Ти повдигна интересно обвинение срещу Леген, но нека и него не приемаме с прекалена готовност. Все пак накрая се е качил с теб на Горната страна.

– Тъй като открихме стъпките. Имаше и свидетел.

– Добре де, метеорологът показа ли се много изненадан и шокиран, когато намерихте Селдън; имам предвид повече, отколкото би било нормално поради факта, че сте спасили някого, дето е бил изложен на крайна опасност от неволна началническа небрежност? Действаше ли така, сякаш Селдън не би следвало да се окаже там? Държеше ли се като човек, който се пита: „Как така не са го отвели?“

Дорс обмисли внимателно въпросите и сетне отговори:

– Явно беше шокиран, когато видя Хари да лежи в мокрия сняг, но едва ли мога да твърдя, че е изпитвал нещо повече от съвсем естествен за ситуацията ужас.

– Да, и аз предполагам, че не би могла да твърдиш друго.

Докато говореха, Селдън гледаше ту единия, ту другия и внимателно слушаше всяка изречена дума.

– Не мисля, че е бил Леген – обади се той.

Чувек веднага пренасочи вниманието си към него.

– Защо смяташ така?

– Ами дори само затова, че както ти отбеляза, метеорологът явно не желаше да отида с тях. Цял ден се препирахме и накрая се съгласи, защото остана с впечатлението, че аз съм някакъв ловък математик, който може да му помогне в разработването на неговата теория. На мен самия много ми се искаше да се кача там и ако той е имал заповед да се погрижи да ме заведат на Горната страна, не би имало нужда чак толкова да се противи.

– Оправдано ли е да допуснем, че си му трябвал единствено заради математическите си умения? Той обсъди ли нещо конкретно с теб? Направи ли опит да ти обясни теорията си?

– Не – отвърна Селдън – не се опита. Само спомена нещо в смисъл, че по-късно ще го обсъдим. Белята беше, че тогава бе напълно обсебен от своите инструменти. Доколкото разбрах, очаквал е да има слънце, а то не се показва и явно е разчитал уредите му да са виновни, пък те са работели безупречно, което много го разочарова. Мисля, че точно този неочакван развой на нещата го накара да се вкисне и същевременно отклони вниманието му от мен. А колкото до Клауция, младата жена, която за няколко минути напълно ме отвлече от останалите, като си припомням сега нещата, нямам чувството, че преднамерено ме е замъкнала настрана. Инициативата беше моя. Любопитствах за растителността на Горната страна и по-скоро аз, отколкото стажантката, бях причина да се отдалечим от групата. Леген изобщо не я е подкокоросвал, защото той я повика още докато ги виждах, а сетне се отдалечих и ги изгубих от очи изцяло по своя вина.

– И все пак – рече Чувек, който като че ли държеше да възразява на всяко направено разсъждение – ако този кораб е търсил теб, хората на борда би трябвало да знаят, че ще си там. Откъде биха могли да го научат, ако не от Леген?

– Подозирам един млад психолог – отвърна Селдън – който се казва Лисунг Ранда.

– Ранда? – повтори Дорс. – Не ми се вярва. Познавам го. Той просто не би работил за императора. По самата си природа е антиимпериалист.

– Може би се преструва – възрази Селдън. – Всъщност ако се

опитва да прикрие факта, че е имперски агент, би следвало да се държи открито, яростно и крайно анти...

– Но нали именно такъв не е! – прекъсна го тя. – Ранда в нищо не е яростен и краен. Напротив, винаги е спокоен и добродушен и изразява възгледите си меко, дори плахо. Сигурна съм, че...

– И въпреки това, Дорс – разгорещено махна с ръка Селдън – точно той пръв ми спомена за метеорологичния проект; точно той ме убеди да се кача на Горната страна; точно той прилъга Леген да ми позволи да се присъединя към тях, като доста преувеличи математическите ми способности. Направо да се чудиш защо толкова искаше да ме качи горе... защо му е било да си дава толкова зор!

– Може би за твое добро. Той се е заинтересувал от теб, Хари, и сигурно си е помислил, че метеорологията би могла да се окаже полезна за психохисторията. Не е ли възможно да е тъй?

Чувек спокойно ги прекъсна:

– Хайде да обсъдим нещо друго. Между момента, когато Ранда ти е казал за метеорологичния проект, и този, когато наистина си потеглил за Горната страна, е минало значително време. Ако не е виновен за нищо от случилото се, той няма да има никаква особена причина да си мълчи за него. Ако е дружелюбен и общителен човек...

– Точно такъв е! – вметна Дорс.

– ...тогава е напълно възможно да е съобщил това на един куп приятели. В такъв случай наистина не можем да определим кой би могъл да е информаторът. Всъщност просто за да отбележа още един факт, ако допуснем, че Ранда е антиимпериалист, това не означава непременно, че той не е агент. Ще трябва само да се запитаме чий агент е. За чия сметка работи?

Селдън се изуми.

– Че за кого друго би могъл да работи освен за империята? За кого друго освен за Демерцел?

Чувек вдигна ръка.

– Селдън, много си далеч от уменията да разбираш цялата сложност на политическите отношения на Трантор. – Той рязко се извърна към Дорс. – Кажи ми пак кои бяха четирите сектора, които доктор Леген назова като най-вероятни собственици на вертопланера?

– Хестелония, Што, Зигорет и Северно Дамиано.

– Да не си задава въпроса по някакъв насочващ начин? Да речем, попитала си дали някой конкретен сектор е собственикът?

– Не, определено не. Просто се поинтересувах може ли той да

направи някакво предположение за произхода на кораба.

– А ти – обърна се отново към Селдън журналистът – не забеляза ли маркировка, някакви символи по вертопланера?

Математикът понечи да му се озъби, че корабът едва се е виждал през облаците, че се е появявал само за кратко и че той самият изобщо не се е интересувал от никаква маркировка, а само как да избяга, но се съдържа. Чувек положително знаеше всичко това.

Така че просто отвърна:

– Опасявам се, че не.

– Ако вертопланерът е бил изпратен със задача да го отвлече, не е ли възможно отличителните знаци да са били замаскирани? – попита Дорс.

– Това е разумно предположение – отбеляза Чувек – и напълно допустимо, обаче в тази Галактика разумът невинаги триумфира. И тъй като Селдън явно не е забелязал каквито и да било подробности, свързани с кораба, можем само да гадаем. Това, което си мисля, е: „Што.“

– Защо ли? – повтори като ехо Селдън. – Предполагам, че са искали да ме отвлекат, защото, който и да е бил на кораба, е държал да съм му под ръка. Най-вероятно заради моите познания по психоистория...

– Не, не! – Чувек навири десния си показалец сякаш поучаваше някой млад студент. – Ш-Т-О. Така се нарича един сектор на Трантор. Много специален сектор. От около три хиляди години той се управлява от поредица кметове. Поредицата е била непрекъсната – една-единствена династия. Преди около пет века дори е имало период, когато на трона са се възкачили двама императори и една императрица от кметската династия на Што. Периодът бил относително къс и никой от тях не се отличил особено, нито пък пожънал кой знае какви успехи, но след това кметовете на Што вече не можели да забравят своето имперско минало. Те никога не са били активно нелоялни спрямо царувания род, който ги наследил, но също така не е известно много-много да са му предлагали услугите си. По време на откъслечните периоди на гражданска война поддържали своего рода неутралитет, правейки ходове, които изглеждали великолепно изчислени така, че да удължат войната. Нито веднъж не успели, но и никога не престанали да опитват. Сегашният кмет на Што е невероятно способен. Вече е стар, но амбициозността му не е намаляла и ако с Клеон се случи нещо – дори естествена смърт – той има шанс да наследи трона заради прекалено младия син на императора. Галактическото общество винаги ще изпитва известна симпатия към един претендент, който, ако не друго, притежава имперско потекло. Ето защо, ако

кметът на Што е чул за теб, можеш да послужиш като полезен научен пророк за неговата династия. Ако те убедят да предскажеш неизбежното наследяване на трона от страна на Што и настъпването на хиляда години мир и благоденствие, секторът ще има сериозен мотив да се опита да уреди някакъв подходящ край за Клеон. Разбира се, качи ли се штоянец на трона, от теб повече полза няма да има. Спокойно можеш да последваш Клеон в гроба...

Селдън наруши мрачното мълчание, което се възцари след думите на Чувек, като каза:

– Само че ние не знаем дали именно Што ме преследва.

– Не, не знаем. Нито пък знаем дали изобщо някой те преследва в момента. Както предполага Леген, вертопланерът в края на краищата би могъл и да е обикновен метеорологичен изпитателен кораб. И все пак щом новините, свързани с психоисторията и потенциалните ѝ възможности се разпространят – а те непременно ще се разпространят – все повече и повече от силните и не тъй силните на деня както на Трантор тъй и навсякъде другаде, ще поискат да се възползват от твоите услуги.

– Какво ще правим тогава? – попита Дорс.

– Да, това е въпросът – Чувек поразмисли и сетне продължи: – Вероятно сме сбъркали, като дойдохме тук. За един професор е прекалено естествено да потърси убежище в някой университет. При това Стрилингският е от най-големите и най-свободните, така че не след дълго ластарчета от най-различни страни предпазливо ще започнат да опипват пътя към това място. Мисля, че трябва колкото е възможно по-бързо – може би още днес – ти, Селдън, да бъдеш преместен в някое друго, посполучливо скривалище. Обаче...

– Обаче? – запита другият.

– Все още не знам къде.

– Да извикаме географския справочник на екрана на компютъра и да изберем някое случайно кътче – предложи математикът.

– В никакъв случай – възрази Чувек. – Ако постъпим така, нищо чудно да намерим убежище, което ще е още по-несигурно. Не, трябва да си понапънем мозъците!

31

Тримата останаха сврени в квартирата на Селдън чак до следобеда. Хари и Дорс от време на време тихо разговаряха на неутрални теми,

докато Чувек запази почти пълно мълчание. Седеше изправен, яде малко и сериозното му изражение (което според Селдън го правеше да изглежда по-възрастен) си остана спокойно и отнесено.

Математикът предполагаше, че сега той прехвърля в ума си огромната топография на Трантор, дирейки идеалното кътче. Това определено не бе лесно.

Селдъновият Хеликон беше незначително по-голям от Трантор, но имаше по-малък океан. Повърхността на хеликонската суша бе може би с десет процента по-голяма от транторската. Хеликон обаче бе рядко населен и повърхността му беше само тук-там изпъстрена с градове; Трантор пък целият беше град. Докато родният му свят бе разделен едва на двадесет административни сектора, Трантор имаше над осемстотин и всеки от тези стотици сектори сам по себе си представляваше комплекс от подразделения.

Накрая Селдън предложи с известна доза отчаяние в гласа си:

– Чувек, може би ще е разумно да изберем този кандидат, който се отличава с най-голямо благоразположение, и аз да ида там, като разчитам той да ме защитава срещу всички останали.

Журналистът вдигна очи и каза с крайна сериозност:

– Това не е нужно. Аз познавам подходящия кандидат и той вече те притежава.

Селдън се усмихна.

– Не се ли поставяш на едно равнище с кмета на Што и дори с императора на цялата Галактика?

– От гледна точка на обществено положение, не. Само че аз им съпернича, що се отнася до желанието да те държа под контрол. Те обаче, а и всеки друг, за когото мога да се сетя, те искат единствено за да укрепят собственото си богатство и власт, докато аз нямам абсолютно никакви амбиции освен благополучието на Галактиката.

– Подозирам – сухо рече Селдън – че ако ги запитаме, всеки от твоите съперници ще настоява, че той също мисли само за благополучието на Галактиката.

– Сигурен съм, че ще е тъй – кимна Чувек – но засега единственият от моите, както ги наричаш, съперници, с когото си се срещал, е императорът, а той е настоявал да направиш измислени предсказания, които евентуално да стабилизират династията му. Аз не те моля за нищо подобно. Моля те само да усъвършенстваш своя психоисторически метод дотолкова, че с него да могат да се правят математически валидни предвиждания, та макар и само от статистически характер.

– Вярно е – съгласи се с полуусмивка Селдън. – Поне засега.

– Е, значи бих могъл да те запitam как се справяш със задачата. Някакъв прогрес?

Математикът не знаеше дали да се засмее, или да се ядоса. Изчака малко и не направи нито едното, нито другото, а се насили да отговори спокойно:

– Прогрес? За по-малко от два месеца? Чувек, това е нещо, което лесно може да запълни целия ми живот. както и живота на още дузина мои следовници. И дори тогава да завърши с провал.

– Не говоря за окончателно решение, нито дори за някакъв обнадеждаващ знак. Ти сума ти пъти ясно каза, че приложимата психоистория е възможна, но не е практична. Питам само дали виждаш надежда тя да стане практична.

– Честно казано, не.

– Моля да ме извините – намеси се в разговора Дорс. – Аз не съм математичка, така че се надявам въпросът ми да не е глупав. Откъде знаеш, че нещо е едновременно възможно и непрактично? Чувала съм те да казваш, че на теория можеш лично да се срещнеш и да се здравиш с всички хора в империята, но това няма да представлява никакъв практически успех, тъй като няма да живееш достатъчно дълго, за да го направиш. Как обаче можеш да твърдиш, че психоисторията е подобно нещо?

Селдън погледна Дорс с известна доза недоверчивост.

– Искаш да ти го обясня?

– Да – потвърди тя и така енергично кимна с глава, че къдравата ѝ коса потрепери.

– Всъщност – рече Чувек – и аз бих искал.

– Без математика? – попита Селдън с намек за бегла усмивка.

– Да, ако обичаш – кимна журналистът.

– Ами... – за няколко секунди ученият се самовгълби, за да избере начина си на изложение, а после започна:

– Ако искаш да разбереш някой аспект на Вселената, ще ти бъде от полза да опростиш нещата колкото е възможно повече и да включиш само тези качества и характеристики, които имат съществено значение за разбирането. Ако искаш да определиш как пада един предмет, не се занимаваш с това дали той е нов или стар, червен или зелен, мирише ли или не. Елиминираш всички тези признаци и по този начин не усложняваш ненужно въпроса. Можеш да наречеш опростяването модел или симулация и да го представиш или в реален вид на компютърния екран,

или като математическо съотношение. Да вземем например примитивната теория за нерелативистичната гравитация...

– Ти обеща, че няма да има никаква математика – веднага се обади Дорс. – Не се опитвай да ни я подпъхнеш, като я наричаш „примитивна“.

– Не, не. Като казвам „примитивна“, имам предвид само, че тя е известна още отпреди времето, до което стигат назад нашите архиви; че откритието ѝ е забулено в мъглите на античността също както това на огъня и колелото. Във всеки случай уравненията на подобна гравитационна теория съдържат в себе си описание на движенията в която и да е планетна система, на всяка двойна звезда, на приливите и на множество други неща. Като използваме такива уравнения, ние можем дори да изградим зрителна симулация и да представим на екрана как една планета обикаля около своята звезда, или как две звезди кръжат една около друга, или пък още по-усложнени системи на тримерна холография. Подобни опростени симулации правят възприемането на едно явление далеч по-лесно, отколкото би било, ако ни се налагаше да изучаваме него самото. Въсъщност без гравитационните уравнения нашите познания относно движението на планетите и небесната механика като цяло щяха да са съвсем рехави. Сега, тъй като човек иска да знае все повече и повече за което и да е явление, или пък щом самото то се усложни, се появява нужда от все по-изпипани и по-изпипани уравнения, все по-подробно и по-подробно програмиране... докато накрая стигаме до компютризираната симулация, която пък е все по-трудно и по-трудно да бъде възприета.

– А не можеш ли да направиш симулация на симулацията? – запита Чувек. – Така ще слезеш едно стъпало по-ниско.

– В такъв случай ще трябва да се елиминират някои характеристики на явлението, които е задължително да включиш, и симулацията ти ще стане безполезна. Сложността на МВС – това ще рече „минималната възможна симулация“ – нараства по-бързо от сложността на симулирания обект и в крайна сметка се изравнява с явлението. По този начин преди хиляди години е било установено, че Вселената като цяло, в пълната ѝ сложност не може да бъде представена от никаква симулация, която е по-малка от нея самата. С други думи, човек не може да получи никаква картина на Вселената като цяло, освен ако не изучи цялата Вселена. Било доказано и че ако някой се опита да замести със симулации една малка част от Вселената, сетне друга малка част и така нататък, възнамерявайки накрая да ги сумира заедно, за да оформи общата

картина, ще открие, че съществуват безкрайно много такива частични симулации. Поради това ще му е необходимо безкрайно много време, за да разбере Вселената като цяло, а това е просто друг начин да се каже, че е невъзможно да се събере цялото съществуващо знание.

– Дотук напълно те разбирам – с лека изненада констатира Дорс.

– Добре, ние знаем, че някои относително прости неща са лесни за симулиране и че щом те се усложняват все повече и повече, стават и все по-трудни за подобна операция. Обаче на какво равнище на сложност симулацията престава да бъде възможна? Е, онова, което аз показах, използвайки един математически метод, изобретен през миналия век, който метод обаче трудно може да се използва дори и ако имаш под ръка голям и много бърз компютър, е, че нашето галактическо общество за малко не достига до този праг. То може да бъде представено чрез симулация, която е по-проста от него самото. И продължих с допускането, че е вероятно това да доведе до способност бъдещите събития да се предсказват в статистическа форма – тоест да се определя вероятността за алтернативни поредици от събития, а не просто да се твърди, че тъкмо някаква определена поредица непременно ще се сбъдне.

– В такъв случай – поде Чувек – след като можеш ефективно да симулираш галактическото общество, значи става дума просто това да бъде сторено. Защо тогава да не е практично?

– Всичко, което съм доказал, е, че за разбирането на галактическото общество няма да бъде нужно безкрайно много време, само че ако са необходими един милиард години, то все пак ще бъде непрактично. От наша гледна точка е все същото, както ако би изисквало безкрайно много време.

– И толкова време ли ще отнеме? Един милиард години?

– Опитих се да го изчисля.

– Неуспешно?

– Неуспешно.

– Университетската библиотека не помогна ли? – докато задаваше въпроса, Чувек хвърли бърз поглед към Дорс.

Селдън поклати глава.

– С нищо.

– И доктор Венабили ли не можа да ти помогне?

Историчката въздъхна.

– Чувек, нямам познания на тая тема. Единственото, което мога, е да предлагам начини за търсене. Ако Хари търси и не намира, какво повече да сторя?

Журналистът се изправи на крака.

– В такъв случай от стоенето тук няма голяма полза и аз трябва да помисля къде другаде да ви настаня.

Селдън протегна ръка и докосна лакътя му.

– Все пак имам една идея.

Чувек се взря в него с леко присвиване на очите, което можеше да подсказва изненада... или подозрение.

– Кога ти хрумна тази идея? Сега ли?

– Не. Въртеше ми се из главата няколко дни преди да се кача на Горната страна. Това малко приключение я затъмни за известно време, но като ме попита за библиотеката, пак си я припомних.

Чувек седна отново.

– Разправи ми за своята идея, стига да не е нещо, дето цялото ще е просмукано с математика.

– Няма никаква математика. Просто четенето на история в библиотеката ми напомни, че в миналото галактическото общество е било по-малко сложно. Преди дванадесет хиляди години, когато империята е основана за пръв път, Галактиката е включвала само около десет милиона населени светове. Преди двадесет хиляди години предимперските кралства са включвали общо само десетина хиляди свята. Ако се заровим още по-назад в миналото, кой знае колко ще се свие обществото! Може би дори до една-единствена планета, както в онези легенди, за които ти веднъж спомена.

– И мислиш – рече нетърпеливо Чувек – че ако си имаш работа с много по-просто галактическо общество, ще бъдеш в състояние да разработиш психоисторията?

– Да, струва ми се, че тогава евентуално бих могъл да го направя.

– Значи – обади се обхваната от внезапен ентузиазъм Дорс – ако предположим, че разработиш психоисторията за някое по-малко общество в миналото, и допуснем, че чрез изучаването на предимперската ситуация успееш да направиш предвиждания за това какво би могло да се случи хиляда години след създаването на империята например, ще си в състояние да провериш истинското положение на нещата по това време и да видиш колко близо до целта си попаднал?

– Да, но като се има предвид, че ще знаеш ситуацията през хилядната година на Галактическата ера отнапред, тестът едва ли ще е особено почтен – хладно възрази журналистът. – Ти несъзнателно ще се влияеш от предварителните си познания и щеш не щеш ще избереш такива стойности за своето уравнение, че да ти даде онова, което ти е известно

като решение.

– Не мисля така – каза Дорс. – Ние не знаем много добре какво е било положението по онова време и ще ни се наложи доста да поровим. В края на краищата това са цели единадесет хилядолетия.

Лицето на Селдън се изкриви в гримаса на пълно объркване.

– Какво искаш да кажеш с това, че не знаем особено добре положението през хилядната година от Галактическата ера? Нали тогава е имало компютри, Дорс?

– Разбира се.

– И запаметяващи блокове, както и записи за слушане и гледане? Би следвало да имаме всички записи за 1000 г. от Г.е., също и както за сегашната, 12 020 година...

– На теория да, но не и на практика! Разбираш ли, Хари, това е същото, което ти не преставаш да повтаряш. Възможно е да имаш пълни записи за 1000 г. от Г.е., но не е практично да очакваш, че ще ги пазиш.

– Да, обаче онова, което аз не преставам да повтарям, Дорс, се отнася за математически демонстрации. Не виждам как то може да се приложи за историческите записи.

– Хари, записите не са вечни – в гласа на историчката се появиха оправдаващи се нотки. – В резултат от някой конфликт банките памет могат да бъдат унищожени или да станат нечетливи, а могат и просто да се развалят от старост. Всеки бит памет, който не бъде потърсен достатъчно дълго време, най-накрая потъва в натрупания шум. Разправят, че почти една трета от записите в Имперската библиотека са просто безсмислени, но, разбира се, обичаите не позволяват те да бъдат изтрити. Другите библиотеки са по-малко обвързани с традиции. В тази на Стрилингския университет изтриваме ненужните статии веднъж на десет години. Естествено записите, към които се обръщат често и които се преписват на различни светове и в различни библиотеки – държавни или частни – остават достатъчно чисти хиляди години наред, така че много от основните пунктове в галактическата история са известни, дори и когато става дума за предимперските времена. Само че колкото по-назад се връщаш, толкова по-малко е запазено.

– Не мога да повярвам – заяви объркано Селдън. – Мислех си, че за да се предотврати опасността някой запис да бъде изтрит, се правят нови копия. Как тъй ще оставите знанията да изчезнат?

– Нежеланото знание е безполезно – отвърна Дорс. – Можеш ли да си представиш колко време, усилия и енергия ще се прахосват при непрекъснатото подновяване на неизползваните данни? Пък и с времето

разходите ще стават все по-големи.

– Би трябвало да имате предвид, че някой някога може да поиска данните, от които толкова безгрижно сте се отървали...

– Някоя конкретна единица може да притрябва веднъж на хиляда години. Да я запазим за в случай на такава нужда не е оправдано от гледна точка на разходите – дори и в науката. Ти спомена примитивните уравнения за гравитацията и каза, че са примитивни, тъй като откриването им е загубено в мъглите на античността. Защо е станало тъй? Нима вие, математиците, не сте запазили всички данни, цялата информация, натрупана далеч-далеч назад – в мъгливите времена, когато тези уравнения са били открити?

Селдън почти изстена и не направи никакъв опит да отговори.

– Добре, Чувек, дотук с моята идея – рече той съкрушено. – Щом се вгледаме в миналото и обществото стане по-просто от научна гледна точка, полезността на психоисторията е по-вероятна. Обаче знанието за него се топи дори по-бързо от големината му, така че самата психоистория става още по-малко вероятна и това „по-малко“ натежава над „по-голямо“-то...

– Все пак разполагаме със сектор Микоген – заяви с усмивка Дорс.

Журналистът бързо я погледна.

– Така е, а и при всички положения там е идеалното място, където да скрием Селдън. Трябваше сам да се сетя.

– Микоген – повтори математикът, като се взираше ту в единия, ту в другия. – Къде е този Микоген?

– Хари, моля те, нека ти обясня по-късно – настоя Чувек. – В момента трябва да подготвя някои неща. Довечера заминаваш.

32

Дорс уговори Селдън да поспи. Щяха да потеглят в средата на промедутъка от изключването и включването на светлината, под прикритието на „нощта“, докато останалата част от Университета спи. Тя настоя, че все още има време поне малко да си почине.

– А ти пак ли ще спиш на пода? – попита Селдън.

Младата жена сви рамене.

– В леглото има място само за един и ако опитаме и двамата да се напъхаме в него, никой няма да успее да поспи.

За миг той я изгледа по много особен начин и рече:

– Тогава този път аз ще спя на пода.

– Не, няма. Не бях аз, дето се изхитри да си полегне в суграшицата...

Така се получи, че никой от тях не заспа. Макар да затъмниха стаята и макар в относително тихия район на Университета непрекъснатото бучене на Трантор да представляваше само дремлив звук, Селдън установи, че му се иска да разговаря.

– Дорс, създадох ти ужасно много грижи. Пречех ти дори да работиш. И все пак съжалявам, че трябва да те оставя.

– Няма да ме оставиш – отвърна историчката. – Аз идвам с теб. Чувек урежда и моето заминаване.

Селдън смутено измънка:

– Не мога да те моля за това...

– Не ти ме молиш, а Чувек. Трябва да те пазя. В края на краищата с Горната страна се провалих и би следвало да изкупя грешката си.

– Нали се разбрахме! Моля те, не се чувствай виновна за нищо. Вярно, признавам си, че с теб ще ми е по-добре, стига да съм сигурен, че не ти се набърквам в живота...

– Не се набъркваш, Хари – меко отвърна Дорс. – Моля те, заспивай.

Селдън лежа тихо известно време и отново прошепна:

– Сигурна ли си, че Чувек наистина може да уреди всичко?

– Той е забележителен човек. Струва ми се, че има влияние не само тук, в Университета, но и на много други места. Щом казва, че може да ми уреди безсрочна отпуска, сигурна съм, че ще го направи. Той, Хари, е изключително убедителен човек.

– Зная – потвърди математикът. – Понякога се чудя какво наистина иска от мен.

– Онова, което казва – рече Дорс. – Четър е човек на силните и идеалистични намерения.

– Говориш, сякаш го познаваш добре...

– О, да, твърде добре го познавам.

– Интимно ли?

Дорс издаде някакъв странен звук.

– Не съм сигурна за какво намекваш, Хари, но ако приема най-очевидното тълкувание – не, не го познавам интимно. Между другото, на теб това какво ти влиза в работата?

– Извинявай – бързо рече Селдън. – Просто не исках поради незнание да нахълтам в нечия чужда...

– Собственост? Та това е още по-обидно! Мисля, че ще е най-добре

да заспиваш.

– Още веднъж прощавай, Дорс, обаче не мога да заспя. Нека поне сменя темата. Ти не ми обясни за Микоген. Защо е добре за мен да отида там? Как изглежда този сектор?

– Ако си спомням добре, това е малък сектор с население от само два милиона души. Въпросът е там, че те здраво се придържат към традициите, свързани с ранната история и се предполага, че пазят много древни записи, до които никой друг няма достъп. Възможно е да ти бъдат по-полезни при опитите да изследваш предимперските времена, отколкото биха се оказали сведенията на ортодоксалните историци. Просто целият ни предишен разговор ме накара да се сетя за сектора.

– Ти виждала ли си някога техните архиви?

– Не. И не познавам никого, който да ги е виждал.

– Тогава откъде си сигурна, че записите им наистина съществуват?

– Всъщност... не мога да кажа, че съм сигурна. Немикогенците смятат, че онези са тайфа чудаца, но нищо чудно това изобщо да не е вярно. Те разправят, че наистина имат архиви, така че току-виж действително ги имат. Във всеки случай там няма да се набиваме много в очи. Микогенците са необщителни. А сега, моля те, заспивай.

И той накрая някак си успя.

33

Хари Селдън и Дорс Венабили напуснаха територията на Университета в 03.00 часа. Математикът съзнаваше, че се налага водачът да е Дорс. Тя познаваше Грантор по-добре от него – с цели две години по-добре. Очевидно бе близка приятелка на Чувек (колко близка? – този въпрос продължаваше да го човърка) и разбираше инструкциите му.

Двамата се бяха увили в леки спираловидни плащове с тясно прилепнали качулки. Стилът отразяваше една краткотрайна прищявка, дошла на мода в Университета (най-вече сред младите интелектуалци) преди няколко години, и въпреки че в момента би предизвикал единствено смях, притежаваше спасителното качество да ги прикрива добре и да ги прави неразпознаваеми – поне при бегъл оглед.

– Има известна възможност – бе ги предупредил Чувек – случката на Горната страна да е била напълно невинна и след теб, Селдън, да няма никакви агенти, но нека бъдем готови за най-лошото.

– Ти няма ли да дойдеш с нас? – разтревожено попита ученият.

– Бих искал... Но ако не държа аз самият да се превърна в мишена, трябва да ограничавам отсъствията си от работа. Разбираш ли?

Селдън бе въздъхнал. Разбираше.

Сега се намираха в едно вагонче на експреса и си избраха седалка на максимално разстояние от неколцината, които вече се бяха качили. (Математикът се зачуди защо изобщо в експреса ще има някой в 03.00 часа, а сетне си помисли, че това си е късмет, тъй като иначе те двамата щяха да са още по-подозрителни.)

Заяпа се в безкрайната панорама, която минаваше пред очите му, докато също тъй безкрайната редица вагончета се движеше по безкрайната монорелса, носена от безкрайно магнитно поле. Една след друга се низеха редици от жилищни блокове, някои от тях много високи, а други, доколкото му бе известно, много дълбоки. Все пак когато десетки милиони квадратни километри образуват едно урбанизирано цяло, дори и за четиридесет милиарда души не са нужни прекалено високи или гъсто наредени постройки. Минаваха през открити зони, на повечето от които изглежда имаше посеви, ала някои приличаха и на паркове. Имаше и многобройни структури, чието естество не можеше да отгатне. Заводи? Административни сгради? Кой знае. Направи му впечатление някакъв голям цилиндър без каквито и да са отличителни елементи – може би водна кула. В края на краищата Трантор би следвало да се снабдява отнякъде с прясна вода. Дали отвеждат валежите от Горната страна, за да ги филтрират и обработят, а сетне по някакъв начин съхраняват течността? Струваше му се, че не е възможно да не го правят.

Нямаше обаче много време за разглеждане на пейзажа.

– Тук ще трябва да слезем – неочаквано прошепна Дорс. – Тя стана и здравите й пръсти хванаха ръката му.

Слязоха от експреса, спряха се на стабилната платформа и жената заизучава указателните знаци.

Не се набиваха на очи, макар че бяха многобройни. Селдън почувства как сърцето му се свива. Повечето знаци бяха пиктографски или само с инициали, несъмнено разбираеми за родените на Трантор, ала напълно чужди за него.

– Насам – рече Дорс.

– Как разбра? – полюбопитства той.

– Нали виждаш двете крила и стрелата.

– Двете крила ли? Уф! – Бе ги помислил за обърнато наопаки W – поразкращено и ниско, но сега разбираше, че знакът може да се разглежда и като стилизирани птичи криле.

– Защо не използват думи? – измърмори намусено.

– Защото на различните светове думите са различни. Това, което тук е „самолет“, на Сина се нарича „лифт“, а на други планети „реак“ или „пикирач“. Докато галактическият символ за въздушен кораб е разбираем навсякъде. Не го ли използвате и на Хеликон?

– Не кой знае колко. От гледна точка на културата моят роден свят е доста хомогенен и ние сме склонни здраво да държим на особеностите си, защото иначе съседите ще ни засенчат.

– Слушай – оживи се Дорс – тук можеш да вмъкнеш своята психология. Можеш да докажеш, че дори и при различните езици използването на определени символи, които са разпространени из цялата Галактика, е обединяваща сила.

– Няма да има полза. – Той я следваше през пустите позатъмнени алеи и част от ума му се чудеше какъв ли е процентът на престъпленията на Трантор и дали това не е област с висока степен на риск. – Дори и при един милиард правила, всяко от които се отнася за отделен феномен, пак не е сигурно, че ще успееш да извлечеш от тях някакво обобщение. Точно това има предвид онзи, дето е казал, че една система може да се интерпретира единствено чрез модел, който е не по-малко сложен от самата нея. Дорс, да не сме тръгнали за някой въздушен кораб?

Тя спря, обърна се и го изгледа озадачено.

– Да не мислиш, че като следваме символа за самолет, се опитваме да се доберем до най-близкото игрище за голф? Или се боиш от самолетите както толкова много транторианци?

– Не, не! На Хеликон често летим и аз съвсем спокойно използвам въздушни кораби. Просто когато Чувек ме заведе в Университета, той избягваше пътуването по въздуха и твърдеше, че ако вземем самолет, ще оставим прекалено ясна следа.

– Хари, това е било, защото са знаели откъде ще потеглиш и може би вече са те преследвали. Пък и най-вероятно Чувек е имал предвид търговски самолети. Точно в този момент обаче едва ли някой знае къде се намираш... а и за по-сигурно ние ще използваме едно незначително летище и частен самолет.

– Кой ще пилотира?

– Някакъв приятел на Чувек, струва ми се.

– Как мислиш, дали може да му се вярва?

– Щом е приятел на Чувек, положително.

– Ти определено имаш високо мнение за журналиста – констатира Селдън, терзан от смътно недоволство.

– И с основание – отвърна Дорс без никаква следа от смущение. – Той е върховен!

От думите ѝ недоволството на Селдън не изчезна.

– Ето самолета – рече историчката.

Бе учудващо малък и със странни по форма криле. До него стоеше дребен мъж, облечен в обичайните ярки транторски одежди.

– Ние сме психи – небрежно подхвърли Дорс на мъжа.

– А моето е минала история – отвърна пилотът.

След разменената парола двамата го последваха в самолета и Селдън запита:

– Чия беше идеята за този каламбур?

– На Чувек – отвърна Дорс.

Математикът изсумтя.

– Някак си не мислех, че би могъл да има чувство за хумор. Изглежда толкова сериозен.

Младата жена мълчаливо се усмихна.

VIII. СЛЪНЦАР

СЛЪНЦАР ЧЕТИРИНАДЕСЕТИ⁷ – Водач на сектор Микоген от древния Трантор. За него, както и за всички останали водачи на този сектор, потънал в себе си като враснал се в плътта нокът, е известно много малко. Това, че Слънцар Четиринадесети изобщо играе някаква роля в историята, се дължи изцяло на взаимоотношенията му с Хари Селдън по време на Бягството...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

34

Зад компактния пилотски отсек имаше само две седалки и когато Селдън се настани върху едната от тях, обвита с някакъв уплътнителен материал, странна мрежеста тъкан пропълзя напред и обгърна краката, кръста и гръдния му кош, а над челото и ушите му се спусна качулка. Почувства се като затворник, но щом с мъка едва-едва се изви наляво, видя, че и Дорс е обгърната по същия начин.

Пилотът седна на своето място и докато проверяваше управлението, заяви:

– Аз съм Ендор Леваян, на вашите услуги. Впримчени сте в мрежата, защото при излитането ще има значително ускорение. Щом се окажем на открито и в полет, ще бъдете освободени. Няма защо да ми казвате своите имена, това не е моя работа.

Обърна се към тях в седалката си и им се усмихна с лице на джудже, което силно се набръчка, щом устните му се разтеглиха встрани.

– Някакви психологически трудности, младоци?

– Аз съм Външна и съм летяла със самолети – отвърна бодро Дорс.

– Същото важи и за мен – с отенък на високомерие съобщи Селдън.

– Отлично, младоци. Разбира се, това не е обикновен самолет и може би не сте летели нощем, но аз разчитам, че ще го понесете.

7. Прозрачната алюзия за Луи Четиринадесети, краля-слънце, вероятно е предизвикана не толкова от специфичното чувство за хумор, колкото от крайните републикански убеждения на Азимов. Интересно е до каква степен тези убеждения и войнстваният му атеизъм, съчетан с превъзрасянето на науката, са допринесли за създаването на сциентоложката църква. – Бел.пр.

И пилотът бе обвит от мрежа, ала Селдън забеляза, че ръцете му са относително свободни.

В кабината се разнесе равномерно бръмчене, нарастващо по сила и постепенно преминаващо към все по-високи тонове. Макар да не се стигна дотам, изглеждаше сякаш накрая то ще стане направо непоносимо и Селдън се помъчи да тръсне глава, за да прочисти пищенето в ушите си. Опитът му обаче само втвърди хватата на мрежата.

Сетне самолетът скочи (това бе единствената дума, с която можеше да се опише усещането) във въздуха и математикът се усети здраво притиснат към облегалката и долната част на своята седалка.

С тръпка на ужас забеляза през челното стъкло пред пилота как отпреде им бързо се надига една плоска стена... а сетне и как в нея се появява кръгъл отвор. Приличаше на дупката, през която бе изскочило таксито в деня, когато двамата с Чувек напуснаха Имперския сектор, само че дори и този отвор да бе достатъчно широк за корпуса на въздушния им кораб, положително не оставяше място за крилето му.

Селдън изви колкото може глава надясно – точно навреме, за да види как крилото се смали и деформира.

Самолетът се гмурна в отвора, където бе подхванат навярно от мощно електромагнитно поле, и се понесе по един осветен коридор. Ускорението бе постоянно, като от време на време се чуваха откъслечни цъквания, за които Селдън реши, че вероятно отбелязват преминаването покрай отделните магнити.

Накрая, след по-малко от десет минути, те бяха сякаш изплюти в атмосферата право към стряскащо нарастващия мрак на нощта.

Отминавайки електромагнитното поле, самолетът рязко намали скоростта. Селдън бе запокитен срещу мрежата и за няколко дълги мига, в които не можеше да си поеме дъх, се чувстваше като размазан по нея.

Натискът обаче намалea и мрежата внезапно изчезна.

– Как сте, младоци? – долетя приветливият глас на пилота.

– Не съм много сигурен... – математикът се обърна към Дорс: – Ти наред ли си?

– Определено – отвърна тя. – Мисля, че господин Леванян ни даде малко повече зор, за да провери наистина ли сме Външни. Така ли е, господине?

– Някои хора обичат силните усещания – отвърна пилотът. – А вие?

– В известни граници – заяви Дорс, пък Селдън одобрително добави:

– ...както би си признал всеки разумен човек.

После се обърна към пилота:

– Може би щеше да ви се види по-малко смешно, ако бяхте откъснали крилете на самолета.

– Не е възможно да стане. Казах ви, че той не е обикновен. Крилете са изцяло компютризирани. Те могат да променят дължината, широчината, кривината и общата си форма така, че да съответстват на скоростта ни, посоката на вятъра, температурата и още половин дузина величини. Няма как да се откъснат, освен ако самият самолет не бъде подложен на такива усилия, които да го разцепят на парчета.

По илюминатора до Селдън се разнесе барабанене.

– Вали – отбеляза той.

– Често се случва – потвърди пилотът.

Ученият надникна през прозорчето. На Хеликон, пък и на всеки друг свят сякаш да се виждат някакви светлини – урбанистичните творения на човека. Само на Трантор можеше да е напълно тъмно.

Е, не съвсем напълно. На едно място той забеляза проблясването на фар. Изглежда на по-високите участъци на Горната страна имаше предупредителни сигнали. Както обикновено Дорс долови, че Селдън е неспокоен. Тя го потупа по ръката и рече:

– Хари, сигурна съм, че пилотът знае какво прави.

– И аз се опитвам да съм сигурен, но бих желал той да сподели част от знанията си с нас – отвърна математикът достатъчно високо, за да бъде чул.

– Нямам нищо против – обади се водачът им. – Да започнем с това, че сме се насочили нагоре и след няколко минути ще се озовем над облачния слой. След това вече няма да има никакъв дъжд и дори ще видим звездите.

Беше изчислил прекрасно времето на кратката си лекция, защото няколко звезди току започнаха да проблясват през перестите остатъци от облаци, а сетне, щом угаси светлините в кабината, ярко заблестяха и останалите. Съперничеше им единствено слабото осветление на арматурното табло, докато цялото небе зад илюминатора не заискри.

– За пръв път от две години виждам звезди – каза Дорс. – Не са ли чудесни? Толкова ярки и толкова много...

– Трантор е по-близо до центъра на Галактиката, отколкото са повечето Външни светове – поясни Леванян.

Тъй като Хеликон се намираще в поразреден ъгъл на същата тази Галактика и звездното му небе беше доста тъмно и невпечатляващо,

Селдън почувства, че няма какво да добави.

Минаха няколко минути, преди да овладее чувствата си и да изостави естетиката заради практичността. После попита:

– Как знаете накъде отиваме, господин Леванян?

– В известен смисъл не го зная – приветливо отвърна пилотът – защото ни води специална микровълнова импулсна поредица. Стартирам в подходящата посока и ако е добре програмиран, моят компютър сам избира правилния ред от импулси. Сетне ни откарва където трябва. Ако има опасност от сблъскване, той ще ни издигне или отклони встрани, а после ще ни върне на стария курс. По това време на нощта обаче не очаквам никакви пречки.

– Дори и метеорит?

– Шансът е едно на милиард или даже още по-малък. А ако космическата артилерия реши да ни вземе на мушка, какво можем да сторим? Абсолютната сигурност е невъзможен идеал...

– Колко тих стана полетът – отбеляза Дорс.

– Вярно – съгласи се Селдън. – А какво е задвижването на самолета, господин Леванян?

– Микротермоядрен двигател и тънка реактивна струя нагорещен газ.

– Не знаем, че имаме действащи самолети на микротермоядрена тяга. Говори се за това, обаче...

– Само няколко са; и все малки като този. Засега ги има единствено на Трантор и са предназначени само за високопоставени правителствени чиновници.

– Императорът използва ли такъв самолет?

Пилотът поклати отрицателно глава.

– Императорът никога не пътува. Би следвало да знаете това.

Селдън се начумери.

– Забравих за миг... Разходите по подобен полет трябва да са много големи.

– Наистина са много големи, господине.

– В такъв случай колко ще плати Чувек?

– За този полет не е определено заплащане. Господин Чувек е добър приятел на компанията, която притежава самолетите.

Селдън изсумтя.

– Ех, защо няма повече такива микротермоядрени играчки!

– Просто защото са прекалено скъпи. Пък и наличните удовлетворяват цялото търсене.

– Бихте могли да създадете по-голямо търсене с по-големи самолети.

– Може би, на компанията така и не успя да създаде микротермоядрени двигатели, които да са достатъчно мощни.

Селдън се сети за констатацията на журналиста, че техническите нововъведения са намалели тревожно.

– Декаданс – промърмори той.

– Какво? – недочу Дорс.

– Няма значение – отвърна математикът. – Просто се сетих нещо, дето Чувек ми го каза...

Погледна към звездите и се поинтересува:

– На запад ли се движим, господин Леванян?

– Да. Откъде знаете?

– Помислих си, че ако пътувахме на изток, към изгрева, досега щеше да се е развиделило.

Най-накрая зората, която сякаш ги преследваше, ги настигна и слънчевата светлина, истинската слънчева светлина обля стените на кабината.

Това обаче не продължи дълго, тъй като самолетът кривна надолу и се бухна в облаците. Синевата и златистото сияние изчезнаха и на тяхно място отново се възцари калносивото, така че и двамата с Дорс неволно издадоха разочарован възглас, загдето бяха лишени макар и от само още няколко мига естествена слънчева светлина.

Когато потънаха под облаците, Горната страна почти веднага се показа. Повърхността ѝ – поне на това място – представляваше вълниста област от обрасли с дървета изкуствени пещери, разделени от затревени ивици. За нещо такова бе споменала Клауция.

Отново имаха съвсем малко време за наблюдение. Под тях се появи отвор, обрамчен от надпис „Микоген“.

И те се гмурнаха в него.

35

Кацнаха на едно летище, което в учудените очи на Селдън изглеждаше напълно пусто. Приключил задачата си, пилотът стисна ръцете на Хари и Дорс и стремително вдигна самолета си във въздуха, като потъна заедно с него в един появил се сякаш специално за целта отвор.

Като че ли нямаше какво друго да правят, освен да чакат. Наоколо

се виждаха пейки за може би стотина човека, обаче Селдън и Дорс Ве-набили бяха сам-сами. Летището бе правоъгълно, заобиколено със сте-ни, в които сигурно имаше множество канали, очакващи да се отворят, за да поемат или пропуснат поредния самолет, но след като техният бе отлетял, докато чакаха не пристигна нито един.

Не дойде и жив човек; никакви белези, че мястото е населено; дори самото буботене на транторския живот бе приглушено.

Тази самота започна да потиска Селдън. Той се обърна към Дорс и рече:

– Какво трябва да правим тук? Имаш ли някаква представа?

Историчката поклати глава.

– Чувек ми обясни, че ще ни посрещне Слънцар Четиринадесети.

Друго нищо не знам.

– Слънцар Четиринадесети? Това пък какво е?

– Предполагам, че човек. От името не мога да съдя дали става дума за мъж или за жена.

– Странно име.

– Странността е в ума на възприемащия. Понякога хора, които ни-кога не са ме виждали, мислят, че съм мъж.

– Ама че глупаци – усмихна се Селдън.

– Нищо подобно. Ако съдят само по името, имат право. Казвали са ми, че на доста светове това било широко разпространено мъжко име.

– Никога по-рано не съм го чувал.

– Защото не си галактически пътешественик. Хари също е често срещано, макар веднъж да се запознах с една жена, чието име звучеше съвсем като твоето, само дето се пишеше с две „р“-та. Сега май почвам да се досещам, че някои имена в Микоген са запазени за определени фа-милии и си имат пореден номер.

– Слънцар ми се вижда ужасно невъздържано!

– Малко фукня не пречи. „Дорс“ идва от един стар местен израз на моята планета, който означава „пролетен дар“.

– Понеже си била родена през пролетта?

– Не. За пръв път съм видяла светлината на деня в разгара на синс-кото лято, но името много се харесало на родителите ми въпреки тради-ционното му – и до голяма степен забравено – значение.

– В такъв случай може би Слънцар...

Внезапно един дълбок, суров глас отсече:

– Това е моето име, туземце.

Селдън се стресна и бързо погледна наляво. Някаква открита кола

бе приближила незабелязано. Беше ъгловата, архаична и приличаше едва ли не на камионче за разнасяне на стоки. Управляваше я висок стар мъж, който въпреки възрастта си изглеждаше жизнен. Той излезе от колата с достолепна величавост.

Носеше дълга бяла роба с широки, пристегнати в китките ръкави. Под робата се подаваха меки сандали, от които стърчаха палци, а прекрасно оформената му глава бе без нито едно косъмче. Гледаше ги със спокойни, дълбоки сини очи.

– Приветствам те, туземецо – важно изрече той.

С автоматична вежливост Селдън отвърна:

– Моите почитания, господине – и искрено озадачен, добави: – Как влязохте?

– През входа, който се затвори след мен. Вие не му обърнахте особено внимание.

– Вероятно не сме забелязали, но пък и не знаехме какво да очакваме. А и сега не знаем.

– Туземецът Четър Чувек информира Братята, че ще пристигнат двамата от туземците. Помоли да се погрижим за вас.

– Значи познавате Чувек?

– Познаваме го. Той ни е правил услуги. И тъй като един достоен туземец ни е правил услуги, сега и ние трябва да му услужим. Малцина идват в Микоген; малцина го напускат. Аз съм длъжен да осигуря безопасността ви, да ви дам стая и да се погрижа да не ви безпокоят. Тук ще бъдете на сигурно място.

Дорс приведе глава.

– Благодарим ви, Слънцар Четиринадесети.

Мъжът се обърна и я изгледа с израз на равнодушно презрение.

– Не съм незапознат с обичаите на туземците – рече той. – Зная, че сред тях една жена спокойно може да заговори, преди да са я заговорили. Поради туй не съм и оскърбен. Бих я помолил да внимава сред другите Братя, които могат да знаят по-малко по този въпрос.

– О, наистина ли? – възкликна Дорс, която за разлика от Слънцар очевидно бе оскърбена.

– Честно слово – потвърди гладкоглавият. – Нито пък е нужно да се използва моят порядков идентификатор, когато съм с вас без кохортата си. Достатъчно ще е „Слънцар“. А сега ще ви предложа да дойдете с мен и да напуснем това място, което е твърде туземско, за да се чувствам уютно.

– Уютът е нужен на всинца ни – каза Селдън може би малко по-

високо, отколкото беше необходимо – и ние не ще мръднем оттук, докато не бъдем уверени, че няма да бъдем насилва принуждавани за неща, които противоречат на природата ни. Нашият обичай изисква, когато една жена има да каже нещо, да говори. Щом сте се съгласили да осигурите безопасността ни, тя трябва да бъде не само физическа, но и психическа.

Слънцар хладнокръвно впи очи в учения.

– Ти си смел, млади туземец. Твоето име?

– Аз съм Хари Селдън от Хеликон. Моята компаньонка е Дорс Ве-
набили от Сина.

Когато Селдън произнесе името си, Слънцар леко се поклони, но не помръдна при името на Дорс.

– Заклех се на туземеца Чувек – заяви той – че ще те охраняваме, така че ще направя каквото мога, за да защитавам и твоята жена компаньонка. Ако тя желае да упражнява безсрамие, аз ще сторя каквото е по силите ми, за да не я сметнат за виновна. Само че ще трябва да се съобразявате в едно отношение.

И с бездънна насмешка посочи първо главата на Селдън, сетне и тази на Дорс.

– Какво имате предвид? – попита математикът.

– Кефаличното ви окосмяване.

– По-конкретно?

– То не трябва да се вижда.

– Да не искате да кажете, че се налага да си обръснем главите като вас? В никакъв случай.

– Главата ми, туземец Селдън, не е обръсната. Аз бях обезкосмен, когато влязох в пубертета, както и всички други Братя и техните жени.

– Ако говорим за депилация, тогава отговорът е още по-твърдо „никога“.

– Туземец, ние не те молим нито за бръснене, нито за обезкосмяване. Молим единствено, когато си между нас, косата ти да бъде покрита.

– Как?

– Донесъл съм шапчици, които сами ще се нагодят по черепите ви, както и ленти, дето ще скрият надорбитните ивици, сиреч веждите. Когато сте с нас, ще ги носите. И, разбира се, туземец Селдън, ще се бръснеш всеки ден, а ако стане нужда, и по-често.

– Но защо трябва да го правим?

– Защото за нас косата върху главата е отблъскваща и неприлична.

– Сигурно вие и хората ви знаете, че всички останали светове в Галактиката смятат за нещо обичайно да запазват своята кефалическа коса.

– Знаем. И на онези измежду нас, на които, като мен самия, им се налага от време на време да имат вземане-даване с туземци, им се налага да лицезрят техните коси. Ние някак си съумяваме, обаче няма да е честно да искаме всички Братя да се подлагат на тази гледка.

– Добре тогава, Слънцар, обяснете ми още нещо. След като се раждате с кефалическа коса като всички нас и я запазвате видима чак до пубертета, защо е толкова необходимо да я отстраните? Въпрос единствено на обичай или зад него се крие някакво разумно основание?

Старият микогенец гордо отвърна:

– Чрез депилацията ние демонстрираме на младежа или девойката, че той или тя е станал възрастен и също, че възрастните винаги помнят кои са те и никога не забравят, че останалите са туземци.

Мъжът не изчака отговор (а и, честно казано, Селдън не бе в състояние да измисли нищо), само измъкна от някакъв скрит в робата си джоб шепя малки пластмасови ивички с различен цвят и внимателно вглеждайки се в двете лица насреща си, започна да вдига ту една, ту друга към тях.

– Цветовете трябва да съответстват достатъчно добре – обясни той. – Никой няма да се заблуди, че не носите шапчици, но това не трябва да се набива в очите по отблъскващ начин.

Най-подир Слънцар даде една ивица на Хари и му показа как трябва да я прикрепи към шапчицата.

– Моля да я сложиш, туземецо Селдън. Първоначално ще го правиш тромаво, но постепенно ще привикнеш.

Ученият я сложи, но първите няколко пъти когато се опита да я придърпа назад върху косата си, тя се изхлузи от главата му.

– Започни точно над веждите – посъветва го Слънцар. Пръстите му леко шаваха, сякаш горяха от желание да помогнат.

Селдън сподави една усмивка.

– Бихте ли го направили вместо мен?

Слънцар се отдръпна назад, възкликвайки едва ли не панически:

– Не мога! Ще докосна косата ти!

Най-сетне гостът успя да закрепил шапчицата и като следваше съвета на вождя, я запридърпва насам-натам, докато цялата му коса се окаже покрита. Ивиците за веждите паснаха с изненадваща лекота. Дорс, която внимателно наблюдаваше всичко, сложи своята без никакви проблеми.

- А как се сваля? – попита Селдън.
- Трябва само да я напипаш в края и направо ще я обелиш от главата си. Ако пък си подстрижеш косата, ще ти бъде по-лесно както да я слагаш, така и да я сваляш.
- Предпочитам мъничко да се помъча – измърмори Селдън.
- После се обърна към Дорс и тихо каза:
- Пак си си хубава, но като че ли шапчицата отнема част от характера ти.
- Въпреки това той си е там отдолу – отговори историчката. – И смея да кажа, че полека-лека ще привикнеш да ме гледаш без коса.
- С още по-тих шепот Селдън заяви:
- Не искам да оставам тук толкова дълго, че да привиквам с това.
- Слънцар, който с видимо високомерие игнорира тяхното шушукане, се обади:
- Ако влезете в колата ми, още сега ще ви закарам в Микоген.

36

- Честно ти казвам – прошепна Дорс – направо не ми се вярва, че сме на Грантор.
- Да разбирам ли, че никога по-рано не си виждала нещо подобно? – попита Селдън.
- Аз съм на този свят от две години и прекарвам повечето си време в Университета, така че не съм пътешественик в истинския смисъл на думата. Въпреки това била съм тук-там и съм чувала какво ли не, но никога не съм срещала или подозирала такова чудо. Невероятна еднаквост.
- Слънцар шофираше методично и без ненужно бързане. По улиците се движеха и други подобни на каруци коли, всички до една с обезкосмени мъже на волана. Голите им фонтанели лъщяха на светлината.
- От двете страни се точеха триетажни постройки – без орнаменти, само с прави ъгли, до една сиви.
- Потискащо – почти без глас констатира Дорс. – Ужасно потискащо.
- Равноправно – поправи я шепнешком Селдън. – Подозирам, че никой от Братята не може да претендират явно за някакво старшинство пред когото и да било.
- Имаше много пешеходци. Не се забелязваха обаче никакви движещи се алеи, нито пък се чуваше наблизо да преминава експрес.

– Предполагам, че сивите са жени – рече Дорс.

– Трудно може да се разбере – сви рамене Селдън. – Тези роби скриват всичко, а една лишена от коса глава е досущ като която и да е друга.

– Сивите са винаги по двойки или заедно с бял. Докато белите могат да се движат сами. А и водачът ни е бял.

– Може и да си права – Селдън повиши глас: – Слънцар, любопитен съм...

– Щом е тъй, питай каквото ще питаш, макар аз изобщо да не съм длъжен да ти отговарям.

– Изглежда минаваме през жилищна зона. Няма никакви надписи на търговски къщи или промишлени райони...

– Ние сме изцяло фермерско общество. Откъде си, та не знаеш това?

– Известно ви е, че съм Външен – сковано каза хеликонецът. – На Трантор съм едва от два месеца.

– Дори и така да е.

– Но, Слънцар, ако вашето общество е фермерско, как тъй досега не сме минали покрай никакви ферми?

– На по-ниските равнища – вождът беше пределно лаконичен.

– Значи ли, че на това Микоген е изцяло жилищен?

– И на още няколко. Ние сме, което виждате. Всеки Брат живее със своето семейство в еквивалентна квартира; всяка кохорта – в свое еквивалентно общество; всички имат еднакви коли и карат своите собствени. Няма слуги и никой не мързелува заради труда на останалите. А също никой не може да се извисява над другия.

Селдън повдигна заслонените си вежди към Дорс и рече:

– Но едни хора носят бяло, а други – сиво...

– Това е защото някои от хората са Братя, а някои са Сестри.

– А ние?

– Ти си туземец и гостенин. Ти и твоята... – Слънцар направи кратка пауза – ... компаньонка няма да бъдете обвързани от абсолютно всички аспекти на микогенския живот. Въпреки това ще носиш бяла роба, а компаньонката ти – сива, и ще живеете в специална квартира за гости, която впрочем е също като нашите.

– Равенството изглежда примамлив идеал, но какво става, когато числеността ви се увеличи? Може би наричвате баницата на по-дребни парчета?

– Няма нарастване на числеността. Това би довело до увеличаване

на площта, което околните туземци не биха допуснали, или до влошаване на стандарта на живот.

– Ами ако... – започна Селдън.

– Достатъчно, туземец – отрязва го Слънцар. – Предупредих те, че не съм длъжен да ти отговарям. Нашата задача, както обещахме на туземеца Чувек, е да обезпечаваме сигурността ви дотогава, докато не нарушавате начина ни на живот. Ще го правим, но нищо повече. Любопитството е разрешено, ала ако е прекалено настойчиво, то бърже изчерпва нашето търпение.

В тона му имаше нещо, което не допускаше по-нататъшен разговор, и Селдън се ядоса. При цялото му желание да помогне, журналистът очевидно бе наблегнал не на каквото трябва.

Не търсеше сигурност на всяка цена. Или поне – не единствено. Трябваше му също така информация и без нея нито можеше, нито пък искаше да остане тук.

37

Огледа квартирата с известна доза страдалческо чувство. Имаше малка, но самостоятелна кухничка и миниатюрна, но самостоятелна баня. А също: две тесни легла, два гардероба, маса, два стола. Накъсо казано, всичко необходимо за двама души, които са готови да живеят заедно и натясно.

– На Сина също имах самостоятелна кухня и баня – въздъхна Дорс с примирен вид.

– Аз не – каза Селдън. – Хеликон може и да е малък свят, но живееш в модерен град с общи кухни и бани. Какво прахосничество е това тук! Човек може да го очаква в някой хотел, дето му се налага да поостане, но ако целият сектор е такъв, представи си огромната бройка на тия повтарящи се кухни и бани, кухни и бани...

– Предполагам, че е част от стремежа към равенство – каза Дорс. – Няма боричкане за предпочитани маси или за по-бързо обслужване. За всички едно и също.

– Няма и уединение. Не че ужасно ми липсва, но ти би могла да си помислиш, а пък аз не искам да създавам впечатление, че ще се възползвам от обстоятелствата. Трябваше да им обясним, че се налага да получим отделни стаи – съседни, но отделни.

– Сигурна съм, че обяснението нямаше да ни свърши работа –

възрази Дорс. – Площта явно се котира високо тук и мисля, че те още са шашнати от собствената си щедрост да ни отпуснат толкова много. Ще трябва да се нагодим, Хари. Достатъчно сме големи, за да се справим. Не съм някоя изчервяваща се девица, а и ти не можеш да ме убедиш, че си незрял младеж.

– Ако не бях аз, нямаше да си тук...

– И какво от туй? То си е едно приключение.

– Добре тогава. Кое легло ще избереш? Взemi по-близкото до банята! – Той седна на другото. – Има и още нещо, което ме безпокои. Дока-то сме тук, двамата с теб си оставаме туземци, какъвто е дори Чувек. Ние сме от чуждите племена, не от техните кохорти, и повечето неща не са наша работа. Само че именно те са моя работа! Нали заради това съм дошъл. Искам да науча фактите за миналото им, които те помнят.

– Или си мислят, че помнят – допълни го Дорс със скептицизма на историк. – Ясно ми е, че имат легенди, за които се смята, че датират от праисторически времена, но не можем да ги взимаме на сериозно.

– Това няма как да го разберем, докато не открием какви са легендите. Никъде ли ги няма на запис?

– Поне аз не знам. Тези хора са ужасно обърнати към самите себе си. Почти са психянали от самовгълбяване. Това, че Чувек е успял някак си да преодолее бариерите им и да ни вкара и нас тук, е забележително, наистина забележително.

– Все някъде трябва да има пролука – замислено каза Селдън. – Тоя Слънцар се изненада – какво изненада, направо се вбеси – загдето не знаех, че Микоген е селскостопански сектор. Изглежда това е нещо, което те не искат да се пази в тайна.

– Работата е там, че то не е тайна. Смята се, че „Микоген“ идва от две архаични думи, които означават „производител на мая“. Поне на мен така са ми казвали. Аз обаче не съм палеолингвист. Във всеки случай микогенците отглеждат всички разновидности на микрохраните – мая, разбира се, а също и водорасли, бактерии, многоклетъчни гъбички и така нататък.

– Това не е нещо необичайно – кимна Селдън. – Повечето светове разполагат с подобни микрокултури. Дори на Хеликон имаме някои.

– Не и като микогенските. Тук използват методи, които са архаични като името на сектора – тайни формули за наторяване, тайни въздействия от околната среда. Кой ги знае? Всичко се пази в дълбока секретност.

– Врастване навътре в себе си.

– При това прекалено силно. Резултатът е, че те произвеждат такъв протеин и имат такива вкусови подправки, каквито няма никъде. Поддържат относително ниски добиви и затова цената на микрохраната им е фантастична. Никога не съм я опитвала и съм сигурна, че и ти не си, но микогенците продават големи количества от нея на имперската аристокрация и на висшите класи по другите светове. Икономическото здраве на сектора зависи от тези продажби и затуй местните жители искат всеки да знае, че именно те са източникът на тази ценна храна. Това поне не е тайна.

– Значи Микоген трябва да е богат.

– Не са бедни наистина, но подозирам, че не богатството е главната им цел. Така си осигуряват протекции. Имперското правителство ги защитава, защото без тях няма да има тия микрохрани, които придават най-фини оттенъци и са истински сюрприз към всяко ястие. Това означава, че Микоген може да поддържа странния си начин на живот и да се отнася с високомерие към съседите си, които вероятно ги смятат за непоносими.

Дорс внимателно огледа квартирата.

– Доста пуритански живеят. Забелязвам, че нямат нито холовизия, нито книги.

– Видях една на полицата в шкафа. – Селдън протегна ръка, погледна надписа и с явно отвращение изфуча: – Готварска!

Дорс я взе от ръцете му и си поигра с клавишите. Отне ѝ известно време, защото наредбата им не бе съвсем обичайна, но все пак съумя да освети екрана и запрелиства страниците. Накрая каза:

– Има няколко рецепти, но като че ли по-голямата част е заета от философски есета на гастрономически теми.

Изключи книгата и я заоглежда.

– Струва ми се, че е единичен комплект. Не виждам как можеш да извадиш микроплатката и да вкараш друга. Скенер за една-единствена книга. Е, туй вече си е праросничество.

– Може би смятат, че точно тази книга е всичко, което е нужно на човека. – Той се пресегна към ъгловата масичка между двете легла и докопа някакъв друг предмет. – Би могло да е микрофон, като се изключи това, че няма екран...

– Може би мислят, че гласът е достатъчен. – Чудя се как ли работи – математикът огледа устройството от всички страни. – Срещала ли си някога нещо подобно?

– Веднъж видях в музея, ако, разбира се, е същото. Изглежда

Микоген преднамерено се поддържа архаичен. Предполагам, това е друг начин да се разграничават от тъй наречените туземци, които ги заобикалят отвсякъде с несметното си множество. Техният архаизъм и странните им обичаи ги правят, тъй да се каже, несмилаеми. В цялата тая философия има някаква първерзна логичност.

Изведнъж Селдън, който все още се заглавичкваше с устройството, възкликна:

– Хоп! Включи се. Или поне нещо в него прещрака. Само че защо не чувам...

Дорс се начумери, вдигна един малък, облечен във филц цилиндър, който бе останал на ъгловата масичка, и го приближи до ухото си.

– Отгук наистина се чува някакъв глас – каза тя – Я опитай! – И му го подаде.

Ученият го пое и веднага подскочи:

– Ох! Закопча се! – Вслуша се за миг и рече: – Да, ухото ме заболя. Доколкото разбирам, ме чувате... Да, това е нашата стая... Не, не зная кой номер е. Дорс, имаш ли представа какъв е номерът?

– На микрофона има някакъв – забеляза историчката. – Сигурно за него питат.

– Едва ли – усъмни се Селдън, но въпреки това изрецитира: – Номерът на това устройство е 6LT-3648A. Това ще ви свърши ли работа?... Добре, откъде да разбере как да го използвам правилно и, ако е там въпросът, как да използвам кухнята?... Какво искате да кажете с вашето „всичко работи по нормалния начин“? Това изобщо не ми е от полза... вижте какво, аз съм ъ-ъ-ъ... туземец и почетен гост. Не зная какъв е нормалният начин... Да, съжалявам, че имам такова произношение и се радвам, че можете да разпознаете един туземец само по гласа... Казвам се Хари Селдън.

Настъпи пауза и той вдигна очи към Дорс с измъчена физиономия. После отново заговори:

– Трябваше да ме потърси? Предполагам, ще ми каже, че не е могъл да ме намери... О, хванали сте ме натясно? Хубаво! В такъв случай можете ли да ми дадете информация?... Да... Да... Да, и как мога да се обадя на някого извън Микоген?... Аха, а тогава как бих могъл да се свържа например със Слънцар Четиринадесети?... Добре де, с неговия помощник или адютант, или каквото е там?... Аха... Благодаря ви.

Математикът остави микрофона, откачи с известна трудност слушалницата от ухото си, изключи цялото съоръжение и рече:

– Те са уредили някой да ни показва всичко, което трябва да знаем,

но не могат да ни информират, кога ще дойде нашият гид. Невъзможно е да се звъни извън Микоген; във всеки случай, не и с това нещо; така че поне засега няма начин да се свържем с Чувек. А ако поискам да се срещна със Слънцар Четиринадесети, ще трябва да изслушам купища дивотии. Може обществото им и да е равноправно, но изглежда има изключения, за които, бас държа, никой няма да си признае открито.

Той погледна часовника си.

– Във всеки случай, Дорс, не възнамерявам да чета някаква си готварска книга, нито пък – академични есета. За съжаление още съм по университетското време, така че не знам дали сега тук е моментът за лягане например, но пък изобщо не ме е еня! По-голямата част от нощта не съм мигнал и бих искал да поспя.

– Нямам нищо против. И аз съм уморена.

– Благодаря ти. А щом се насним и започне новият ден, смятам да помоля да ме разведат из своите плантации за микрохрана.

Дорс го погледна стреснато.

– И това ли те интересува?

– Не кой знае колко, но след като е единственото, с което се гордеят, би следвало да им е приятно да говорят за него. Може би, като проявя целия си чар, ще успее да ги накарам да кажат нещичко и за легендите си.

– Надявам се – недотам уверено заяви Дорс – но ми се струва, че няма да подхлъзнеш микогенците толкова лесно.

– Ще видим – мрачно заяви Селдън. – Тъй или иначе, искам да се добера до техните предания.

38

Следващото утро завари Хари отново да използва устройството за повикване. Беше раздразнен, защото преди всичко друго изпитваше глад.

Опитът му да се свърже със Слънцар Четиринадесети бе отбит от някого, който настояваше, че вождът не трябва да бъде обезпокояван.

– Защо пък не? – попита Селдън, зъл като оса.

– Очевидно не е нужно да отговарям на този въпрос – долетя хладният глас отсреща.

– Не ни доведоха тук, за да бъдем затворници – рече Селдън със същото толкова хладен тон. – Нито пък за да умрем от глад.

– Сигурен съм, че имате кухня и големи количества хранителни припаси.

– Да, имаме! Само че не знам как да използвам кухненските уреди, нито как да приготвя храната – сурова ли да я ям, да я пържа ли, да я вая ли, да я пека ли...

– Не мога да повярвам, че сте невежа в това отношение.

Дорс, която по време на разговора припряно крачеше напред-назад, посегна към устройството, но Селдън отблъсна ръката ѝ и прошепна:

– Този ще прекъсне веднага, ако някоя жена се опита да му проговори.

След което заяви в микрофона по-твърдо от всякога:

– Какво вярвате и какво не, мен не ме интересува. Изпратете тук някого, който да може да направи нещо и да ни помогне, защото в противен случай, когато се свържа със Слънцар Четиринадесети, както най-накрая без съмнение ще направя, вие ще си платите за нехайството.

Въпреки всичко минаха два часа, преди някой да пристигне (през което време Селдън изпадна в дива ярост, а Дорс правеше безуспешни опити да го успокои).

Новодошлият беше млад мъж, чиято гола глава бе изпъстрена с лунички и който вероятно при други обстоятелства би бил риж.

Носеше няколко тенджерки и изглежда тъкмо се канеше да обясни как се употребяват, но изведнъж се обърка и панически се извърна с гръб към Селдън.

– Туземце – явно развълнуван, рече той – вашата шапчица не е добре нагласена!

Математикът, чието търпение бе прехвърлило границите си, изръмжа:

– Това изобщо не ме тревожи.

Дорс обаче сговорчиво каза:

– Хари, дай да ти я наглася. Просто тук отляво е прекалено високо.

– Младежо, сега можете да се обърнете – изсумтя след процедурата Селдън. – Как се казвате?

– Аз съм Сивоблак Пети – не много уверено отвърна микогенецът, докато се извърещаше, за да погледне с опасение към госта. – Послушник съм. Донесох ви ядене. – Той отново се поколеба. – От собствената ми кухня е и го приготви моята жена, туземце.

Нареди тенджерките на масата и Селдън веднага повдигна капака на едната, душейки подозрително съдържанието ѝ. Сетне изненадано погледна към Дорс.

– Знаеш ли, не мирише лошо.

Тя кимна.

– Прав си. И аз го подушвам.

– Не е тъй горещо, както би трябвало – извинително се обади Сивоблак. – По пътя изстина. Във вашата кухня трябва да имате съдове и прибори.

Дорс измъкна каквото бе нужно и след като обилно и доста лакомо се нахраниха, Селдън пак изпадна в учтиво настроение.

Историчката, която разбираше, че младежът ще се чувства неудобно насаме с една жена и още по-неловко, ако тя го заговори, отхвърли тази възможност и откри, че ѝ се полага да отнесе тенджерките и чиниите в кухнята и да ги измие – естествено след като първо разгадае как се управлява миячната машина.

Междувременно Селдън попита за местното време и малко сконфузено рече:

– Искате да кажете, че сега е посред нощ?

– Наистина, туземец – кимна Сивоблак. – Именно затова отне известно време да задоволим нуждите ви.

Ученият изведнъж проумя защо не можеше да обезпокоят Слънцар и си представи как е трябвало да събудят жената на послушника, за да му приготви ядене. Съвестта го загриза.

– Съжалявам – рече той. – Ние сме туземци и не знаехме как да използваме кухнята, за да приготвим храната. Дали би могъл някой да дойде сутринта и да ни инструктира както си му е редът?

– Това, което мога да сторя – помирително каза Сивоблак – е да накарам да ви пратят две Сестри. Моля за извинение, туземец, че ще ти се наложи да изтърпиш женското присъствие, но те разбират от тия неща.

Дорс, която се бе появила от кухнята, рече (изглежда преди да се досети къде ѝ е мястото в мъжкото общество на микогенците):

– Чудесно, Сивоблак. Ще се радваме да посрещнем Сестрите.

Послушникът я стрелна за миг с явно неудобство, но не отвърна нищо.

Селдън, убеден, че младият микогенец по принцип би следвало да откаже да чуе какво му говори една жена, повтори забележката. Лицето на местния жител мигом се проясни.

– Ще ви ги пратя веднага, щом настъпи денят.

Когато Сивоблак си тръгна, математикът доволно подхвърли:

– Изглежда се нуждаем точно от Сестрите.

– Тъй ли? И за какво, Хари? – попита Дорс.

– Ами, ако се отнасяме към тях като към човешки същества, те по-ложително ще ни бъдат достатъчно благодарни, за да ни разкажат легендите си.

– Стига да ги знаят – скептично отбеляза историчката. – Не ми се вярва микогенците да си правят труда да образоват жените си в подобна област.

39

Сестрите пристигнаха горе-долу след шест часа, а докато ги чакаха, Селдън и Дорс поспаха още, надявайки се да пренагласят своите биологични часовници. Влязоха в апартамента свенливо, едва ли не на пръсти. Робите им (които, както се оказа, на местния диалект се наричаха „фуст“) бяха в меко кадифеносиво, украсени с нежна плетеница от потъмни и много фини ленти. Фустите не бяха напълно лишени от привлекателност, но все пак главното им предназначение бе да скрият всяка човешка индивидуалност. Разбира се, главите на Сестрите бяха лиси, а лицата им – без каквото и да било грим. Погледите им преценяващо се стрелкаха към намека за синьо в ъгълчетата на клепачите на Дорс и към лекото червило по краищата на устните ѝ.

Няколко мига Селдън се чудеше как ли човек може да бъде сигурен, че Сестрите наистина са такива.

Отговорът пристигна незабавно още с учтивия им официален поздрав. Двете направо чуруликаха и цвъртяха. Като си припомни тежкарските тонове на Слънцар и нервния баритон на Сивоблак, ученият предположи, че бидейки лишени от явна сексуална идентификация, жените просто бяха принудени да култивират у себе си характерни гласове и маниери на общуване.

– Аз съм Дъждокапка Четиридесет и трета – изчурулика едната – а това е по-малката ми сестра.

– Дъждокапка Четиридесет и пета – изцвърча другата.

– В нашата кохорта много наблюдаваме на Дъждокапките – и се изкиска.

– Радвам се да се запознаем – важно заяви Дорс – обаче сега трябва да разбера как да се обръщам към вас. Не мога просто да казвам „Дъждокапке“, нали?

– Не – отвърна Дъждокапка Четиридесет и пета. – Ако и двете сме

тук, трябва да използваш пълните ни имена.

– А какво ще кажете – обади се Селдън – просто за Четиридесет и пета и Четиридесет и трета, мили дами?

Двете крадешком му хвърлиха по един поглед, но не издумаха и дума.

Дорс меко напомни:

– Аз ще се оправям с тях, Хари.

Той отстъпи назад. Трябваше да предположи, че са неомъжени млади жени и, напълно вероятно, че не им се полага да разговарят с мъже. По-възрастната изглеждаше по-мрачновата и може би бе по-пуритански настроена. Това трудно можеше да се прецени от няколкото думи и бързия поглед, но той имаше такова предчувствие и смяташе да му се довери.

– Работата, Сестри, е там – подхвана Дорс – че ние, туземците, не знаем как да използваме кухнята.

– Искаш да кажеш, че не знаеш да готвиш? – Дъждокапка Четиридесет и пета придоби шокиран и наставнически вид. Дъждокапка Четиридесет и трета пък сподави едно изкикотване. (Селдън реши, че първоначалната му преценка за двете е била правилна.)

– Навремето имах своя собствена кухня – поясни историчката – но тя не беше като тази, а и не зная какви са вашите храни, нито как да ги приготвям.

– То е съвсем просто – кимна Дъждокапка Четиридесет и пета. – Ние ще ти покажем.

– Ще ти направим хубав, питателен обяд – добави Дъждокапка Четиридесет и трета. – Ще го сготвим и за... двама ви – тя се поколеба, преди да произнесе последните думи Очевидно ѝ костваше значително усилие дори да признае съществуването на някой мъж.

– Ако нямате нищо против – рече Дорс – бих искала да бъда заедно с вас в кухнята и вие да ми обяснявате. В края на краищата, Сестри, не мога да очаквам да идвате по три пъти на ден, за да ни готвите.

– Ние всичко ще ти покажем – обеща Дъждокапка Четиридесет и пета, като кимаше сковано с глава. – Само че за една туземка може да се окаже трудно да се научи. Няма да имаш... усет как да го вършиш.

– Ще опитам все пак – усмихна се чаровно Дорс.

Трите изчезнаха в кухнята. Селдън се загледа след тях и реши да обмисли стратегията, която възнамеряваше да използва.

IX. МИКРОФЕРМАТА

МИКОГЕН – Микрофермите на Микоген са легендарни, въпреки че днес те съществуват единствено в често използвани сравнения от рода на „богато като микогенските ферми“ или „вкусно като микогенска мая“. Във всеки случай, макар подобни възхвали да проявяват тенденция да се засилват с времето, известно е, че Хари Селдън е посетил тези ферми и в мемоарите му има позовавания, които по-скоро поддържат общото мнение...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

40

– Това си го биваше! – доволно възкликна Селдън. – Беше значително по-вкусно от храната, дето я донесе Сивоблак.

– Спомни си, че жена му е трябвало да я приготви на бърза ръка и посред нощ – изтъкна Дорс. После, след кратко колебание, прибави: – По-добре да бях казала „съпругата“. В техните уста „жена“ придобива смисъл на притежание, като „моята къща“ или „моята роба“ например. Абсолютно унижително.

– Да, вбесяващо е. Само че те спокойно биха могли да произнесат и „съпруга“ така, че да звучи не по-малко частнособственически. Просто това им е начин на живот и Сестрите като че ли нямат нищо против него. Ние с теб едва ли ще го променим, като им изнасяме лекции. Между другото, гледа ли ги как готвят?

– Да, правеха го така, че изглеждаше много просто. По едно време се усъмних дали ще запомня всичко, което правят, а те ме успокоиха, че не е и необходимо. Можела съм да се задоволя само с подгръване. Доколкото разбрах, при печенето към хляба се добавя някакъв микродери-ват, който хем кара тестото да втаса, хем придава на изпечения самун хрупкавост и аромат. Има съвсем лек намек за люто, не намираш ли?

– Не мога да кажа, но каквото и да е, не ми стигна. Пък и супата... Позна ли някои от зеленчуците?

– Не.

– А какво беше нарязаното месо? Би ли могла да установиш поне това?

– Мисля, че всъщност не беше нарязано месо. На Сина имаме едно

ястие с агнешко и днешното ми напомни за него.

– Положително не е било агнешко.

– Нали ти казах, че се съмнявам дали изобщо е било месо. А и не мисля, че който и да е извън Микоген ще яде такива неща. Сигурна съм, че и императорът не би могъл. Бас държа, че каквото и да продават микогенците, ще е от най-долно качество. Очевидно запазват най-доброто за себе си. Хари, по-добре ще е да не оставаме прекалено дълго тук. Ако свикнем да се храним по този начин, никога повече няма да ни харесват ония нещастни манджи навън... – и тя внезапно и високо се разсмя.

Селдън също се посмя от сърце. Отпи още една глътка от плодovия сок, който възбуждаше вкуса повече от всичко друго дете някога му се бе случвало да пие, и каза:

– Знаеш ли, когато Чувек ме доведе в Университета, спряхме в един крайпътен ресторант и ядохме някаква храна, здравата подправена с мая. Вкусът й... Не, вкусът й нямаше никакво значение, но тогава не бих си и помислил, че е възможно микрохраната да изглежда така. Ще ми се Сестрите още да са тук. Би било вежливо да им благодарим.

– Струва ми се, че те напълно съзнаваха какво ще изпитаме. Докато ястието се загриваше, отбелязах колко прекрасно мирише, а те рекоха едва ли не с безразличие, че вкусът му после ще е още по-добър.

– Предполагам, че го е казала по-възрастната.

– Да. Младичката само се изкикоти. Между другото, Хари, те ще се върнат. Ще ми донесат една фуста, за да мога да изляза и да огледам магазините заедно с тях. Дадох ми да разбере, че ако ще се появявам на обществено място, трябва да си сваля грима. Щели да ми помогнат да си купя няколко фусти с добро качество и да ми покажат къде мога да намеря всевъзможни полуготови ястия; всичко, което след туй съм трябвало да направя, било да ги затопля. Обясних ми, че благоприличните Сестри никога не биха го сторили, а щели да започнат готвенето от самото начало. Всъщност някои от ястията, които приготвили за нас, също били просто подгрети и те специално се извиниха за това. Не пропуснаха обаче да намекнат, че не може да се очаква от едни туземци да оценят истинския майсторлък в готвенето, така че и просто подгрятата готова храна щяла да ни хареса. Между другото, изглежда приемат като нещо съвсем естествено аз да се занимавам изцяло с пазаруването и готвенето...

– Както казваме у дома, „Когато си на Трантор, прави каквото правят транторианците“.

– Е да, бях сигурна, че в случая отношението ти ще е точно такава.

– Аз съм просто един... туземец – отвърна Селдън.

– Гледай да не ти стане обичайното оправдание – подхвърли с лека усмивка Дорс.

Математикът се облегна назад с приятното усещане за добре напълнен стомах и рече:

– Слушай, ти си от две години на Трантор, така че може би разбих някоя неща, които аз не схващам напълно. Смяташ ли, че тази странна социална система, дето я имат микогенците, е част от свръх-нату-ра-лис-тич-ния им мироглед?

– Свръхнатуралистичен ли?

– Да. Не си ли чувала подобно понятие?

– Какво имаш предвид под „Свръхнатуралистичен“?

– Очевидното. Вярва в същества или същности, които са независими от естествените закони – например не са обвързани с този за запазване на енергията или, да речем, с определени характеристики на движението.

– Разбирам. Питаш дали Микоген е религиозна общност.

Беше ред на Селдън да се изненада.

– Религиозна?

– Да. Това е доста архаичен термин, но ние, историците, го използваме. Впрочем нашите проучвания са бъркани с архаични термини. „Религиозен“ не е точен еквивалент на „свръхнатуралистичен“, макар и да съдържа подобно значение. Аз обаче не мога да отговоря на въпроса ти, тъй като никога не съм правила каквото и да било специално проучване на Микоген. Все пак от малкото, което съм видяла от това място, и съдейки по историческите си познания за религията, не бих се изненадала, ако микогенското общество действително има религиозен характер.

– А ще се изненадаш ли, ако микогенските легенди също излязат религиозни?

– Не, мисля, че не.

– И поради това не са възникнали на историческа основа?

– Не е задължително да е тъй. Въпреки изкривяванията и свръхнатуралистичните примеси, ядрото на легендите пак може да си е автентично историческо.

– Аха – кимна Селдън и отново потъна в мислите си.

След известно време Дорс наруши настъпилата тишина.

– Разбих ли, не е толкова необичайно. На много светове има значителни религиозни влияния. През последните няколко века, откакто империята е станала по-неспокойна, те дори са се засилили. На Сина

например поне една четвърт от населението изповядва тритеизъм.

Селдън отново със съжаление осъзна собственото си невежество в областта на историята.

– Имало ли е такива времена – попита той – когато религията е била по-забележителна от днес?

– Разбира се. В добавка непрекъснато избухват нови разновидности. Микогенската религия, каквато и да е тя, може и да е относително нова и ограничена единствено до самия Микоген. Без основно проучване не бих могла да...

– Дорс, хайде да се върнем към основната идея! Как смяташ, дали жените са по-склонни да бъдат религиозни от мъжете?

Историчката изненадано вдигна вежди.

– Не съм сигурна дали можем да допуснем нещо толкова опростено. – Тя също се позамисли. – Предполагам, че тези елементи от една популация, които имат по-малко участие в материалния свят, са по-склонни да търсят утеха в онова, което наричаш свръхнатурализъм. Говоря за бедните, обезнаследените, обезправените... Доколкото свръхнатурализмът до голяма степен се припокрива с религията, те действително могат да се окажат по-религиозни. Очевидно обаче и в двете посоки съществуват изключения. Мнозина от обезправените може да нямат религия; мнозина от богатите, властващите и задоволените да са силно вярващи...

– А няма ли да съм прав, ако допусна – започна Селдън – че в Микоген, където жените, изглежда, са третирани като получовеци, те ще са по-религиозни от мъжете и по-заинтересувани от легендите, на които държи обществото?

– Не бих заложила живота си на това, Хари, но с готовност ще рискувам седмичния си доход.

– Добре – умислено рече математикът.

Дорс му се усмихна.

– Ето ти още едно късче от твоята психоистория. Правило 47 854-то. Потиснатите са по-религиозни от задоволените.

Той поклати глава.

– Не си прави майтап, Дорс. Знаеш, че не търся отделни правилца, а обобщения. Не искам наличие на религиозност като резултат от стотина специфични условия. Искам нещо, заради което, след като го подложат на обработка чрез някаква система на математизираната логика, да мога да кажа: „Аха, тази група хора ще е склонна да бъде по-религиозна от онази, при условие че се спазват следните критерии... и поради това,

когато човечеството се сблъска с такива стимули, то ще реагира с такива и такива действия.“

– Какъв ужас! – възкликна Дорс. – Ти разглеждаш човешките същества като прости механични устройства. Натисни този бутон и ще получиш ето тая гримаса.

– Не, защото едновременно ще се натискат множество бутони, и то с различна сила, и ще се получават толкова много най-разнообразни реакции, че като цяло предвиждането на бъдещето ще добие статистически характер, а отделният човек пак ще си остане свободно действащ.

– Как може да си сигурен в това?

– Не съм сигурен – отвърна троснато Селдън. – Или най-малкото, не го знам. Чувствам, че трябва да е така. Смятам, че нещата би трябвало да са така поставени. Ако успея да открия аксиомите, фундаменталните закони на, тъй да се каже, науката хуманика, и необходимата математическа процедура към нея, ще се сдобия с моята психоистория. Вече съм доказал, че теоретически тя е възможна...

– Но е непрактична, нали?

– Продължавам да го твърдя.

Лека усмивка изкриви устните на Дорс.

– Тогава, Хари, какво всъщност правиш, като търсиш някакво решение на този проблем?

– Не знам. Кълна ти се, че не знам. Само че Четър Чувек ужасно иска да намеря решение и по някаква причина на мен пък ужасно ми се иска да го зарадвам. Той е толкова убедителен...

– Да, зная.

Селдън пусна този коментар покрай ушите си, макар леко да се намръщи. После продължи:

– Чувек твърди, че империята се разпада, че тя ще се сгромоляса, че психоисторията е единствената надежда за спасението ѝ или поне за смекчаването на последствията от това сгромолясване и че без нея човечеството ще бъде унищожено или, най-малкото, ще мине през дълъг период на всеобщи страдания. Той като че ли възлага на мен отговорността за предотвратяването на всичко това. Е, империята положително ще издържи докато съм жив, но ако искам да живея спокойно, трябва да се опитам да сваля тази отговорност от раменете си. Трябва да убедя и него, и себе си, че психоисторията не е практично нещо, че въпреки теорията тя не може да се разработи. Така че се налага да проследявам колко тога повече нишки и да доказвам, че никоя от тях не води до никъде.

– Нишки ли? Както тази да се върнеш назад във времената, когато

обществото е било по-просто, отколкото е сега?

– Много по-малобройно и далеч не тъй сложно.

– И да покажеш, че и в този случай идеята няма практическа стойност?

– Да.

– Само че кой ще ти обрисова този по-ранен свят? Дори ако микогенците имат някаква последователна и непротиворечива картина на праисторическата Галактика, Слънцар Четиринадесети положително не би я описал на един туземец. Никой тук няма да го стори. Това общество е вращало навътре в себе си – колко пъти вече го повтаряме? – и неговите членове са почти параноично подозрителни към другосветците. Нищо няма да ни кажат.

– Ще трябва да помисля по какъв начин да убедя някои от тях да се разприказват. Например тези Сестри...

– Те дори няма да те чуят, тъй като си мъж, също както Слънцар не чуваше мен. А и да ти проговорят, едва ли ще е нещо повече от зазубрени реплики.

– Все отнякъде трябва да започна.

– Добре де, нека помисля – тръсна глава Дорс. – Четър рече, че се налага винаги да те пазя, и аз го тълкувам в смисъл, че когато мога, трябва да ти помагам. Какво зная за религията? Виждаш ли, това няма нищо общо с моята област. Винаги съм си имала работа с икономически, а не с философски фактори, но човек не може да разцепи историята на спретнати, малки, неприпокриващи се дялове. Например когато имат успех, религиите проявяват тенденция да натрупват богатства, а това би могло да се прояви в сериозно изкривяване на икономическото развитие на дадено общество. Ха, ето ти едно от многобройните правила на човешката история, които ще трябва да изведеш от своите основни закони на хуманиката или както там я нарече. Само че... – Гласът ѝ затихна, защото тя потъна в размисъл.

Математикът внимателно наблюдаваше как зениците ѝ се разшириха, сякаш Дорс се вглеждаше нейде дълбоко в себе си.

Най-накрая младата жена рече:

– Това не е правило без изключения, но ми се струва, че в много случаи една религия има книга или книги от особена важност; такива, които излагат нейните ритуали, нейния възглед за историята, нейната свещена поезия и кой знае още какво. Обикновено тези книги са открити за всички и са средство за прозелитиране⁸. Понякога обаче са тайни.

– Смяташ ли, че Микоген може да има такива книги?

– Да ти кажа честно – умислено отвърна историчката. – никога не съм чувала за нещо такова. Сигурно щях да зная, ако съществуваха съвсем явно – което означава, че или не съществуват, или ги пазят в тайна. Но и в двата случая ми изглежда, че вероятността да ги видиш ще е нищожно малка.

– Е, поне имам отправна точка – мрачно заяви Селдън.

41

Сестрите се върнаха горе-долу два часа след като Хари и Дорс бяха привършили обяда си.

И двете се усмихваха, а Дъждокапка Четиридесет и трета, по-намушената, подаде на туземката някаква сива фуста, за да я огледа.

– Много е привлекателна – усмихна се широко Дорс и закима с почти стопроцентова искреност. – Харесва ми тая хитроумна бродерия.

– О, това не е нищо особено! – изчурулика Дъждокапка Четиридесет и пета. – Просто една от старите ми дрехи и едва ли ще ти легне добре, понеже си по-висока от мен. За известно време обаче сигурно ще ти свърши работа, а пък дотогава ние ще те заведем в най-добрата фустарница, за да си подбереш няколко, които идеално ти стават и отговарят на вкуса ти. Сама ще видиш.

С малко нервна усмивчица Дъждокапка Четиридесет и трета – без да каже нищо и с поглед, впит в земята – подаде още една бяла фуста на Дорс. Фустата бе прилежно сгъната. Историчката дори не направи опит да я разгъне, а тутакси я прехвърли на Селдън.

– Като съдя по цвета, мисля, че е за теб, Хари.

– Предполагам – рече той – но я върни на Сестрата. Тя не я даде на мен.

– О, Хари – почти безгласно се възпротиви Дорс и леко поклати глава.

– Не – твърдо отвърна математикът. – Не я даде на мен. Върни ѝ я и аз ще изчакам да ми я върчи.

Дорс се поколеба, сетне със свито сърце опита да подаде фустата на Дъждокапка Четиридесет и трета.

Сестрата сложи ръце зад гърба си и се дръпна настрана, а животът сякаш се изцеди от лицето ѝ. Дъждокапка Четиридесет и пета хвърли светкавичен поглед към Селдън, а сетне чевръсто пристъпи към

8. Стремеж да се привлекат повече последователи към някое вероизповедание. – Бел.пр.

Дъждокапка Четиридесет и трета и я прегърна.

– Стига, Хари – настоя историчката. – Сигурна съм, че на Сестрите не им е разрешено да говорят с мъже, които не са им роднини. Каква полза има да я измъчваш? Тя нищо не може да стори.

– Не ми се вярва – отсече Селдън. – Ако такова правило съществува, то се отнася само до Братята. Много се съмнявам, че изобщо някога е виждала туземец.

Дорс меко попита Дъждокапка Четиридесет и трета:

– Сестро, виждала ли си по-рано туземец или туземка?

Последва дълго колебание, изместено от бавно и отрицателно поклащане на главата.

– Е, видя ли? – разпери ръце ученият. – Ако действително съществува обет за мълчание, той се отнася единствено до Братята. Щяха ли да изпратят тези млади жени – добре, тези Сестри – да се занимават с нас, ако имаше правило, дето да им забранява да разговарят с туземци?

– Хари, възможно е да са мислили, че те ще разговарят само с мен, а аз – с теб.

– Дрън-дрън! Не вярвам и няма да го повярвам. Аз не съм просто някакъв натрапник, а почетен гост на Микоген. Четър Чувек е помолил да се отнасят така с мен и самият Слънцар Четиринадесети ме ескортира дотук. Ще вляза във връзка с този Слънцар и здравата ще му се оплача.

Дъждокапка Четиридесет и пета се разхълца, а Дъждокапка Четиридесет и трета, макар да запази относителната си неподвижност, все пак леко се изчерви.

Дорс се наклони отново да възрази, но Селдън я спря с кратък заповеден жест на дясната си ръка, а сетне кръвнишки се втрени в Дъждокапка Четиридесет и трета.

И най-после тя заговори, без да цвърчи. Вместо това гласът ѝ хрипкаво потрепваше, сякаш трябваше да го насилва да звучи в посоката, където стоеше мъжът, и беше принудена да го върши напук на всичките си инстинкти и желания.

– Не трябва да се оплакваш от нас, туземецо. Няма да е справедливо. Ти ме насилваш да нарушавам обичая на нашите хора. Какво искаш?

Селдън моментално се усмихна обезоръжаващо и протегна ръка.

– Одеянieto, което ми донесе. Фустата.

Тя също протегна ръката си и остави дрехата в неговата длан. Математикът леко се поклони и с топъл глас каза:

– Благодаря ти, Сестро – след което хвърли един светкавичен поглед към Дорс, сякаш за да изтъкне: „Виждаш ли?“

Историчката обаче едно зяпаше встрани.

Докато я разгъваше, той видя, че във фустата няма нищо отличително (очевидно бродерията и украсата бяха предназначени само за женските), но заедно с нея откри и пояс с пискюли, който явно се носеше по някакъв специален начин. Сигурно щеше да го разгадае.

– Ще отида в банята и ще облека това нещо – каза той. – Предполагам, че няма да ми отнеме повече от минута.

Пристъпи в малката стаичка и установи, че вратата не иска да се затвори след него. Дорс също се опитваше да влезе вътре.

– Какво правиш? – яростно изсъска тя, когато и двамата се озоваха в банята. – Ти си бил много жесток човек, Хари! Защо се държиш така с бедната жена?

– Трябваше да я накарам да ме заговори – отвърна раздражено Селдън. – Разчитам на нея за информация, знаеш го. Съжалявам, че се наложи да бъда жесток, но как иначе бих сломил забраните, които я сковават?

Щом излезе от банята, откри, че Дорс също е облякла фустата си.

Въпреки лисата глава, с която я даряваше шапчицата, и присъщата на дрехата ѝ безформеност, тя все пак изглеждаше твърде привлекателна. Кройката на робата някак си загатваше за фигурата ѝ, без ни най-малко да я разкрива. Поясът ѝ беше по-широк от неговия и с по-различен оттенък на сивото. Нещо повече, отпред той се придържаше чрез две блестящи закопчалки от син камък. Жените, помисли математикът, успяват да се разкрасят и при най-неблагоприятни за това условия.

– Ха така! – с явно задоволство възкликна Дорс. – Сега си досущ като микогенец. Ако не друго, Сестрите ще могат да разведат по магазините и двама ни.

– Да – кимна Селдън – но след туй искам Дъждокапка Четиридесет и трета да ме придружи из микрофермите.

Очите на споменатата Сестра се разшириха и тя бързо отстъпи назад.

– Бих желал да ги видя – спокойно поясни ученият.

Дъждокапка Четиридесет и трета бързо погледна към Дорс.

– Туземко...

Селдън я прекъсна:

– Може би ти нищо не знаеш за фермите, Сестро.

Това, изглежда, закачи оголен нерв. Микогенката високомерно повдигна брадичка и все тъй подчертано се обърна към спътничката му:

– Аз съм работила на микрофермите. Всички Братя и Сестри по

едно или друго време работят там.

– Добре тогава, направи с мен една обиколка – настоя Селдън – и нека не започваме спора отново. Аз не съм някой Брат, с когото да ти е забранено да говориш и въобще да имаш някакво вземане-даване. Аз съм туземец и почетен гост. Нося тази шапчица и тази фуста, за да не привличам излишно погледите, но иначе съм учен и докато съм тук, трябва да работя. Не мога да стоя в стаята и да зяпам стените. Искам да видя единственото, което вие притежавате, а останалата част от Галактиката не – вашите микроферми. Мисля, че би следвало да се гордеете, когато ги показвате.

– Гордеем се – рече Дъждокапка Четиридесет и трета, като най-последно се обърна към него – и аз ще ти ги покажа. Не смятам обаче, че ще научиш някоя от нашите тайни, ако това целиш. Утре сутрин ще ти покажа микрофермите. Би ми отнело известно време да уредя обиколката.

– Ще изчакам до утре сутринта – сговорчиво отвърна Селдън. – Само че обещаващ, нали? Имам ли честната ти дума?

С явно презрение в гласа си Дъждокапка Четиридесет и трета заяви:

– Аз съм Сестра и правя това, което казвам; ще държа на думата си, дори когато е дадена на туземец.

При последните слова гласът ѝ стана леден, а очите ѝ се разшириха и заблестяха. Математикът се зачуди какво ли ѝ минава през ума в този момент и кой знае защо усети безпокойство.

42

Прекара неспокойна нощ. Като за начало, Дорс обяви, че ще го придружи по време на обиколката, и той енергично възрази.

– Всичко, което целя – обясни ѝ – е да я накарам да говори свободно, да я сблъскам с непозната обстановка – насаме с мъж, та бил той и туземец. След като веднъж е пренебрегнала обичаите, ще ѝ бъде по-лесно да ги наруши и в по-голяма степен. Докато, ако сме заедно, отново ще иска да говори на теб и за мен ще останат само трохите.

– Ами ако в мое отсъствие ти се случи нещо лошо, както стана на Горната страна?

– Какво да ми се случи? Моля те! Искаш ли да ми помогнеш, стой настрана. В противен случай вече нищо няма да правя заедно с теб. Не се шегувам, Дорс. За мен това е страшно важно. Колкото и да те

харесвам, не бих искал да ми се пречкаш... за него.

Тя се съгласи с огромно нежелание.

– Тогава поне обещавай, че ще се държиш добре с нея!

– Мен ли трябва да пазиш или Дъждокапка? – ухили се Селдън. – Уверявам те, че не съм се отнесъл сурово с микогенката просто за удоволствие, нито пък че в бъдеще ще го направя.

Мисълта за това скарване с Дорс – всъщност първото им скарване – го държа буден през по-голямата част от нощта; както и упорито човъркащото подозрение, че двете Сестри може да не пристигнат сутринта въпреки обещанието на Дъждокапка Четиридесет и трета.

Те обаче дойдоха малко след като приключи с оскъдната си закуска (беше решил да не надобелява заради лакомията си) и тъкмо навличаше фустата, която му пасна отлично и на чийто пояс отдели специално внимание.

Все още с намек за ледени късчета в гласа си Дъждокапка Четиридесет и трета каза:

– Ако си готов, туземец Селдън, моята сестра ще остане с туземката Венабили – гласът ѝ вече не беше нито чуруликаш, нито хрипкав. Явно през нощта и тя бе положила усилия, упражнявайки се как да разговаря с човек, който е мъж, но не е Брат.

Селдън се запита дали също като него почти не беше спала и отвърна:

– Напълно съм готов.

Половин час по-късно Дъждокапка Четиридесет и трета и Хари Селдън вече се спускаха равнище след равнище. Въпреки че часовникът показваше дневно време, осветлението бе сумрачно и по-мъждиво, отколкото където и да било другаде на Трантор.

Нямаше никаква очевидна причина за това. Изкуственото дневно осветление, което бавно напредваше по транторската сфера, положително вече би трябвало да достигне и до сектор Микоген. Сигурно придържайки се към някакъв примитивен навик, самите микогенци искаха то да е такова. Във всеки случай очите на Селдън неприятно бавно се пригаждаха към позатъмнените околности.

Опитваше се спокойно да гледа минавачите, независимо дали те са Братя или Сестри. Предполагаше, че сигурно вземат него и Дъждокапка Четиридесет и трета за Брат и неговата жена, и че няма да им обърнат особено внимание, стига той да не направи нещо, с което да го привлече.

За беля изглеждаше, че Дъждокапка Четиридесет и трета иска да

бъде забелязана. Тя говореше немногословно и на нисък глас, излизащ от почти плътно стиснатите ѝ устни. Ясно бе, че компанията на един мъж, който не би трябвало да е с нея, макар и никой друг да не знаеше този факт, подронва самоувереността ѝ. Селдън бе съвсем сигурен, че ако я помоли да се отпусне, ще я накара да се почувства още по-неловко.

Сега не слизаха с асансьор, а с движещи се платформи, оформени като стълби, и винаги по две – едната отиваше нагоре, а другата се спускаше. Дъждокапка Четиридесет и трета ги наричаше „ескалатори“. Не бе уверен, че добре е схванал думата, тъй като никога по-рано не я бе чувал.

Щом се спуснаха на по-ниските равнища, почувства, че и собственото му психическо напрежение нараства.

Повечето светове притежаваха микроферми и произвеждаха свои собствени микропродукти. На Хеликон Селдън от време на време бе купувал подправки от микрофермите и винаги бе подушвал една и съща миризма, по-точно неприятна воня, от която стомахът му се обръщаше.

Хората, дето работеха там, изглежда не я забелязваха и дори мнозина от посетителите отначало сбърчваха носове, а сетне привикваха. Той обаче винаги си оставаше особено чувствителен към миризмата. Явно очакваше и сега да бъде тормозен от нея. Опита да се успокои с мисълта, че доблестно жертва своето удобство заради необходимостта да се слобие с информация, но това не попречи на стомаха му да се свие на топка от очакването.

След като загуби бройката на равнищата, които бяха отминали, а въздухът все още изглеждаше съвсем свеж, той попита:

– Кога ще стигнем до микрофермите?

– Вече сме тук.

Ученият дълбоко си пое дъх.

– Не ми мирише... така.

– Да мирише? Какво искаш да кажеш? – Дъждокапка Четиридесет и трета очевидно се обиди достатъчно, за да заговори високо.

– Доколкото имам някакъв опит, те винаги издават особена миризма на гнилоч. Нали разбираш, от тора, от който обикновено се нуждаят бактериите, маята, гъбичките и сапрофитите...

– Доколкото имаш някакъв опит? – гласът на микогенката отново се понижи. – Къде е било това?

– На моя роден свят.

Сестрата изкриви лице от отвращение.

– И твоите хора се въргалят в гъбел⁹?

Селдън никога преди не бе чувал тази дума, но по погледа и интонацията подразбра какво означава.

– Виж – поясни той – храната не мирише така, когато стане готова за консумация...

– Нашите храни не миришат така никога – прекъсна го Дъждокапка Четиридесет и трета. – Биотехниците ни са разработили идеални щамове. Водораслите растат в най-чиста светлина и внимателно балансирани електролитни разтвори. Сапрофитите виреят върху великолепно комбинирани органични вещества. Формулите и рецептите обаче са нещо, което туземците никога няма да научат. Ето, пристигнахме. Души каквото си щеш! Бас държа, че няма да откриеш нищо отблъскващо. Това е причината нашата храна да се търси в цялата Галактика и дори императорът, както се говори, да не яде друго, макар че ако питаш мен, това е прекалено хубава храна за един туземец, па ако ще и да нарича себе си император!

Изрече последните думи с такъв яд, че изглеждаха като пряко насочени срещу Селдън. После, сякаш боейки се, че може все пак да не го е забелязал, добави:

– Или пък ако нарича себе си почетен гост...

Влязоха в един тесен коридор, от двете страни на който имаше големи вани от дебело стъкло с мътна зеленикава вода, пълна със завихрени, бързорастящи водорасли, които се движеха, подтиквани от силата на газовите мехурчета, преминаващи покрай тях. Селдън реши, че вероятностно мехурчетата са богати на въглероден двуокис.

Щедра розова светлина струеше върху ваните, светлина, много поярка от онази в коридорите. Той почти несъзнателно отбеляза това.

– Разбира се – сопна се микогенката. – Тези водорасли работят най-добре в червения край на спектъра.

– Предполагам – добави Селдън – че всичко е автоматизирано?

Тя сви устни и не отговори.

– Не виждам наоколо да се тълпят Братя и Сестри – настоя математикът.

– Въпреки това има работа за вършене и те я вършат, макар и да не ги виждаш. Подробеностите не са за теб. Не си губи времето да питаш.

– А ти не ми се гневи. Не очаквам да изкопча никакви държавни

9. За да получи непознат за Селдън термин, Азимов използва gabelle – средноанглийска заемка от френски. Така във Франция отпреди Революцията е бил наричан отмененият през 1790 г. данък върху солта. – Бел.пр.

тайни. Хайде, скъпа. – (Думата просто му се изплъзна.)

Бързо я прихвана за рамото, тъй като Сестрата бе готова да отпраши нанякъде. Остана като закована на място, но Селдън долови как леко потреперва и махна дланта си.

– Просто изглежда така, сякаш е автоматизирано – добави помирително той.

– От това, което изглежда, можеш да правиш каквито си искаш изводи. Въпреки всичко тук има място за човешкия ум и човешката преценка. На всеки Брат и Сестра им се случва за известно време да работят в микрофермите. Някои си го избират за професия.

Сега говореше по-свободно, но за свое учудване забеляза, че лявата ѝ ръка скришом се промъква към дясното рамо и леко потрива мястото, където я бе докоснал... все едно, че я беше ужилило някакво насекомо.

– Фермите се точат на километри – каза тя – но ако свием насам, можеш да видиш част от гъбичната секция.

Тръгнаха напред. Селдън веднага отчете колко чисто е всичко наоколо. Стъклата блестяха. Облицованият с керамични плочки под изглеждаше влажен, макар че когато издебна момента да се наведе и го докосне, се оказа, че не е. Не беше и хлъзгав – освен ако сандалите му (от които големите пръсти на краката стърчаха според микогенската мода) бяха с неплъзгащи се подметки.

Дъждокапка Четиридесет и трета, разбира се, имаше право. Тук-там се мяркаше по някой Брат или Сестра, които работеха мълчаливо, като се взираха в циферблатите, донагласяха параметрите, а понякога се занимаваха и с нещо тъй неквалифицирано като да забърсват праха от оборудването – но винаги изцяло погълнати от онова, което вършеха.

Ученият внимаваше да не попита какво правят, тъй като не искаше да обиди Сестрата, ако се окажеше, че не знае, нито пък да я разгневи, като я принуди да му напомни, че има неща, които той самият не трябва да узнава.

Минаха през една летяща врата и изведнъж долови съвсем лек намек за известна му миризма. Погледна към Дъждокапка Четиридесет и трета, но тя изглежда не я усети, пък и той самият скоро привикна към нея.

Внезапно светлината се промени. Розовият нюанс изчезна, намаля и яркостта. Всичко изглеждаше като в здрач с изключение на местата, където бе оборудването, а там непременно имаше по някой Брат или Сестра. Някои носеха на челата си светещи ленти, блестящи като перли, и във всички посоки Селдън можеше да види малки, блуждаещи насам-

натам искрици.

Докато вървяха, той хвърли бърз поглед към профила на водачката си – единственото, по което сега можеше да си прави някакви изводи. По всяко друго време едва ли би се абстрахирал от издутата ѝ лиса глава, лишените от мигли и вежди очи и безцветното ѝ лице. Те сякаш потискаха нейната индивидуалност, правейки я почти невидима. Тук обаче можеше да различи нещо съвсем ново в профила ѝ. Нос, брадичка, пълни устни, правилни черти... Приглушената светлина някак си заглаждаше и смекчаваше голямата плешивина отгоре.

„Ако си пусне коса и я оформи добре – изненадано си помисли Селдън – би могла да е много красива.“

Но след миг се досети, че тя не може да си пусне коса.

Щеше да си остане плешива цял живот.

Защо? Защо е трябвало да ѝ причиняват това? Слънцар бе казал, че се прави с цел всеки микогенец цял живот да не забравя, че е такъв. Нима то бе толкова важно, та проклятието на обезкосмяването трябваше да се приема като символ или белег за идентичност?

А после, тъй като бе готов да защитава в ума си аргументите и на двете страни, помисли: навикът е втора природа. Ако си свикнал с лисата си глава, би ти прилошало от едната мисъл, че по нея може да израсне коса. Самият той всяка сутрин бръснеше брадата си, отстранявайки всъщност своята фасциална коса, тъй като се чувстваше неуютно и от най-малкото неизбръснато местенце, и въпреки това не възприемаше лицето си като плешиво, нито пък, в какъвто и да било смисъл, за неестествено. Разбира се, винаги когато пожелаеше, би могъл да остави фасциалната си коса да израсне... само че кой знае защо не пожелаваше.

Знаеше, че има светове, на които мъжете не се бръснат; на някои те дори не подрязваха или не оформяха брадата си, а я оставяха да расте на воля. Какво ли биха казали, ако можеха да видят неговото плешиво лице, обезкосмените му бузи, устни и брадичка?

А междувременно продължаваше да върви редом с Дъждокапка Четиридесет и трета – като че ли по безкрайно дълъг маршрут – и тя току го напътваше, хващайки го за лакътя. Струваше му се, че Сестрата постепенно свиква с това, тъй като не отдръпваше бързо ръката си, а понякога я задържаше почти цяла минута.

– Ето! Ела насам! – внезапно възкликна тя.

– Какво е това? – попита Селдън.

Спряха пред малка табла, пълна с топчета, всяко около два сантиметра в диаметър. Един Брат, който явно се грижеше за района и току-

що бе оставил там таблата, вдигна въпросително очи.

Дъждокапка Четиридесет и трета тихо каза на спътника си:

– Помоли да ти даде няколко.

Ученият си спомни, че не би могла да заговори един Брат, докато той не стори това, и неуверено помоли:

– Б-братко, може ли да си вземем няколко?

– Вземи си цяла шепа, Братко! – сърдечно отвърна другият.

Селдън взе едно топче и когато го подаде на Дъждокапка Четиридесет и трета, забеляза, че тя вече е приела поканата за своя сметка и е заграбила две пълни шепи.

На пипане топчето беше гладко – като гланцирано. Щом се отдалечи от ваната и обслужващия я Брат, математикът попита:

– Тези неща за ядене ли са? – след което предпазливо поднесе топчето към носа си.

– Не миришат – сопна му се Сестрата.

– Какво представляват?

– Апетитки. Сурови апетитки. За външния пазар ги ароматизираме по различни начини, но тук, на Микоген, ги ядем само натурални.

Тя пъкна едно топче в устата си и рече:

– Никога не ми стигат.

Селдън предпазливо сложи топчето в своята и усети как то бързо се разтвори и изчезна. За миг устата му се изпълни с течност, която се плъзна сякаш по собствена воля в гърлото.

За миг той застина изумен. Беше леко сладка и, ако е там въпросът, след нея оставаше още по-слаб горчив вкус, но основното усещане му се изплъзна.

– Мога ли да получа още едно? – попита заинтригувано.

– Вземи си половин дузина – протегна му шепата си Дъждокапка. – Няма две със съвсем еднакъв вкус и практически не съдържат калории. Само наслада.

Права беше. Той се опита да задържи вкуса на апетитката в устата си; внимателно да я лизне; да отхапе късче. И най-лекото близваме обаче я унищожаваше. Когато отхапеше парченце, останалата част изчезваше. И всеки вкус бе неопределим и не съвсем същият като предишния.

– Единствената беля е – с щастливо лице съобщи Дъждокапка – че от време на време намираш някоя много необикновена и никога повече не я забравяш, само че и никога вече не успяваш да я вкусиш повторно. Когато бях на девет години, веднъж опитах една... – вълнението внезапно изчезна от лицето ѝ и тя продължи: – Впрочем това е хубаво нещо.

Учи те на преходността на светските дела.

„Време е“, помисли си Селдън. Достатъчно дълго бяха бродили безцелно насам-натам. Тя се бе поотпуснала и вече му говореше. Сега разговорът трябваше да стигне до целта си. Сега!

43

– Аз, Сестро – започна той – идвам от свят, който е разположен на открито, както са всички други светове освен Трантор. Дъждът вали или не вали, реките църцорят или преливат от бреговете си, температурата е висока или ниска. Това означава, че посевите може да са добри, а може и да са слаби. Тук обаче околната среда е изцяло под контрол. Реколтата няма друг избор, освен да е изобилна. Колко щастлив е Микоген!

Зачака. Възможните реакции бяха няколко и начинът му на действие щеше да се определи от това какъв отговор би получил.

Сега Дъждокапка Четиридесет и трета вече беседваше съвсем свободно и изглежда нямаше никакви задръжки, свързани с пола му, така че дългата обиколка определено бе изиграла ролята си.

– Не е чак толкова лесно да се контролира околната среда – каза тя. – Понякога се появяват вирусни инфекции, а от време на време има неочаквани и нежелани мутации. Случва се дори цели огромни партии да се спаружат или да изгубят качествата си.

– Ти ме изумяваш. И какво става тогава?

– Обикновено няма друг изход освен да се унищожат развалените партии, та дори и тези, за които само се подозира, че може да се развалят. Таблите и ваните трябва изцяло да се стерилизират; понякога даже напълно ги изхвърляме от употреба.

– Значи нещата опират до хирургически действия – отбеляза той. – Изрязвате заболялата тъкан.

– Да.

– А какво правите, за да попречите да се случат подобни неща?

– Какво можем да правим? Непрекъснато проверяваме за всякакви мутации и вируси, както и за евентуално случайно заразяване или изменение на околната среда. Рядкост е да забележим нещо не както трябва, но ако го открием, предприемаме драстични действия. Затова лошите реколти са много редки, а дори и те се отразяват само тук-там, на отделни участъци. През най-лошата година, която някога сме имали, добивът е бил само двадесет процента под средния – макар това да се е оказало

достатъчно, за да ни създаде трудности. Проблемът е, че дори и най-грижливото прогнозиране и хитроумно проектираните компютърни програми не могат винаги да предскажат онова, което е непредсказуемо по самата си същност.

(Селдън усети как по тялото му премина неволна тръпка. Звучеше тъй, сякаш говори за психоисторията – ала Сестрата говореше само за микрофермерската продукция на една малка част от човечеството; докато той самият се опитваше да обхване цялата могъща Галактическа империя във всяка една от многобройните ѝ дейности.)

Естествено почувства се обезсърчен и понечи да възрази:

– Сигурно не всичко е непредсказуемо. Има сили, които ни напътстват и се грижат за нас.

Тя сякаш се вцепени. После изцяло се обърна към него – може би за да го разгадае, да го изследва очи в очи с пронизващ поглед, с удивление.

Но всичко, което рече, бе:

– Какво каза?

Селдън се чувства неловко.

– Струва ми се, че като говорим за вируси и мутации, имам предвид естественото, явленията, които се подчиняват на природните закони. Но нали това оставя настрана свръхестественото? Отхвърля онова, дето не се подчинява на тези закони и поради това може да ги контролира.

Сестрата продължаваше да го изпива с поглед, сякаш той внезапно бе заговорил на някакъв далечен, непознат диалект. И отново промълви, този път полушепнешком:

– Какво?

Трябваше да продължи, запъвайки на непривичните думи, които донякъде го разстройваха:

– Вие сигурно се обръщате към някоя велика същност, към някакъв велик дух, някой... не знам как да го нарека!

С глас, който си оставаше тих, макар и да бе преминал в по-високите регистри, тя заяви:

– Така си и мислех. Мислех си, че точно това имаш предвид, но не можех да повярвам. Ти ни обвиняваш, че имаме религия. Защо не рече тъй? Защо не използваш думата?

Зачака да получи отговор и Селдън, леко засрамен от атаката, отвърна:

– Защото това не е дума, която аз използвам. Предпочитам „свръхнатурализъм“.

– Наричай я както си щеш! Това си е религия, а ние нямаме такава. Религията е за туземците, за гъмжащата папlach...

Спря, за да преглътне, сякаш едва не се бе задавила, и сега вече отново се владееше. Бавно и някак си приглушено добави:

– Ние не сме религиозни хора. Нашето царство е от тази Галактика и винаги е било в нея. Ако ти имаш религия...

Математикът се почувства в капан. Не бе разчитал на подобен обрат. Вдигна примирително ръка.

– Не истинска. Аз съм математик и моето царство е също от тази Галактика. Само поради непреклонността на обичаите ви си помислих, че вашето царство...

– Хич не си го мисли, туземец! Ако обичаите ни са непреклонни, то е защото сме милиони, заобиколени от милиарди милиони. По един милиард от вас за всекиго от нас. Трябва някак си да се бележим така, че ние, скъпоценните неколцина, да не се загубим сред вашите рояци и орди. Трябва да се отличаваме по липсата на коса, по дрехите, по своето поведение, по начина ни на живот... Трябва да знаем кои сме и да сме сигурни, че вие, туземците, също знаете кои сте. Трудим се във фермите си, за да бъдем ценни във вашите очи и по този начин да сме сигурни, че ще ни оставите на мира. Това е всичко, което искаме от вас – да ни оставите на мира.

– Нямам никакво намерение да ти навредя, Сестро, нито пък да стора зло на който и да било от твоите хора! Търся единствено знанието – тук, както и навсякъде другаде.

– Затова ли ни обиждаш, като разпитваш за нашата религия, сякаш някога сме призовавали тайнствен и невеществен дух да свърши вместо нас онова, което сами не можем да направим?

– Има много хора, много светове, които под една или друга форма вярват в свръхнатурализма или, ако думата ти харесва повече, в религията. Можем да не се съгласяваме с тях за едно или друго, но е не по-малко вероятно да не сме прави в своето неверие, отколкото те да грешат поради своята вяра. Във всеки случай в подобни вярвания няма нищо срамно и моите въпроси не бяха замислени като оскърбления.

Тя обаче явно не се помиряваше толкова лесно.

– Религия! – натърти ядно. – Нямаме никаква нужда от нея.

Настроението на Селдън, което по време на този разговор затъваше все по-надолу, стигна дъното. Цялата идея, цялата експедиция с Дъждо-капка Четиридесет и трета се бе оказала залудо.

Само че микогенката не спря дотук.

– Ние имаме нещо по-добро. Имаме история.

И настроението на учения мигом се оправи дотолкова, че той дори се усмихна.

Х. КНИГАТА

ИСТОРИЯТА ЗА РЪКАТА ВЪРХУ БЕДРОТО – Един случай, цитиран от Хари Селдън като първата повратна точка в неговото търсене на метод за разработване на психоисторията. За нещастие публикуваните му трудове с нищо не ни подсказват каква би могла да е въпросната история и разсъжденията на тази тема (а такива разсъждения е имало много) засега са безплодни. Тя си остава просто една от интригуващите загадки, свързани с кариерата на Селдън.

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

44

Дишайки тежко, Дъждокапка Четиридесет и трета впери трескав поглед в Селдън.

– Не мога да остана повече тук – рече тя.

Математикът се озърна.

– Никой не ни безпокои. Дори онзи Брат, от когото взехме апетитиките, не каза нищо. Изглежда ни взе за съвсем нормална двойка.

– Това е, защото наглед у нас няма нищо необичайно, когато ти говориш тихо и туземският ти акцент не се забелязва много, пък и когато аз съм спокойна. Само че сега... – гласът ѝ стана хрипкав.

– Какво сега?

– Нервно ми е и съм напрегната. Аз... цялата съм потна.

– Кой ще забележи? Отпусни се и се успокой.

– Тук не мога да се отпусна. Не мога да се успокоя на място, където е възможно да ме забележат.

– Тогава къде да идем?

– Има едни малки барачки за почивка. Работила съм в микрофермите и ги знам.

Тя бързо закрачи и Селдън я последва. На една малка платформа, която без нея той едва ли би забелязал в полумрака, имаше редица врати, всичките широко отворени.

– Онази в края – промълви тя. – Ако е свободно.

Не беше заето. На един малък светец триъгълник бе изписано „Не е заето“ и вратата бе открената.

Дъждокапка Четиридесет и трета бързо се огледа наоколо, побутна

спътника си да влезе и сама прекрачи прага. Затвори вратата и в тоя миг слаба светлина от тавана обля вътрешността на помещението.

Селдън попита:

– Има ли някакъв начин знакът на вратата да показва, че тази стая е заета?

– Това става автоматично, щом затворим и се включи осветлението – обясни Дъждокапка Четиридесет и трета.

Ученият усети леко въздушно течение, съпроводено от подобен на тиха въздишка звук, но къде ли на Трантор този звук и това течение не се долавяха?

Стаята не бе голяма, а в нея имаше легло с матрак и очевидно чисти завивки.

Също тъй маса и стол, малък хладилник и нещо, което приличаше на вградена затопляща плоча – вероятно нагревател на храна.

Дъждокапка Четиридесет и трета приседна на стола, изопнатая сякаш бе глътнала бастун. Личеше, че полага усилия да се отпусне.

Несигурен какво се очаква от него, Селдън остана прав, докато тя не му направи нетърпелив жест да използва леглото. Той се подчини.

Меко, сякаш на себе си, Дъждокапка Четиридесет и трета каза:

– Ако някога се разбере, че съм била тук с мъж, па бил той и само туземец, ще ме лишат от всякакви права.

– Тогава да не оставаме нито секунда повече! – скочи като ужилен математикът.

– Сядай. Не мога да изляза, когато съм в такова състояние. Ти ме попита за религията. Какво точно целеше?

На Селдън му се стори, че микогенката напълно се е променила. Пасивността и раболепието бяха изчезнали. Нищо не бе останало и от свенливостта. Сега тя строго го фиксираше през присвитите си очи.

– Казах ти – отвърна той. – Знание. Аз съм учен. Моята професия и моето желание са да зная. По-специално желая да проумея хората, така че искам да изуча историята. На много светове древните архиви – истинските стари исторически разкази – са се изродили в митове и легенди, като в повечето случаи са станали част от системата на религиозните вярвания или свръхнатурализма. Но ако Микоген няма религия, значи...

– Казах ти, че ние имаме история.

– Вече два пъти го повтаряш. А знаеш ли колко е стара?

– Отпреди двадесет хиляди години.

– Наистина ли? Дай да си говорим направо! Това истинска история ли е, или нещо, което е дегенерирало в легенди?

– Разбира се, че е истинска история.

Той насмалко да запита откъде е толкоз сигурна, но размисли. Дали действително имаше някакъв шанс микогенската история да се простира цели двадесет хиляди години назад и все пак да бъде автентична? Не беше специалист, така че щеше да се наложи да консултира въпроса с Дорс.

Много по-вероятно му се струваше най-ранните истории на всеки свят да представляват потпури от героика и минидрами, замислени като моралитета¹⁰, които не трябва да се приемат буквално. За Хеликон това важеше с пълна сила и въпреки туй трудно можеше да се намери хеликонец, дето да не се кълне във всичко, съдържащо се в неговата история, и да не настоява, че то се е случило в действителност. На родния му свят държача дори на такава свършено чудата басня като тази за първоначалното заселване и сблъсъците с големи и опасни летящи влечуги – макар на кой свят, изследван и заселен от хората, да не бе открито нищо, наподобяващо летящи влечуги... Въпреки това той попита:

– И как започва вашата история?

В очите на Дъждокапка Четиридесет и трета се появи някаква отнесеност, погледът ѝ сякаш не бе фокусиран нито върху Селдън, нито върху нещо друго в стаята;

– Започва с един свят – отвърна тя. – Нашият свят. Единственият.

– Единственият ли? – Селдън си спомни, че Чувек бе говорил за легендите, описващи един-единствен, първоначален свят на човечеството.

– Да, единственият свят. По-късно са се появили и други, ала нашият е бил първият. Просторен, открит свят, където е имало място за всички, свят с усмихнати поля, с дружелюбни домове, със сърдечни хора. Живели сме там в продължение на хиляди години, а сетне е трябвало да го напуснем и да се крием ту на едно, ту на друго място, докато някой или някои не намерили туй кътче на Трантор, където сме се научили да отглеждаме храната, донесла ни относителна свобода. И сега тук, на Микоген, разполагаме с нашия си начин на живот и с нашите мечти.

– А твоята история дава ли пълни подробности за първоначалния свят?

– О, да, това е описано в една книга и всички ние я имаме. Всеки един от нас. Носим я със себе си, така че винаги да можем да я отворим, да я прочетем и да си припомним кои сме и какви сме били, както и да

10. Моралите (фр. *moralite* от лат. *moralitas* – „нравственост“) – алегорична нравоучителна драма в Западна Европа през XV-XVI век. – Бел.пр.

затвърдим решимостта си някой ден отново да си върнем своя свят.

– Знаете ли къде е сега той и кой живее на него?

Дъждокапка Четиридесет и трета се поколеба, сетне енергично тръсна глава.

– Не знаем, но някой ден ще го открием.

– И ти имаш тази книга у себе си и сега?

– Разбира се.

– Може ли да я видя?

По лицето на Сестрата пробяга лека усмивка.

– Значи това си искал – кимна тя. – Знаех си, че искаш нещо, когато пожела да те разведе сама из микрофермите. – Чудно защо, изглеждаше леко разстроена. – Не смятах, че е заради Книгата.

– Тя е всичко, което искам – чистосърдечно заяви Селдън. – Наистина не съм мислил за нищо друго. Ако си ме довела, защото...

Младата жена не му позволи да довърши.

– Сега вече сме тук. Искаш ли Книгата, или не?

– Да не би да ми предлагаш да я видя?

– При едно условие.

Селдън поизчака, преценявайки възможността от сериозни проблеми, ако излезеше, че е преодолял микогенските ограничения в по-голяма степен, отколкото бе възнамерявал.

– Какво е условието?

Езикът на Дъждокапка Четиридесет и трета леко се показа и бързо облиза устните ѝ. Сетне с отчетливо потрепване в гласа си тя изстреля:

– Да си махнеш шапчицата.

45

Математикът тъпо се облещи срещу нея. В продължение на един дълъг миг дори не можеше да разбере за какво точно му говори Сестрата. Беше забравил, че има шапчица.

Сетне вдигна ръка към главата си и за пръв път съзнателно опипа онова, което носеше. Беше гладко, ала под него се чувстваше леката съпротива на косата му. И не кой знае колко голямо. В края на краищата неговата коса бе къса и не особено гъста.

Все още опипвайки шапчицата, той попита:

– Защо?

– Понеже аз така искам. И понеже това е условието, ако ти пък

искаш да видиш Книгата.

– Добре. Щом наистина... – Ръката му потърси ръба, та да може да обели покривалото от главата си. Жената обаче го спря:

– Не, остави на мен! Аз ще го направя.

Гледаше го с особен гладен поглед. Той отпусна ръце в скута си.

– Давай тогава.

Дъждокапка Четиридесет и трета бързо стана и се настани на леглото до него. Внимателно подхвана края на шапчицата пред ухото му. Повторно облиза устни и задиша тежко, докато освобождаваше челото му от нея и я обръщаше нагоре. Сетне я дръпна настрани и косата на Селдън се разроши, сякаш наслаждавайки се на внезапно придобитата волност. Той смутено заобяснява:

– Понеже е бил под шапчицата, скалпът ми се е изпотил. Сигурно сега ще е доста влажен...

Повдигна ръка, сякаш за да провери, но тя я улови и я задържа.

– Искам аз да направя това. То влиза в условието.

Бавно и колебливо пръстите ѝ докоснаха косата му и се отдръпнаха. После пак я докоснаха – много внимателно – сякаш я галеха.

– Суха е – каза Сестрата. – На пипане е приятна.

– Случвало ли ти се е по-рано да пипаш кефалическа коса?

– Само понякога – на деца. Това... е различно. – Тя пак погали главата му.

– В какъв смисъл? – Въпреки обръкването си, Селдън откри, че е напълно възможно да проявява любопитство,

– Не мога да определя. Просто е различно.

След малко той отново попита:

– Е, стига ли ти?

– Не. Не ме карай да бързам. Можеш ли да я сложиш да лежи на-там, накъдето си поискаш?

– Не напълно. Тя има някаква естествена посока, в която ляга, но за да ѝ помогна, ми трябва гребен, а аз не нося у себе си.

– Гребен?

– Един предмет със зъбци, ъ-ъ... като вилица, само че повече и доста по-меки.

– Защо не използваш пръстите си? – Тя прекара своите през косата му.

– Донякъде е възможно – отвърна Селдън. – Но не се получава много добре.

– Отзад боцка.

– Там е по-къса.

Дъждокапка Четиридесет и трета изглежда си припомни нещо.

– Веждите – рече тя. – Нали така им казваха?

Отлепи предпазните ивички и прокара пръсти по леките дъги – отначало по посока на космите, после – срещу тях.

– Хубаво е! – възкликна микогенката и се засмя с писклив фалцет, наподобяващ кикота на по-младата ѝ сестра. – Много са симпатични.

Селдън малко нетърпеливо попита:

– Има ли още нещо, което да влиза в условието?

На приглушената светлина изглеждаше, че Дъждокапка Четиридесет и трета ей сега ще отвърне отрицателно, но кой знае защо тя не каза нищо. Вместо това внезапно отдръпна ръце и ги вдигна към носа си. С известно неудобство ученият се зачуди какво толкова е възбудило обонянието ѝ.

– Ама че странно – каза отнесено Сестрата. – Мога ли... някой път пак да го направя?

– Ако ми оставиш Книгата достатъчно дълго, за да я проуча... може би – смутолеви Селдън.

Дъждокапка Четиридесет и трета бръкна във фустата си през един процеп, останал досега незабелязан от него, и извади от някакъв скрит вътрешен джоб подвързана със здрав еластичен материал книга. Той я взе, опитвайки се да овладее вълнението си.

Когато пак нагласи шапчицата си така, че да покрие косата му, микогенката вдигна отново ръце към носа си, а после леко и крадешком близна един пръст.

46

– Пипна косата ти? – попита Дорс Венабили и погледна темето на Селдън така, сякаш самата тя възнамеряваше да го докосне.

Математикът леко се отдръпна.

– Моля те, недей. Тая жена го направи по такъв начин, че изглеждаше като перверзия.

– От нейна гледна точка си е било точно такава. А на теб самия беше ли ти приятно?

– Приятно ли? Мравки ме полазиха. Когато най-подир престана, имах чувството, че едва дишам. Все се питах какво ли още ще измисли.

Дорс се разсмя.

– Да не си се уплашил, че може да те насили за секс? Или си се обнадеждал?

– Уверявам те, нищо не смеех да предположа. Просто исках Книгата.

Сега бяха в тяхната стая и устройството на историчката за изкривяване на полето ги осигуряваше против подслушване.

Скоро щеше да започне микогенската нощ. Селдън бе махнал шапичката и фустата си и се бе изкъпал. Естествено беше отделил особено внимание на косата си, като два пъти я бе изтъркал с пяна и изплакнал. Сега седеше на леглото, облечен с лека нощница, която бе намерил увесена в гардеробчето.

Дорс попита с дяволити искрици в погледа си:

– Тя знаеше ли, че имаш косми и по гърдите?

– Искрено се надявах да не се сети за това.

– Бедният Хари. Всъщност всичко е било свършено нормално. Ако аз бях останала с някой Брат, положително щях да си имам подобни проблеми. Дори съм сигурна, че за мен би било още по-зле, тъй като той щеше да смята, че като жена съм длъжна да се подчинявам на заповеди му без бавене и без да се дърпам.

– Не, Дорс. Ти може и да си мислиш, че е било съвсем нормално, само че не си го изпитала. Горката жена беше изпаднала направо в сексуална възбуда. Вкара в действие всичките си сетива – подуши пръстите си, близна ги. Ако можеше да чуе как расте косата ми, сигурно цялата щеше да е слух...

– Именно това аз определям като „естествено“! Всичко забранено, което правиш, придобива сексуална привлекателност. Ти щеше ли да се интересуваш от гърдите на жените, ако живееше в общество, където те са на показ през цялото време?

– Мисля, че да.

– А нямаше ли все пак да си по-любопитен, ако са винаги скрити, както е в повечето общества? Чакай да ти разкажа нещо, което ми се случи веднъж... Бях в един езерен курорт у дома, в Сина. Предполагам, че на Хеликон имате курорти, плажове и други такива неща?

– Разбира се – подразни се Селдън. – Да не би да си въобразяваш, че там са само камънаци и планини, и че пием единствено кладенчова вода?

– Не се обиждай, Хари. Просто исках да се уверя, че ще схванеш смисъла на историята. Та на нашите плажове на Сина се отнасяме доста волно към това, което носим... или не носим.

– Нудистки плажове?

– Не точно нудистки, макар да предполагам, че ако някой съблече всичките си дрехи, едва ли ще му обърнат кой знае колко внимание. Обичаят е да има някакъв приличен минимум, но трябва да призная, че това, което смятаме за прилично, оставя твърде малко храна на въображението.

– На Хеликон стандартите ни явно са по-високи – отбеляза Селдън.

– Да, разбрах го по внимателното ти отношение към мен, но... всекиму своето. Както и да е, бях седнала на един малък плаж край езерото и изведнъж приближи млад мъж, с когото бях говорила по-рано през деня. Беше прилично момче и аз не намирах нищо несимпатично у него. Седна на подлакътника на шезлонга ми и за да не залитне, сложи дясната си длан на лявото ми бедро, което, разбира се, беше голо. След като си говорехме някъде около минута и половина, той палаво заяви: „Виж сега. Аз почти не те познавам и въпреки това ми се струва съвсем естествено да сложа ръката си върху бедрото ти. Нещо повече, и на теб май това ти изглежда съвсем нормално, тъй като по всичко личи, че нямаш нищо против тя да си остане там...“ Едва тогава наистина забелязах, че ръката му е върху бедрото ми.

Дорс се прекъсна за момент, сякаш искаше да си припомни всичко с най-големи подробности, а после продължи:

– „Ако те бях срещнал в по-официална среда и ти беше с рокля – каза младият мъж – едва ли щеше да ме оставиш да повдигна роклята ти и да си сложа ръката на бедрото ти – на същото това място, където е сега.“ Аз се засмях и още известно време разговаряхме за туй-онуй. Разбира се, след като бе привлякъл вниманието ми върху местоположението на ръката си, той вече не смяташе за подходящо да я държи там и я дръпна. Същия ден се облякох за вечеря по-грижливо от обичайното и се появих натъкмена значително по-официално от другите жени в столовата. Забелязах своя нов познат. Седеше на една от масите. Приблизих, поздравих го и му казах: „С рокля съм, но под нея лявото ми бедро е голо. Давам ти моето разрешение. Просто повдигни дрехата и си сложи ръката там, където я бе поставил одева.“ Той се опита. Трябва да го поздравя за смелостта му, само че сега всички го зяпнаха. Аз не бих го спряла и съм сигурна, че и никой друг не би го спрял. Публиката не беше по-многобройна от по-рано – и в двата случая присъстваха едни и същи хора. Ясно бе, че съм поела инициативата и нямам никакви възражения... само че той не можеше да се насили да наруши благоприличието. Условиата, които следобед бяха подходящи за ръка на бедрото,

вечерта вече не ставах за същото, а това означава повече, отколкото би могла да обясни логиката...

– Аз щях да ти пусна ръка – заяви Селдън.

– Сигурен ли си?

– Напълно.

– Дори и ако вашите стандарти за благоприятие са по-високи от нашите?

– Да.

Дорс седна на леглото, сетне полегна и пхна длани под главата си.

– Значи не се смущаваш кой знае колко от това, че съм с нощница и нямам почти нищо под нея.

– Не съм кой знае колко потресен. А що се отнася до смущението, това зависи от дефиницията на тази дума. Аз определено съзнавам как си облечена.

– Е, щом някое време ще бъдем затворени тук, трябва да се научим да не обръщаме внимание на тия неща.

– Или да се възползваме от тях – ухили се Селдън. – А и косата ти ми харесва. След като цял ден съм те гледал с гола глава, сега косата ти наистина ми харесва.

– Добре, но не я пипай. Още не съм я измила – тя притвори очи. – Интересно. Вие сте увеличили разстоянието между официалното и неофициалното равнище на благоприятието. Защото ти всъщност казваш, че на неофициално равнище Хеликон е по-благоприятен от Сина, а на официално е по-малко благоприятен. Така ли е?

– Говорех само за младежа, който е сложил ръка на бедрото ти, и за себе си. Не мога да съдя доколко достоверни сме двамата като социологическа извадка. Лесно мога да си представя обаче как биха изглеждали няколко съвършено благоприятни индивиди и на двата свята, както и няколко откачалки...

– Става дума за обществения натиск, Хари. Аз не съм галактически пътешественик в истинския смисъл на думата, но доста съм се занимавала със социална история. На планетата Дирауд например е имало времена, когато предсватбеният секс е бил абсолютно свободен. За неженените многобройните полови връзки били разрешени, а на публичния секс се гледало с лошо око само когато предизвиквал блокиране на уличното движение. Въпреки това след сватбата моногамията ставала абсолютна и нерушима. Теоретизирало се, че след като човек отначало изпробва всичките си сексуални фантазии, сетне може да улегне и да се заеме със сериозните дела в живота.

– И действала ли е ефикасно подобна аксиома?

– Преди около триста година тази практика се прекратила, но някои от моите колеги твърдят, че това е станало поради външния натиск от други светове, чийто туристически бизнес губел страшно много заради Дирауд. Съществува, разбира се, и общогалактически социален натиск...

– Или може би икономически, поне в този случай?

– Не е изключено. Между другото, докато учех в Университета, имах възможност да изучавам социалния натиск дори и без да пътувам из Галактиката. Срещала съм се с хора от десетки места на Трантор и извън него и едно от малките забавления в катедрите за обществени науки е тъкмо сравняването на силата на социалните догми. Например имам впечатлението, че тук на Микоген сексът се контролира строго и е разрешен само в рамките на най-свирепи правила, които се налагат още по-твърдо затуй, защото никога не се обсъждат. В сектор Стрилинг сексът също никога не се обсъжда, но поне не се и осъжда. В сектор Дженат, където прекарах една седмица в научни изследвания, сексът се обсъжда безспир, но само за да може да бъде осъден. Мисля, че няма два сектора на Трантор или два свята извън него, в които отношението към този проблем да се покрива напълно.

– Знаеш ли как звучи всичко това в твоята уста? – ухили се Селдън.
– Като че ли...

– Ще ти кажа как звучи! Целият този разговор ми изясни едно-единствено нещо. Просто повече не смятам да те изпускам от очи.

– Какво...?

– На два пъти те изтървах: първия – защото прецених неправилно, втория – понеже ти ме накара. И в двата случая очевидно сбърках. Знаеш какво те сполетя първия път.

– Да, но втория път не ме сполетя нищо – възмутено възрази математикът.

– Напротив, само по една случайност не си се напъхал между шамарите. Ами ако те бяха спипали по време на тази сексуална щуротия с една Сестра?

– Това не беше сексуална...

– Ти самият рече, че е била силно възбудена сексуално.

– Обаче...

– Тъй или иначе, допуснал си голяма грешка. Моля те, Хари, набий си го в главата. Отсега нататък никъде няма да ходиш без мен.

– Слушай – с леден тон заяви Селдън – целта ми беше да науча

нещо за микогенската история и в резултат от така наречената сексуална щуротия с една Сестра сега имам напълно материална придобивка – Книгата.

– Книгата! Вярно, че е тук. Дай да я разгледаме.

Той я извади и Дорс замислено претегли томчето на дланта си.

– Хари, може да нямаме никаква полза от нея. Не мисля, че ще влезе в който и да е проектор от тия, дето съм виждала. Това значи, че ще трябва да се сдобиеш с микогенски, а те ще поискат да разберат за какво ти е. После ще открият, че разполагаш с тая книга и ще ти я вземат.

Ученият се усмихна.

– Дорс, ако допусканията ти са правилни, подобно заключение е неизбежно. Само че в тоя случай книгата не е от ония, за които си мислиш. Тя не е предназначена за прожектиране. Материалът е отпечатан на различни страници, които се отгърщат. Дъждокапка Четиридесет и трета ми го обясни.

– Печатна книга! – Трудно можеше да се определи дали историчката е повече потресена или развеселена. – Че това си е направо каменната ера.

– Положително е от предимперската – кимна Селдън – но не и много древна. Виждала ли си някога печатна книга?

– Като се има предвид, че съм историк... разбира се, Хари!

– Аха, Ами такава?

Той ѝ подаде Книгата. Дорс я отвори с усмивка. Сетне отгърна на друга страница, бързо прехвърли и останалите.

– Празна е – недоумяващо рече тя.

– Изглежда празна. Микогенците упорстват в примитивизма си, но не прекалено. Придържат се към примитивната същност, но нямат нищо против да използват и модерни технологии, та да я променят за свое удобство. Съгласна ли си?

– Може би, Хари, само че не разбирам напълно за какво говориш.

– Страниците не са празни, а покрити с микротекст. Подай ми я. Ако натисна тази пъпчица от вътрешната страна на корицата... Виж!

Листът, на който беше отворено томчето, изведнъж се покри с редове от букви, които бавно запълзяха нагоре.

– Като въртиш лекичко пъпката в едната или другата посока – обясни Селдън – можеш да промениш бързината на движението така, че то да отговаря на скоростта, с която четеш. Щом отпечатаните редове стигнат до горната си граница, текстът бързо се връща долу и страницата се изключва. Обръщаш на следващата и продължаваш.

- Откъде идва енергията за всичко това?
- Вътре има вградена микробатерия, която работи през целия живот на Книгата.
- Значи, когато се изпразни...
- Изхвърляш я, което, като се има предвид възможността да я похабиш или скъсаш, можеш да направиш и преди батерията да се е изпразнила напълно, и просто се сдобиваш с друг екземпляр. Никога не сменяш източника на енергия.

Дорс пое повторно Книгата и я заглежда от всички страни. Сетне рече:

- Трябва да призная, че никога не съм чувала за подобно нещо.
- Нито пък аз. Като цяло Галактиката е минала тъй бързо към визуалните технологии, че е прескочила тая възможност.
- Та това също е визуално.
- Да, но не с ортодоксалните ефекти. Този тип обаче си има своите предимства. Съдържа далеч повече информация от една обикновена визуална книга.

– Откъде се включва? – запита историчката. – Аха, чакай да видя, дали мога да я задействам! – Тя отвори случайно на една страница и приведе в движение маршируващите нагоре редове. – Хари, опасявам се, че няма да ти свърши никаква работа. Това е на предгалактически. Нямам предвид самата книга. Говоря за шрифта... за езика.

- А ти можеш ли да го разчетеш, Дорс? Като историк...
- Като историк съм свикнала да боравя с архаични езици, но до известни граници. Този е прекалено древен за мен. Сигурно ще успее да разбере тук-там по няколко думи, но не достатъчно, за да ти бъде полезна.

– Хубаво – каза Селдън. – Ако наистина е толкова древен, значи ще е от полза.

- Не и ако не можеш да го четеш.
- Мога да го чета – заяви математикът. – Текстът сто на сто е двуезичен. Нали не предполагаш, че Дъждокапка Четиридесет и трета е специалистка по толкова древна писменост...
- Ако е подходящо образована, защо не?

– Защото подозирам, че в Микоген не обучават жените на нищо извън домашните им задължения. Някои от по-учените мъже може и да разчетат това, но всички останали ще имат нужда от превод на галактически. – И той натисна друга пъпчица. – А ето тъй пък излиза преводът.

Отпечатаните редове се смениха със стандартен шрифт и език.

– Чудесно – възхити се Дорс.

– Бихме могли да понаучим туй-онуй от тези микогенци, но не го правим, нали?

– Не сме знаели досега...

– Е, вече го знаем. Впрочем би трябвало от време на време и в Микоген да са идвали външни хора – по търговски или политически причини – защото иначе нямаше да ги има тези винаги готови за използване шапчици. Така че все някой е зървал печатните книги и дори може би е виждал как работят, само че ги е определял като нещо любопитно, но незаслужаващо внимание – просто защото са микогенски.

– А дали си струват вниманието?

– Разбира се. Чувек вероятно би използвал тази липса на интерес към книгите като още едно доказателство за упадък в империята.

С внезапна възбуда Селдън посочи томчето и заяви:

– Само че аз съм любопитен, така че ще я прочета! И тя може би ще ми даде материал за психоисторията.

– Надявам се – отвърна Дорс – но ако послушаш съвета ми, първо ще попиш и ще се захванеш с това сутринта, на свежа глава. Няма да научиш много, ако клюмаш над нея.

Математикът се поколеба, а после отбеляза:

– Колко майчински се държиш с мен!

– Грижа се за теб.

– Да, но аз си имам майка на Хеликон. Бих предпочел да си ми приятелка.

– Ако е там работата, аз съм ти приятелка, откакто те срещнах.

Селдън се поколеба, сякаш не бе сигурен каква ще е най-подходящата му реакция. После каза:

– Тогава ще приема съвета ти като от приятелка – и ще поспя, преди да я зачета.

Понечи да остави Книгата на малката масичка между двете легла, но се поколеба и я пхна под възглавницата си.

Дорс Венабили меко се усмихна.

– Май се боиш да не би да се събудя посред нощ и да прочета нещо от нея, преди ти да си имал тази възможност. Така ли е?

– Е – измънка Селдън, опитвайки се да не изглежда засрамен – може и да е тъй. Приятелството си има някакви граници, а това е моята Книга и моята психоистория.

– Съгласна съм – рече Дорс – и ти обещавам да не се караме по този въпрос. Между другото, когато одеве те прекъснах, ти се канеше да

кажеш нещо. Помниш ли?

Селдън се позамисли.

– Не.

Сега, в тъмното той мислеше единствено за Книгата. Изобщо не се сети за историята с ръката върху бедрото. Всъщност вече съвсем я бе забравил, поне с разума си.

47

Венабили се събуди и от циферблата на часовника си разбра, че е минала едва половината от нощния период. Тъй като не чуваше похъркването на Хари, стана й ясно, че леглото му е празно. Ако не бе напуснал апартамента, значи беше в банята.

Почука лекичко на вратата.

– Хари?

Чу неговото отнесено „Влез!“ И влезе.

Капакът на тоалетната седалка бе спуснат и седналият върху му Селдън държеше Книгата отворена в скута си. Съвсем без нужда той поясни:

– Чета.

– Да, виждам. Само че защо по това време?

– Не можеш да заспя. Съжалявам.

– Но защо го правиш тук?

– Ако бях включил осветлението, щях да те събудя.

– Сигурен ли си, че Книгата няма собствено?

– Съвсем. Когато Дъждокапка Четиридесет и трета ми обясняваше как действа, нито веднъж не спомена за осветяване. Освен това дори и да има, така ще се изразходва толкова много енергия, че батерията няма да изтрае дълго – гласът му кой знае защо звучеше недоволен.

Дорс каза:

– Можеш да излезеш. Тъй и тъй съм дошла, искам да използвам това място.

Когато се върна, намери го настанен с кръстосани крака в леглото и все още потънал в четене, а стаята – обилно осветена.

– Не ми се виждаш щастлив – отбеляза историчката. – Да не би Книгата да те е разочаровала?

Той вдигна очи към нея и примига разсеяно.

– Да, разочарова ме. Попрочетох оттук-оттам. За повече нямах

време. Всъщност това е някаква виртуална енциклопедия и индексът ѝ представлява почти изцяло списък на хора и места, които трудно могат да ми послужат за нещо. Няма много общо нито с Галактическата империя, нито с предимперския Трантор. Занимава се почти изключително с един-единствен свят и доколкото можах да схвана от онова, което прочетох, представлява едва ли не безкрайна дисертация върху вътрешната му политика.

– Може би подценяваш възрастта ѝ. Може би се отнася за периода, когато наистина е имало само един населен свят?

– Да, знам – малко нетърпеливо каза Селдън. – Всъщност аз точно това търсех... разбира се, ако мога да съм сигурен, че става дума за история, а не за легенда. Колебая се. Но не ми се ще да повярвам само защото ми се ще да повярвам!

– Е, в наше време въпросът за произхода от единствен свят е много моден – рече Дорс. – Хората са един единствен вид, разпръснат из цялата Галактика, така че все отнякъде трябва да са произлезли. Поне в момента общоприетият възглед е такъв. Не може да има независими първоизточници, които да са породили едни и същи видове на различните светове.

– Никога не съм смятал, че този аргумент е безусловно верен – възрази Селдън. – Ако хората са се появили на няколко свята като няколко различни вида, защо да не могат по-късно да се кръстосат помежду си и да се получи някакъв промеждутъчен?

– Защото видовете не могат да се кръстосват помежду си. Точно това ги прави видове.

Математикът поразмисли и сетне отхвърли твърдението с тръсване на раменете.

– Добре де, ще оставя това на биолозите.

– Че нали точно те най-много държат на хипотезата за Земята.

– Земята? Така ли наричат този предполагаем първороден свят?

– Земя е популярното му име, а иначе е невъзможно да се определи как са го наричали, ако приемем, че действително е имало такъв свят. И никой няма дори идея къде може да се е намирал...

– Земя! – сви устни Селдън. – На мен ми звучи почти като ругатня. Във всеки случай, ако Книгата се занимава с първоначалния свят, досега не съм попаднал на него. Как точно се пише тази дума?

Тя му показа и той бързо провери в томчето.

– Туй то! Името не е включено в индекса – нито с този правопис, нито с каквато и да е приемлива алтернатива.

– Наистина ли?

– А иначе споменават мимоходом разни други светове. Не дават названия и изглежда хич не се интересуват от тях, освен доколкото са имали пряко влияние върху този местен свят, за който говорят – поне така мога да съдя от прочетеното. На едно място говорят за Петдесетте. Не разбирам какво имат предвид. Петдесет водачи? Петдесет града? Или може би петдесет планети?

– А споменават ли името на собствения си свят; този, с който би трябвало почти изцяло да се занимават? Ако не го наричат Земя, тогава как го наричат?

– Както и може да се очаква, казват му просто „светът“ или „планетата“. От време на време „Най-стария“ или пък „Светът на Зората“, което, предполагам, има поетическо значение, макар да не ми е ясно какво точно. Допускам, че човек трябва да изчете цялата Книга и тогава някои неща ще започнат постепенно да придобиват смисъл. – Той погледна томчето в ръката си с известно отвращение. – Това обаче ще отнеме твърде много време, а пък и не съм сигурен, че накрая ще помъдрия.

Дорс въздъхна.

– Съжалявам, Хари. Имаш толкова разочарован вид.

– Защото наистина съм разочарован. Грешката обаче си е моя. Не трябваше да очаквам твърде много. Впрочем, като се замисля сега, се сещам се, че на едно място споменават света си и като „Аврора“.

– Аврора? – вдигна вежди историчката.

– Прилича ми на собствено име. Иначе няма никакъв смисъл. За теб това означава ли нещо?

– Аврора... – Дорс леко се намръщи. – Не мога да кажа, че някога съм чувала за планета с подобно име в цялата история на Галактическата империя, нито пък, ако е там въпросът, по време на нейното създаване, но аз естествено не претендирам да зная имената на всеки от двадесет и петте милиона свята. Ако някога се върнем в Стрилинг, бихме могли да поровим в университетската библиотека. Няма обаче никаква полза да се опитваме да открием библиотека тук, в Микоген. Не знам защо, но съм сигурна, че цялото им познание е в Книгата. Ако нещо го няма тук, значи то не ги интересува.

Селдън се прозина и каза:

– Мисля, че си права. Във всеки случай, не виждам смисъл да чета повече, а и се съмнявам, че мога още да си държа очите отворени. Нещо против да угася светлината?

– За мен ще е добре дошло, Хари. И нека сутринта да поспим малко

по до късно.

После, вече в тъмното, Селдън меко каза:

– Разбира се, някои подробности от всичко онова, което те твърдят, са странни. Например говорят за продължителност на живота на тяхната планета от порядъка на три-четири века.

– Века?

– Да. Пресмятат възрастта си в десетилетия, а не на години. Човек изпитва странно чувство, тъй като толкова много от онова, което разказват, изглежда съвсем делнично, че когато те сюрпризират с нещо толкова необичайно, почти се улавяш, че вярваш в него.

– Ако усещаш, че започваш да вярваш, трябва да те осведомя, че в множество легенди от първобитен произход ранните водачи са надарени с удължен живот. Нали разбираш, след като ги обрисуват тъй невероятно героични, изглежда съвсем естествено да имат и съответстващото им дълго съществуване.

– Наистина ли? – рече Селдън с нова прозявка.

– Да. А най-доброто лечение за лековерие в напреднала фаза е човек да се наспи и да обмисли нещата отново на сутринта.

И като се забави само колкото да помисли, че подобна продължителност на живота спокойно може сама по себе си да е достатъчна причина човек да се опита да проумее цяла една пълна с хора Галактика, той заспа.

48

На следващата сутрин – отпочинал, освежен и горящ от нетърпение наново да започне проучването на Книгата, Хари попита Дорс:

– Та колко възрастни каза, че са Дъждокапките?

– Не зная. Двадесет-двадесет и две.

– Добре, хайде да допуснем, че наистина живеят три-четири столетия...

– Хари! Това е смешно.

– Казах да допуснем. В математиката през цялото време казваме „да допуснем“, а после проверяваме дали ще приключим с нещо гарантирано невярно или ще стигнем до вътрешно противоречие. Удълженият живот почти сигурно ще означава и удължен период на развитие. Те може да изглеждат в началото на двадесетте си години, а в действителност да са на шестдесет.

- Трябваше да ги попиташ на колко години са.
- И със сигурност да приема, че щяха да ме излъжат.
- Провери тогава в удостоверенията им за раждане.

Селдън се усмихна накриво.

– Хващам се на бас на каквото пожелаеш, че ще заявят, че не пазят архиви или пък, ако имат такива, ще настояват, че са забранени за туземци.

– Не се басирам – отвърна Дорс. – Защото, ако това е вярно, тогава няма никакъв смисъл да предполагаме каквото и да било за възрастта им.

– О, не. Разглеждай го по друг начин. Ако микогенците имат повишена продължителност на живота, която е, да речем, три-четири пъти по-голяма от тази на обикновените хора, те не биха могли да раждат прекалено много деца, без числеността им да нарасне застрашително. Нали си спомняш, Слънцар спомена нещо в смисъл, че населението им не се увеличава, а сетне от яд едва не си прехапа езика.

– Какво искаш да кажеш? – явно заинтригувана попита Дорс.

– Когато бях заедно с Дъждокапка Четиридесет и трета, не видях никакви деца.

– Из микрофермите ли?

– Да.

– А нима очакваше там да има деца? Аз пък ходих с Дъждокапка Четиридесет и пета по магазините и из жилищните равнища и те уверявам, че видях доста малчугани от всички възрасти, включително и съвсем невръстни.

– Аха – Селдън изглежда пак се разочарова. – Следователно това означава, че не се радват на удължена продължителност на живота.

– Ако следвам твоя начин на аргументация, бих казала, че определено не живеят по-дълго от нас. Наистина ли си го мислеше?

– Не, не категорично. Само че човек не може да прави предположения, без по един или друг начин да се опитва да ги изпробва...

– Така обаче ще прахосаш доста време, размишлявайки над всички неща, които на пръв поглед изглеждат странни.

– Дорс, някои неща, които на пръв поглед изглеждат странни, изобщо не са такива... А, хрумна ми нова идея! От нас двамата все пак ти си историкът. Случвало ли ти се е да попаднеш в работата си на някакви предмети или явления, наречени „роботи“?

– Сега превключи на друга легенда, при това много популярна. Доста светове фантазират, че в праисторическите времена са

съществували човекоподобни машини. Точно тях са наричали работи. Приказките вероятно произлизат от един основен мит, тъй като главната им тема е една и съща. Роботите били изобретени, броят им се увеличил и способностите им станали почти свръхчовешки. Те застрашили човечеството и били унищожени. Във всеки случай – били унищожени, преди да има истински достоен верни исторически данни за тях. Обичайното тълкуване е, че тази история обрисова символично рисковете и опасностите от изследването на Галактиката по времето, когато хората са започнали да я завладяват, тръгвайки във всички посоки от света или световите, които първоначално са били техни домове. Сигурно винаги е съществувал страхът от сблъсък с други, по-интелигентни същества.

– Не е изключено наистина да са се сблъскали – поне веднъж – и това да е породило легендата...

– Само дето на нито един от населените с хора светове не е открита каквато и да било следа от някаква предчовешка или нечовешка интелигентност.

– Но защо „роботи“? Означава ли нещо тази дума?

– Не ми е известно. Приема се като еквивалент на познатото ни „автомати“.

– Автомати! Добре де, защо не си го кажат тъй?

– Защото, когато разказват някоя древна легенда, хората използват за по-голяма достоверност архаични термини. Всъщност ти защо питаш?

– В тази древна микогенска книга се говори за работи. И то много ласкаво... Слушай, Дорс, не смяташ ли да излезеш пак с Дъждокапка Четиридесет и пета днес следобед?

– Бих искала, стига да се появи.

– А ще й зададеш ли няколко въпроса?

– Мога да опитам. Какви са въпросите?

– Много ми се ще да разбере дали на Микоген има някаква сграда, която да е особено важна, да е свързана с миналото и да има един вид мистична стойност, така че...

Историчката го прекъсна, насилвайки се да не се усмихне:

– Мисля, че се опитваш да узнаеш дали на Микоген има храм.

Естествено Селдън я изгледа с недоумение.

– Какво е това храм?

– Друг архаичен термин, също с несигурен произход. Обединява всички онези неща, за които ти питаше – вътрешна стойност, минало, мит... Добре, ще се поинтересувам. Само че и той е от ония теми, за

които може да се предполага, че ще им е трудно да обсъждат. Особено пък с туземци.

– Нищо, все пак опитай!

XI. САКРАТОРИУМЪТ

АВРОРА – Митичен свят, за който се смята, че е бил населен още в праисторически времена, в зората на междузвездните пътешествия. Някои предполагат, че той е и митичният „първоначален свят“ на човечеството и че „Аврора“ е просто синоним за „Земя“. Твърди се, че хората от сектор Микоген (вж.) на древен Трантор са смятали, че са потомци на жителите на Аврора. Това твърдение е залегнало като централна догма в тяхната система от вярвания, за която не е известно почти нищо друго...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

49

Двете Дъждокапки пристигнаха в средата на сутринта. Дъждокапка Четиридесет и пета изглеждаше приветлива както винаги, обаче Дъждокапка Четиридесет и трета застана току до вратата с измъчено и тревожно изражение. Беше се втрещила в краката си и дори за миг не погледна към Селдън.

Математикът се озърна неуверено и направи знак на Дорс, която с приветлив и делови глас заяви:

– Един момент, Сестри. Трябва да дам указания на мъжа ми, защото иначе няма да знае с какво да се занимава днес.

Влязоха в банята и тя прошепна:

– Нещо не е наред ли?

– Да. Дъждокапка Четиридесет и трета явно е разстроена. Моля те, кажи ѝ, че ще ѝ върна Книгата веднага, щом мога.

Дорс благоволително да го дари с дълъг изумен поглед.

– Хари – рече тя – ти си много мил и внимателен човек, но нямаш тактичност и колкото една амеба. Ако аз само спомена за Книгата, бедната жена ще реши, че ти си ми разказал всичко, което се е случило вчера, и тогава вече наистина ще се разстрои. Единствената възможност е да се държа с нея както обикновено.

Селдън кимна и обезсърчено призна:

– Предполагам, че си права.

Часове по-късно, когато Дорс се върна за вечеря, го откри в леглото му, все още зает с прелистване на Книгата, само че в състояние на

изострена нетърпеливост.

Той начумерено вдигна очи към нея и заяви:

– Ако възнамеряваме да останем тук по-дълго, ще трябва да си измислим някакво средство за връзка помежду ни. Нямах никаква представа кога ще се върнеш и се обезпокоих.

– Е, тука съм – отвърна тя, като енергично свали шапчицата си и се загледа в нея с нещо повече от бегло отвращение. – Наистина съм поласкана от твоята загриженост. Мислех си, че като затънеш в Книгата, едва ли ще осъзнаеш, че съм излязла.

Селдън изпръхтя.

– А колкото до комуникационните устройства – продължи историчката – съмнявам се, че на Микоген те се намират под път и над път. Това би означавало да се улеснят връзките с туземците, а подозирам, че водачите на сектора са твърдо решени да прекъсват всяко възможно общуване с огромния свят отвъд границите на техния собствен.

– Да. – Селдън захвърли Книгата настрана. – Мога да го допусна от туй, което прочетох. Разбра ли нещо за онова, как се казваше... За храма?

– Да – отговори тя, докато сваляше ивичките за веждите. – Има такива. Доста на брой храмове, пръснати по цялата площ на сектора, но интересното е, че съществува една централна постройка, която изглежда е най-важната... Хари, можеш ли да повярваш, че докато обикаляхме, някаква жена забеляза ивичките върху веждите ми и ми каза, че не би трябвало да се появявам така пред хората? Имах чувството, че още малко и ще се развика, че съм в неприлично облекло!

– Да не ти пука – нетърпеливо махна с ръка Селдън. – Знаеш ли къде се намира централният храм?

– Получих указания за мястото му, но Дъждокапка Четиридесет и пета ме предупреди, че вътре не пускат жени, освен при специални случаи, каквито скоро не се очертават. Нарича се Сакраториум.

– Как?

– Сакраториум.

– Ама че грозна дума. Какво означава?

Дорс поклати глава.

– За мен е нещо ново. А и никоя от Дъждокапките не знаеше какво значи. Според тях това не е просто названието на сградата, а изразява същността ѝ. Да ги питам защо са я кръстили така, сигурно би им прозвучало като въпрос защо стената се нарича стена.

– А има ли нещо свързано със сградата, което да им е известно?

– Разбира се, Хари. Знаят за какво служи. Това е място, посветено на нещо различно от живота тук, на Микоген. Посветено на друг – някогашен и по-добър свят.

– Имаш предвид света, на който някога са живели?

– Точно така. Дъждокапка Четиридесет и пета аха-аха и да ми го каже, но не можа да се насили да произнесе думата.

– Аврора?

– Да. Подозирам, че ако изречеш това име на висок глас пред група микогенци, те ще бъдат потресени и ужасени. Когато Дъждокапка Четиридесет и пета рече: „Сакраториумът е посветен на...“, спря и внимателно изписа буквите една по една с пръста си върху дланта на другата ръка. И се изчерви, сякаш правеше нещо неприлично.

– Странно – промълви Селдън. – Ако Книгата е точен пътеводител, Аврора е най-скъпоценният им спомен, основата на самоотъждествяването им, центърът, около който се върти всичко в Микоген. Защо споменаването ѝ ще се смята за неприлично? Сигурна ли си, че не си я разбрала погрешно?

– Сигурна съм. И мисля, че няма никаква мистерия. Ако говорят прекалено много за този свят, ще стигне и до туземците. Най-добрият начин да го запазят в тайна е да направят табу самото му споменаване.

– Табу?

– Специализиран антропологически термин. Става дума за сериозен и ефективен обществен натиск, забраняващ някакъв вид действие, фактът, че в Сакраториума не се допускат жени, също има силата на табу. Сигурна съм, че която и да е Сестра ще се ужаси, ако ѝ предложим да навлезе в територията му.

– Тези напътствия, които си получила, достатъчни ли са, за да се разходя самостоятелно из него?

– На първо място, Хари, няма да отидеш сам. Аз ще дойда с теб. Мисля, че вече обсъждахме това и ти обясних, че не мога да те защитавам от разстояние – нито от буря със суграшица, нито от фатални жени. На второ място, не е практично да обмисляш как да стигнеш пеша дотам. Секторът може и да е малък в сравнение с другите, но не е чак толкова малък.

– Значи с експреса...

– През територията на Микоген не минават експреси. Това би улеснило прекалено много контактите между местните обитатели и туземците. Все пак има някои удобства за широката публика – от ония, дето се срещат на по-слабо развитите планети. Всъщност Микоген

представлява точно това – част от една недоразвита планета, забита като треска в тялото на Грантор, който иначе прилича на парцалена черга от развити общества. И, Хари, приключвай с Книгата колкото се може по-скоро. Очевидно докато тя е у теб, Дъждокапка Четиридесет и трета е в опасността ако разберат за постъпката ѝ, и на нас нищо хубаво не ни се пише.

– Да не искаш да кажеш, че четенето на Книгата от туземец е табу?

– Сигурна съм.

– Е, няма да е голяма загуба, ако я върна. Деветдесет и пет процента от нея са невероятно скучни: безкрайни боричкания между политически групи; панегирици за политически решения, за чиято мъдрост едва ли мога да съдя; безкрайни проповеди на етически теми, които, дори когато отразяват просветени възгледи – а възгледите им обикновено не са никак просветени – са формулирани с толкова вбесяващо чувство за непогрешимост, че направо те предизвикват към насилие.

– Като те слушам, мога да си помисля, че ще ти направя голяма услуга, ако взема това томче от теб.

– Само дето винаги има още пет процента, в които се говори за забранената за споменаване Аврора... Все ми се струва, че там може да има нещо, което да ми свърши работа. Точно затуй исках да разбера за Сакраториума.

– Надяваш се в него да намериш потвърждение за концепцията от Книгата за Аврора?

– Донякъде. А и ужасно ме интересува това, което се говори там за автоматите или, нека използвам техния термин, за роботите. Тази идея много ме привлича.

– Да не би да я взимаш на сериозно?

– Почти. Ако приемеш буквално някои пасажи от Книгата, можеш да откриеш намек, че някои работи са били човекоподобни.

– Естествено. Щом искаш да конструираш симулакрум¹¹ на човешко същество, ще го направиш да изглежда като човешко същество.

– Да, симулакрум значи подобие, а подобие то действително може и да е грубо. Един художник може да нарисува фигура само от чертички и пак да разбереш, че е изобразил човешко същество. Кръгче за главата, елипса за тялото, четири наклонени линийки за краката и ръцете, и готово. Само че аз имам предвид работи, които наистина изглеждат като хора – до последната подробност.

11. От латинското *simulare*. Симулакрум – подобие, изображение, образ. – Бел.пр.

– Хари, това е смешно. Представи си само колко време ще отнеме да се оформи металното тяло в идеални пропорции, с гладките извивки на лежащите под кожата мускули...

– Кой е казал „метално“, Дорс? Останах с впечатлението, че тези роботи са органични или псевдоорганични. Изглежда са покрити с кожа, така че по никакъв начин не можеш лесно да направиш разлика между тях и хората.

– Това ли разправя Книгата?

– Не чак тъй многословно. Може обаче да се заключи, че...

– Заключението си е твое, Хари. Не бива да го взимаш насериозно.

– Остави ме да опитам. Открих четири неща, които мога да извлека по логически път от онова, което Книгата говори за роботите – и проследих всички референции, които има в индекса. Първо, както обичам да се изразявам, те, или поне някои от тях, точно наподобяват хората; второ, имат много голяма продължителност на живота...

– По-добре говори за „ефективност“ – прекъсна го Дорс – защото иначе току-виж наистина започнеш да ги възприемаш като хора!

– Трето – без да й обърне внимание продължи Селдън – най-малко един от тях продължава да живее и сега.

– Хари, това е една от най-разпространените легенди. Древният герой не умира, а остава с намалени жизнени функции, винаги готов да се върне, за да спаси своите хора, когато те изпаднат в някаква беда. Наистина, Хари!

– Четвърто – отброи ученият, отново без да клъвне въдицата – открих пасажи, които намекват, че в централния Храм или Сакраториума, ако това е той – макар аз всъщност да не срещнах тази дума в Книгата – има робот.

Замълча за малко, а сетне попита:

– Разбираш ли?

– Не. Какво да разбирам? – рязко реагира историчката.

– Ако комбинираме и четирите точки, ще излезе, че е възможно един робот да изглежда досущ като човек; а също и да е жив, като е живял, да речем, през всичките последни двадесет хиляди години; и последно – че той сега е в Сакраториума.

– Хайде, Хари, ти просто не можеш да вярваш в това.

– И действително не вярвам, но пък и не мога да го зарежа просто ей така. Ами ако все пак е вярно? Ами ако, макар и шансът да е едно на милион, излезе вярно? Не разбираш ли колко полезен може да ми бъде – той? Сигурно помни Галактиката такава, каквато е била много по-

отдавна, отколкото е описана в съществуващите достоверни исторически записи. Би могъл да ми помогне да направя от психоисторията нещо... възможно.

– Дори и да беше вярно, мислиш ли, че микогенците ще ти позволят да видиш и интервюираш робота?

– Нямам намерение да ги моля за разрешение. Ако не друго, мога да ида в Сакраториума и да видя дали там наистина има нещо за интервюиране.

– Не и сега. Най-рано утре. И ако до сутринта не си размислил, отиваме двамата.

– Ти ми каза, че не пускат жени... – Сигурна съм, че позволяват на жените да го гледат поне отвън, а и подозирам, че това е всичко, което ще можем да сторим.

Селдън разбра, че този път тя държи желязно на своето.

50

Беше съвсем склонен да остави Дорс да го води. Тя вече бе излизала по главните пътища на Микоген и много повече от него изглеждаше на „ти“ с тях.

Сбърчила вежди, Дорс Венабили обаче далеч не бе тъй въодушевена от подобна възможност.

– Виж какво – каза тя – предупреждавам те, че лесно можем да се изгубим.

– Не и с тази брошурка – отвърна Селдън.

Историчката нетърпеливо го погледна.

– Не си отвличай вниманието от Микоген, Хари. Бих искала да имам компюкарта, за да мога да ѝ задавам въпроси. А тукашният вариант е просто парче сгъната пластмаса. Не мога да му кажа къде се намирам. Не мога нито да му го река на глас, нито като натисна нужните клавиши. Не мога да му го съобщя и по никакъв друг начин. Това нещо е отпечатано.

– Тогава прочети текста.

– Мъча се да го направя, само че той е писан за хора, запознати със системата. Ние ще трябва да питаме.

– Не, Дорс. Това ще е последното, до което ще прибегнем. Не искам да привличаме вниманието им. По-скоро съм готов да рискувам и да пробваме сами да намерим пътя, та ако ще и е цената на един-два

грешни завоя.

Дорс запрелиства внимателно брошурата и след това недоволно каза:

– Добре де, тук явно се придава важно значение на Сакраториума. Мисля, че това си е съвсем естествено. Предполагам, че всеки микоге-нец по едно или друго време би поискал да иде там – и след като помисли няколко секунди, добави: – Слушай какво. Май няма никакъв начин да използваме превозно средство...

– Защо?

– Не се вълнувай. Очевидно не би могло да стане с едно. Ще трябва да се прехвърлим от него на друго.

Селдън шумно въздъхна.

– Разбира се. Не можеш да вземеш експрес до половината места на Трантор, без да правиш прехвърляния.

Дорс го стрелна със снизходителен поглед.

– Това също ми е известно. Просто съм свикнала тези неща да ми ги казват. Когато разчитат самият ти да го откриеш, и най-простите работи могат да ти се изплъзнат... за малко.

– Добре, мила, недей да нервничиш! Ако сега си наясно с пътя, води. Аз кротко ще те следвам.

И тя го поведе, докато стигнаха до една пресечка, където спряха.

На същото кръстовище имаше трима мъже в бели фусти и чифт си-вофусти жени. Математикът опита да им отпрати неопределена усмивка, но те му отвърнаха с безизразни физиономии и погледнаха встрани.

Точно в тоя момент превозът пристигна. На родната планета на Селдън биха го нарекли бус. Вътре имаше двайсетина облицовани седалки, всяка от които побираше четирима души. За седалките имаше собствени врати от двете страни на буса. Щом той спреше, пасажерите изскачаха. (За миг Селдън изпита безпокойство за онези, които излизаха от външната, обърнатата към трафика, но сетне забеляза, че другите превозни средства изчакваха, щом доближат до буса. Нито едно не минаваше покрай него, докато той стоеше на спирките.)

Дорс нетърпеливо побутна Селдън и той се настани на една от седалките, където имаше две свободни съседни места. Спътничката му го последва. (Вече бе забелязал, че мъжете винаги влизат и излизат първи.)

– Престани да изучаваш човечеството – смърри го шепнешком историчката. – По-добре гледай какво има наоколо.

– Ще опитам.

– Ето това например. – И тя посочи една отделена с гладка преграда

зона на гърба на седалката пред всеки от тях. Щом превозното средство потеглеше, появяваше се надпис, съобщаващ следващата спирка и по-забележителните сгради или пресечки, които се намират наблизо.

– Вероятно то ще ни извести, когато наближим удобно за прехвърляне място. Е, този сектор поне не е напълно варварски.

– Хубаво – кимна Селдън. След малко се наклони към Дорс и прошепна: – Никой не ни гледа. Откривам го на всяко по-многолюдно събиращище. Издигат изкуствени бариери, за да запазят личното си усамотение. Мислила ли си някога над това?

– Винаги съм го приемала като нещо естествено. Ако ще е едно от правилата в твоята психоистория, едва ли ще впечатли особено някого.

Точно както бе предположила Дорс, указателната плочка пред тях съвременно обяви мястото, където можеха да се прехвърлят на пряката линия към Сакраториума.

Излязоха и отново зачакаха.

Всъщност съвсем скоро към тях приближи друг бус. Намираха се на път с доста голямо движение, което съвсем не бе чудно, тъй като Сакраториумът просто бе обречен да бъде в самото сърце на сектора.

Когато пак се качиха, Селдън прошепна:

– Не си плащаме.

– Според картата общественият транспорт е безплатен.

Математикът издаде напред долната си устна.

– Колко цивилизовано! Изглежда никога нищо не е в чист вид – нито назадничавостта, нито варварството.

Дорс обаче го смушка и прошепна:

– Нарушават правилото ти. Наблюдават ни. Онзи мъж вдясно от теб.

51

Той леко отмести поглед. Човекът отдясно беше доста кльощав и изглеждаше много стар. Имаше тъмнокафяви очи и смугла кожа и Селдън бе сигурен, че ако не беше обезкосмен, косата му щеше да е черна.

Отново се втренчи напред и се замисли. Този Брат бе твърде нетипичен. Неколцината микогенци, на които досега бе обърнал някакво внимание, бяха сравнително високи, светлокожи и със сини или сиви очи. Разбира се, все още не бе видял достатъчно много от тях, за да може да изведе общо правило.

А след туй усети леко докосване по десния ръкав на фустата си. Колебливо се обърна и се озова пред една картичка, на която едва-едва личаха думите „Внимавай, туземецо!“.

Селдън се стресна и автоматично вдигна ръка към главата си. Мъжът до него беззвучно раздвижи устни: „Коса“.

Дланта на учения напипа мястото – няколко щръкнали косъмчета на слепоочието. Сигурно някъде бе поразместил шапчицата си. Бързо и колкото се може по-незабелязано той я придърпа, а после, преструвайки се, че поглажда темето си, се увери, че е плътно прилепнала.

Обърна се към съседа си отдясно, леко му кимна и оформи с устни едно „Благодаря“.

Другият се усмихна и с нормален разговорен тон попита:

– Към Сакраториума ли отивате?

Селдън потвърди.

– Не е трудно да се отгатне. Да слезем ли заедно? – усмивката му беше приятелска.

– Аз съм със своята...

– Със своята жена. Разбира се. Тогава и тримата, а?

Математикът не бе сигурен как трябва да реагира. Един бегъл поглед в другата посока му разкри, че очите на Дорс са насочени право напред. Не проявяваше никакъв интерес към мъжкия разговор – напълно подходящо за една Сестра държание. Само че след секунда почувства леко потупване по лявото си коляно, което прие (може би не съвсем оправдано) за: „Спокойно, всичко е наред.“

В края на краищата вроденото му чувство за вежливост надделя и той любезно заяви:

– Да, разбира се.

Разговорът се прекъсна, докато плочката отпред не им съобщи, че са пристигнали, и новият микогенски познат на Селдън се надигна да слезе.

Бусът направи широк завой около обширна паркова ивица и след като спря, всички се изсипаха навън, като мъжете ловко се шмугнаха пред жените, за да слязат първи.

От възрастта гласът на микогенеца бе леко дрезгав, но си оставаше приветлив.

– Малко е раничко за обяд, приятели – рече той – ала повярвайте, скоро всичко ще е претъпкано. Дали не искате да си купим нещо по-семпло сега и да го изядем отвън? Този район ми е познат, наблизо има едно добро място.

Селдън се зачуди дали поканата не беше някакъв трик за въвлечане на наивни туземци в нещо безнравствено или пък скъпоструващо, но все пак реши да рискува.

– Много сте мил – каза той. – Ние изобщо не познаваме района и ще се радваме да ни разведете из него.

Купиха си обяд – някакви сандвичи и напитка, която приличаше на мляко – от един шанд на открито. Тъй като денят беше чудесен и имаше много посетители, старият микогенец предложи да идат в парка и едновременно с похапването да се запознаят с обстановката.

Докато вървяха, Селдън забеляза, че Сакраториумът възпроизвежда в силно умален вид императорския дворец, а теренът наоколо наподобява, също в силно умален вид, дворцовия парк. Не му се вярваше, че микогенците се възхищават особено от имперската институция и че отношението им към нея включва нещо друго освен омраза и презрение, обаче явно дори те не можеха да устоят на културното привличане.

– Прекрасно е, нали? – с нескрита гордост отбеляза микогенецът.

– Наистина – потвърди Селдън. – Как само блести на светлината!

– Всичко наоколо – продължи водачът им – е оформено по подобие на правителствената територия на нашия Свят на Зората – е, наистина в направо миниатюрен вид.

– Виждали ли сте някога парка на императорския дворец? – внимателно подпита Селдън.

Микогенецът схвана намека, но ни най-малко не се засегна.

– И те са копирали Света на Зората... доколкото са могли.

Макар силно да се съмняваше в това, математикът предпочете да премълчи.

– Чудесно! – възкликна другият с блеснали от удоволствие очи. – Никой не ми е взел мястото. Наричам го свое само защото ми е любимото за сядане. Има прекрасен изглед към страничната стена на Сакраториума ей там, отгатакъ дърветата. Моля, настанете се. Не е студено, уверявам ви. И вашата компаньонка също може спокойно, да седне. Тя е туземка, знам, и има други обичаи. Тя... тя може да говори, ако желае.

Дорс сурово го изгледа и седна.

Като отчете факта, че сигурно ще поостанат за известно време с този стар микогенец, Селдън протегна ръка и се представи:

– Аз съм Хари, а моята компаньонка е Дорс. Опасявам се, че ние не използваме номера.

– Всекиму неговото... или нейното – сърдечно заяви другият. – Аз съм Мицелий Седемдесет и втори. Ние пък сме голяма кохорта.

– Мицелий? – повтори Селдън с леко объркване.

– Виждате ми се изненадан – рече микогенецът. – Доколкото разбирам, досега сте общували само с членове от нашите старейшински родове. Имена от типа на Облак, Слънчевлъч и Звездосвет – все астрономически.

– Да си призная... – започна ученият.

– Е, сега пък се запознахте с един от по-нисшите класи. Взимаме имената си от почвата и микроорганизмите, които отглеждаме. Напълно почтени имена.

– В това съм сигурен – отвърна Селдън – и отново ви благодаря, загдето ми помогнахте да... да реша моя проблем в транспорта.

– Вижте какво – назидателно рече Мицелий Седемдесет и втори – аз наистина ви спестих много неприятности. Ако някоя Сестра ви беше видяла преди мен, несъмнено щеше да писне и най-близкоседящите Братя щяха да ви изхвърлят от буса – може би дори без да го изчакаат да спре.

Дорс се приведе напред, за да може да го погледне.

– А защо вие самият не реагирахте по този начин?

– Аз ли? Аз не изпитвам никаква вражда към туземците, защото съм учен.

– Учен?

– Първият от моята кохорта. Ходих на училище в Корпуса към Сакраториума и имах отлични бележки. Изучавал съм всички древни изкуства и притежавам разрешително да влизам в Туземната библиотека, където се пазят книгите, написани от туземци. Мога да чета която си ща! Имам право да боравя дори с компютризирани... Тези занимания разширяват кръгозора. Хич не се трогвам, че се е подала малко растителност. Много пъти съм виждал снимки на мъже с коса. И на жени също – той бързо погледна към Дорс.

Известно време ядоха мълчешком, а сетне Селдън каза:

– Забелязах, че всеки Брат, който влиза или излиза от Сакраториума, носи червен шарф.

– О, да – отвърна Мицелий Седемдесет и втори. – През лявото рамо и дясната страна на талията; обикновено много фантазе избродирани.

– Защо ги носят?

– Наричат се „обия“¹². Символизират радостта, която човек

12. Тук Азимов обединява два термина: японското оби – широк шарф с панделка отзад, който се носи върху кимоното, и западноафриканското обиа – форма на магия или вешерство, практикувана от негрите в Гвиана. – Бел.пр.

изпитва, когато влезе вътре, и кръвта, която трябва да пролее, за да запази святостта му.

– Кръвта ли? – смръщи се Дорс.

– Просто символ. Никога не съм чувал някой наистина да е пролял кръв заради Сакраториума. Ако е там въпросът, и радостта не е чак толкова голяма. Най-вече вайкане, оплакване и самоунижаване пред Загубения свят – гласът му стана приглушен и много мек. – Колко глупаво!

– Вие не сте ли... вярващ? – внимателно го запита историчката.

– Аз съм учен – отвърна микогенецът с явна гордост. Щом се усмихна, лицето му се набръчка и следите на възрастта се очертаха още по-ясно. Селдън се позачуди колко ли стар всъщност е мъжът насреща му. Няколко столетия?... Не, това вече го отхвърлиха. Не беше възможно и все пак...

– На колко години сте? – изведнъж, без да иска, изтърси той.

Мицелий Седемдесет и втори с нищо не показа, че е засегнат от въпроса; не прояви и никакво колебание да отговори:

– Шестдесет и седем.

Математикът обаче искаше да узнае повече.

– Казаха ми, че вашите хора вярват как много, много отдавна всички са живеели по няколко столетия...

Другият озадачено го погледна.

– Откъде научихте? Някой трябва да си е отворил устата, без да му е дошъл редът; но иначе е истина. Действително има такова вярване. Само простите хора го споделят, но пък старейшините охотно го подклаждат, защото това показва нашето превъзходство. Всъщност средната ни продължителност на живота е по-висока, тъй като ядем рационално, макар че рядко се случва някой да доживее един век.

– Доколкото разбирам, вие не мислите, че микогенците превъзхождат останалите – отбеляза Селдън.

– Те са си съвсем наред – каза местният учен. – Във всеки случай със сигурност не са по-нисши. Аз обаче все пак смятам, че всички хора са равни. Дори жените – добави той и отново погледна Дорс.

– Не смятам – заяви Селдън – че мнозина от вашите хора ще се съгласят с това.

– Нито пък мнозина от вашите – отвърна Мицелий Седемдесет и втори с леко възмущение. – Аз обаче тъй мисля. Един учен трябва да мисли така. Разгледал съм и съм изчел цялата велика литература на туземците. Разбирам вашата култура. Писал съм дори статии за нея. Мога да седя тук също тъй непринудено, както ако вие бяхте... като нас.

Леко амбицирана, историчката реши да се включи в разговора.

– Изглежда се гордеете, че разбирате мисленето на туземците. Пътували ли сте някога извън Микоген?

Мицелий Седемдесет и втори сякаш леко се смути.

– Не.

– Защо? Щяхте да ни опознаете още по-добре.

– Нямахте да се чувствам спокойно. Сигурно щеше да се наложи да нося перука. Бих изпитвал срам...

– Защо перука? – продължи атаката Дорс. – Можехте да си останете плешив.

– Не – възрази Мицелий Седемдесет и втори – едва ли ме мислите за чак такъв глупак. Всички космати щяха да се държат зле с мен.

– Да се държат зле? Но защо? – удивено възкликна Дорс. – Навсякъде по Трантор, а и на всеки друг свят има сума ти естествено плешиви хора.

– Баща ми е съвсем плешив – додаде Селдън – и предполагам, че ще дойде време, когато и аз ще оплешивея. Косата ми и сега не е много гъста.

– Това не е плешивост – настоя Мицелий Седемдесет и втори. – Вие запазвате по малко растителност отстриани и над очите си. Имам предвид лис, без никаква коса.

– Никъде по тялото? – заинтересува се Дорс.

Сега вече микогенецът като че сериозно се засегна и не продума нищо.

Обзет от желание да върне разговора в първоначалното му русло, Селдън попита:

– Кажете ми, Мицелий Седемдесет и втори, могат ли туземците да влизат като зрители в Сакраториума?

Другият енергично поклати глава.

– Никога. Той е само за синовете на Зората.

– Само за синовете ли? – нагърти историчката.

За миг местният философ изглеждаше потресен, но после с опрощаващ тон обясни:

– Май забравих, че все пак вие сте туземци... Дъщерите на Зората влизат само в определени дни и часове. Просто такъв е обичаят. Не твърдя, че аз го одобрявам. Ако зависеше от мен, щях да кажа: „Влизайте. Радвайте се, ако можете.“ Всъщност по-скоро другите биха го сторили, а не аз.

– Никога ли не сте влизали там?

– Когато бях малък, родителите ми ме заведоха, обаче – той поклати глава – вътре имаше само хора, които се блещеха в Книгата, четяха от нея и въздишаха, и плачеха за някогашното време. Много е потискащо. Не можеш да разговаряш с никого. Не можеш да се смееш. Не можеш дори да поглеждаш към останалите. Умът ти трябва да е изцяло насочен към Изгубения свят. Изцяло! – Той махна с ръка. – Не е за мен. Аз съм учен и искам целият свят да е открит...

– Чудесно – бързо каза Селдън. – И ние така се чувстваме. Ние също сме учени – Дорс и аз.

– Зная – кимна Мицелий Седемдесет и втори.

– Тъй ли? Откъде?

– Просто трябваше да сте такива. Единствените туземци, които се допускат в Микоген, са имперски чиновници, дипломати, важни търговци и учени, а на мен вие не ми приличахте на нито една от първите три групи. Точно това ме заинтересува у вас – съвсем неочаквано той се усмихна.

– Е, такива сме. Аз съм математик. Дорс е историчка. А вие?

– Специализирал съм се в... културата. Прочел съм всички велики литературни творби на туземците: Лисауер, Ментон, Новигор...

– И ние сме чели великите творби на вашите хора. Аз например съм чел Книгата... За Изгубения свят.

От изненада Мицелий Седемдесет и втори широко отвори очи. Маслиновата му кожа като че леко избледня.

– Чели сте я? Как? Къде?

– В нашия Университет имаме копия, които можем да ползваме, ако получим разрешение за това.

– Копия от Книгата?

– Да.

– Чудя се дали старейшините знаят...

– И за роботите съм чел – подхвърли уж случайно Селдън.

– Роботите?

– Да. Точно затова бих искал да вляза в Сакраториума. За да видя работа. (Дорс леко го срита в кокалчето, но той не й обърна внимание.)

– Аз не вярвам на тези неща – смутолеви Мицелий Седемдесет и втори. – Учените хора не вярват... – И се озърна, сякаш се боеше да не го чуят.

– Чел съм, че в Сакраториума все още съществува един робот – допълни Селдън.

Микогенецът сякаш се заключи в себе си:

– Не искам дори да приказвам за такива глупости...

– Къде по-точно щеше, да бъде, ако се намираше в Сакраториума?
– не престана с въпросите си математикът.

– Дори и да има робот вътре, не бих могъл да ви кажа. Не съм бил там от дете.

– А щяхте ли да знаете, ако вътре съществува някакво специално място или, да речем, някакво скривалище?

– Трябва да е Гнездото на старейшините. Там влизат единствено те, обаче... в него няма нищо.

– Вие влизал ли сте някога?

– Не, разбира се, че не съм влизал.

– Тогава откъде знаете?

– Не зная дали няма и нарово дърво. Не зная дали няма лазерен орган. Не зная дали няма още един милион други неща... Нима моето незнание за тяхната липса означава, че те са там?

За миг Селдън почувства, че няма какво да каже.

Разтревоженото лице на Мицелий Седемдесет и втори се озари от сянка на усмивка. Той обясни:

– Така разсъждават учените. Виждате ли, аз не съм цвете за мирисане. Само че въпреки това не ви съветвам да се опитвате да влезете в Гнездото на старейшините. Не мисля, че би ви харесало онова, което ще ви се случи, ако открият вътре туземци. Е, нека ви споходи най-доброто от Зората – и той внезапно, без предупреждение стана и забързано се отдалечи.

Изненадан, Селдън се ококори подире му.

– Какво го накара да хукне така?

– Мисля – рече Дорс – че е защото идва някой друг.

Наистина идваше някой друг. Към тях величествено се плъзгаше висок мъж с изпипана бяла фуста, пресечена от още по-изпипан и леко блестящ червен шарф. Имаше невъзможния да бъде изтълкуван погрешно вид на човек с власт и още по-трудния за сбъркване вид на властник, който не е доволен.

Щом микогенецът наближи, Селдън стана. Нямаше и най-слабата представа дали това е подходящото учтиво държание, но пък ясно съзнаваше, че едва ли ще му навреди. Дорс Венабили стана заедно с него и

внимателно сведе очи.

Другият мъж спря пред тях. Той също бе стар, но възрастта му личеше много по-слабо, отколкото на Мицелий Седемдесет и втори. Старостта бе придала елегантност на все още хубавото му лице. Голата му глава бе приятно закръглена, а очите му – изненадващо сини, в остър контраст с яркото, почти пламтящо червено на шарфа...

– Виждам, че сте туземци – заяви новодошлият.

Гласът му бе по-остър, отколкото Селдън очакваше, но говореше бавно, сякаш съзнаваше тежестта на всяка дума, която произнася.

– Така е – вежливо, но твърдо отвърна Селдън. Не намираше никаква причина да не се съобрази с достойнството на другия, но и не възнамеряваше да изостави своето собствено.

– Вашите имена?

– Аз съм Хари Селдън от Хеликон. Моята компаньонка е Дорс Ве-набили от Сина. А вашите, микогенецо?

Очите на мъжа се присвиха недоволно, но той очевидно също можеше да уважава аурата на властта, когато се сблъска с нея.

– Аз съм Къснебе Втори – отвърна, като леко повдигна глава – и съм старейшина на Храма. А вашият пост, туземецо?

– Ние – подчерта местоимението Селдън – сме учени от Стрилингския университет. Аз съм математик, а моята компаньонка е историчка, и сме дошли тук да изучим микогенските обичаи.

– С чие разрешение?

– С разрешението на Слънцар Четиринадесети, който ни приветства, когато пристигнахме.

За миг Къснебе Втори сякаш загуби дар слово, а сетне на лицето му се появи лека усмивка и изражението му стана почти благо.

– Върховният старейшина. Познавам го добре.

– Така и би трябвало – любезно кимна Селдън. – Има ли още нещо, господине?

– Да – старейшината положи усилия да си върне превъзходящата позиция. – Кой беше мъжът с вас, дете бързо се махна, когато наближих?

Математикът поклати глава.

– Никога по-рано не сме го виждали, старейшина Къснебе Втори, и нищо не знаем за него. Срещнахме го съвсем случайно и го попитахме за Сакраториума.

– Какво го попитахте?

– Зададохме му два въпроса. Първият беше дали тази сграда е

Сакраториумът и дали е разрешено вътре да влизат туземци. Той отговори утвърдително на първия въпрос и отрицателно на втория.

– Съвсем правилно. А защо се интересувате от Сакраториума?

– Господине, ние сме дошли тук да изучаваме микогенските обичаи. Нима Сакраториумът не е сърцето и мозъкът на Микоген?

– Той е изцяло наш и е запазен само за нас.

– Дори ако един старейшина, дори ако Върховният старейшина ни е издействал разрешение предвид нашата дейност на учени?

– Имате ли наистина разрешението на Върховния старейшина?

Селдън се поколеба за миг, докато Дорс не му хвърли бегъл кос поглед. Реши, че не би могъл да защити толкова грандиозна лъжа.

– Не – отговори той. И добави: – Засега.

– Или завинаги – рече старейшината. – Вие имате основание да сте тук, в Микоген, но навярно съзнавате, че дори и най-големият авторитет не е в състояние да упражнява тотален контрол над тълпата. Ние много ценим своя сектор и хората лесно могат да се възмутят от присъствието на някой туземец където и да било в Микоген, а особено пък в околността на Сакраториума. Достатъчно е един по-раздражителен човек да викне „Нахълтване!“ и мирната тълпа моментално ще се превърне в жадуваща да ви разкъса. Имам предвид съвсем буквалния смисъл на тази дума... За ваше собствено добро, дори и Върховният старейшина да ви е оказал милост, напуснете. Веднага!

– Но Сакраториумът... – заупорства Селдън, макар да чувстваше как Дорс леко го дърпа за фустата.

– Какво толкова в него би те заинтересувало? – попита Къснебе Втори. – Нали го виждаш. Вътре няма нищо повече за гледане.

– Има – възрази Селдън. – Робота.

Старейшината се облещи потресен срещу него, а сетне се приведе, за да доближи устни до ухото му и с остър глас изсъска:

– Махайте се веднага, иначе аз самият ще викна „Нахълтване!“ . Ако не беше Върховният старейшина, нямаше да ви дам и този шанс да се спасите!

С изненадваща сила Дорс почти отлепи краката на Селдън от земята. Трябваше му известно време, за да възстанови равновесието си и бързо да закрачи след нея.

Въпросът бе повдигнат едва следващата сутрин на закуска – и то по начин, който Селдън сметна за изключително оскърбителен.

– Е, вчера си беше истинско фиаско – подметна Дорс.

Математикът, който искрено се надяваше, че е успял да се измъкне без коментар, се намуси.

– Защо да е било фиаско?

– Прогониха ни. И за какво? Нищо не постигнахме.

– Освен увереността, че там има робот.

– Мицелий Седемдесет и втори каза, че няма.

– Разбира се, че така ще каже. Той е учен или си въобразява, че е учен, и онова, което не му е известно за Сакраториума, вероятно може да напълни библиотеката, където отиваше. Сама видя реакцията на старейшината.

– И още как!

– Нима щеше да реагира така, ако вътре нямаше робот? Беше ужасен, че сме научили.

– Хари, това си е просто твое предположение. А и дори да е имало нещо подобно, ние с теб не можем, да влезем...

– Но поне бихме могли да опитаме! След като закусим, ще се поразходим и ще купим едно от тези обия за мен. Слагам го, забивам предано очи надолу и направо се мушвам вътре.

– С шапчицата и всичко останало? Ще те забележат за една микросекунда.

– Не, няма да ме забележат. Ще влезем в библиотеката, където се пазят всички данни за туземците. Между другото, бих искал да им хвърля едно око, а от библиотеката, която, доколкото разбирам, е пристроена към Сакраториума, вероятно също има вход за него...

– Където моментално ще те пипнат.

– Да, да! Нали чу какво рече Мицелий Седемдесет и втори? Всички гледат надолу и медитират върху своята велика загубена Аврора. Никои не забелязва другите. Това сигурно ще е страхотен нарушение на дисциплината. Сетне намирам Гнездото на старейшините...

– Просто ей така?

– По едно време микогенският учен каза, че ме съветва да не се опитвам да се кача в Гнездото. Да се кача. Значи то ще да е някъде в кулата на Сакраториума.

Дорс поклати глава.

– Не си спомням какво точно каза, а не мисля, че и ти си го спомняш. Това е ужасно несигурна основа за... Чакай! – тя изведнъж млькна и се намръщи.

– Какво? – запита Селдън.

– В древни времена са използвали думата „гнездо“, за да обозначат жилище, разположено нависоко.

– А, загря ли? Виждаш, че в резултат от онова, което ти наричаш фиаско, сме научили някои изключително важни неща. И ако успее да намеря робот, който е на двадесет хиляди години, и ако той може да ми каже...

– Да предположим, макар че не е за вярване, че такова чудо съществува и, което е още по-малко вероятно, че ти го намериш. Колко време мислиш, че ще можеш да си приказваш с него, преди да открият присъствието ти?

– Не знам, но ако докажа, че той съществува, и ако го открия, ще намеря някакъв начин да поразговарям с него. Сега е прекалено късно да спра – каквито и да са обстоятелствата. Чувек трябваше да ме остави на мира, когато си мислех, че няма начин психоисторията да се разработи. В момента изглежда, че начин има и нищо не може да ме спре, освен ако ме убият.

– Микогенците сигурно биха ти направили тази услуга, Хари, и ти не трябва да поемаш такъв риск.

– Трябва и още как. Ще опитам.

– Не, Хари. Аз имам задача да те защитавам и не мога да те пусна.

– Трябва да ме пуснеш! Откриването на начин за разработване на психоисторията е по-важно от моята безопасност. Всъщност безопасността ми е от значение само доколкото бих могъл да разработя психоисторията. Да ми попречиш да го направя, означава задачата ти да загуби смисъла си. Помисли сама.

Почувства се наново изпълнен с чувство за собственото си предназначение. Психоисторията – неговата мъглява теория, за която толкова доскоро не таеше никаква надежда, се мержелееше по-наблизо – и по-реална. Сега той просто трябваше да вярва, че тя е възможна; и с всичките си вътрешности усещаше, че е така. Шарките на мозайката бяха започнали да идват по местата си. Макар че все още не виждаше цялостната картина, бе сигурен, че Сакраториумът ще му даде късче от пъзъла.

– Тогава, Хари, и аз идвам с теб, така че да мога да те измъкна, идиот такъв, когато му дойде времето.

– Там жени не бива да влизат.

– А какво ме прави да съм жена? Само тази сива фуста. Нима можеш да забележиш гърдите ми под нея? С шапчицата пък нямам не само женска, ами каквата и да било прическа. Притежавам същото измито, лишено от отличителни белези лице като на всеки мъж. Тукашните дори не могат да се похвалят с набола брада. Всичко, което ми е нужно, за да вляза, е бяла фуста и шарф. Която и да е Сестра би могла да го стори, ако не ѝ пречеше табуто. На мен обаче то не ми пречи.

– Аз ще ти попреча. Няма да те пусна. Прекалено опасно е.

– За мен не е по-опасно, отколкото за теб.

– Само че аз трябва да рискувам.

– Тогава и аз трябва. Защо твоят императив да е по-значим от моя?

– Защото... – Селдън се замисли и не довърши.

– Просто имай предвид – заяви Дорс с глас, твърд като скала – че няма да те оставя да идеш без мен. Ако опиташ, така ще те цапна, че ще загубиш съзнание, и през това време ще те завържа. Щом туй не ти се нрави, откажи се от всякаква мисъл да отидеш сам.

Математикът се поколеба и промърмори нещо неясно. Поне за момента се беше отказал да спори.

54

Небето беше почти безоблачно, но синевата му бе бледа, сякаш забулена от висока, тънка мъглица. Това, помисли Селдън, е добро метеорологично хрумване, но в същия миг усети, че му липсва самото слънце. Никой на Трантор не виждаше слънцето, освен ако се качеше на Горната страна, а дори и тогава то можеше да бъде забелязано само когато се разкъсаше естественният облачен слой.

Дали родените тук чувстваха липсата на слънце? Дали изобщо се сещаха за това? Дали когато някой от тях отидеше на друг свят, където истинското слънце се виждаше, той се втрещваше в него полузаслепен и изпълнен с благоговение?

Защо, зачуди се той, толкова много хора прекарват дните си, без да се опитат да открият отговори на вечните въпроси (какво ти!, дори без да се замислят над тях?). Нима в живота има нещо по-вълнуващо от търсенето на отговори?

Погледът му се отмести на равнището на земята. Улицата бе оброчена от ниски постройки, повечето от тях магазини. По широките

пътища се движеха в двете посоки множество индивидуални коли, като всяка се придържаше към дясната страна. Изглеждаха като колекция от антики, но бяха с електрически двигатели и съвършено безшумни. Селдън се запита дали „античен“ е дума, която винаги би трябвало да предизвиква насмешка. Дали тихоходността не компенсираше ниската скорост? В края на краищата има ли в живота някаква особена причина за бързане?

По улиците забеляза доста деца и раздразнено сви устни. Очевидно не бе възможно микогенците да са с увеличена жизнена продължителност, освен ако не бяха затънали в детеубийства. Децата и от двата пола (макар да бе трудно момчетата да се различат от момичетата) носеха фусти, стигащи само на няколко сантиметра под коляното. Това улесняваше двигателната им активност и голите им прасци прелестно и често често проблясваха.

Децата имаха и коса – орязана най-много до един пръст дължина, но това не пречеше по-големите да носят качулки, прикрепени към фустите така, че напълно да прикриват горната част на главите. Като че ли вече бяха достатъчно възрастни, та кефалическата растителност да изглежда неприлична... а може би наистина бяха дотолкова големи, та да искат да я скрият, мечтаейки за деня на ритуала, когато щяха да бъдат обезкосмени. На Селдън му хрумна нещо и той запита:

– Дорс, кой плащаше, когато пазарувахте – ти или Дъждокапките?

– Аз, разбира се. Дъждокапките нито веднъж не извадиха кредитна карта. Пък и защо да вадят? Купувахме за нас, не за тях.

– Но твоята карта е транторска; карта на туземка.

– Разбира се, Хари, обаче това не е проблем. Щом искат, хората от Микоген могат да пазят собствената си култура, начина на мислене и навичите си. Могат да унищожават косата си и да носят фусти. Е, въпреки това им се налага да използват парите на тукашния свят. Ако не го правят, ще задушат търговията, а никой разумен човек не би пожелал такова нещо. Парите са сила, Хари. – И тя протегна ръка, като че държеше в нея някакво невидимо доказателство за думите си.

– И микогенците приемаха картата ти?

– Изобщо не са изцвърчали за нея. Нито пък са обелили и дума за моята шапчица. Парите пречистват всичко.

– Е, това е хубаво. Значи мога да купя...

– Не, пазаруването е моя работа. Парите пречистват всичко, но е по-лесно да пречистват една туземка. Толкова са навикнали да не обръщат никакво или почти никакво внимание на жените, че автоматично

пренебрегват и мен... А, ето магазина, откъдето си избрах дрехи.

– Ще те почакам отвън. Вземи ми един хубав червен шарф, да прави впечатление!

– Не се преструвай, че си забравил какво решихме. Ще купя два шарфа. И още една бяла фуста – по моите мерки.

– Няма ли да си помислят, че е странно една жена да купува бяла фуста?

– Разбира се, че не. Ще сметнат, че я купувам за някой компаньон, който е с подобен ръст. Всъщност мисля, че изобщо няма да се затруднят с каквито и да било предположения, стига картата ми да е наред.

Селдън застана отвън, почти очаквайки някой да дойде и да го поздравя или по-скоро да го изобличи като туземец, но не се появи никой. Онези, които минаваха покрай него, обикновено не го поглеждаха, а дори и малцината, които му хвърляха бегъл взор, продължаваха пътя си явно невпечатлени. Той се притесняваше особено много от сивите фусты – женските – които минаваха по двойки или, още по-лошо, заедно с някой мъж. Жените бяха потиснати, незабележими, презирани, така че твърде добре би им дошло да спечелят мимолетна известност, като изпищят при вида на някой туземец. Само че дори и те го подминаваха.

Очевидно не очакват да видят туземец, помисли Селдън, затова не го и виждат.

Това, реши той, е добро предзнаменование за предстоящото им нахлуване в Сакраториума. Колкото по-неочаквано би било някой да види туземци там, толкова по-вероятно е да пропуснат да ги забележат!

Когато Дорс се показа, той вече бе в доста добро настроение.

– Всичко ли взе?

– Абсолютно.

– Хайде тогава да се върнем в стаята, за да се преоблечеш.

Бялата фуста не й прилягаше тъй добре като сивата. Естествено не би могла да я изпробва на място, защото и най-тъпият продавач щеше да се обезпокои.

– Как изглеждам, Хари? – запита историчката.

– Също като момче – отвърна Селдън. – Сега да пробваме шарфа... обиято, де. Хубаво ще е да свикна да го наричам така.

Освободила косата си от шапчицата, Дорс с удоволствие я тръсна.

– Не го слагай сега – предупреди го. – Не можем да маршируваме из цял Микоген с шарфове на раменете. Последното, което ни трябва, е да привлечем вниманието.

– Не, не! Просто искам да видя как ми стои.

– Според мен добре, но другият е по-качествен и по-изпипан.

– Права си, Дорс. Аз трябва да привличам погледите, ако изобщо някой ни обърне внимание. Не искам да усетят, че си жена.

– Нямах това предвид, Хари. Държа да изглеждаш добре.

– Хиляди благодарности, но подозирам, че то просто не е възможно. Дай сега да видим как става тази работа...

Двамата се заеха отново и отново да слагат и свалят своите обия, докато накрая можеха да го вършат с едно-единствено плавно движение. Дорс водеше упражненията, тъй като предишния ден бе видяла – пред Сакраториума – как го прави един мъж.

Когато Хари я похвали за наблюдателността ѝ, тя леко се изчерви и рече:

– Това не е нищо особено, просто го мярнах с женското си око.

– Значи си истински гений в мяркането – отвърна той.

Удовлетворени от постигнатото, двамата застанаха на разстояние и започнаха да се изучават един друг. На обиято на Хари блестеше яркочервена драконоподобна фигура, откроявайки се на по-светъл фон от същия цвят. А по-незабележимото обия на Дорс имаше само една контрастираща ивица, минаваща през централната му част.

– Напълно достатъчно – изкоментира тя – за да покаже добър вкус.

– И изхлузи шарфа през главата си.

– Сега – рече Селдън – ги съгваме и прибираме в някой от вътрешните джобове. Моята кредитна плочка – всъщност Четървата – и ключът от стаята са в този, а от другата страна съм пхнал Книгата.

– Книгата? Защо ти е да я разнасяш насам-натам?

– Налага се. Мисля, че всеки, който влиза в Сакраториума, е длъжен да има у себе си екземпляр от нея. Ако е нужно, двамата ще караме с една и сигурно никой няма да забележи. Готова ли си?

– Едва ли някога ще съм съвсем готова, но идвам с теб.

– Пътуването ще е дълго, имай предвид. Би ли проверила моята шапчица... да не би някои косъмчета пак да стърчат? И не си чеши главата.

– Няма. Изглеждаш съвсем наред.

– И ти.

– А освен това нервничаш.

Селдън се усмихна накриво.

– Познай защо!

Дорс импулсивно се пресегна и стисна ръката му, а сетне, сякаш изненадана от самата себе си, отдръпна пръсти. Погледна надолу и

заоправя бялата си фуста. Математикът, сам учуден и някак си странно доволен, се прокашля и рече:

– Добре, хайде да вървим.

XII. ГНЕЗДОТО

РОБОТ – Термин, използван в древните легенди на някои светове, за онова, което по-често се нарича „автомат“. Роботите се описват с, общо взето, човешка форма и направени от метал, макар да се предполага, че някои са били псевдоорганични. Разпространено е схващането, че по време на Бягството Хари Селдън е видял истински робот, но първоизточникът на това твърдение е съмнителен. Никъде в обемистите си писания той не споменава и дума за роботи, въпреки че...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

55

Не ги забелязаха.

Хари Селдън и Дорс Венабили повториха пътуването от предния ден, като този път почти никой не ги погледна дори веднъж. На няколко пъти трябваше да отместват коленете си встрани, за да дадат възможност на пътник, седнал на вътрешно място, да мине покрай тях, за да излезе. Двамата бързо разбраха, че щом някой се качи, трябва да се изместят навътре, ако до тях има празно място.

Този път по-бързо се умориха от миризмата на непрани фусти, тъй като вниманието им не се отклоняваше толкова лесно от онова, което ставаше отвън.

Накрая обаче все пак стигнаха.

– Ей това е Библиотеката – тихо каза Селдън.

– И на мен тъй ми се струва – потвърди Дорс. – Най-малкото, това е зданието, дето вчера ни го показва Мицелий Седемдесет и втори.

Двамата бавно поеа към сградата.

– Дишай дълбоко – рече Селдън. – Ето го първото препятствие.

Вратата пред тях бе отворена, светлината – приглушена. Пет широки каменни стъпала водеха нагоре. Застанаха на най-долното и изчакаха няколко мига, преди да осъзнаят, че тежестта им не е накарала стъпалата да се задвижат. Дорс направи лека гримаса и подкани с жест спътника си.

Изкачиха се заедно по стълбите, чувствайки се неловко заради Микоген и по-точно – загдето той е толкова изостанал. Минаха през

вратата и там, зад бюрото непосредствено до нея, седеше един мъж, изгърбен над най-простия и тремав компютър, който Селдън някога бе виждал.

Мъжът не ги погледна. Няма нужда, помисли си математикът. Бяла фуста, лиса глава – всички микогенци изглеждаха дотолкова еднакви, че окото се плъзгаше по тях, а това в момента беше само от полза.

Мъжът зад бюрото попита, без дори да вдигне очи:

– Учени?

– Учени – отвърна Селдън.

Уредникът наклони глава към една врата.

– Влизайте. Добро прекарване.

Тръгнаха навътре и се оказа, че – доколкото можеха да видят – са единствените, ако се изключи мъжът на вратата. Или Библиотеката не беше от най-посещаваните заведения, или учените бяха кът, или, което бе най-вероятно, важаха и двете предположения.

Селдън прошепна:

– Мислех, че сигурно ще трябва да представим нещо като лиценз или разрешително и че ще ми се наложи да се оправдавам, задето съм го забравил.

– Той сигурно при всички случаи щеше да се зарадва, че сме дошли. Виждал ли си някога подобно мъртвило? Ако едно място може да бъде мъртво – както, да речем, някой човек – сега сякаш се намираме в труп...

Повечето от книгите бяха печатни, също като тази във вътрешния джоб на Селдън. Дорс бавно тръгна покрай рафтовете, за да ги проучи.

– Стари книги – отбеляза тя. – Или поне повечето от тях. Една част – класика, друга – без никаква стойност.

– Външни ли са? Имам предвид – немикогенски?

– О, да. Ако имат свои собствени, би трябвало да ги съхраняват някъде другаде. Това тук е, за да могат бедните самозвани ученчета като онзи, вчерашния, да правят безсмислени проучвания... Ха, ето реферативния отдел. Тук има една „Имперска енциклопедия“, която е най-малко отпреди петдесет години. И един компютър.

Тя протегна ръце към клавиатурата, но Селдън я спря:

– Чакай. Нещо може да тръгне на зло и да се забавим.

Той посочи към дискретния указател над един самостоятелен стелаж с книги, на който светеше „Към Сакр ториума“. Второто „а“ от думата бе угаснало, може би наскоро, а може би просто на никого не му пукаше. (Империята, помисли си Селдън, наистина е в упадък.) Всички

нейни части, включително Микоген.

Огледа се. Бедната Библиотека, тъй нужна за тукашната гордост и вероятно тъй полезна на старейшините, които може би я използваша, за да откриват трохички, подкрепящи собствените им вярвания, и представящи ги като убеждения на учените – туземци, бе все още празна. Никой не бе влязъл след тях.

И тогава, на прага, внезапно осъзнал, че минат ли и второто препятствие, няма да има връщане назад, той помоли:

– Дорс, не идвай с мен.

Тя се навъси.

– Защо?

– Не е безопасно, а не искам да те излагам на риск.

– Тук съм, за да те защитавам – отвърна тя меко, но настойчиво.

– Че каква защита можеш да ми дадеш? Аз съм способен да се защитавам и сам, макар ти да не мислиш така. И само ще се затрудня, ако ще трябва да пазя и теб. Не ти ли е ясно?

– Недей да се безпокоиш за мен, Хари – отвърна Дорс. – Безпокойството е моя работа – и тя потупа шарфа си там, където той пресичаше пространството между забулените ѝ гърди.

– Понеже Чувек те е помолил?

– Понеже съм получила такава заповед.

Историчката стисна ръката му току над лакътя и той отново се изненада от силния ѝ хват.

– Знаеш, че съм против това, Хари – рече тя – но ако чувстваш, че трябва да влезеш, аз също ще го направя.

– Добре тогава. Но ако стане нещо и видиш, че можеш да се отскубнеш, бягай. Не се безпокой за мен.

– Хари, просто си хабиш думите. А освен това ме обиждаш.

Селдън докосна входния панел, вратата се плъзна настрани и двамата минаха почти едновременно.

56

Просторно помещение; още по-просторно, защото в него нямаше нищо, което да наподобява мебел. Нито столове, нито пейки, нито каквито и да било седалки. Нито подиум, нито завеса, нито украса. Никакви лампи, само меко, еднообразно, нефокусирано осветление. Стените обаче не бяха съвсем голи. Тук-там имаше и малки примитивни

телевизионни екрани, подредени на различно разстояние един от друг и на различна височина по начин, който не бе лесен за запомняне. Всички до един светеха и явно бяха двумерни. От мястото, където се намираха, не се забелязваше дори намек за трето измерение, още по-малко пък поглед от истинска холовизия.

Вътре имаше хора. Не бяха много и нийде не се оформяха групички. Всички стояха сами и – също като телевизионните екрани – в ред, който не бе лесен за запомняне. Всички с бели фусти, всички с шарфове.

Почти пълна тишина. Никой не говореше в общоприетия смисъл на тази дума. Неколцина едва-едва местеха устни, тихо мърморейки. Тези, които вървяха, го правеха крадешком, вперили поглед в земята.

Атмосферата твърде много приличаше на погребална.

Селдън се приведе към Дорс, която незабавно сложи пръст пред устните си, а сетне му посочи един от телевизионните екрани. На него се виждаше идилична градина, обсипана с цветове; камерата бавно ги обхождаше.

Тръгнаха заедно натат, като имитираха походката на останалите – бавни стъпки, меко полагање на стъпалото на земята.

Когато стигнаха на половин метър от екрана, се чу приятен, убеждаващ глас:

– Градината на Антенин според репродукции от древни пътеводители и фотоси, разположена в подножието на Еос. Забележете, че...

Дорс зашепна така тихо, че Селдън с мъка долови гласа ѝ заради звука от приемника:

– Включва се, когато някой го наближи, и ще се изключи, ако направим крачка назад. Щом сме достатъчно близо, ще можем да говорим под прикритие. Само не ме поглеждай и млъкни, ако ни наблюдават.

Привел глава и отпуснал ръце с преплетени пръсти (вече беше забелязал, че тук това е предпочитана поза), Селдън каза:

– Очаквам всеки миг някой да завие.

– Нищо чудно. Те оплакват своя изгубен свят – отвърна Дорс.

– Надявам се, че от време на време сменят програмите. Направо е убийствено да гледаш винаги едни и същи ленти.

– Сигурно са различни – предположи историчката, след като плъзна очи насам-натат. – Може би периодично ги сменят. Не зная.

– Чакай! – мъничко по-високо се обади Селдън. После снижи глас. – Ела насам.

Дорс се намръщи, тъй като не разбра съвсем точно думите му, но

той си помогна с глава. Отново тръгнаха крадешком, ала сега неговите крачки станаха по-дълги, сякаш му се искаше да увеличи скоростта. Дамата го настигна и рязко, макар и само за миг, го дръпна за фустата. Той забави ход.

– Тук има работи – обясни, шом към картината се прибави и говор.

На екрана се виждаше част от някакво имение с неравна морава и редица от жив плет на преден план, както и три странни предмета, които можеха да се опишат единствено като работи. Бяха очевидно метални и смътно човекоподобни по форма.

Записът поясни:

– Това е наскоро конструиран изглед от изграждането на прочутото Уендъмско имение от трети век. Роботът, който виждате в центъра, се е наричал Бендар и според архивите е служил двадесет и две години, преди да бъде заменен.

– „Наскоро конструиран“ – повтори Дорс. – Значи би трябвало да сменят филмите. – Освен ако не казват „наскоро конструиран“ за нещо, направено преди хиляда години.

Към телевизионния екран бавно приближи един микогенец и с тих, макар и не като шепота на Селдън и Дорс глас каза:

– Поздрави, Братя.

Каза го, без да погледне към тях, и след един неволен и стреснат поглед, който му хвърли, Селдън бързо извъртя глава настрани. Дорс пък изобщо не вдигна очи.

Математикът се поколеба как да реагира. Мицелий Седемдесет и втори беше споменал, че в Сакраториума не се говори. Може би преувеличаваше? В края на краищата нали бе казал, че от дете не е влизал тук.

В безизходицата си реши, че трябва да прояви поне елементарна любезност и шепнешком отвърна:

– И на теб, Братко, поздрави.

Нямаше никаква представа дали това е правилната формула за отговор, нито пък дали изобщо има някаква формула, но другият като че ли не забеляза нищо нередно в нея.

– За вас в Аврора – каза оня.

– И за теб – рече Селдън и понеже му се стори, че мъжът очаква още нещо, добави „в Аврора“. Последва почти неуловимо смъкване на напрежението. Селдън почувства, че челото му се е овлажнило.

– Прекрасно е! – продължи микогенецът. – Не съм го виждал по-рано.

– Изкусна направа – потвърди Селдън. А сетне в пристъп на

дързост добави: – Загуба, която не трябва да се забравя.

Другият като че ли се сепна, но после рече:

– Воистина, воистина – и се отдалечи.

Дорс изсъска:

– Не рискувай. Не говори неща, които не ти се налага да казваш.

– Стори ми се естествено. Във всеки случай това наистина е скорошно. Само че тия работи ме разочароват. Очаквах, че така ще изглеждат автоматите. Искам да видя органичните модели... хуманоидите.

– Мисля, че ако са съществували – отбеляза след известно колебание Дорс – не ще да са ги използвали за градинска работа.

– Вярно – кимна Селдън. – Трябва да намерим Гнездото на старейшините.

– Ако и то изобщо съществува. Май в тази празна пещера няма нищо друго освен... празна пещера.

– Нека да погледнем все пак.

Тръгнаха покрай стената, отминавайки изглед след изглед, като се опитваха край всеки да изчакват различен интервал от време, докато историчката не сграбчи ръката на Селдън. Между два екрана се забелязваха линии, които очертаваха неясен правоъгълник.

– Врата – рече тя, а сетне понамали увереността си с едно: – Как мислиш?

Селдън се огледа крадешком. Ужасно удобно беше, че в съответствие с оплаквателната атмосфера всяко лице, което не се бе втренчило в някой телевизионен екран, бе сведено в тъжна концентрация към пода. (Ала микогенецът, който преди малко се бе обърнал към тях, очевидно беше забелязал съществуването им.)

– Как мислиш, че се отваря? – попита ученият.

– С входна плочка.

– Нищо такова не виждам.

– Просто не е отбелязана, но ей там е леко обезцветено. Откри ли мястото? Колко длани, колко пъти...

– Ще пробвам. Наблюдавай наоколо и ако някой погледне насам, ме сритай.

Притаи дъх, докосна безуспешно обезцветеното място, а сетне постави цялата си ръка върху него и натисна.

Вратата тихо се отвори – без изскърцване, без стържене. Селдън пристъпи вътре колкото се може по-бързо и Дорс го последва. Вратата се затвори след тях.

– Въпросът е – отбеляза спътничката му – дали някой не ни видя.

– Старейшините трябва често да минават оттук – предположи той.

– Да, но дали ще приемат, че и ние сме старейшини?

Селдън поизчака малко и каза:

– Ако ни бяха забелязали и ако някой си бе помислил, че нещо не е наред, вратата сигурно щеше да се разтвори още веднъж, петнайсет секунди след като влязохме.

– Възможно е – сухо вметна Дорс – а също така е възможно от тази ѝ страна да няма нищо за гледане или вършене и никой да не го е еня, загдето влязохме.

– Тепърва ще разберем – измърмори математикът.

Доста тясното помещение, в което се озоваха, бе тъмноватичко, но щом пристъпиха по-напред, осветлението се усили. Наоколо имаше кресла – широки и удобни, малки масички, няколко кушетки, един дълбок и висок хладилник, шкафове.

– Ако това е Гнездото на старейшините – рече Селдън – значи са се обзавели направо разкошно, въпреки аскетизма на самия Сакраториум.

– Както и би могло да се очаква – кимна Дорс. – Аскетизмът сред управляващата класа е много рядко явление, освен ако не е само за пред хората; можеш да си запишеш това в бележника за психоисторически афоризми. – Тя се огледа. – Тук също няма никакъв робот.

– Спомни си, че на едно гнездо му прилича да е нависоко, а този таван е нисък – отбеляза ученият. – Трябва да има и горни етажи, а това сигурно води към тях. – И той посочи една щедро застлана с килими стълба.

Но не тръгна към нея, а объркано се огледа наоколо.

Дорс предположи какво търси.

– Забрави за асансьорите! На Микоген има култ към примитивизма. Тук няма да намериш никакви подобни машинарии. Нещо повече, аз съм съвсем сигурна, че ако стъпим върху долното стъпало, то няма да започне да се движи нагоре. Ще трябва да се изкатерим. Може би няколко етажа...

– Да се изкатерим?!

– Ако изобщо води нанякъде, би следвало да е към Гнездото. Искаш ли да го видиш, или не?

Тръгнаха заедно към стълбището и започнаха да се изкачват.

Отминаха цели три етажа, като междувременно светлината забележимо и постоянно намаляваше. Селдън дълбоко си пое въздух и прошепна:

– Смятам, че съм в добра форма, но мразя да се катеря.

– Не си навикнал на точно този вид физическо усилие. – Дорс не показваше никакви признаци на умора.

На върха на третата поредица от стъпала стълбището свърши и пред тях се появи друга врата.

– Ами ако е заключена? – рече Селдън по-скоро на себе си. – Ще се опитаме ли да я разбием?

– Защо да е заключена – възрази историчката – след като долната не беше? Ако това е Гнездото на старейшините, мисля, че трябва да има табу никой освен тях да не идва тук. А табуто е по-силно от всяка ключалка.

– Само що се отнася до онези, към които е насочено – възрази Селдън, но кой знае защо изобщо не помръдна към вратата.

– След като се колебаеш, все още има време да се върнем – подхвърли Дорс. – Всъщност аз бих те посъветвала да направим именно това.

– Колебая се единствено понеже не знам какво ще открием вътре. Ако е празно...

И изведнъж добави с доста по-висок глас:

– Тогава ще е празно! – След което натисна входния панел.

Вратата се отдръпна тихо и бързо и двамата неволно отстъпиха крачка назад, изненадани от светлината, която ги заля отвътре.

Там, обърната с лице към тях, с очи, оживени от светлинка, и полуповдигнати ръце, с единия крак леко по-напред от другия, проблясвайки с бледожълто метално сияние, стоеше човешка фигура. За няколко мига на Селдън му се стори, че тя носи плътно прилепнала туника, но при внимателно вглеждане ставаше ясно, че туниката е просто част от конструкцията на предмета.

– Това е робот – с благоговение промълви той. – Само че метален.

– Още по-лошо – рече Дорс, като бързо пристъпи настрани в едната посока, а след това и в другата. – Очите му не ме следват. Ръцете му не потрепват. Той не е жив – ако изобщо може да се каже, че един робот е жив.

И точно в този момент някакъв мъж – несъмнено мъж – пристъпи иззад робота и рече:

– Сигурно не може. Аз обаче съм жив.

Почти механично Дорс пристъпи напред и зае мястото си между Селдън и мъжа, появил се така неочаквано.

Ученият я побутна настрани – може би малко по-грубо, отколкото бе възнамерявал.

– Нямам нужда от защита. Това е нашият стар приятел Слънцар Четиринадесети.

Възрастният мъж, който бе застанал пред тях, носеше двоен шарф, което може би бе негово право като върховен старейшина.

– А вие сте туземецът Селдън – каза той.

– Разбира се – отговори математикът. – Пък това, въпреки мъжките й одеяния, е туземката Венабили.

Дорс не каза нищо.

– Вие, туземецо, разбира се, сте прав – подхвана Слънцар Четиринадесети. – За вас от моя страна няма никаква физическа заплаха. Моля, седнете. И двамата. Тъй като вие не сте Сестра, туземко, няма защо да се оттегляте. Ето там място; ако цените подобна чест, ще ви съобщя, че вие ще бъдете първата жена, която е сядала на него.

– Не ценя подобна чест – отвърна Дорс дума по дума, за да ги подчертае.

Слънцар Четиринадесети кимна.

– Както искате. Аз също ще седна, защото трябва да ви задам няколко въпроса, а не ми се ще да го правя стоешком.

Настаниха се в един ъгъл на помещението. Очите на Селдън се отместиха към металната фигура.

– Това наистина е робот – каза върховният старейшина.

– Зная – кратко отвърна ученият.

– Зная, че знаете – със същата невъзмутима вежливост продължи Слънцар Четиринадесети. – Но след като вече уредихме този въпрос, обяснете защо сте тук.

Математикът впери твърд поглед в микогенеца и отговори:

– За да видим работа.

– Известно ли ви беше, че никому освен на старейшините не е позволено да влиза в Гнездото?

– Не, но го подозирах.

– Не ви ли казаха, че никой туземец не може да влиза в Сакраториума?

– Казаха ни го.

– И вие пренебрегнахте този факт?

– Както ви заявих, искахме да видим робота.

– Знаете ли, че нито една жена, дори и да е Сестра, няма право да влиза в Сакраториума, освен при някои предварително определени и много редки случаи?

– Казаха ни и това.

– И на никоя жена не е разрешено по никое време и при никакви обстоятелства да се облича в мъжки дрехи? В границите на Микоген това се отнася за туземките със същата сила както за Сестрите.

– Не са ни информирали, но... не съм изненадан.

– Добре. Желаях да узнаете всичко туй. Сега моля да ми отговорите, защо искате да видите робота?

Селдън сви рамене.

– От любопитство. Никога не съм виждал робот и дори не знаех, че съществува такова нещо.

– И как в такъв случай узнахте, че съществува и, по-специално, че се намира тук?

Туземецът помълча, а сетне заяви:

– Не желая да отговарям на този въпрос.

– Затова ли бяхте докарани в Микоген от Четър Чувек? За да изследвате роботи?

– Не. Чувек ни докара тук, за да бъдем в безопасност. Ние обаче, доктор Венабили и аз, сме учени. Нашето царство е знанието и целта ни е придобиването на знания. Извън границите си Микоген е зле разбран и ние искахме да узнаем повече за местните обичаи и методи на мислене. Това желание е естествено и на нас то ни се струва безобидно и дори похвално.

– Аха. Само че ние не искаме другите племена и светове да узнават за нас. Това пък е нашето естествено желание и ние сме съдниците какво е безвредно за нас и какво не е. Така че, туземецо, отново питам: откъде знаехте, че в Микоген има робот и че той е в това помещение?

– Общоизвестни слухове – след дълга пауза заяви Селдън.

– Държите ли на думите си?

– Че са общоизвестни слухове? Държа!

Проницателните сини очи на Слънцар Четиринадесети сякаш се превърнаха в остриета и той каза, без да повишава глас:

– Туземецо Селдън, ние отдавна си сътрудничим с Четър Чувек. За туземец ни се виждаше почтен и заслужаващ доверие индивид. За туземец! Когато той ви доведе вас двамата и поръчителства да ви защитаваме, ние му обещахме. Само че Чувек, каквито и добродетели да има, все

пак си е туземец, и няма да крия, че таяхме лоши предчувствия. Изобщо не бяхме сигурни каква може да бъде вашата или неговата истинска цел.

– Нашата цел е знанието – настоя Селдън. – Академичното знание. Туземката Венабили е историк, а и аз изпитвам интерес към историята. Защо да не се интересуваме от микогенската история?

– На първо място, защото ние не искаме да се интересувате. Във всеки случай изпратихме при вас две от нашите доверени Сестри. Те трябваше да ви сътрудничат и да се опитат да открият какво търсите, но най-вече – какъв беше онзи израз, дето вие обичате да употребявате? – да ви водят за носа. И то по такъв начин, че да не сте съвсем сигурни в онова, което става – Слънцар Четиринадесети се усмихна, ала усмивката му бе мрачна. – Дъждокапка Четиридесет и пета – продължи той – тръгна да пазарува с туземката Венабили, но в случващото се при тези излизания нямаше нищо нередно. Естествено ние получавахме пълен отчет. Дъждокапка Четиридесет и трета ти показва, туземец Селдън, нашите микроферми. Може би си я заподозрял за готовността ѝ да те придружава сама – нещо, което е свършено немислимо за нас, но сигурно си разсъдил, че онова, което се отнася за Братята, не се отнася за туземците, и си се поласкал, че това несериозно разсъжденияще я е накарало да отстъпи. Тя се е съгласила на твоето желание, макар и с цената на значителна част от душевното си равновесие. И най-накрая ти си помолил за Книгата. Ако ти я беше дала прекалено лесно, може би щеше да възбуди подозренията ти, така че Сестрата се е престорила, че изпитва, перверзно желание, което единствено ти би могъл да удовлетвориш. Нейната саможертва няма да бъде забравена... Доколкото разбирам, туземец, все още разполагаш с Книгата, и предполагам, че тя и сега е у теб. Може ли да я получа?

Математикът седеше, потънал в горчиво мълчание.

Набръчканата ръка на Слънцар Четиринадесети остана все тъй ненапращливо протегната и той добави:

– Колко по-добре ще е така, отколкото да ти бъде отнета със сила...

И Селдън я подаде. Върховният старейшина прелисти страниците, сякаш да се увери, че нищо лошо не се е случило с нея.

– Ще ни се наложи да я унищожим внимателно по одобрения начин – леко въздъхна той. – Тъжно! Е, след като вече бе получил Книгата, туземец Селдън, ние, разбира се, не се изненадахме, когато тръгна към Сакраториума. Непрекъснато бяхте наблюдавани, защото не мислете, че който и да било Брат или Сестра, дето не е съвсем отнесен, няма само с един поглед да разбере, че сте чужденци. Щом зърнем шапчица, веднага

я разпознаваме, а на Микоген има не повече от седемдесет такива – почти всички са на туземци, пристигнали по официални дела, и докато са тук, те остават през цялото време в светските държавни сгради. Така че вас не само са ви забелязвали, но и безпогрешно са ви идентифицирали – отново и отново. Възрастният Брат, когото срещнахте, внимателно ви съобщи за Библиотеката и за Сакраториума, но освен това се погрижи да ви каже какво ви е забранено да вършите, тъй като ние не искахме да ви вкарваме в капан. Къснебе Втори също ви предупреди – и то съвсем убедително. И въпреки това вие не се отказахте. Магазинът, от който купихте двата шарфа – продължи след малка пауза Слънцар Четиридесети – незабавно ни изпрати съобщение и оттам ние разбрахме намеренията ви. Постарахме се Библиотеката да бъде празна; библиотекарят бе инструктиран да не ви поглежда; постарахме се в Сакраториума да няма много хора. Единственият Брат, който по погрешка ви заговори, едва не провали всичко, но бързо се отдръпна, когато осъзна с кого си има работа, а след това дойде тук. Както виждате, ние по никакъв начин не сме ви примамили насам. Дойдохте в резултат от собствените си действия и онова, което искам да ви запитам още веднъж е: защо?

Този път заговори Дорс. Гласът ѝ беше твърд, погледът – стоманен.

– Ще ти кажем още веднъж, микогенецо. Ние сме учени, за нас знанието е свещено, и то е единственото, което ни интересува. Вие не ни примамихте тук, но не ни и спряхте, както можехте да сторите, преди изобщо да доближим тази сграда. Вие отстранихте пречките от пътя ни и ни улеснихте да поемем по него, а дори и само това може да се смята като подмамване. Нанесохме ли някаква вреда? Мисля, че по никакъв начин не обезпокоихме сградата, тази стая или това. – Тя посочи работа. – Пред нас е един мъртъв къс метал, който криете тук; сега ние знаем, че той е мъртъв, и това бе всичкото знание, което дирехме. Предполагаме, че то ще има много по-голямо значение, и сме разочаровани, но сега, когато знаем какво е в действителност, ще се махнем – и, ако желаете, ще напуснем и самия Микоген.

Слънцар Четиринадесети слушаше със съвършено безизразно лице, а когато историчката привърши, той се обърна към Селдън:

– Този робот – такъв, какъвто го виждате, е символ; символ на онова, което ние сме загубили и което вече не притежаваме; на всичко, което хилядолетия наред не сме забравили и което възнамеряваме някой ден да си върнем. Тъй като той е единственото материално и автентично нещо, което ни е останало оттогава, ни е много скъп – и все пак за твоята жена представлява просто „мъртъв къс метал“. Присъединяваш ли се

към тази преценка, туземец Селдън?

– Ние сме членове на общества – отвърна внимателно запитаният – несвързани от общо минало. Живеем в настоящето, което смятаме за продукт на цялото минало, а не само на един отдавна отлетял момент от време, който да притискаме към гърдата си. Осъзнаваме какво може да означава за вас роботът и бихме желали той да продължи да означава същото. Само че ние можем да го видим единствено със собствените си очи – така, както вие можете да го видите единствено със своите. За нас той е един мъртъв къс метал.

– А сега – обади се Дорс – ще си тръгнем.

– Няма – рече Слънцар Четиринадесети. – С идването си тук вие извършихте престъпление. То е престъпление единствено в нашите очи, както ще побързате да ни посочите – устните му се изкривиха в смразяваща усмивка – но това все пак е микогенска територия и на нея ние определяме дефинициите. Подобно престъпление, както ние го дефинираме, се наказва със смърт.

– И се каните да ни застреляте? – високомерно попита историчката.

Изражението на Върховния старейшина стана презрително и той продължи да говори на мъжа.

– Какво си мислите, че сме, туземец Селдън? Нашата култура е също тъй стара като вашата, също тъй сложна, цивилизована и хуманна. Аз не съм въоръжен. Вие ще бъдете съдени и доколкото сте доказано виновни, ще бъдете екзекутирани съгласно закона – бързо и безболезнено. Ако се опитате да напуснете сега, аз не ще ви спра, но долу има мнозина Братя – много повече, отколкото се виждаха, когато влязохте в Сакраториума, и разгневени от вашите действия, те сигурно ще ви посегнат грубо и насилствено. В нашата история има случаи, когато туземците са умирали по този начин, а това не е приятна смърт и определено не е безболезнена.

– Къснебе Втори вече ни предупреди за подобна възможност – невъзмутимо рече Дорс. – Тя очевидно е част от вашата сложна, цивилизована и хуманна култура.

– Туземец Селдън – спокойно каза микогенецът – в моменти на бурна емоция хората могат да бъдат подтикнати към насилие, независимо каква е тяхната човечност, когато са спокойни. Това е валидно за всяка култура, както твоята жена, която твърди, че е историк, положи телно би трябвало да знае.

– Нека бъдем разумни, Слънцар Четиринадесети – предложи ученият. – Ти може да представляваш закона в Микоген по отношение на

местните дела, но не и спрямо нас. Ние двамата сме немикогенски граждани на империята, а именно императорът и назначените от него правни служители са онези, които трябва да имат последната дума при всяко крупно престъпление.

– Това може и да е тъй по закон и на хартия, както и на холоекрани-те, но сега не говорим за теорията, туземец Селдън. Върховният старейшина отдавна притежава властта да наказва светотатствените престъпления, без императорският трон да е длъжен да се намесва.

– Когато престъпниците са ваши хора, да – възрази Селдън. – Съвсем различно е обаче, когато те са Външни.

– Съмнявам се, специално в конкретния случай. Туземецът Чувек ви доведе тук като бегълци, а ние в Микоген нямаме мая в главите, за да не разберем, че сте избягали от законите на императора. Защо той ще възразява, ако свършим вместо него неговата работа?

– Защото – рече Селдън – определено грешииш. Дори и да бягахме от имперската власт и Клеон Първи да ни търсеше единствено за да ни накаже, той все пак ще иска да го стори лично. Да ти позволи да убиеш немикогенци – независимо по какъв начин и поради какви съображения – без надлежен имперски съд, би означавало да се противопоставиш на неговата власт, а никой император няма да позволи такъв прецедент. Без значение колко ще му е неприятно да прекъсне търговията с микрохрана, той все пак ще чувства, че е нужно да възстанови императорските си прерогативи. Желаш ли, заради твоето намерение да ни убиеш, тук да бъде стоварена една дивизия имперски войници, които да плячкосат вашите ферми и жилища, да осквернят вашия Сакраториум и да си позволят волности със Сестрите? Помисли!

Слънцар Четиринадесети се усмихна отново, но не показва никаква отстъпчивост.

– Всъщност аз вече размислих и наистина има една алтернатива. След като ви осъдим, можем да отложим вашата екзекуция, за да ви дадем възможност да апелирате към императора за преразглеждане на случая. Император Клеон Първи ще ни бъде благодарен за нашата готовност да се подчиним на неговата власт, а може би и заедно вие двамата ще му попаднете в ръцете – и Микоген ще спечели от цялата работа. Това ли искате? Да апелирате към императора, както си му е редът, и да му бъдете предадени?

Селдън и Дорс се спогледаха за миг и нищо не казаха.

Върховният старейшина продължи:

– Чувствам, че по-скоро ще предпочетете втората възможност,

отколкото да умрете, но защо оставам с впечатлението, че подобно предпочитание надделява у вас едва-едва?

– Всъщност – обади се един друг глас – аз мисля, че и двете алтернативи са неприемливи и трябва да потърсим трета.

58

Пръв идентифицира новодошлия Дорс – може би понеже именно тя го очакваше повече.

– Чувек! – възкликна историчката. – Добре, че ни откри. Свързах се с теб в мига, в който разбрах, че няма да успя да разубедея Хари. – Младата жена описа почти пълен кръг с двете си ръце.

Четър се поусмихна, но това не наруши вродената мрачноватост на лицето му. По него определено се забелязваше лека умора.

– Скъпа моя – рече той – имах да върша много други неща. Не мога винаги да се откъсна на секундата. А когато дойдох тук, ми се наложи – също като на вас двамата – да се снабдя с фуста и шарф, да не говорим за шапчицата, и да стигна до Сакраториума. Ако бях дошъл по-рано, може би щях да успя да предотвратя всичко това, но вярвам, че не съм закъснял прекалено.

Слънцар Четирнадесети вече се възстановяваше от болезнения потрес. С глас, в който липсваше обичайната спокойна дълбочина, той запита:

– Как се добра дотук, туземец Чувек?

– Не беше лесно, Върховни старейшино, но както туземката Венабили обича да повтаря, аз съм много убедителен човек. Някои хора помнят кой съм и какво съм направил в миналото за Микоген. Помнят дори, че съм почетен Брат. Ти забравил ли си, Слънцар Четирнадесети?

– Не съм забравил – отговори споменатият – но дори най-благосклонната памет не може да оправдае подобни деяния. Тук, на това свещено място да дойде туземец... И туземка! Няма по-голямо престъпление. Всичко, което си направил, едва ли е достатъчно, за да балансира стореното кощунство. Моите хора не са безумци. Ще ти се отплатим по някакъв друг начин. Тези двамата обаче трябва да умрат или да бъдат предадени на императора.

– Аз също съм дошъл тук – спокойно възрази Чувек – Това не е ли престъпление?

– За теб – рече Слънцар Четирнадесети – лично за теб като за един

вид почетен Брат. аз мога... да си затворя очите. Но не и за тези двамата.

– Защото очакваш награда от императора? Някаква милост? Някаква отстъпка? Свързал ли си се вече с него. или което е по-вероятно – с неговия първи министър, Демерцел?

– Това не е тема за обсъждане.

– Което само по себе си е признание. Хайде, не питам какво ти е обещал императорът, но то не може да е кой знае колко голямо. В тези упадъчни дни дори той не разполага с много за даване. Нека аз ти направя едно предложение. Тези двамината казаха ли ти, че са учени?

– Казаха.

– И наистина са. Не те лъжат. Туземката е историчка, туземецът – математик. Опитват се да съчетаят своите способности, за да създадат математика на историята, и са нарекли комбинирания предмет „психоистория“.

– Нито знам нещо за тази психоистория – заяви Слънцар Четиринадесети – нито ме интересува. Изобщо не ме вълнува която и да е страна от вашата туземска ученост.

– Въпреки това – настоя Чувек – предлагам ти да ме изслушаш.

На журналиста му трябваша петнадесет минути сбити обяснения, за да опише възможността естествените закони на обществото (нещо, което той винаги споменаваше с ясно различни кавички в гласа) да се организират по такъв начин, че да направят възможно предсказването на бъдещето – със значителна степен на достоверност.

Когато привърши, Слънцар Четиринадесети, който бе слушал безизразно, отбеляза:

– Бих казал, че хипотезата е доста несигурна.

С обезсърчена физиономия Селдън се наклони да се обади, несъмнено за да се съгласи с него, но ръката на Чувек, която леко лежеше на коляното му, го стисна съвсем недвусмислено.

– Възможно е, Върховни старейшино – заяви той – но императорът не мисли така. А когато споменавам Клеон Първи, който сам по себе си е доста дружелюбен човек, аз всъщност имам предвид Демерцел, чиито амбиции няма защо да ти обяснявам. Те двамата твърде много биха искали да се доберат до тези учени, така че именно затова аз ги доведох тук – за да бъдат в безопасност. Изобщо не очаквах, че ти ще свършиш работата на Демерцел вместо самия него, като му ги предадеш.

– Извършиха едно престъпление, което...

– Да, знам, Върховни старейшино, но то е престъпление единствено

защото ти си решил да го наречеш така. Не е причинена никаква вреда.

– Беше накърнена нашата вяра, нашите най-дълбоки чувства...

– Представи си колко по-лошо би било, ако психоисторията попадне в ръцете на Демерцел. Да, признавам, че от нея може и нищо да не излезе, но допустни за миг, че все пак се получи нещичко и че имперското правителство го използва – да предсказва какво се задава, да предприема мерки, въоръжено с предвиждания, с които никои друг не разполага – фактически да ръководи създаването на едно алтернативно бъдеще, което повече ще устройва империята.

– Е?

– Съмняваш ли се, Върховни старейшино, че това алтернативно бъдеще ще се отличава със засилена централизация? В момента, както ти много добре знаеш, империята от столетия е подложена на центробежни влияния. Сега много светове ѝ се подчиняват само на думи, а на практика се самоуправляват. Дори тук, на Трантор, има децентрализация. Да вземем за пример Микоген – той до голяма степен е независим от имперското влияние. Ти управляваш като Върховен старейшина и до теб не стои никакъв имперски офицер, за да надзирава твоите действия и решения. Колко време, мислиш, ще продължи това, когато хора от типа на Демерцел започнат да нагаждат бъдещето по свой вкус?

– Продължаваш с най-произволни разсъждения – каза Слънцар Четиринадесети – но признавам, че те са твърде смущаващи.

– От друга страна, ако тези учени успеят да доведат докрай задачата си – би могъл да кажеш, че това „ако“ е твърде малко вероятно, но то все пак си остава – тогава те положително ще си спомнят, че си им спестил всичко онова, което би могъл да не им спестиш. И ще е напълно възможно да уредят такова бъдеще, което ще позволи на Микоген да бъде даден собствен свят; свят, дето ще може да бъде тераформиран в близко подобие на Изгубения. А дори и те двамата да забравят твоята доброта, аз ще бъда до тях, за да им я припомня.

– Хубаво, но... – започна Слънцар Четиринадесети.

– Хайде – рече Чувек – не е трудно да се отгатне какво ти минава през ума. Че от всички туземци най-малко трябва да вярваш на Демерцел, нали? Ала макар шансът за психоисторията да е малък (ако не бях честен с теб, не бих го признал), той все пак не е нулев; и ако донесе възстановяване на Изгубения свят, какво повече би могъл да искаш? Какво не би рискувал ти срещу дори и най-нищожната вероятност това да стане? Хайде, аз ти обещавам, а знаеш, че не давам лесно обещания. Освободи ги и избери мъждукащия шанс за съкровената си мечта пред

липсата на каквато и да било надежда.

Последва мълчание, прекъснато от въздишката на Върховния старейшина.

– Не зная как се получава така, туземецо Чувек, но всеки път, когато се срещнем, ти ме убеждаваш в нещо, което аз всъщност не искам да направя.

– Подвел ли съм те някога?

– Не, но никога не си ми предлагал толкова малък избор.

– Нито пък толкова висока възможна отплата. Едното уравновесява другото.

Слънцар Четиринадесети кимна с глава.

– Прав си. Вземи тия двамата и ги отведи от Микоген, та никога повече да не ги виждам, освен ако дойде време, когато... Това обаче сигурно няма да стане, докато съм жив.

– Може би не, Върховни старейшино. Твоите хора обаче чакат търпеливо от двадесет хиляди години, така че би ли възразил да го правят още... двеста?

– Не ми се ще да чакам и миг, но моите хора ще изтърпят толкова, колкото трябва. – Той се изправи и каза: – Аз ще прочистя пътя. Вземи ги и върви!

59

Най-после отново се намираха в тунел. Когато бягаха от Имперския сектор в Стрилингския университет, Чувек и Селдън бяха пътували през един тунел. Сега се намираха във втори – от Микоген за... – Математикът не знаеше за къде. Колебаше се дали да попита. Лицето на журналиста изглеждаше като издялано от гранит и съвсем ясно личеше, че той не желае никакви разговори.

Чувек седна на предната седалка на четириместната кола, а мястото до него остана празно. Селдън и Дорс си поделиха задната седалка.

Ученият пое риска да се усмихне на спътничката си, която не преставаше да се чумери.

– Нали е приятно отново да си в истински дрехи?

– Никога повече – възкликна Дорс с разтърсваща искреност – няма да нося или да поглеждам каквото и да било, дете наподобява фуста! И никога, при никакви обстоятелства няма да нося шапчица. Всъщност сигурно ще ми стане чоглаво, ако дори само зърна някой естествено

плешив човек.

И все пак именно тя зададе въпроса, който Селдън се колебаеше да подхвърли.

– Четър – рече доста нервно историчката – защо не ни кажеш къде отиваме?

Чувек се извърна настрани и погледна мрачно назад към двамата.

– Някъде – отвърна той – където може би ще ви бъде трудно да се наврете между шамарите, макар да не съм сигурен, че такова място съществува.

Дорс моментално оклюма.

– Наистина, Четър, грешката е моя. В Стрилинг оставих Хари да иде на Горната страна, без да го придружа. В Микоген го придружих, но изобщо не трябваше да му позволя да влезе в Сакраториума.

– Аз категорично го бях решил – възрази Селдън. – Ти в никакъв случай не си виновна.

Чувек не направи каквото и да е усилие да разпределя вината.

– Доколкото разбрах – рече той – искал си да видиш робота. Имаше ли някаква причина за това? Можеш ли да ми я кажеш?

Математикът усети, че се изчервява.

– Сбърках, Четър. Не ми е ясно какво точно съм очаквал или съм се надявал да видя. Ако знаех какво има в Гнездото, никога не бих си дал труда да отида там. Можеш спокойно да го наречеш пълно фиаско.

– Но, Селдън, все пак нещо си се надявал да видиш! Моля те, кажи ми. Ако желаяш, помисли. Пътуването ще трае дълго...

– Работата, Чувек, е, че подозирах за съществуването на работи с човешка форма; говори се, че са били дълговечни, че поне един от тях може още да е жив и да се намира в Гнездото. Там наистина имаше робот, ала той беше метален, най-вероятно мъртъв и служеше единствено като символ. Само да знаех...

– Да! Само да знаехме и нямаше да има нужда от каквито и да било изследвания. Откъде взе информация за човекоподобните работи? Тъй като никой местен жител не би обсъждал с теб този въпрос, в момента аз мога да се сетя само за един източник. Микогенската Книга – едно печатно томче със собствено хранване на древен аврорски и съвременен галактически. Прав ли съм?

– Да.

– И как се сдобил с екземпляр от нея?

Селдън помълча, сетне измърмори:

– Малко е притеснително...

– Аз не се притеснявам лесно, човече.

Ученият му разправи и Чувек си позволи по лицето му да премине съвсем бегла усмивка. После каза:

– Не ти ли хрумна, че това е било представление? Никоя Сестра не би направила подобно нещо, освен ако не са я инструктинали, а и в такъв случай ще трябва да са я убеждавали доста време.

Селдън се навъси и рязко отвърна:

– Изобщо не е толкова очевидно. От време на време хората наистина се държат перверзно. Много ти е лесно да се усмихваш сега. Но нито аз разполагах с информацията, която ти имаш, нито Дорс. Ако не искаше да попадам в капани, можеше да ме предупредиш за онези, които съществуват.

– Съгласен съм. Оттеглям забележката си. Във всеки случай сигурен съм, че Книгата вече не е у теб.

– Не е. Слънцар Четиринадесети ми я взе.

– Колко прочете от нея?

– Само малка част; нямах време. Това всъщност е огромна книга, Чувек, и трябва да ти кажа, че е ужасно скучна.

– Да, зная, понеже ми се струва, че съм изчел доста повече от нея, отколкото ти. Не само е скучна, но е и съвършено недостоверна. Излага едностранчив, официален микогенски възглед за историята, като набляга много настойчиво на него, а не на разумната обективност. На места дори е написана съзнателно неясно, така че ако Външни вземат да я четат, никога да не разберат напълно онова, което разкрива. Какво например си мислиш, че си прочел за роботите, за да се заинтересуваш от тях?

– Вече ти казах. Говорят за човекоподобни роботи – такива, които не могат да бъдат различени по външния им вид от хората.

– И колко са били те според тях?

– Не казват. Най-малкото аз не попаднах на пасаж, където да дават някаква бройка. Може би са били само шепя, обаче за един Книгата споменава като за „Ренегата“. Изглежда тази дума има някакво скверно значение, само че не можах да разбера какво точно.

– Нищо не си ми разправил за това – намеси се Дорс. – Ако ми беше казал, щях да ти обясня, че то не е собствено име. Това е поредният архаизъм и, грубо казано, означава същото, което на галактически значи „предател“. По-старата дума подсилва аурата на страх около деянието. Един предател се промъква някак си крадешком към своето предателство, докато ренегатът парадирва с него.

– Ще оставя тънкостите на архаичния език на теб, Дорс – кимна

Чувек – но във всеки случай, ако Ренегата наистина е съществувал и ако е бил човекоподобен робот, не биха го запазили и почитали точно в Гнездото на старейшините.

– Не зная какво е значението на Ренегата – обади се Селдън – но, както казах, останах с впечатлението, че той е бил техен враг. Мислех си, че е възможно да са го сразили и запазили като спомен за микогенския триумф.

– Има ли в Книгата някакъв намек, че Ренегата е бил сразен?

– Не, но е възможно да съм пропуснал тази част...

– Малко вероятно. Всяка микогенска победа би била обявена там така, че да не може да се изтъква друго. Пък и щяха непрекъснато да се позовават на нея.

– В Книгата има и още нещо, което се изтъква за Ренегата – след кратко колебание съобщи математикът – но изобщо не съм сигурен, че съм успял да го разбера.

Чувек бързо го подкрепи:

– Нали ти казах, понякога преднамерено замъгляват нещата.

– И въпреки това от прочетеното излиза, че той е можел някак си да подслушва човешките емоции... да им влияе...

– Всеки политик го може – сви рамене Чувек. – Когато успява, наричат това харизматичност.

Селдън въздъхна.

– Е, иска ми се да вярвам, че е било точно така. Бих дал много, за да намеря някой древен човекоподобен робот, който е все още жив и с когото бих могъл да поразговарям.

– С каква цел? – запита журналистът.

– За да науча подробности за примитивното галактическо общество, когато то се е състояло все още само от шепа светове. Психоисторията може да се извлече по-лесно от една такава относително малка Галактика.

– Сигурен ли си, че можеш да вярваш на онова, което си чул? – контрира Чувек. – След толкова хиляди години наистина ли ще поискаш да се обосновеш с ранните спомени на робота? Колко ли изкривявания ще са се вмъкнали в тях?

– Вярно е – внезапно се обади Дорс. – Хари, това ще бъде както с компютъризираните архиви, за които ти разправях. Малко по малко тези роботски спомени би трябвало да се подменят, да се изгубят, изтрият, изкривят... Единственото, което можеш да правиш, е да се връщаш назад, а колкото по-назад се връщаш, толкова по-недостоверна ще става

информацията.

Четър кимна.

– Чувал съм, че говорят за това като за принцип на несигурността в информатиката.

– Но няма ли да е възможно – замислено промълви Селдън – част от информацията да бъде твърде грижливо запазена по специални съображения? Откъси от микогенската Книга могат спокойно да се отнасят за събития отпреди двадесет хиляди години и пак са достатъчно точни и подробни. Колкото по-ценна и по-внимателно съхранявана е дадена специфична информация, толкова по-дълготрайна и надеждна може да се окаже.

– Тук ключовата дума е „специфична“. Онова, което Книгата би държала да запази, едва ли съвпада с туй, което ти би желал да бъде запазено. Нищо чудно събитието, което един робот помни най-добре, да е онова, което ти би искал той да помни най-слабо.

Селдън съвсем се отчая.

– В каквато и посока да поема, търсейки начин да разработя психологията, нещата се нареждат така, че да я направят невъзможна. Защо ли да се мъча изобщо?

– Сега може и да ти изглежда безнадеждно – сухо рече Чувек – но не е изключено да открием някакъв път към нея, който никой от нас в този миг не очаква да намери. Не бързай толкова. А, ето че стигнахме едно място за отдих. Дайте да се отбием и да вечеряме.

Дъвчейки агнешките пирожки, направени от доста безвкусно тесто (още по-неприятно за небцето след микогенската храна), Селдън каза на другия мъж:

– Изглежда приемаш, че аз съм „нужният гений“ за разработването на психологията. Нали знаеш обаче, че може и да не съм аз?

– Така е – отвърна Чувек. – Може и да не си ти. Но не познавам нито един алтернативен кандидат за тая работа, така че се налага да държа на теб.

За кой ли път математикът въздъхна и рече:

– Добре, ще опитам, но нямам и искрица надежда. В началото твърдя, че е възможно, но не е практично; сега съм още по-убеден в това.

XIII. ТОПЛИННИЯТ РЕЗЕРВОАР

АМАРИЛ, ЮГО – Математикът, който, като се изключи самият Хари Селдън, има най-голям принос за разработването на детайлите на психоисторията.

Условията, при които е започнал животът му, са не по-малко драматични от математическите му постижения. Роден в безнадеждна бедност сред низшите класи на Дал, сектор в древния Трантор, той може би би прекарал дните си в пълна неизвестност, ако не беше фактът, че Селдън съвършено случайно го е срещнал по време на...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

60

Императорът на цялата Галактика се чувстваше отпаднал – физически отпаднал. Устните му го боляха от милостивата усмивка, която на внимателно преценени интервали трябваше да си налага. Вратът му се бе вдървил да кима ту насам, ту натам, за да показва престорен интерес. Ушите го смъдяха от постоянното напъване да се вслушва. Цялото му тяло пулсираше от непрекъснатото ставане, седане, извърщане, протягане на ръка и кимане.

Това бе просто една държавна церемония, където човек трябваше да се срещне с кметовете, вицекралете, министрите и техните съпруги или съпрузи от едно или друго място на Трантор, както и (още по-зле) от едно или друго място в Галактиката. Присъстваха почти хиляда човека, всичките в костюми, които варираха от попретруфени до направо чудати, и на него му се налагаше да се ориентира в брътвежа на най-различни акценти, които ставаха още по-непоносими от усилието да се говори на императорски галактически така, както го правеха в Имперския университет. А най-лошото бе, че трябваше ловко да избягва каквито и да са обещания, като същевременно не престава обилно да ръси лосион от думи без никакво значение...

Всичко се записваше в звук и образ – много дискретно – и Ето Демерцел щеше да го изучи, за да види дали Клеон (първият с това име) се е държал както трябва. Това, разбира се, бе само начинът, по който императорът си представяше нещата. Демерцел положително щеше да обясни, че просто събира данни за всяко непреднамерено откровение от

страна на част от гостите. И може би наистина беше така.

Какъв късметлия бе Демерцел!

Императорът не можеше да напуска Двореца и огромния му парк, докато Демерцел можеше, стига да поиска, да прекоси цялата Галактика. Императорът бе винаги пред очите на хората, винаги достижим, винаги принуден да се занимава с посетители – от най-важните до обикновените навлеци. Демерцел си оставаше в анонимност и почти никога не се показваше открито извън територията на Двореца. Оставаше просто като едно плашещо име и невидимо (затуй още по-плашещо) присъствие.

Императорът беше Вътрешния човек – с обичайните клопки и облаги на властта. Демерцел беше Външния – с нищо видимо, дори без официална титла, но опипващ всичко с пръстите и ума си; без да иска никаква награда за неуморния си труд, освен една-единствена – същината на властта.

По някакъв зловещ начин Клеон Първи се забавляваше да мисли, че във всеки миг – без предупреждение, с едно измислено обвинение или дори без никакво – би могъл да накара да арестуват, затворят, подложат на мъчения или екзекутират Демерцел. В края на краищата през тези противни столетия на постоянни вълнения императорът би могъл да се сблъска с известни трудности при налагането на своята воля на различните планети в империята, та дори и из различните сектори на Трантор – с техния сбириток от местни властници и съдници, които му се налагаше да манипулира чрез плетеница от взаимно свързани декрети, пактове, протоколи, наредби и какви ли не още законови актове – ала поне на територията на Двореца и на прилежащите му земи неговата власт си оставаше абсолютна.

И въпреки това той знаеше, че тия му мечтания са безпочвени. Демерцел бе служил на баща му и Клеон не можеше да си припомни дори един случай, когато баща му да не се бе посъветвал с него, независимо за какво ставаше дума. Демерцел знаеше всичко, измисляше всичко, вършеше всичко. Нещо повече – именно на неговия гръб можеше да се стовари всичко, което не потръгнеше добре. Самият император оставаше над всяка критика и нямаше от какво да се бои – като се изключат, разбира се, дворцовите заговори и убийствата, организирани обикновено от най-близките и най-преданите му хора. Именно по отношение на предотвратяването им – преди всичко останало – той зависеше от Демерцел.

Император Клеон усещаше леко потръпване дори при самата

мисъл, че може да му се наложи да се оправя без първия си министър. Беше имало властници, управлявали лично, сменили цяла редица лишени от талант шефове на протокола или държали на този пост свършено некомпетентни служители – и някак си се бяха справяли сами.

Клеон обаче разбираше, че не е способен на подобно нещо. Той се нуждаеше от Демерцел. Възшност сега, когато мисълта за възможно убийство го бе споходила – а от гледна точка на съвременната история на империята нямаше как тя да не го споходи – той виждаше, че бе свършено невъзможно да се избави от Демерцел. Нямаше как да го стори. Независимо колко хитроумно той, Клеон, би се опитал да го уреди, Демерцел щеше някак си да предугади, да разбере какво му се готви и да организира – с далеч по-голямо хитроумие – поредния дворцов преврат. Клеон щеше да бъде мъртъв още преди Демерцел евентуално да бъде окован и тогава просто щеше да има нов император, комуто Ето Демерцел би служил... и на когото щеше да се налага.

Може би един ден щеше да се умори от играта и сам да пожелае да стане император?

Никога! Навикът за анонимност бе прекалено силен у него. Ако Демерцел се покажеше пред света, неговата власт, неговата мъдрост, неговият късмет (какъвто и да бе той) положително щяха да го напуснат. Клеон бе убеден в това. Усещаше, че то не подлежи на спорове.

Така че, докато се държеше както подобава, той, императорът, беше в безопасност. Лишеният от собствени амбиции негов първи министър щеше предано да му служи.

И ето ти го сега пред него Демерцел, облечен толкова строго и просто, че Клеон с неловкост осъзна безползната украса на официалната си дреха, която преди малко с удоволствие бе съблякъл с помощта на двама пажове. Естествено министърът нямаше да му се мерне пред очите, докато той най-подир не останеше сам и negliже.

– Демерцел – оплака се императорът на цялата Галактика – уморен съм!

– Държавните дела са изморителни, сир – измърмори влезлият.

– Тогава всяка вечер ли трябва да се занимавам с тях?

– Не всяка, но това е важно. Другите са благодарни, когато ви видят и вие също ги забележите. Това помага империята да бъде управлявана гладко.

– Империята беше навикнала да бъде управлявана гладко с власт – сухо заяви императорът. – Сега трябва да я управлявам с усмивка, с махване на ръката, с някоя промълвена дума, с медал или почетна

значка...

– Ако всичко туй, сир, поддържа спокойствието, значи то си струва усилията и похвалата. И вашето царуване протича добре.

– Сам знаеш защо – защото ти си до мен. Единствената ми дарба е, че съзнавам твоето значение. – Клеон лукаво погледна първия си министър. – Моят син няма защо да бъде мой наследник. Той не е надарено момче. Какво ще кажеш да направя свой наследник теб?

– Сир, това е немислимо – ледено отрони Демерцел. – Никога не бих узурпирал трона. Не бих го откраднал от вашия законен наследник. Освен това, ако съм предизвикал недоволството ви, накажете ме справедливо. Но положително не съм сторил нищо такова, което да си заслужава наказанието да стана император.

Клеон се разсмя.

– Демерцел, дори само заради тази вярна преценка за стойността на императорския трон ще нарежа всяка мисъл да те наказвам. Хайде, дай да поговорим за една работа. Бих поспал, но все още не съм готов за церемонията, с която ме слагат в леглото. Дай да поприказваме.

– За какво, сир?

– За каквото и да е... За оня математик и неговата психоистория например. Знаеш ли, от време на време си мисля за него. Сега, на вечерята, пак се сетих. Чудя се дали психоисторическият анализ би могъл да подсказе някакъв начин човек да бъде император без безкрайни церемонии.

– Сир, понякога мисля, че и най-умният психоисторик не би съумял да се справи с това.

– Добре, разправи ми тогава последните новости. Той все още ли се крие сред тия странни плешивци от Микоген? Ти ми обеща, че ще го измъкнеш оттам.

– Обещах, сир, и дори предприех нещо, но със съжаление трябва да призная, че се провалих.

– Провали се? – Императорът си позволи да се намръщи. – Това не ми се нрави.

– Нито пък на мен, сир. Аз планирах да подтикна математика да извърши някое светотатствено деяние – в Микоген е лесно да го сториш, особено ако си чужденец – и то такова, че да изисква сурово наказание. В такъв случай той щеше да бъде принуден да апелира за милост към императора и в резултат на това щяхме да го пипнем. Правех си сметка да се отплатим с някоя незначителна отстъпка – важна за Микоген, но съвършено незначителна за нас – и не смятах да играя пряка роля в

подготовката. Работата трябваше да се ръководи фино.

– И аз мисля тъй – рече Клеон – само че тя се е провалила. Нима кметът на Микоген...

– Той се титулува Върховен старейшина, сир.

– Не се хващай за никакви си титли. Нима този Върховен старейшина отказа?

– Напротив, сир, съгласи се и математикът Селдън хлътна право в клопката.

– Е, и?

– Позволили му да напусне здрав и читав.

– Защо? – с негодувание попита Клеон.

– Не съм напълно сигурен, сир, но подозирам, че някой е предложил по-висока цена.

– Кой? Кметът на Што?

– Възможно е, сир, макар да се съмнявам. Държа Што под непрекъснато наблюдение. Ако бяха докопали математика, досега щях да узная.

Императорът вече не просто се мръщеше, а се беше ядосал истински.

– Демерцел, това е много лошо. Ужасно съм недоволен. Подобен провал ме кара да мисля, че ти може би вече не си онзи човек, който беше навремето. Какви мерки ще предприемем против Микоген за такова явно пренебрегване на императорските желания?

Първият министър се поклонил ниско, сякаш за да отбегне по този начин разразилата се буря, но в гласа му прозвучаха стоманени нотки.

– Сир, би било грешка да предприемем каквито и да са действия против Микоген точно сега. Разривът, който ще последва, ще бъде добре дошъл за Што.

– Но нещо трябва да направим!

– Може би не, сир. Нещата не са толкова лоши, колкото изглеждат.

– Как тъй да не са толкова лоши?

– Вие, сир, навярно помните, че този математик беше убеден, че психоисторията е непрактична.

– Разбира се, че помня, но нали това нямаше значение? Поне за нашите цели?

– Не е изключено и да няма. Само че, сир, ако психоисторията може да стане практична, тя ще бъде безкрайно по-полезна за целите ни. А от онова, което успях да установя, сега математикът се опитва да направи психоисторията практически приложима. Неговото богохулно деяние

в Микоген било, така разбрах, част от опита му да реши тъкмо този проблем. В такъв случай, сир, за нас може да се окаже изгодно да го оставим на спокойствие. Ще ни свърши по-добра работа, ако го хванем, когато е по-близо до победата си или дори вече я е постигнал.

– Не и ако кметът на Што се добере пръв до него.

– Аз ще се погрижа това да не се случи.

– По същия начин, по който успя да го измъкнеш от Микоген?

– Следващия път няма да сбъркам, сир – хладно заяви Демерцел.

– И наистина по-добре недей – кимна императорът. – Не бих толерирал втора грешка в това отношение.

А после кисело добави:

– Струва ми се, че нощес няма да мога да мигна.

61

Джайрад Тайсалвър от сектор Дал беше нисък. Главата му едва стигаше до носа на Селдън. Той обаче, изглежда, не се притесняваше от това. Имаше хубави, правилни черти на лицето, лесно се усмихваше и с гордост носеше дебелия си черни мустаци и ситно къдрава коса.

Живееше заедно с жена си и малката си дъщеря в апартамент от седем миниатюрни стайчета, който се поддържаше педантично чист, но почти без никакво обзавеждане.

– Извинявам се, гу'син Селдън и гу'жа Венабили – рече Тайсалвър – че не мога да ви дам лукса, към който трябва да сте привикнали, но Дал е беден сектор, а аз дори не съм сред най-прокопсалите от нашите хора.

– Значи ние имаме още по-големи основания – отговори Селдън – да ви се извиним, загдето ви обременяваме със своето присъствие.

– Няма никакво бреме, гу'син Селдън. Гу'син Чувек уреди да ни се плаща щедро, задето ще използвате скромното ни жилище, и парите щяха да са добре дошли, дори и вие да не бяхте – а вие също сте – добре дошли.

Селдън се сети какво му каза на раздяла журналистът, когато най-накрая пристигнаха в Дал.

– Виж, приятелю – заяви тогава той – това е третото място, което ти уреждам като убежище. Всички знаят, че първите две са извън обсега на имперските власти, което само по себе си би могло да привлече вниманието им; в края на краищата за теб точно те са логичните. Това тук обаче е различно. То е бедно, незабележително и на практика в известно

отношение несигурно. За беглец не е естествено убежище, така че императорът и неговият началник канцелария може и да не се сетят да погледнат насам. При това положение ще имаш ли нещо против този път да не се забъркваш в разни каши?

– Ще опитам, Четър – леко обиден отвърна Селдън. – Само те моля да разбереш, че аз не си търся белята. Просто се мъча да науча онова, за което спокойно могат да ми отидат и тридесет живота...

– Разбирам – кимна Чувек. – Твоите усилия в учението те отведоха на Горната страна в Стрилинг и в онуй Гнездо в Микоген, а в Дал ще те откарат кой знае къде. Що се отнася до теб, доктор Венабили, зная, че си се старала да се грижиш за Селдън, но ще трябва да го правиш по-настоятелно. Вкарай си в главата, че той е най-важният човек на Трантор, или дори в Галактиката, и че на всяка цена трябва да бъде в безопасност.

– Ще продължа да правя всичко, което е по силите ми – наежено заяви Дорс.

– Колкото до вашите домакини, те си имат своите особености, но определено са добри хора. Опитайте се да не ги въвличате в неприятности.

Във всеки случай поне Тайсалвър като че не предчувстваше никакви неприятности от страна на новите си наематели и удоволствието му от тяхната компания – като оставим настрана парите за наема, дето щеше да получава – изглеждаше напълно искрено.

Той никога не бе излизал извън Дал и апетитът му към разкази за далечни места беше огромен. Жена му също слушаше, кимайки и усмихвайки се, а дъщеря им, пъхнала пръст в устата си, току надзърташе иззад вратата.

Обикновено след вечеря, когато цялото семейство се събираше, Селдън и Дорс започваха да разправят за Външния свят. Храната бе достатъчно изобилна, но безвкусна и често пъти груба. Толкова скоро след пикантните ястия на Микоген тя почти не можеше да се яде. „Масата“ представляваше дълга лавица покрай едната стена и всички хапваха прави.

Внимателният разпит, на който ги подложи Селдън, му разкри факта, че сред даляните това като цяло е обичайно явление и не се дължи на необикновена бедност. Разбира се, обясни госпожа Тайсалвър, измежду хората на високи държавни длъжности в Дал има и такива, които са склонни да възприемат всевъзможни упадъчни обичаи като например столове – тя ги нарече полици за тела – но стабилната средна класа

гледаше на това с лошо око.

Колкото и да не одобряваше ненужния лукс, семейство Тайсалвър все пак обичаше да слуша за него, като следеше разказа с истинска канонада от цъкания с език, когато станеше дума за матраци, поставени върху крака, за натруфени ракли и гардероби и за свръхизобилие от кухненска посуда.

Слушаха описанието на микогенските обичаи, а Джайрад Тайсалвър самодоволно потупваше косата си и даваше съвсем ясно да се разбере, че от негова гледна точка да се подложиш на обезкосмяване е все едно да се оставиш да те скопят. Госпожа Тайсалвър се вбесяваше при всяко споменаване на раболепието на жените и направо отказваше да повярва, че Сестрите го възприемат спокойно.

Най-много от всичко обаче ги вълнуваха небрежните подхвърляния на Селдън за императорския дворец. Когато при разговорите се разбира, че той действително е виждал и говорил с императора, истинско страхопочитание обзе семейството. Трябваше им известно време, преди отново да се осмелят да задават въпроси, и ученият скоро откри, че не е в състояние да задоволи любопитството им. В края на краищата не бе видял много от земите край Двореца и още по-малко от вътрешността му.

Това разочарова семейство Тайсалвър и породи неуморни опити за извличането на нещо повече. След като чуха за императорското приключение на Селдън, вече им беше трудно да приемат уверенията на Дорс, че що се отнася до нея, тя никога не е била дори в околностите на Двореца. С най-голямо недоверие посрещнаха обаче небрежната забележка на Селдън, че императорът говорел и се държал като обикновен човек. Това явно им се виждаше свършено невъзможно.

След три подобни вечери математикът се почувства уморен. Първоначално беше приветствал с радост възможността известно време да не върши нищо (поне денем), освен да преглежда някои исторически книги, които Дорс му бе препоръчала. През деня домакините любезно оставяха холовизора на гостите си, макар момиченцето да изглеждаше нещастно – него пък го пращаха в апартамента на съседите.

– Не ми върши работа – нервно рече Селдън, застанал наред стаята, след като сума ти време бе пял кресливо, за да откаже евентуалните подслушвачи. – Виждам как се захласваш от историята, но тя е препълнена с безкрайни подробности. Цяла планина – какво ти! – цяла Галактика от данни, сред които не мога да видя никаква завършена организация.

– Осмелявам се да ти напомня – изрепчи се Дорс – че някога хората

сигурно не са виждали организация и сред звездите по небето, но все пак са открили и изследвали галактическата структура.

– Аз пък съм напълно сигурен, че за това са им били нужни поколения, а не седмици. Трябва да е имало времена, когато физиката е изглеждала като маса от несвързани едно с друго наблюдения – преди основните естествени закони да бъдат открити – и това също е отнело поколения. А какво мислиш за Тайсалвър?

– За двамата ли? Мисля, че са много мили.

– Любопитни са.

– Разбира се. На тяхно място ти нямаше ли да си любопитен?

– Само че дали тяхното е просто любопитство? Струва ми се, че са адски заинтересовани от моята среща с императора.

Дорс стана нетърпелива.

– Хайде пак! То си е съвсем естествено. Ако ситуацията беше обърната наопаки, нима ти не би се заинтересувал?

– Това ме изнервя.

– Тук ни доведе Чувек, не забравяй.

– Да, но журналистът не е безпогрешен. Той ни заведе и в Университета, където ме подлъгаха да се кача на Горната страна. Заведе ни при Слънцар Четиринадесети и пак ни вкара в капан. Знаеш, че беше тъй. Парен каша духа. Писна ми да ме разпитват.

– Тогава си смени ролята, Хари. Не се ли интересуваш от Дал?

– Разбира се, че се интересувам. Като за начало, кажи ми ти какво знаеш за него.

– Нищо. Просто един от тия осемстотин и кусур сектора... но аз съм на Трантор само от две години.

– Точно така. Съществуват двадесет и пет милиона други светове, пък аз се занимавам с този проблем от малко повече от два месеца. Казвам ти: ще ми се да се върна на Хеликон, да се заема с изучаване на математиката на вихровото движение, което беше тема за докторската ми дисертация, и да забравя, че някога съм видял или съм решил, че съм видял, че чрез същите тези вихри може да се проникне в същността на обществото.

Вечерта обаче той каза на домакина:

– Знаете ли, гу'син Тайсалвър, вие никога не сте ми разказвали какво правите, каква е вашата работа.

– Аз ли? – мъжът положи пръсти върху гърдите си, прикрити само с една проста бяла тениска, която, изглежда, бе най-важната част от мъжката униформа тук. – Нищо особено не правя. Работя в местната

холовизионна станция – в програмирането. Много е скучно, но се плаща добре.

– И освен това е почтена работа – обади се госпожа Тайсалвър. – А туй значи, че не му се налага да бърхти в топлинните резервоари.

– Топлинни резервоари ли? – подпита Дорс, като повдигна светлите, си вежди и се изхитри да си придаде очарован вид.

– Е, хайде де – рече Джайрад – че нали Дал точно с това е известен. Не е кой знае какво, но тия четирийсет милиарда души на Трантор имат нужда от енергия и ние доставяме голяма част от нея. Не ни обичат много-много, ама ми се ще да видя как някои префърцунени сектори ще минат без нас.

Селдън изглеждаше объркан.

– Трантор не получава ли енергията си от слънчевите електроцентрали в орбита?

– Само незначителна част – отвърна Тайсалвър – и още нещичко от термоядрените централи по островите, както и от микротермоядрените двигатели и вятърните електроцентрали на Горната страна, обаче половината – той вдигна пръст, за да подчертае тежестта на думите си, а лицето му стана необичайно сериозно – половината идва от топлинните резервоари. Има ги на много места, но никъде – никъде! – не са толкова богати, както нашите в Дал. Сериозно ли не знаете нищо за тях?

– Нали ви е известно, че сме Външни – бързо се обади Дорс. (Насмалко не каза „туземци“, но се усети навреме.) – Особено доктор Селдън. Той е на Трантор само от два месеца.

– Нима? – учуди се госпожа Тайсалвър. Тя беше малко по-ниска от съпруга си, пълничка, без да е дебела. Имаше красиви черни очи, а тъмната ѝ коса стоеше опъната силно назад и прибрана в кок. Също като мъжа си изглеждаше нейде около тридесетте.

(След престоя в Микоген, който макар и не много продължителен, се бе оказал твърде наситен, на Дорс ѝ се видя странно, че една жена може да се включи в разговора, когато си поиска. Колко бързо се налагат новите маниери и обичаи, помисли тя и си отбеляза наум да спомене това на Селдън – още едно парченце към неговата психоистория.)

– О, да – отговори историчката. – Доктор Селдън е от Хеликон.

Госпожа Тайсалвър демонстрира вежливо невежество.

– Къде ще да е това?

– Ами, намира се... – започна Дорс и се обърна към математика. – Къде се намира, Хари?

Селдън се сконфузи.

– Да ви кажа честно, не мисля, че ще го открия много лесно на някой модел на Галактиката, без предварително да погледна координатите. Всичко, което мога да кажа в момента, е, че спрямо Трантор е от другата страна на централната черна дупка и представлява доста досадна работа да се добереш дотам с хиперкораб.

– Едва ли Джайрад и аз някога ще се качим на хиперкораб – рече госпожа Тайсалвър.

– Касилия – приветливо каза съпругът ѝ – може пък някой ден да се качим. Хайде, разкажете ни за Хеликон, гу'син Селдън.

Ученият поклати глава.

– Няма да ви е интересно. Просто свят като всеки друг. Само Трантор е различен от всички останали. На Хеликон няма топлинни резервоари, а може би те изобщо съществуват единствено тук, на Трантор. По-добре вие ми разправете за тях.

(„Само Трантор е различен от всички останали.“ Това изречение някак си отново се появи в ума на Селдън и за миг той направо зяпна, тъй като неочаквано си припомни онази история за ръката на бедрото, която Дорс му бе разказала. Тайсалвър обаче вече бе отворил уста и асоциацията изчезна от ума му тъй бързо, както се бе появила.)

– Ако наистина искате да научите за резервоарите – заяви Джайрад – мога да ви ги покажа – и се обърна към жена си. – Касилия, ще имаш ли нещо против утре вечер да заведе гу'син Селдън на топлинните резервоари?

– И мен – бързо се обади Дорс.

– И гу'жа Венабили?

Съпругата му се намръщи и малко остро отвърна:

– Не мисля, че идеята е добра. На нашите гости ще им се види скучно.

– Аз не смятам така, гу'жа Тайсалвър – възрази Селдън. – Много бихме искали да видим топлинните резервоари. Ще се радваме, ако и вие дойдете с нас... а и вашата дъщеричка, стига тя самата да го желае.

– При топляците?! – настръхна госпожа Тайсалвър. – Това не е място за една прилична жена.

Селдън се почувства неудобно заради гафа си,

– Не съм искал да ви засегна.

– Никой не се е и засегнал – намеси се Тайсалвър. – Касилия си мисли, че туй е под нашето достойнство, но доколкото аз не работя там, няма никакво неудобство просто да идем на посещение и да ви ги покажа като на гости. Само че мястото наистина не е уютно и аз никога не

бих успял да накарам жена си да се облече подходящо за него.

Изправиха се от полуприклекналите си пози – далянските „столове“ представляваха просто лети седалки на мънички колелца, които се кривяха и при най-малкото движение и караха коленете на Селдън ужасно да се вдървяват. Двата Тайсалвър обаче бяха усвоили изкуството да седят стабилно и да стават без проблеми, пък и без да им се налага да използват ръцете си, както правеше това Селдън. Дорс също се надигна без видимо усилие и той за сетен път се удиви на вродената ѝ грациозност.

Преди да се разделят по стаите си за нощувка, математикът я попита:

– Сигурна ли си, че не знаеш нищо за тия резервоари? По думите на госпожа Тайсалвър не изглеждат приятно място.

– Не може да са чак толкова неприятни, иначе господин Тайсалвър нямаше да ни вземе на обиколка. Хайде да се задоволим с това и да се оставим да бъдем изненадани!

62

– Ще ви трябва подходящо облекло – каза Джайрад. (Нейде в другата стая госпожа Тайсалвър демонстративно изсумтя.)

Със смътно безпокойство Селдън си припомни за фустите и предпазливо попита:

– Какво имате предвид?

– Нещо леко, каквото нося аз. Една тениска с много къси ръкави, широки панталони, широки гащета, къси чорапи, открити сандали. Приготвил съм всичко.

– Хубаво. Не изглежда зле.

– За гу'жа Венабили също съм приготвил. Надявам се да ѝ станат.

Дрехите, които Тайсалвър им даде (явно те бяха негови собствени), им легнаха добре, макар да се оказаха възтеснички. Щом се приготвиха, сбогуваха се с госпожа Тайсалвър и тя с примирено, но все пак неодобрително изражение застана на прага на вратата за да ги види как потеглят.

Беше равна вечер и над главите им се стелеше приятен сумрак. Ясно бе, че скоро ще замигат уличните лампи. Температурата бе умерена и на практика не се виждаха никакви возила; всичко живо ходеше пеша. Нейде отдалеч долиташе несекващия шум на експреса, а сегиз-тогиз се

забелязваха и светлинките му.

Даляните, учудено установи Селдън, като че не вървяха в някаква определена посока. Изглеждаше, че по-скоро са излезли на стъргалото – да се поразтъпчат за удоволствие. Може би тъй като Дал беше пообеднял сектор, както бе намекнал и Тайсалвър, на почит бяха евтините развлечения, а какво би могло да е тъй приятно и тъй евтино, както едно вечерно пошляйване?

Той усети, че автоматично е нагодил крачката си за безцелната разходка и долови как топлината на дружелюбието го обгърна отвсякъде. Хората се поздравяваха при среща. И си разменяха някоя друга приказка. Навсякъде проблясваха черни мустаци с всевъзможни форми и гъстота – те комай бяха необходимост за всеки далянски мъжкар и не по-малко вездесъщи, отколкото лисите глави на микогенските Братя.

Беше си истински ритуал за да се увериш, че поредния ден е минал спокойно и приятелите ти продължават да се чувстват добре и да са щастливи. Скоро стана ясно, че Дорс привлича всички погледи. Червеникавата ѝ коса изглеждаше по-тъмна в полумрака, но въпреки това се открояваше в морето от чернокоси глави (с изключение на по-рядко срещащите се сиви) като златна монета проблясваща сред купища въглища.

– Много е приятно – отбеляза Селдън.

– Да. Обикновено излизам с жена си и тук тя се чувства в своята стихия. На километър наоколо няма нито един човек, дето да не му знае името, с какво се занимава и кои са му приятелите. Мен не ме бива за тая работа. На половината народ дето ме поздравява не мога да кажа имената. Само че все пак не трябва да се влачим прекалено бавно, преди да сме се добрали до асансьора. На по-ниските нива обикновено има много хора.

Когато влязоха в асансьора, Дорс рече:

– Доколкото разбирам, господин Тайсалвър, топлинните резервоари са места, където вътрешната топлина на Трантор се използва за произвеждане на пара, която пък върти турбините и произвежда електричество.

– О, не. Електричеството се произвежда пряко от високоефективни и високомощностни термореактори. Само ви моля да не ме питате за подробности. Аз съм просто един холовизионен програмист. Всъщност по-добре да не питате когото и да било тук долу. Цялата работа е една голяма черна кутия. Че работи – работи, само дето никой не знае как точно.

– А ако нещо се повреди?

– Обикновено нищо не се поврежда, но когато се случи отнякъде пристига експерт. Такъв, дето разбира от компютри. Естествено цялото нещо е силно компютъризирано.

Асансьорът спря и те излязоха. Все едно, че ги лъхна пеш.

– Горещо е – съвсем ненужно констатира Селдън.

– Така си е – потвърди Тайсалвър. – Точно това прави Дал токова ценен като енергиен източник. Магменият слой тук е по-близо до повърхността, отколкото където и да било другаде на планетата. Така че им се налага да работят в жегата.

– Няма ли климатици? – попита Дорс.

– Има, но това са си разходи. Донякъде все пак вентилираме, отнемаме влагата и охлаждаме, но ако се увлечем, ще започнем да използваме прекалено много енергия и цялят процес ще се оскъпи.

Тайсалвър спря пред една врата и даде знак. Вратата се отвори и вътре ги посрещна струя по-хладен въздух и той промърмори:

– Трябва да хванем някой да ни разведе и да възпира подмятанията; иначе гу'жа Венабили доста ще има да пати, особено от мъжете.

– Подмятанията не ме безпокоят – заяви Дорс.

– Ама мен сигурно ще ме безпокоят – каза сериозно Тайсалвър.

От канцеларията излезе един млад мъж и се представи като Хейно Линдор. Много приличаше на водача им, но Селдън реши, че докато не свикне с почти всеобщия нисък ръст, мургавостта, черните коси и пищните мустаци няма да бъде в състояние да различа с лекота индивидуалните особености.

– Ще се радвам да ви разведа и да разгледате каквото има за виждане – рече Линдор. – Само че, нали разбирате, туй не ви е някое от вашите зрелища. – Обръщаше се уж към всички, но очите му бяха втренчени в Дорс. – Няма да ви е много удобно. Предлагам да си свалим ризите.

– Тук е приятно и прохладно – възрази Селдън.

– Разбира се; но само защото сме шефове. Постът си има своите привилегии. Навън не можем да поддържаме климатизирането на същото равнище. Те затова получават и повече от мен. Всъщност това са най-добре платените служби в Дал и поради тази причина успяваме да накараме хората да работят там, долу. Но въпреки парите става все по-трудно да намираме топляци – той дълбоко пое въздух. – Добре, хайде да влизаме в суната.

Свали си ризата и я натика зад колана си. Тайсалвър стори същото, Селдън ги последва.

Линдор хвърли един поглед към Дорс и рече:

– Без нея, гу'жа, ще ви е по-удобно, но не е задължително.

– Няма проблеми – заяви Дорс и съблече ризата си. Сутиенът ѝ беше бял, без подплънки и разкриваше доста голяма цепка между гърдите.

– Гу'жа – начена Линдор – това не е... – премисли за момент и сви рамене:

– Добре де. Все някак си ще се оправим.

Първоначално Селдън виждаше единствено компютри, машинарии, огромни тръби, мигащи лампи и проблясващи екрани.

Общото осветление бе сравнително слабо, при все че отделни секции правеха изключение. Математикът се взря в почти пълната тъмнина и запита:

– Защо не е осветено повече?

– Там, където се налага, е достатъчно светло – отвърна Линдор. Говореше бързо и малко остро. – А иначе осветлението се поддържа слабо по психологически съображения. Мозъкът тълкува голямата яркост като горещина. Щом усилим лампите, започват да ваят оплаквания, дори и да сме смъкнали температурата.

– Изглежда, че е добре компютризирано – отбеляза Дорс. – Струва ми се, че всички операции биха могли да се прехвърлят изцяло на компютрите. Този вид околна среда явно е предназначен за изкуствен интелект.

– Абсолютно вярно – каза Линдор – обаче не можем да си позволим никакви издънки. Ако нещо се развали, трябва да имаме хора на място. Един неизправен компютър е в състояние да създаде проблеми на две хиляди километра оттук.

– Същото важи и за човешките грешки, не е ли тъй? – подхвърли Селдън.

– О, да, само че когато имаме и хора, и компютри, грешката на машината може да бъде проследена и поправена по-бързо от хора, и обратно – човешката грешка пък може да бъде по-бързо коригирана от компютри. Нещата се свеждат до това, че нищо сериозно не бива да се случи, освен ако хората и компютрите не сбъркат едновременно. А това става крайно рядко.

– Крайно рядко все пак не е никога, нали? – обади се отново Селдън.

– Почти никога. Компютрите не са като едно време... нито пък хората.

– Винаги ни се струва така – позасмя се математикът.

– Не, не, аз нито ви разправам спомени, нито въздишам за доброто

старо време. Говоря за статистика.

При тия думи Селдън си спомни какво му бе казал Чувек за упадъка.

– Виждате ли – сниши глас Линдор – ей оная групичка хора от ниво С-3, дето пият? Никой от тях не си е на мястото.

– Какво пият? – заинтересува се Дорс.

– Специални течности за възстановяване на електролитните загуби. Нещо като плодов сок.

– Е, можете ли да ги упреквате за това? – възмути се историчката. – В тая суха горещина човек трябва да се налива едва ли не непрекъснато.

– А знаете ли колко дълго един опитен С-3 може да си пие пиетие-то? И нищо не можеш да му кажеш. Ако им дадем петминутки за пиене и разместим графика така, че да не могат да се съберат заедно, все едно сами да си подготвим бунта.

Наближаваха групата. В нея имаше както мъже, така и жени (Дал се очертаваше като повече или по-малко амфисексуално общество), като и двата пола бяха без ризи. Жените носеха някакви дрехи, които биха могли да се нарекат сутиени, само че много по-функционални. Служеха за повдигане на гърдите, така че да подобряват вентилацията и да ограничават потенето, но иначе неприкриваха нищо.

Дорс подхвърли към Селдън:

– Хари, това е съвсем разумно. Цялата съм потна.

– Че махни го – рече той. – И пръста си няма да мръдна да те спра.

– И аз предположих, че няма да ми попречиш – кимна тя и остави сутиена си на мястото му.

Сбралите се хора – може би дузина на брой – вече бяха съвсем близо.

– Ако някой от тях подхвърли нещо грубо, ще го преживея – прошепна историчката на двамата си спътници.

– Благодаря – отговори Линдор. – Не мога да ви обещаю, че няма да го направят... Само че ще се наложи да ви представя. Ако им хрумне, че сте инспектори и както сте заедно с мен, сигурно е, че няма да се държат много дисциплинирано. Смята се, че инспекторите се пъхат тук и там на собствен риск, без някой от управлението да ги контролира.

Той вдигна ръце.

– Хей, топляци, трябва да ви представя двама души. Имаме посетители отвън, от Външните светове. Двама учени. На техните планети енергията е кът и са дошли тук да видят как се оправяме в Дал. Мислят, че могат да научат нещичко.

– Ще научат – как да се потят! – ревна един топляк и групата избухна в груб смях.

– Тя вече здравата се е изпотила – изкрещя една жена. – Както се е навлякла.

Дорс също изкрещя в отговор:

– Ще го смъкна, само че моите не могат да се сравняват с твоите – и смехът стана по-добродушен.

Един млад мъж обаче пристъпи няколко крачки, вперил дълбоко разположените си очи в Селдън. Лицето му бе застинало в лишена от чувство за хумор маска.

– Аз ви познавам – заяви той. – Вие сте математикът.

Втурна се напред и нетърпеливо и сериозно заизучава всяка особеност у хеликонеца. Дорс автоматично пристъпи към Селдън, а Линдор мина пред нея и изкрещя:

– Назад, топляк! Внимавай как се държиш.

Ученият се намеси:

– Чакайте! Нека поговори с мен. Защо се пъкхате отпреде ми?

Линдор прошепна:

– Ако някой от тях се доближи, ще откриете, че не миришат на парникови цветя.

– Ще го изтърпя – безцеремонно заяви Селдън. – Какво искаш, младежо?

– Казвам се Амарил. Юго Амарил. Виждал съм ви по холовизията.

– И да си ме виждал, какво от това?

– Не си спомням как се наричахте.

– Не ти и трябва.

– Говорихте за нещо, наречено психоистория.

– Ех, ако знаеш, колко бих искал да не съм говорил...

– Моля?

– Няма значение. Имаш ли да ми кажеш още нещо?

– Искам да поприказвам с вас. Само за малко. Сега.

Селдън погледна към Линдор, който решително поклати глава.

– Докато е на смяна – не.

– Кога започва вашата смяна, господин Амарил? – запита Селдън.

– Шестнайсет нула нула.

– Можете ли да ми се обадите днес в четиринадесет нула нула?

– Разбира се. Къде? Математикът се обърна към Тайсалвър.

– Ще ми позволите ли да се срещна с него във вашия апартамент?

Тайсалвър придоби нещастен вид.

– Не е нужно. Той е просто един топляк.

– Но разпозна лицето ми – възрази Селдън. – Знае нещо за мен. Не може да бъде просто... еди какъв си. Ще го посрещна в моята стая. – И тъй като физиономията на Тайсалвър не омекна, добави: – Моята стая, за която се плаща наем. А и вие ще бъдете на работа, няма да сте в апартамента.

– Не е до мен, гу'син Селдън, а до жена ми, Касилия – тихо обясни Тайсалвър. – Тя няма да се съгласи.

– Ще поговоря с нея – мрачно заяви Селдън. – Мисля, че ще ѝ се наложи.

63

Касилия Тайсалвър се облещи.

– Някакъв си топляк? Не и в моя апартамент!

– Защо не? Освен това той ще дойде в моята стая – рече Селдън. – В четиринайсет нула нула.

– Не разрешавам – отсеке госпожата. – Ето какво се получава от разходки из резервоарите. Джайрад излезе голям глупак.

– Ни най-малко, гу'жа Тайсалвър. Ние отидохме по моя молба и аз бях впечатлен. Налага се да видя този младеж, тъй като ми е нужно за научната работа.

– Съжалявам, ако е тъй, но не разрешавам.

Дорс Венабили вдигна ръка.

– Хари, нека аз да се погрижа за това. Госпожо Тайсалвър, ако доктор Селдън трябва да се срещне с някого в своята стая днес следобед, допълнителният човек естествено означава допълнителен наем. Ние го разбираме. За днес наемът за стаята на доктор Селдън ще бъде удвоен.

Госпожа Тайсалвър се замисли.

– Ами-и... много почтено от ваша страна, обаче не всичко опира до парите. Работата е там какво ще си кажат съседите. Някакъв потен, смрадлив топляк...

– Съмнявам се, че в 14.00 той ще бъде потен и смрадлив, госпожо Тайсалвър, но нека да продължа. Тъй като доктор Селдън трябва да го види, ако не може да го посрещне тук, ще се наложи да го стори някъде другаде. Само че ние не искаме да търчим насам-натам – това е твърде неудобно. Затова ще предпочетем да си наемем друга квартира. Няма да е лесно и не желаем да го правим, но сме принудени. Така че плащаме

си наема до днес и напускаме, а и, разбира се, ще трябва да обясним на гу'син Чувек защо се е наложило да променим уговорката, която той е бил така добър да направи от наше име.

– Чакайте – лицето на госпожа Тайсалвър се превърна в изображение на пресметливостта. – Ние също не бихме искали да бъдем неучтиви към гу'син Чувек или към вас двамата. Колко дълго ще остане туй създание?

– Ще дойде в 14.00, а в 16.00 трябва да е на работа. Ще престои тук по-малко от два часа; може би дори значително по-малко. Ние двамата ще го посрещнем отвън и ще го отведем в стаята на доктор Селдън. Всеки съсед, който го види, ще си помисли, че е някой наш приятел от Външните светове.

Госпожа Тайсалвър кимна.

– Тогава нека бъде, както вие казвате. Двоен наем за стаята на гу'син Селдън за днес и топлякът ще ви посети само този път.

– Само този път – потвърди Дорс. По-късно обаче, когато бяха приседнали в нейната стая, тя подхвърли:

– Хари, защо всъщност се налага да го видиш? Дали разговорът с един топляк може да бъде важен за психоисторията?

Селдън реши, че е доловил лек оттенък на сарказъм в гласа ѝ и ки-село отвърна:

– Няма защо да свързваме всичко с тоя мой проект, в който, между другото, хич нямам вяра. Аз съм също човек и съм по човешки любопитен. Прекарахме няколко часа долу в топлинните резервоари и ти сама видя как изглеждат тамошните работници. Очевидно са необразовани. Те са личности на ниско ниво – не си правя каламбур – и все пак между тях се оказа един, който ме познава. Трябва да ме е видял по холовизията във връзка с Конгреса и е запомнил думата „психоистория“. Това ми се стори необичайно, някак си съвсем не на място; ето защо бих искал да поразговарям с него.

– Понеже суетността ти се ласкае от мисълта, че си известен дори сред топляците в Дал?

– Ами-и... възможно е. Но освен това събуди любопитството ми.

– А откъде знаеш, че не са го подучили и той не възнамерява да те въвлече в някоя беля?

Селдън примигна.

– Няма да му позволя да прекара пръсти през косата ми. Във всеки случай, сега сме по-добре подготвени. Пък и ти ще бъдеш с мен. Остави ме да се кача сам на Горната страна и да ида в микрофермите с

Дъждокапка Четиридесет и трета; нали сега не се каниш пак да го направиш?

– Можеш да си абсолютно сигурен, че няма да го направя – заяви Дорс.

– Тогава аз ще говоря с младежа, а ти през това време ще следиш за някакви капани. Вярвам ти напълно.

64

Амарил пристигна няколко минути преди 14.00, като неспокойно се оглеждаше. Косата му бе чиста, мустаците – вчесани, с леко завити нагоре краища. Тениската му беше изненадващо бяла. Наистина миришеше, но на някаква плодова миризма, която несъмнено се дължеше на свръхентусиазираното използване на одеколон. Носеше пластмасова чанта.

Селдън, който го чакаше на улицата, леко го подхвана за лакътя, Дорс – за другия, и тримата бързо влязоха в асансьора. Щом се изкачиха на нужната височина, минаха през апартамента към стаята на Селдън.

С тих и гузен глас Амарил запита:

– Няма никой, а?

– Всички са заети – неопределено каза математикът и посочи единственото подобие на стол в стаята – възглавничка, сложена направо на пода.

– Не – рече Амарил. – Нямам нужда от нея. Някой от вас двамата да я използва – и седна с грациозно движение.

Дорс също тъй грациозно приседна на края на проснатия на пода дюшек на Селдън. Самият той се настани долу доста тромаво, като се наложи да си помогне с ръце, а и след това не успя да намери съвсем удобно място за краката си.

– Е, младежо, защо искаше да ме видиш? – подхвана ученият.

– Защото сте математик. Вие сте първият математик, когото виждам отблизо... тъй че да мога да го докосна, нали разбирате.

– Математиците са като всички останали.

– Не и за мен, доктор... Селдън?

– Да, така се казвам.

Топлякът доби доволен вид.

– Най-подир си спомних. Виждате ли, аз също искам да бъда математик.

– Много добре. Какво те спира?

Амарил внезапно се начумери.

– Шегувате ли се?

– Предполагам, че нещо те спира. Напълно сериозен съм.

– Това, което ме спира, е, че съм просто един топляк от Дал. Нямам пари, за да получа образование; не съм в състояние да събера пари за него. Имам предвид истинско образование. Всичко, на което ме научиха, беше да чета, да смятам и да използвам компютъра – така усвоих достатъчно, за да мога да работя в топлинните резервоари. Само че аз исках повече и затуй се научих самичък.

– В известен смисъл това е най-добрият начин за учене. Как го направи?

– Познавах една библиотекарка, дето имаше желание да ми помогне. Беше много добра жена и ми показа как да използвам компютъра, за да уча математика. И още – монтира ми една софтуерна система, която да ме свързва с други библиотеки. Можех да ходя в почивните си дни, сутрин и след като смяната ми свърши. Понякога ме заключваше в нейната си стая, така че хората да не влизат и да не ме безпокоят; друг път, когато библиотеката беше затворена, ме пускаше. Тя самата не разбираше от математика, но доколкото можеше, ми помагаше. Беше възрастна дама, вдовица. Сигурно ме приемаше като свой син или нещо от този род. Нямахме си деца.

(Може би е мъждукало и още някакво чувство, за миг си помисли Селдън, но бързо отхвърли настрани тази мисъл. Не беше негова работа.)

– Най ми хареса теорията на числата – продължи Амарил. – Извлякох някои неща от онова, което научих от компютъра и от книгите. И получих нови, дето ги нямаше в книгите.

Селдън вдигна вежди.

– Това е интересно. Какво например?

– Донесох ви своите записки. Никому не съм ги показвал. Хората около мен... – той сви рамене. – Те или ще ми се изсмеят, или ще се раздразнят. Един-единствен път се опитах да го споделя с едно познато момиче, но то рече, че съм бил странен и не пожела да се видим повторно. Дали е редно да ви ги показвам?

– Повярвай, в това няма нищо нередно.

Селдън протегна ръка и след кратко колебание Амарил му подаде чантата, която носеше.

Ученият дълго разглежда записките на далянина. Бяха крайно

наивни, но той не си позволи на лицето му да се появи усмивка. Прегледа примерите, нито един от които, разбира се, не беше нов или дори сравнително нов, нито пък имаше някакво особено значение.

Само че не това беше важното.

Селдън вдигна очи.

– Сам ли направи всичко?

Амарил, за когото бе слабо да се каже, че изглеждаше поуплашен, кимна.

Математикът извади няколко листа.

– Откъде ти хрумна туй? – и пръстът му пробяга по един ред от някакво доказателство.

Топлякът го погледна, намръщи се и потъна в кратък размисъл. После обясни.

Селдън го изслуша и попита:

– Чел ли си нещо от Ейнът Вайджъл?

– За теорията на числата?

– Имам предвид книгата му „Математическа дедукция“. Тя не е специално за теорията на числата.

Амарил поклати глава.

– Никога не съм чувал за него. Съжалявам.

– Той е доказал тази твоя теорема преди триста години.

Далянинът бе поразен.

– Не знаех.

– Сигурен съм, че не си знаел. Ти обаче си го направил по-умно. Не съвсем прецизно, но...

– Какво искате да кажете с „прецизно“?

– Няма значение. – Селдън прибра обратно листата в купа, пхна го в чантата и рече: – Направи няколко копия. После вземи едно, поискай да ти го датират на официален компютър и го завери с компютризиран печат. Моята приятелка, доктор Венабили, може да те уреди без учебна такса за някоя специалност в Стрилингския университет. Ще се наложи да започнеш от самото начало и да учиш и други предмети освен математика, но...

Амарил явно беше останал без дъх.

– В Стрилингския университет? Няма да ме приемат.

– Защо да не те приемат? Дорс, нали можеш да го уредиш?

– Сигурна съм, че мога.

– Не, не можете! – разгорещи се гостът. – Няма да ме приемат. Аз съм от Дал.

– Е, и?

– Там не приемат хора от Дал.

Селдън погледна към историчката.

– Какви ги приказва?

Тя завъртя глава.

– Наистина не зная.

– Гу'жа, вие сте Външна – рече топлякът. – Колко време сте била в Стрилинг?

– Малко повече от две години, господин Амарил.

– Виждала ли сте там някога даляни: ниски, с къдрава черна коса и големи мустаци?

– Има студенти с най-различен външен вид.

– Само не и даляни. Поогледайте се следващия път, когато отидете.

– Защо да няма? – запита Селдън.

– Не ни харесват. Ние изглеждаме по-различно. Не им допадат нашите мустаци.

– Можеш да ги обръснеш... – гласът на Селдън замря под яростния поглед на другия.

– Никога! Защо да го правя? Моите мустаци са моята мъжественост.

– Нали си бръснеш брадата. Тя също е твоя мъжественост.

– За тукашните хора са важни мустаците.

Селдън пак погледна към Дорс и промърмори:

– Плешиви кратуни, мустаци... Откачена работа!

– Какво? – гневно запита Амарил.

– Нищо. Кажете ми има ли друго, дето не харесват у даляните.

– Измислят си разни неща, само и само за да не ни харесват. Казват, че смърдим. Казват, че сме мръсни. Казват, че крадем. Казват, че сме избухливи. Казват, че сме тъпи...

– Защо говорят всички тия работи?

– Защото е лесно да го направят и понеже от това те самите се чувстват по-добре. Естествено, че като работим в топлинните резервоари, ще се цапаме и ще сърдим. След като сме бедни и потиснати, някои от нас крадат и стават избухливи. Само че това не важи за всички ни. Ами онези високи жълтокосковци от Имперския сектор, които си мислят, че притежават Галактиката – не, те наистина я притежават! Никога ли не избухват, никога ли не им се е случвало да откраднат? Ако вършеха моята работа, щяха да смърдят също като мен; и ако трябва да живеят така, както на мен ми се налага, също ще са мръсни.

– Кой отрича, че навсякъде има всякакви хора? – попита Селдън.

– Там е работата, че никой не го отрича! Те просто смятат, че са прави. Гу'син Селдън, аз трябва да се измъкна от Трантор. Тук нямам никакви шансове – няма начин да спечеля пари, няма начин да получа образование, няма начин да стана математик, няма начин да бъда нищо друго, освен онова, което те казват, че съм – един топълък без никаква стойност... – Последните думи бяха изречени с чувство за безизходица и отчаяние.

Селдън се опита да разсъждава логично.

– Човекът, от когото съм наел тази стая, е далянин. Неговата работа е чиста. Той е образован.

– О, разбира се! – възкликна Амарил. – Някои са такива. Оставят неколцина да успеят, за да разправят после, че това може да бъде постигнато от всеки. А и тези неколцина живеят добре само докато са в Дал. Нека да излязат навън и ще видят как ще се отнесат към тях. А докато са тук, си правят кефа да се държат с всички останали като с боклуци. Това ги кара да изглеждат жълтокоси в собствените им очи. Какво ви рече този хубав човек, от когото сте наели стая, когато му казахте, че ще доведете един топълък? Рече ли ви на какво ще приличам? Сега ги няма, него и жена му... те не биха останали на едно и също място с мен.

Селдън овлажни устни.

– Аз няма да те забравя, Амарил. Ще се погрижа да се измъкнеш от Трантор и да дойдеш в университета на Хеликон – нека само се върна там.

– Обещавате ли? Честна дума? Въпреки че съм далянин?

– За мен фактът, че си далянин, е без значение. Важен е фактът, че си математик! Само че все още не мога да проумея това, което ми говориш. Не мога да повярвам, че съществува такова неразумно отношение към безобидни хора...

Амарил горчиво отрони:

– Защото никога не сте имали случай да се заинтересувате от тия неща. Всичко това би могло да мине току под носа ви, без изобщо да надушите каквото и да било, просто защото то не засяга вас.

– Господин Амарил – намеси се Дорс – също като вас и доктор Селдън е математик и умът му витае из облаците. Трябва да го разберете. Аз обаче съм историчка. Зная, че не е необичайно една група хора да гледа с презрение друга група хора. Съществуват странни и почти ритуални видове омраза, които нямат никакво рационално оправдание, но могат да предизвикат сериозни исторически последици. И това е много

лошо.

– Лесно е да кажеш, че нещо е „много лошо“ – тръсна глава Амарил. – Заявявате, че не го одобрявате, от което автоматично ставате добър човек и сетне можете да се захванете пак с вашата си работа и повече да не се сетите за него. Само че това е още по-лошо от „много лошо“. Това противоречи на всичко, дето е порядъчно и естествено. В края на краищата ние сме едни и същи – жълтокоси и чернокоси, високи и ниски, северняци, източняци, южняци. Външни... Всички ние – вие, аз и дори императорът – сме произлезли от хората на Земята, нали така?

– Произлезли от какво? – Селдън се обърна към Дорс, ококорил очи.

– От хората на Земята! – изкрещя Амарил. – Единствената планета, откъдето са произлезли хората.

– Единствената планета? Една-единствена?

– Разбира се, че единствената. Земята.

– Когато казваш Земята, имаш предвид Аврора, нали?

– Аврора? Какво е това?... Не, имам предвид Земята. Никога ли не сте чували за нея?

– На практика не съм – отвърна Селдън.

– Това е един митичен свят – започна Дорс – който...

– Не е митичен! Била си е истинска планета.

Математикът въздъхна.

– Всичко това съм го слушал и по-рано. Добре, хайде пак да го преговорим. Има ли някаква далянска книга, която да разказва за Земята?

– Книга? Не, мисля, че не.

– Тогава компютърен софтуер?

– Не знам за какво говорите.

– Млади момко, къде си чувал за Земята?

– Баща ми ми е разправял. Всеки знае за нея.

– Има ли някой, който да знае повече? Учите ли за Земята в училище например?

– Там никога не казват и дума...

– Тогава откъде знаят хората?

Далянинът сви рамене с израза на човек, когото тормозят за тоя, що духа.

– Просто всеки знае и толкова. Ако искате да научите разни истории, потърсете майка Рита. Още не съм разбрал да е умряла.

– Твоята майка ли? Нима...

– Тя не ми е майка! Така я наричат. Една стара жена, дето живее в

Билиботън. Или поне – живееше.

– Къде е това?

– Надолу в тая посока. – Амарил направи неопределен жест.

– Как да стигна там?

– Да стигнете там? Не можете да искате това. Никога няма да се върнете.

– Защо да не се върна?

– Повярвайте. Не можете да искате да идете там.

– Да, но ми се ще да видя майка Рита.

Амарил поклати глава.

– Можете ли да си служите с нож?

– С каква цел? Какъв... нож?

– Режеш нож. Като този. – Далянинът се пресегна към колана, който здраво притягаше панталоните му около кръста. Едно парче от каиша се извъртя встрани и в края му просветна острие – тънко, блестящо и смъртоносно.

Дланта на Дорс мигом се стовари върху дясната китка на Амарил.

Той се разсмя.

– Не се каня да го използвам. Само ви го показвам. Ще ви трябва за самозащита. Ако нямате нож или пък ако имате, но не знаете как да си служите с него, никога няма да излезете живи от Билиботън. Както и да е – той изведнъж стана мрачен и напрегнат – гу'син Селдън, наистина ли ще ми помогнете да ида на Хеликон?

– Да, вече ти обещах. Напиши си името и как можеш да бъдеш открит с хиперкомпютър. Предполагам, че имаш код.

– Код има смяната ми в резервоара. Той ще свърши ли работа?

– Да.

– Е, в такъв случай – Амарил отправи един много сериозен поглед към математика – цялото ми бъдеще зависи от вас, гу'син Селдън. Така че, моля ви, не отивайте в Билиботън. Не искам да ви загубя – той извърна умоляващо очи към Дорс и меко каза: – Гу'жа Венабили, ако ще ви послуша, не го пускайте. Моля ви.

XIV. БИЛИБОТЪН

ДАЛ – Колкото и да е странно, най-известната част на този сектор е Билиботън – едно почти легендарно място, за което се носят безброй истории. Всъщност днес съществува цял дял от литературата, в който героите и авантюристите (както и жертвите) трябва се осмелят да се изправят срещу опасностите, съпровождащи прекосяването на Билиботън. С течение на времето тези истории са станали толкова преувеличени, че в сравнение с тях добре познатият и, както се предполага, автентичен разказ за едно подобно прекосяване – това на Хари Селдън и Дорс Венабили – е започнал да ни се струва фантастично елементарен...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

65

Когато Хари Селдън и Дорс Венабили останаха сами, историчката замислено попита:

– Наистина ли смяташ да видиш тая... майка?

– Обмислям го, Дорс.

– Странен човек си. Като че ли непрекъснато се хвърляш от лошо към по-лошо. Когато беше в Стрилинг, се качи на Горната страна – на пръв поглед безобидна работа – със съвсем разумна цел. Сетне в Микоген нахълта в Гнездото на старейшините – а това бе далеч по-опасно – с определено по-глупава цел. И ето че сега, в Дал, искаш да идеш на онуй място, за което тоя младеж мисли, че си е чисто самоубийство, заради нещо свършено безсмислено.

– Интересува ме това позоваване на Земята и трябва да разбере какво се крие зад него.

Дорс въздъхна.

– Явно е легенда, на всичко отгоре – безинтересна. Съвсем рутинен случай. На различните планети имената са различни, но съдържанието не е. Винаги все същата приказка за някакъв първоначален свят и златния му век. Хората, които живеят в едно сложно и коварно време, бленуват за предполагаемо простото и добродетелно минало. По един или друг начин това важи за всички общества, тъй като човек си въобразява, че неговото собствено е прекалено енигматично, независимо колко

елементарно може да е то в действителност. Това си отбележи за своята психоистория.

– Така или иначе, трябва да имам предвид възможността единственият свят да е съществувал някога. Аврора, Земя – името няма значение. Всъщност...

Той млькна и след известно време Дорс го подкани:

– Е?

Селдън поклати глава.

– Спомняш ли си оная случка за ръката върху бедрото, която ми разправи на Микоген? Тъкмо бях взел книгата от Дъждокапка Четиридесет и трета... Е, наскоро една вечер, когато разговаряхме с Тайсалвърви, ми дойде наум. Казах нещо, което за миг ми напомни...

– Напомни ти за какво?

– Не се сещам. Влезе ми в главата и пак шукна навън, но някак си всеки път, колчем се замисля за тая работа с единствения свят, ми се струва, че аха-аха и ще докосна Космоса с пръсти. Само дето после го изпускам.

Дорс изненадано го изгледа.

– Въобще не ми е ясно за какво става дума. Историята за ръката на бедрото няма нищо общо нито със Земята, нито с Аврора.

– Знам, само че това... това хрумване, дето витае нейде на границата на ума ми, изглежда е свързано по някакъв начин с единствения свят и аз имам усещането, че на всяка цена трябва да науча повече за него. Както и за роботите.

– За роботите? Предполагах, че Гнездото на старейшините е сложило край на тая идея.

– Ни най-малко. Все си мисля за тях – математикът продължително се вторачи в лицето й, а сетне рече: – Само че не съм сигурен.

– В какво не си сигурен, Хари?

Той обаче поклати глава и не обели нито дума повече.

Дорс се намръщи и пак подхвана:

– Слушай, нека ти обясня нещо. В трезвомислещата наука история – и повярвай, добре зная за какво говоря – никъде не се споменава единственият първоначален свят. Признавам, че това е разпространено вярване. Нямам предвид популярност само между неуките следовници на фолклора от типа на микогенците или далянските топляци, а че според някои сериозни биолози действително трябва да е съществувал единствен първоначален свят. Разсъжденията им обаче излизат извън областта, в която аз лично притежавам някакви знания. Освен тях има и

по-мистично настроени историци, които са склонни да предлагат разни хипотези на тая тема. Доколкото разбирам, сред интелектуалците от класата с много свободно време¹³ подобни спекулации сега са на мода. И все пак академичната историческа наука не знае нищо за това.

– Ето още една причина да се отиде отгътък трезвата и академична историческа наука! Всичко, което искам, е някакво... лостче, способно да задвижи психоисторията, и хич не ме е еня що за лостче ще бъде: дали ще е математически трик, исторически парадокс или пък нещо съвършено въображаемо. Ако младежът, с когото току-що говорихме, имаше поне малко от необходимото образование, щях него да пусна по следите на тоя проблем. В начина му на мислене личеше забележителна изобретателност и оригиналност...

– Значи наистина смяташ да му помогнеш? – прекъсна го Дорс.

– Разбира се. Незабавно щом се окажа в състояние да го сторя.

– Само че налага ли се да даваш обещания, за които не знаеш дали ще можеш да спазиш?

– Това точно искам да го спазя. Ако си толкоз непреклонна спрямо неизпълнимите обещания, спомни си как Чувек втълпи на Слънцар Четирнадесети, че ще използвам психоисторията, за да върна на микогенците техния свят. Шансът за това е направо нулев. Дори и да разработя такава наука, никой не знае дали тя ще може да бъде използвана за толкова тясна и специфична цел. Ето ти пример да обещаеш нещо, което не можеш да изпълниш.

Дорс обаче се поразгорещи:

– Не забравяй, че Четър Чувек се опитваше да ни спаси живота, както и да попречи да попаднем в ръцете на Демерцел. Пък и аз мисля, че той наистина би желал да помогне на микогенците.

– А аз наистина бих желал да помогна на Юго Амарил, което при това е далеч по-вероятно. Така че ако оправдаваш второто обещание, недей да критикуваш първото. И още нещо, Дорс – очите му гневно заблестяха – наистина бих желал да открия майка Рита и съм готов да тръгна сам.

– Никога! – отсече историчката. – Ако ти тръгнеш, тръгвам и аз.

13. Азимов се позовава на вдигналата голям шум по онова време книга на Торнстийн Веблен „Theory of the Leisure Class“. – Бел.пр.

Госпожа Тайсалвър се върна, влачейки дъщеря си за ръка, час, след като Амарил беше излязъл, за да застъпи на смяна. Тя не каза нищо нито на Селдън, нито на Дорс, а когато я поздравиха, само им кимна леко и изпитателно огледа стаята, сякаш за да се увери, че от топляка няма и следа. Сетне рязко подуши във въздуха и обвинително стрелна с очи математика, преди да набие крак през общото помещение към семейната спалня.

Джайрад Тайсалвър пристигна още час по-късно и когато Селдън и Дорс приседнаха на масата за вечеря, той се възползва от факта, че жена му продължава да уточнява някои подробности около менюто, за да попита тихо:

– Оня човек дойде ли тук?

– И дори си отиде – напуши се Селдън. – Жена ви по това време беше навън.

Тайсалвър кимна и продължи да се интересува:

– Ще ви се наложи ли пак да го каните?

– Не мисля – рече ученият.

– Хубаво.

В по-голямата си част вечерята мина в мълчание, но след туй, когато дъщеричката отиде в стаята си, за да се отдаде на съмнителното удоволствие от общуването с компютъра, Селдън се облегна назад и рече:

– Разкажете ми за Билиботън.

Тайсалвър изумено го погледна и устните му се раздвижиха, без да издадат никакъв звук. Жена му обаче не губеше толкова лесно дар слово.

– Там ли живее вашият нов приятел? – попита тя. – Искате да му върнете посещениято?

– Засега – спокойно отвърна Селдън – само питам за Билиботън.

– Това е бедняшки квартал – остро заяви Касилия. – Там е събран изметът на обществото. Никой не припарва в него, освен собствените му отрепки.

– Разбрах, че в него се намирала някоя си майка Рита.

– Въобще не съм я чувала – сви рамене хазайката и здраво стисна устни. Беше съвсем ясно, че няма никакво намерение да познава по име когото и да било от обитателите на Билиботън.

Тайсалвър погледна с известна тревога към жена си и рече:

– Чувал съм за нея. Тя е една луда старица, за която разправят, че предсказвала какво ще ти се случи.

– В Билиботън ли живее?

– Не знам, гу'син Селдън. Никога не съм я виждал. Понякога я споменават в новините... когато е пророкувала нещо.

– И познава ли?

Тайсалвър изсумтя.

– Рядко се е случвало изобщо някое предсказание да излезе вярно. Нейните дори нямат смисъл.

– А случва ли се да говори за Земята?

– Не знам. Не бих се учудил.

– Споменаването на Земята не ви озадачи. Знаете ли нещо за нея?

Сега Тайсалвър наистина се изненада.

– Че как, гу'син Селдън? Това е светът, от който се смята, че са дошли всички хора.

– Смята се? Вие не вярвате ли в това?

– Аз? Аз съм образован човек. Мнозина невежи обаче вярват.

– Има ли някакви книги за Земята?

– Понякога се споменава в детските приказки. Когато бях момче, любимата ми приказка започваше така: „Едно време, много-много отдавна, на Земята, когато тя била единствената планета...“ Касилия, спомняш ли си я? Ти също я харесваше.

Жена му сви рамене, очевидно все още не желаейки да омикне.

– Бих искал някой път да я прочета – каза Селдън – само че аз имах предвид истински книги... ъ-ъ... за учени, или пък филми, или разпечатки...

– Никога не съм чувал, но в библиотеката...

– Ще проверя. А има ли някакво табу да се приказва за Земята?

– Какво значи табу?

– Строга забрана хората да говорят за нея, както и чужденците да разпитват.

Тайсалвър изглеждаше тъй откровено изумен, че явно нямаше защо да чакат отговора му.

Дорс подхвърли:

– Съществува ли правило или забрана чужденците да ходят в Билиботън?

Тайсалвър отвърна с цялата си откровеност:

– Правило няма, обаче идеята човек да иде там не е добра. Аз не бих отишъл.

– Защо? – попита историчката.

– Щото е опасно. Смъртно опасно! Всички там са въоръжени. Искам да кажа, че Дал и без друго си е въоръжено място, обаче в Билиботън оръжията ги използват. Стойте си в тоя квартал. Той е безопасен.

– Засега – обади се Касилия. – Най-добре ще е въобще да се махнем. В днешно време топляците се навират навсякъде. – Последва нов святкащ поглед, отправен към Селдън.

Той обаче невъзмутимо попита:

– Какво имате предвид като казвате, че Дал е въоръжено място? Нали и тук са в сила строгите имперски разпоредби против носенето на оръжия?

– Тъй е – рече Тайсалвър – и в оня квартал наистина няма шокови палки, взриватели, психични проби... нито нещо подобно. Само че има ножове. – Далянинът явно беше смутен.

– Вие носите ли нож, Тайсалвър? – поинтересува се Дорс.

– Аз? – Сега мъжът направо се ужаси. – Аз съм мирен човек, а този квартал е безопасен!

– У дома имаме няколко – подметна Касилия, като пак задуши въздуха. – Не сме сигурни чак толкоз, че кварталът е безопасен.

– Всички ли носят ножове? – продължи да любопитства Дорс.

– Почти всички, гу'жа Венабили – отвърна Тайсалвър. – Такъв е обичаят. Само че това не значи, че ги използват.

– Твърдите обаче, че в Билиботън го правят – каза Дорс.

– Понякога. Когато се разгорещат, се бият.

– И правителството разрешава? Имам предвид имперското правителство?

– От време на време се опитват да ги прочистят, но ножовете са лесни за криене, а и навикът е прекалено силно нещо. Пък и убитите почти винаги са даляни; не мисля, че имперското правителство се разстройва кой знае колко от това.

– Ами ако убият някой Външен?

– Ако бъде докладвано, имперците може и да се поразвълнуват. Само че на практика винаги се получава тъй, че никой нищо не е виждал и не е разбрал. Е, случва се имперците да арестуват хора заради единия принцип, обаче нищо не могат да докажат. Предполагам, решават, че чужденците сами са си били виновни, задето са се озовали там. Така че не отивайте в Билиботън, дори да имате нож.

Селдън раздразнено поклати глава.

– Няма да нося нож. Не зная как да го използвам, поне не

достатъчно умело.

– Тогава работата е много проста, гу'син Селдън. Стойте настрана!

– Тайсалвър заклати важно глава. – Просто стойте настрана.

– Сигурно и това няма да мога да направя – рече ученият.

Дорс го изгледа ядно и се обърна към домакина:

– Къде човек може да си купи нож? Или вие ще ни дадете някой от своите?

Касилия побърза да се намеси:

– Никой не взима чужд нож. Трябва да си купите собствен.

– Ножове се продават навсякъде – поясни Джайрад Тайсалвър – макар да се твърди, че не бива да е така. Теоретически те са незаконни, нали разбирате? Само че се продават във всеки магазин за съоръжения и уреди. Ако на витрината има перална машина, това вече е сигурен знак.

– А как можем да се доберем до Билиботън? – попита математикът.

– С експреса – Тайсалвър леко се поколеба, като забеляза смръщаното лице на Дорс.

– И след като стигнем до експреса?

– Хващате го в източна посока и следите надписите. Само че ако трябва да идете, гу'син Селдън – далянинът отново се подвоуми, но все пак продължи – не трябва да взимате гу'жа Венабили. Понякога към жените се отнасят... още по-лошо.

– Тя няма да дойде – рече Селдън.

– Опасявам се, че ще дойде – със спокойна решителност отсече историчката.

67

Мустаките на продавача в магазина очевидно бяха също тъй буйни, както в младежките му дни, но вече се бяха попрошарили, макар косата му да си оставаше все още черна. Той се вторачи в Дорс, опипа по навик символите на своята мъжественост и ги придърпа назад.

После заяви:

– Вие не сте далянка.

– Да, но въпреки това искам нож.

– Продажбата на ножове е незаконна.

– Не съм полицайка, нито пък някакъв правителствен агент. Ще отивам в Билиботън.

Продавачът замислено я изгледа.

– Сама?

– С приятеля си. – Тя посочи с палец през рамо към Селдън, който покорно чакаше отвън.

– За него ли го купувате? – Сега мъжът се вгледа в учения. Не му трябваше много време, за да прецени. – Той също е чужденец. Нека влезе и си купи сам.

– Той също не е правителствен агент. А аз купувам нож за себе си.

Продавачът поклати глава.

– Чужденците са си шашави. Е, щом искате да си похарчите парите, ще ви ги взема! – Той бръкна под тезгяха, измъкна едно чуканче, изви го с леко и опитно движение и от него изскочи острие.

– Това ли е най-доброто, което имате?

– Най-добрият женски нож.

– Покажете ми мъжки.

– Не ви трябва прекалено тежък. Знаете ли как да използвате тия неща?

– Ще се науча; и не ме е грижа колко са тежки. Покажете ми мъжки нож.

Продавачът се ухили.

– Е, понеже искате да видите... – Бръкна по-дълбоко под тезгяха и измъкна далеч по-дебел чукан. Едно завъртане и се появи нещо като капски сатър.

Той ѝ го подаде с дръжката напред, като не преставаше да се подхилва.

– Покажете ми как правите туй усукване – настоя Дорс.

Той ѝ демонстрира с втори нож, като бавно го изви в едната посока, за да се покаже острието, а сетне и в другата, за да го скрие.

– Усуквате и стискате – обясни.

– Направете го пак, господине.

Продавачът се подчини.

– Добре, затворете го и ми го подхвърлете.

Той ѝ го подхвърли – бавно и с висока дъга. Жената хвана ножа, върна му го и рече:

– По-бързо.

Продавачът вдигна вежди, а сетне без предупреждение хвърли чуканчето към лявата ѝ страна. Дорс го улови и направи светкавично необходимите движения тъй, че острието се стрелна навън... и изчезна. Ченето на продавача увисна.

– Това ли е най-големият нож, който имате? – попита историчката.

– Да. Ако го употребявате по-продължително, сигурно ще се уморите.

– Ще дишам по-дълбоко. Взимам и втория.

– За вашия приятел?

– Не. За мен.

– Смятате да използвате два ножа?

– Имам две ръце.

Продавачът изпуктя.

– Гу'жа, моля ви, стойте настрана от Билиботън. Нямате си представа какво правят там с жените.

– Мога да се сетя. Как да затъкна тези чукани в колана си?

– С такъв колан няма как, гу'жа. Това не е колан за ножове. Ако желаете, ще ви продам.

– В него ще се съберат ли два ножа?

– Тук някъде трябва да имам двоен... Много-много не ги търсят.

– Аз обаче търся.

– Може и да няма с вашия размер.

– Тогава ще го срежем иди ще приспособим нещо.

– Ще ви струва сума ти пари...

– Картата ми ще покрие сметката.

Когато Дорс най-накрая излезе от магазина, Селдън кисело отбеляза:

– Много си смешна с тоя издут колан.

– Наистина ли, Хари? Прекалено ли съм смешна, за да дойда с теб в Билиботън? Тогава хайде да се връщаме в квартирата.

– Не. Ще ида сам. Така ще съм в по-голяма безопасност.

– Тия няма смисъл да ги приказваш. Или се връщаме и двамата, или продължаваме напред. Не се разделяме при никакви обстоятелства.

Твърдото изражение в очите ѝ, стиснатите устни и жестът, с който бе отпуснала длани върху дръжките в пояса си, някак убедиха Селдън, че спътничката му говори сериозно.

– Много добре – съгласи се той – но ако оцелееш и ако някога изобщо видя пак Чувек, моето условие, за да продължа да работя над психоисторията – колкото и да си ми симпатична – ще бъде твоето отстраняване. Разбра ли?

Дорс внезапно се усмихна.

– Забрави го. Не практикувай кавалерството си с мен. Нищо няма да ме отстрани. Ти вече трябва да си го разбрал?

Слязоха от експреса там, където мигащият надпис във въздуха гласеше „Билиботън“¹⁴. Може би като знак за това, което биха могли да очакват, второто „и“ беше размазано – просто петънце от по-слаба светлина.

Минаха по лентите и излязоха на една улица. Беше ранен следобед и на пръв поглед Билиботън много приличаше на онази част на Дал, която бяха напуснали.

Въздухът обаче миришеше остро и тротоарът беше замърсен с отпадъци. Лесно можеше да се отгатне, че наоколо няма да откриеш механични метачи. И макар улицата да изглеждаше достатъчно обикновена, атмосферата беше някак неуютна, напрегната като прекалено силно намотана пружина.

Може би се дължеше на хората. Пешеходците са колкото навсякъде другаде, помисли си Селдън, само дето не приличат на останалите. Обикновено, притиснати от ангажименти, те отправят взор навътре в себе си. А и в многолюдните тълпи по безкрайните оживени улици на Трантор хората могат да оцелеят психически само като не си обръщат внимание един на друг. Очите се плъзгат встрани. Мозъците са затворени. Цари някакво изкуствено уединение, сякаш всеки се е загърнал в създадена от самия него кадифена мъгла. Или пък витае ритуалната дружелюбност на вечерната разходка – в онези квартали, където изобщо се случват подобни неща...

Тук, в Билиботън, обаче нямаше нито дружелюбие, нито отдръпване в безразличието. Или поне не когато ставаше дума за чужденци. Всеки, който минаваше, независимо в коя посока се движеше, извърщаше глава и се заяпваше в Селдън и Дорс. Всеки чифт очи сякаш бе привързан с невидими нишки към двамата непознати, следваше ги, и то определено със зла умисъл.

Дрехите на билиботънците обикновено бяха зацапани, а понякога и съдрани. По тях сякаш бе полепнала патина от зле отмита бедност и Селдън се усети неуютно заради издокараността на новите си одежди.

– Как мислиш – запита той – къде точно живее майка Рита?

– Нямам представа – отговори Дорс. – Ти ни домъкна тук, така че ти мисли. Аз смятам да се отдам изцяло на задачата да осигурявам

14. Втората част от името – bottom – на английски е почти пълен омоним на bottom (дъно; стигам дъното). – Бел.пр.

защитата ни и ми се струва, че ще се наложи да правя именно това.

– Предполагам, че ще е достатъчно просто да попитам някой минувач, но сега някак си не съм готов да го сторя...

– Не те упреквам! Не мисля, че ще откриеш такъв, дето да рипне да ти помага.

– От друга страна, тук има и хлапета. – Той посочи към едно с кратък жест на ръката. Момчето, на вид около дванайсетгодишно – във всеки случай достатъчно младо, за да не притежава вездесъщите мустаци на възрастните мъже – бе спряло и вторачено ги гледаше.

– Допускаш, че едно момче на тази възраст все още няма да е развило изцяло билиботънската неприязън към Външните?

– Във всеки случай – отвърна математикът – допускам, че е достатъчно голямо, за да развие изцяло билиботънската склонност към насилие. Смятам, че ако го доближим, може да побегне и да започне да крещи обидни думи отдалече, но се съмнявам, че ще ни нападне.

Селдън повиши глас:

– Младежо!

Момчето пристъпи крачка напред и продължи да ги наблюдава втренчено.

– Ела тук – рече ученият и му направи знак.

– За чик, бе? – обади се момчето.

– За да мога да те попитам за нещо. Ела по-насам, та да не викам.

Хлапето направи две крачки. Лицето му беше омърляно, но очите – ясни и умни. Сандалите му май бяха от различни модели, а на единия си крачол имаше голяма кръпка.

– К'во нещо? – наежено изграчи то.

– Искаме да открием майка Рита.

Очите на момчето пробляснаха.

– За чик, бе?

– Аз съм учен. Знаеш ли какво значи учен?

– Ходиш на училище?

– Да. Ти не ходиш ли?

Билиботънецът презрително плюна встрани.

– Тц.

– Ще потърся съвет от майка Рита, ако ме заведеш при нея.

– Искаш си съдбата? Ей, образ, ти си дошъл в Билиботън с твоите тра-ла-ла дрехи, така че аз ще ти кажа съдбата. Нищо хубаво.

– Как ти е името, младежо?

– За чик ти е?

– За да си говорим по-приятелски. Значи можеш да ме заведеш при майка Рита. Знаеш ли къде живее?

– Може би да, може би не. Казвам се Рейч. К'во ще ми дадеш, ако те заведа?

– Ти какво би искал, Рейч?

Очите на момчето се спряха на колана на Дорс и то моментално заяви:

– Дамата има два ножа. Дай ми единия и ще те заведа при майка Рита.

– Това са ножове за възрастни хора. Ти си прекалено млад.

– Тогава май ще съм прекалено млад да знам къде живее майка Рита... – Хлапакът погледна лукаво през чорлавата коса, която почти скри-ваше очите му.

Селдън взе да става неспокоен. Напълно възможно бе да се събере тълпа. Неколцина мъже дори поспряха, но пак продължиха пътя си, тъй като не личеше да се случва нещо интересно. Ако обаче момчето се ядосаше и се нахвърлеше върху им с думи или действия, несъмнено щяха да се скупчат хора.

Той се усмихна и попита:

– Можеш ли да четеш, Рейч?

Хлапето пак плюна.

– Тц. За к'во ми е?

– А да използваш компютър?

– Говорещ компютър? Аха. И баба може!

– Тогава слушай какво ще ти кажа. Завеждаш ме до най-близкия магазин за компютри и аз ти купувам един малък все за теб и софтуер, дето ще те научи да четеш. Няколко седмици – и ще можеш.

На Селдън му се стори, че от това предложение очите на момчето заискриха, но дори и да беше тъй, почти веднага отново станаха твърди.

– Тц. Нож или нищо.

– Видж каква е работата, Рейч! Научаваш се, без да кажеш никому, и можеш да изненадаваш хората. След някое време се хващаш на бас с тях, че умееш да четеш. Ловиш бас за пет кредита. Така ще спечелиш пари сам да си купиш нож.

Момчето се поколеба.

– Тц! Никой няма да се хване на бас. Никой няма мангизи.

– Ако можеш да четеш, сигурно ще успееш да си намериш работа в магазин за ножове, да пестиш от надниците и да си вземеш нож на намалена цена... Какво ще речеш за това?

– Кога ще купиш говорещия компютър?

– Веднага, но ще ти го дам, когато се срещна с майка Рита.

– Имаш ли пари?

– Имам карта.

– Дай да видя как ще го купиш.

Сделката бе осъществена, но когато момчето протегна ръка, ученият поклати глава и пъкна компютъра в джоба си.

– Първо ще ме заведеш при майка Рита. Сигурен ли си, че знаеш къде да я намериш?

По лицето на Рейч се изписа презрение.

– Че как? Ще те заведа там, само че като идем, по-добре да ми дадеш компютъра, щото ще пусна след теб и мадамата някои познати образи, така че внимавай.

– Няма защо да ни заплашваш – каза Селдън. – Нашата част от договора си е наша грижа.

Рейч бързо ги поведе по улицата под любопитните погледи на околните. Математикът вървеше без да приказва, Дорс също. Тя обаче бе далеч по-малко потънала в мисли от него, защото през цялото време си даваше сметка за хората наоколо. Не преставаше да отвръща със спокоен поглед на минувачите, които врътваха глави към тях. Когато от време на време се случеше да чуят стъпки зад гърба си, внезапно се обръщаше и мрачно оглеждаше обстановката.

Най-после Рейч каза:

– Тук вътре. Тя не живее на улицата.

Последваха го в един квартирен комплекс и Селдън, който бе имал намерение да запомни завоите, за да може после да се върне по собствените си стъпки, бързо се обърка.

– Как намираш пътя по тия коридори? – запита той с леко притеснение водача им.

Момчето вдигна рамене.

– От дете се шляя из тях. Освен дет' апартаментите са номерирани, ако табелите не са потрошени, има стрелки и разни други неща. Знаеш ли номерата, не мож' се изгуби.

Рейч очевидно знаеше номерата и те навлизаха все по-навътре в комплекса. Над всичко бе надвиснала атмосфера на пълно разложение. Никой не обръщаше внимание на отпадъците, а обитателите се промъкваха край тях явно недоволни от нахлуването на външни хора. Буйни младоци търчаха из коридорите, играейки една или друга игра, и когато веднъж летящата им топка едва не уцели Дорс, изкрещяха: „Хей,

мадамата, чупи се!“

Изведнъж Рейч спря пред една тъмна, изподраскана врата, над която слабо светеха четири цифри: 2782.

– Тука е – рече момчето и протегна ръка.

– Първо да проверя – меко каза Селдън. Натисна сигналния бутон, но не последва нищо.

Тогава задъни с юмрук по вратата и бе възнаграден със звук, подсказващ за някакво движение отвътре. Писклив глас извика:

– Кой търси майка Рита?

Селдън не остана по-назад с децибелите:

– Двама учени!

Подхвърли малкия компютър заедно с прикрепения към него пакет софтуер на Рейч, който го сграбчи, ухили се и бързо офейка. Сетне двамата се обърнаха към отварящата се врата и майка Рита.

69

Жената вероятно беше в средата на седемдесетте, но лицето ѝ бе такова, че на пръв поглед сякаш отричаше годините. Пухкави бузи, малка уста, заоблена, почти двойна брадичка. Беше много ниска – под метър и петдесет – и с плътно телосложение.

Около очите си обаче имаше фини гъши лапки и когато се усмихнеше, както направи, щом ги видя, по цялото ѝ лице плъзваха още бръчици. А и се движеше с мъка.

– Влизайте, влизайте – рече тя с напевен висок глас и се вгледа в посетителите си така, сякаш зрението ѝ бе започнало да отслабва. – Чужденци... дори Външни. Права ли съм? Нямаме транторски мирис.

На Селдън му се прииска да не бе споменавала за мирис. Апартаментът, който бе претърпан и осеян с разни дребни предмети, всички до един избелели и прашни, вонеше на храна, намираща се в начален стадий на гранясване. Въздухът бе толкова тежък и лепнещ, че ясно си представи как след като излезнат, дрехите му здравата ще миришат.

– Права си, майко Рита – отвърна той. – Аз съм Хари Селдън от Хеликон. Моята приятелка е Дорс Венабили от Сина.

– Така-а – проточи жената, докато се оглеждаше за някое незаето местенце на пода, където да ги покани да седнат. Не можа обаче да намери нищо подходящо.

– Ние предпочитаме да стоим, майко – обади се историчката.

– Какво? – тя се втренчи в Дорс. – Трябва да говориш по-енергично, чедо. Слухът ми вече не е както когато бях на твоите години.

– Защо не използваш слухов апарат? – повиши глас Селдън.

– Няма да помогне, гу'син Селдън. Изглежда нещо нервът не е наред, а нямам толкова пари, че да го ремонтират. Дошли сте да научите бъдещето от старата майка Рита, нали?

– Не съвсем – каза ученият. – Дойдохме да научим миналото.

– Отлично. Толкова е изморително да решиш какво искат да чуят хората.

– Сигурно си е истинско изкуство – подсмихна се Дорс.

– Изглежда лесно, но човек трябва да е много убедителен. Аз си работвам платата.

– Ако имаш кредитна комуникация – предложи Селдън – ще ти платим разумна цена, стига да ни разправиш за Земята, без изобщо да се напъваш да се нагодиш към онова, което ни се ще да чуем. Ние искаме просто истината.

Старата жена, която влачеше крака из стаята, като донагласяше нещата тук и там, сякаш за да направи всичко по-привлекателно за важните посетители, спря на място.

– Какво искате да знаете за Земята?

– Ами, като начало – какво представлява.

Старицата се обърна и сякаш се загледа в далечината. Когато заговори, гласът ѝ беше нисък и уверен.

– Един свят, една много стара планета... Тя е забравена и изгубена.

– Това не е част от историята – обади се Дорс. – Туй и ние го знаем.

– Тя идва отпреди историята, чедо – важно наблегна майка Рита. – Земята е съществувала в зората на Галактиката, че и преди зората. Била е единственият свят. Няма друг с човечество. – И убедено закима.

– Знаеш ли някое друго име за нея – Аврора например? – попита математикът.

Лицето на майка Рита се смръщи.

– Къде си чул това?

– По време на своите странствания. Веднъж ми разправяха за един стар, забравен свят, наречен Аврора, на който хората живеели в първобитен мир.

– Това е лъжа. – И тя избърса уста, сякаш за да премахне вкуса на току-що изреченото. – Туй име, дето го каза, не трябва никога да се споменава освен като обиталище на Злото. То е било началото му. Земята била сама, докато не дошло Злото заедно със своите сестрински светове.

Злото едва не я унищожило, но тя го нападнала и разбила с помощта на герои.

– Сигурна ли си, че Земята е била преди това Зло?

– Много преди него! Земята е била сама в Галактиката хиляди години... милиони години.

– Милиони? Човечеството е съществувало на нея милиони години, без на никой друг свят да има хора?

– Вярно е. Вярно е! Вярно.

– Но откъде знаеш всичко туй? Има ли го в компютърна програма? Или на разпечатка? Покажи ми нещо, което да мога да прочета.

Старата жена завъртя отрицаващо глава.

– Слушала съм старите истории от своята майка, която ги е слушала от своята и така все по-назад и по-назад. Аз нямам деца, затова разказвам чутото на другите, обаче един ден това може да се прекъсне. Днешното време е невярно.

– Не съвсем, майко – възрази Дорс. – Има хора, които размишляват над праисторическите епохи и изучават някои от разказите за изгубени светове.

Майка Рита махна с ръка, сякаш забърса думите ѝ.

– Те ги наблюдават със студени очи. По ученому. Опитват се да ги нанижат на техните си идеи. Бих могла да ви разкажа историята за една година от живота на великия герой Бей-лий, но вие няма да имате време да слушате, а и аз съм позагубила силата си...

– Чувала ли си някога за работи? – внезапно попита Селдън.

Старата жена потрепери и гласът ѝ се извиси почти до писък.

– Защо питаш все за такива неща? Това са били изкуствени човеци, сами по себе си зли и дело на зли светове. Унищожили ги и никой вече не трябва да споменава за тях.

– Но не е ли имало един специален робот, когото злите светове са ненавиждали?

Майка Рита бързо изкуцука до него и надникна в очите му. Усети топлия ѝ дъх върху лицето си.

– Да не си дошъл да ми се присмиваш? Знаеш и пак питаш! Защо?

– Защото искам да се уверя, че зная.

– Имало е един изкуствен човек, дето помогнал на Земята. Казвал се Дей-ний, приятел на Бей-лий. Той никога не умрял и сега живее някъде и чака времето да се завърне. Не е известно кога ще настъпи това време, но някой ден той ще дойде и ще възстанови великата старина, отстранявайки всичката жестокост, несправедливост и беднотия. Такова е

обещанието – след като каза това, тя притвори очи и се усмихна, сякаш си припомняше нещо...

Селдън изчака мълчаливо няколко минути, после въздъхна и рече:

– Благодаря ти, майко Рита. Много ми помогна. Каква е платата ти?

– Толкова е приятно да се срещнеш с Външни! – възкликна старичката. – Десет кредита. Може ли да ви предложи нещо освежително?

– Не, благодаря – бързо отвърна Селдън. – Моля те, приеми двадесет. Само ни кажи как да отидем до експреса оттук. И, майко Рита, ако можеш да уредиш да получим някои от твоите истории за Земята на компютърен диск, ще ти платя добре.

– Ох, трябват ми толкова много сили... Колко добре ще е?

– Зависи колко дълга е историята и как е разказана. Бих могъл да заплатя хиляда кредита.

Майка Рита облиза устни.

– Хиляда кредита? А как ще те открия, когато я разкажа?

– Ще ти дам компютърния кодов номер, на който можеш да ме намериш.

Тръгнаха, като с облекчение поеха относително чистия лъх на коридора навън. Бързо закрачиха в посоката, в която ги бе упътила старата жена.

70

– Хари, интервюто не беше особено дълго – отбеляза Дорс.

– Знам. Обстановката ми се видя ужасно неприятна и имам чувството, че не научих достатъчно. Удивително е колко преувеличават тия народни приказки.

– Какво имаш предвид под „преувеличават“?

– Микогенците населват своята Аврора с хора, които живеят с векове, а даляните – своята Земя с човечество, което е живяло милиони години. И едните, и другите говорят за робот, който пък живее вечно. Все пак това кара човек да се позамисли.

– След като става дума за милиони години, значи има място за... Чакай! Къде отиваме?

– Майка Рита каза да вървим в тази посока, докато стигнем зоната за отдих, сетне при знака „Булевард“ да тръгнем наляво и да продължим все по знаците. Минахме ли някаква зона за отдих на идване?

– Може би се движим по друг маршрут. Не си спомням такава зона,

но пък и не следих пътя. Държах под око хората, край които минавахме и...

Гласът ѝ замря. Коридорът пред тях се разширяваше и от двете страни.

Селдън си спомни. Бяха минали оттук. Ей там, край двете стени на коридора, на самия под се въргалияха чифт пълни с мишки матраци.

Само дето нямаше никаква нужда на влизане Дорс да наблюдава минавачите. Минавачи просто нямаше. Затова пък пред себе си, в зоната за отдых, видяха група доста едри за даляни мъже с щръкнали мустаци и голи мускулести ръце, които лъщяха на жълтеникавото вътрешно осветление.

Ясно бе, че чакаха Външните. Почти автоматично двамата се заковаха на място. За миг-два живата картина се задържа неподвижна. После Селдън бързо погледна назад. Бяха се появили още няколко души.

– Пипнаха ни – процеди той през зъби. – Не трябваше да ти позволявам да дойдеш, Дорс.

– Напротив. Точно затова съм тук... само че дали си струваше да се срещнеш с майка Рита?

– Ако се измъкнем, значи си е струвало.

Бавно тръгна напред и с твърд глас каза:

– Може ли да минем?

Един от мъжете пристъпи на свой ред. И той като Селдън беше метър и седемдесет и пет, но с по-широки рамене и далеч по-мускулест. Все пак е малко шишкав в кръста, отчете ученият.

– Аз съм Марон¹⁵ – рече онзи със самодоволно подчертаване на думата, сякаш името му трябваше да означава нещо, – и съм дошъл да ви кажа, че в нашия район не обичаме Външни. Искаш да влезеш – добре, само че ако искаш да излезеш, ще трябва да платиш.

– Хубаво. Колко?

– Всичко, което имаш. Вие, богатите Външни, нали сте с кредитни плочки? Просто ми ги дайте.

– Не.

– Няма смисъл да казваш „не“. Ще ги вземем.

– Не можете да ги вземете, без да ме убиеете или нараните, а те няма да действат без моя гласов отпечатък. Нормалния ми гласов отпечатък.

15. Марон (от американски испански – *simaron* – див) – член на негърско племе, което обитава Гвиана и островите в Карибския басейн и се състои от потомци на избягали през XVII и XVIII век роби. Първоначално така са наричали подивелите домашни животни. – Бел.пр.

– Не е така, гу'сине – виждаш ли колко съм вежлив – можем да ви ги вземем, без да ви нараним кой знае колко.

– И колцина от вас, едрите здравеняци, ще са нужни за това? Девет? Не! – Селдън бързо ги преброи. – Десет.

– Само един. Аз.

– Без чужда помощ?

– Само аз.

– Ако останалите се поразстъпят и ни освободят място, бих искал да видя как ще се справиш.

– Ти нямаш нож, гу'сине. Искаш ли да ти дадем?

– Не, използвай своите, та боят да е равностоен. Аз ще се бия без нож.

Марон изгледа другите и рече:

– Хей, тоя хърбел си го бива. Дори не мяза на изплашен. Туй поне е хубаво. Щеше да е срамота да го нараня. Виж какво, гу'сине. Аз ще взема момичето и ако искаш да ме спреш, подай ми своята карта и нейната и използвайте хубавите си гласове, за да ги задействате. Ако кажеш „не“, след като приключо с компаньонката ти, а това може би ще ми отнеме някое време – и той се изкиска – просто ще трябва да те нараня.

– Не – каза Селдън. – Пусни жената да си ходи. Предизвиквам те на бой един срещу един: ти – с нож, аз – без. Ако искаш да имаш по-голям шанс, ще се бия с двама от вас, само пусни момичето.

– Млъкни, Хари! – извика Дорс. – Щом ме иска, остави го да дойде и да ме вземе. Ти само стой, където си, и не мърдай.

– Чу ли? – ухили се широко Марон. – Ти само стой, където си, Хари, и не мърдай. Мисля, че и малката дама ме иска. Вие двамата, дръжете го да не шава!

Двете ръце на Селдън попаднаха в железен хват и той усети острия връх на един нож в гърба си.

– Не ставай глупак – разнесе се хрипкав шепот в ухото му. – На мамата сигурно ще ѝ хареса. Марон много го бива.

Дорс извика още веднъж „Не мърдай, Хари!“ и се обърна, за да може внимателно да следи далянина, отпуснала полуразтворени длани близо до колана си.

Мъжгагата целеустремено тръгна към нея, а тя изчака, докато я наближи на една ръка разстояние, след което собствените ѝ ръце проблеснаха и Марон видя пред себе си два големи ножа.

За момент той изви тяло назад, а после се разсмя.

– Мацката има два ханджара – каквито имат големите момчета – и

аз за малко да опитам единия. Е, това вече е достатъчно честно.

Той ловко извади собствения си нож и добави:

– Ще ми е криво да те нараня, щото щеше да е по-забавно, ако не трябваше да го правя. Може би пък просто да ги избия от ръцете ти, а?

– Аз не искам да те убивам – отвърна Дорс. – Ще сторя каквото мога, за да не се стигне дотам. Все пак призовавам всички тук за свидетели, че ако те убия, то ще е, за да защита своя приятел, тъй като честта ми го изисква.

– О, моля те, не ме убивай, малка лейди! – престори се на уплашен Марон и избухна в смях, към който се присъединиха и останалите.

После изведнъж атакува с ножа си, но доста встрани от целта. Опитата пак, сетне трети път, ала жената изобщо не помръдна. Не направи никакъв опит да парира движенията, които не бяха насочени към нея.

Лицето на мъжа помрачня. Беше се опитал да я накара да реагира панически, но вместо това само се бе показал неефективен. Следващото нападение беше вече премерено точно. Острието в лявата длан на противничката му проблесна като светкавица и се сблъска с неговото с такава сила, че отхвърли ръката му встрани. Другото – в дясната ѝ ръка – се стрелна нагоре и направи диагонален разрез във фланелката му. Тънка кървяща ивица, зацапа тъмноокоосмената кожа под нея.

Потресен, Марон погледна към гърдите си, а кибиците ахнаха от изненада. Селдън усети как двамата, които го държаха, отслабиха хватата си, увлечени от дуела, който явно не се развиваше според очакванията им. Той самият се напрегна.

Далянинът атакува повторно, като сега лявата му ръка също се метна напред, за да сграбчи дясната китка на Дорс. Чуждото острие обаче отново улови ножа му и го задържа неподвижно, а другата ръка ловко се изви надолу, докато пръстите на Марон се сключваха около нея. Оказаха се сключени единствено върху острието и когато мъжът разтвори юмрук, по дланта му имаше червена ивица.

Дорс отскочи назад. Сякаш все още изненадан от кръвта по гърдите и ръката си, Марон задавено избуча:

– Някой да ми хвърли друг нож.

Кратко колебание, после един от зяпачите подметна изотдолу собственото си оръжие. Далянинът се пресегна да го улови, но Дорс беше по-бърза. Дясното ѝ острие удари хвърления нож и го запокити назад, придавайки му силно въртеливо движение.

Селдън усети, че хватът върху ръцете му отслабна още повече. Той внезапно ги повдигна, бутайки нагоре и напред, и се освободи. Двамата,

които го бяха уловили, се извърнаха към него с рязък вик, но хеликонецът ритна с коляно единия в слабините, а другия натресе с лакът в слънчевия сплит. Вардияните му рухнаха на земята.

Той бързо коленичи, за да им вземе ножовете, и се изправи също тъй двойно въоръжен, както Дорс. За разлика от нея обаче не знаеше как да си служи с чуканите; надяваше се единствено нападателите да не го разберат веднага.

– Просто ги дръж на разстояние, Хари – извика Дорс. – Не се опитвай да атакуваш... Човече, следващият ми удар няма да бъде дракотина!

Марон, вече напълно въбесен, изръмжа нечленоразделно и се втурна слепешката напред, опитвайки се да надвие просто с по-голямата си маса. Дорс се приведе, отстъпи встрани и мина под дясната му ръка, като същевременно ритна по-близкия му глезен. Мъжът се строполи, а ножът му излетя встрани.

Тя коленичи, намести едното острие зад врата му, а другото на гърлото и рече:

– Предай се!

С нов крясък Марон замахна към нея, бутна я и понечи да се надигне.

Все още не се бе изправил напълно, когато тя го пресрещна, ножът ѝ изсвистя надолу и отсече част от мустака му.

Този път далянинът изрева като агонизиращ звяр и захлупи с ръка лицето си. Когато я махна, от нея капеше кръв.

– Няма повече да израсне, Марон! – подвикна му Дорс. – Част от устната ти замина заедно с него. Нападнеш ли още веднъж, ще умреш.

После зачака, но на противника ѝ изглежда това му стигаше. Той се запрепва назад стенойки, като оставяше капки кръв след себе си.

Жената се обърна към другите. Двамината, които Селдън бе трупял долу, все още лежах там – без оръжие и без особен мерак да се надигнат. Тя се приведе и с единия нож преряза коланите им, а сетне и панталоните.

– Ще трябва да си държите гащите, като вървите!

Вторачи се в седмината мъже, които все още бяха на крак и я гледаха като омагьосани.

– Кой от вас хвърли ножа?

Мълчание.

– Всъщност не ме интересува! Идвайте един по един или всички заедно, но всеки път, когато замахна, някой ще умре.

Седмината дружно се обърнаха и мигом изчезнаха. Дорс вдигна очи към Селдън:

– Този път ако не друго, поне Чувек няма да ме обвинява, че не съм те защитила.

– Още не мога да повярвам на очите си – отвърна математикът – Нямах представа, че си способна на подобно нещо.

Историчката бегло се усмихна

– И ти си имаш дарби, Хари. Правим добра двойка. Хайде, прибери остриетата и ги пхни в джоба си. Мисля, че вестите ще се разпространят със страхотна скорост и и ще можем да излезем от Билиботън без повече опити да ни спрат.

Оказа се абсолютно права.

XV. НЕЛЕГАЛНИЯТ

ДАВАН – През неспокойните времена, белязали сетните векове на Първата галактическа империя, типичните източници на размирици са били свързани с факта, че политическите и военните лидери се съревновавали за върховната власт (която с всяко десетилетие се е обезценявала все повече и повече). Преди възхода на психоисторията крайно рядко се е случвало нещо, което да може да бъде наречено масово движение. В това отношение има един интригуващ пример, свързан с Даван, за когото всъщност не е известно много, но който може би се е срещнал със Селдън по времето, когато...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

71

И Хари Селдън, и Дорс Венабили дълго се наслаждаваха на къпането е доста примитивните условия, предоставени им в домакинството на Тайсалвърови. Вече се бяха преоблекли и седяха в „мъжката“ стая, когато почти едновременно с настъпването на вечерта се върна хазяинът им. Сигналът, който той даде, за да извести, че е на вратата, беше (или изглеждаше) доста плах. Звъненето продължи съвсем кратко.

Ученият отвори и любезно поздравя:

– Добър вечер, гу'син Тайсалвър... И гу'жа Касилия.

Тя стоеше точно зад съпруга си, а челото ѝ бе набръчкано в озадачена гримаса.

Джайрад Тайсалвър предпазливо заопипва почвата.

– И двамата ли с гу'жа Венабили сте добре? – Той кимна с глава, сякаш искаше да измъкне потвърждение чрез езика на тялото си.

– Напълно. Влязохте и излязохте от Билиботън без проблеми, а преди малко се изкъпахме и преоблякохме. Не е останал никакъв мирис. – Още докато говореше, Селдън повдигна брадичка, сякаш подхвърляйки изречението през рамото на Тайсалвър към жена му.

Тя шумно подуши, като че проверяваше думите му.

Мъжът ѝ продължи също така предпазливо:

– Разбрах, че е имало бой с ножове.

Математикът повдигна вежди.

– Така ли разправят?

– Вие и гу'жата срещу стотина главорези. Казаха ни, че сте ги убили всичките. Наистина ли? – В гласа му се долавяше скрито, но дълбоко уважение.

– Нищо подобно – неочаквано се ядоса Дорс. – Това е смешно. За какви ни взимате? За масови убийци ли? Мислите ли, че стотина главорези биха останали на място, изчаквайки цялото туй време, което би ми... би ни отнело да ги избием до един? Искам да кажа, я помислете със собствените си глави!

– Така говорят – обади се Касилия Тайсалвър с писклива твърдост в гласа. – В тая къща не можем да търпим подобни работи.

– На първо място – започна Селдън – това не беше във вашата къща. На второ, не бяха стотина човека, а десет. И на трето, никой не беше убит. Поспорихме, след туй те си тръгнаха и ни направиха път.

– Просто са ви направили път, тъй ли? Да не очаквате да ви повярвам, Външни! – заплашително се изрепчи госпожа Тайсалвър.

Селдън въздъхна. На хората тук като че ли им стигаше и най-малкото напрежение, за да се разделят на антагонистични групи.

– Добре де, уверявам ви, че един от тях малко се поряза. Нищо сериозно.

– А вие изобщо не бяхте ранени? – подпита Джайрад. Възхищението в гласа му сега личеше далеч по-силно.

– Нямаме и дракотина – отвърна Селдън. – Госпожа Венабили владее двата ножа изключително ловко.

– Смея да кажа – натърти Касилия, а очите ѝ се спряха на колана на Дорс – че тук не искаме такива неща.

– Доколкото тук никой не ни напада, такива неща няма да има – спокойно обобщи историчката.

– Да, ама заради вас – продължи атаката госпожа Тайсалвър – изметът от улицата се е събрал пред нашата порта.

– Миличка – уговарящо рече съпругът ѝ – хайде да не се ядосваме...

– Защо? – извистя презрително жена му. – Да не се боиш от нейните ножове? Бих искала да видя как ще ги използва срещу нас!

– Нямам никакво намерение да ги използвам – заяви Дорс, като по-души въздуха не по-малко шумно от Касилия Тайсалвър. – За какъв измет от улицата говорите?

Джайрад каза:

– Жена ми има предвид, че един гаврош от Билиботън – поне като съдя по вида му – иска да ви види, а в тоя квартал не сме навикнали на

такива неща. Това подронва репутацията ни – тонът му беше извинителен.

Селдън веднага се съгласи:

– Добре, гу'син Тайсалвър, ние ей сега ще излезем, ще видим за какво става дума и ще го пратим по пътя му толкова бързо, че...

– Не. Чакай! – ядоса се неочаквано Дорс. – Това са нашите стаи. Ние си плащаме за тях. Ние решаваме кой да ни гостува и кой – не. Ако навън има някакъв младеж от Билиботън, той все пак е далянин. Нещо повече – той е транторианец. Още повече – той е гражданин на империята и е човешко същество. Най-вече пък, след като иска да ни посети, той става наш гост. Затова ние го каним да влезе!

Госпожа Тайсалвър не помръдна. Мъжът ѝ също изглеждаше неуверен.

– След като разправяте – продължи историчката – че съм убила стотина главорези в Билиботън, сигурно не си въобразявате, че ще се уплаша от едно момче или, ако е там въпросът, от вас двамата. – Дясната ѝ ръка уж случайно се отпусна върху колана.

Джайрад Тайсалвър заяви с изблик на внезапна енергия:

– Гу'жа Венабили, не сме искали да ви обидим! Разбира се, че тия стаи са си ваши и можете да каните тук когото си искате... – Той отстъпи назад, дърпайки подире си възмутената своя половинка. Явно у него изведнъж бе избухнал същински взрив от решимост, за който по-късно щеше да му се наложи да плаща.

Дорс ядно ги проследи с поглед.

Селдън сухо се подсмивва.

– Колко не ти отива! Мислех си, че аз съм тоя, дето по донкихотовски си търси бялата, а ти си спокойната и практична жена, чиято единствена цел е да предотврати тази бяла.

Дорс поклати глава.

– Не мога да понасям пред мен да се говори с такова презрение за човешко същество само заради груповата му идентификация. Точно тези уважавани хора тук създават ония хулигани там.

– А други уважавани хора – добави математикът – създават тези уважавани хора тук. Взаимната неприязън е също тъй част от човечеството...

– Значи тогава ще ти се наложи да се занимаваш и с нея в твоята психоистория, нали?

– Съвсем сигурно – ако изобщо някога има нещо мое, което да се занимава с каквото и да било. Аха, ето че въпросният гаврош идва. И

той естествено е Рейч, което никак не ме изненадва.

72

Рейч влезе, като се озърташе. Явно бе, че е уплашен. Показалецът на дясната му ръка често-често се пресягаше към горната му устна, сякаш се чудеше кога ще започне да усеща първите наболи там косъмчета.

Момчето се обърна към очевидно вбесената госпожа Тайсалвър и неумело се поклони.

– Благодаря, гу'жа Тайсалвър. Чудно сте се уредили.

Сетне, когато вратата се трясна зад гърба му, огледа обстановката с маниер на познавач:

– Хубаво местенце, авери.

– Радвам се, че ти харесва – важно отговори Селдън.

– Откъде разбра, че сме тук?

– Проследиш ви. Как иначе? – и се обърна към Дорс: – Хей, ама ти, ти не се биеш кат' дама.

– Колко дами си виждал да се бият? – весело го запитва тя.

Рейч потърка нос.

– Никога ни една. Те не носят ножове, освен ако са малки, та да плашат децата с тях. Мен обаче не са ме уплашвали.

– Сигурна съм, че не са. Какво правиш, за да накараш жените да си извадят ножовете?

– Нищо. Само малко се майтапиш. Викаш им: „Ей, маце, мога ли...“

Поразмисли секунда и махна с ръка:

– Няма значение.

– Е, не изпробвай тоя номер на мен – едва сдържайки смеха си, рече Дорс.

– Майтапиш ли се? След онуй, дет' го стори на Марон? Лейди, къде се научи да се биеш така?

– На моя собствен свят.

– Мож' ли ме научи?

– За това ли дойде да ме видиш?

– Не. Дойдох да ти предам нещо кат' съобщение.

– От някого, който иска да се бие с мен?

– Никой не ще да се бие с теб. Виж к'во, ти сега си с репутация. Всички те знаят. Само мини някъде из стария Билиботън и аверите ще

се разстъпят да ти направят път, и ще ти се хият лигаво, и ще внимават да не ти се стори, че те гледат накриво. Ти си го заслужи, лейди. Той затуй иска да ви види двамата.

– Кой точно иска да ни види, Рейч? – попита Селдън.

– Един образ. Викат му Даван.

– И какъв е?

– Просто един образ. Живее в Билиботън, не носи никакъв нож...

– И е останал жив?

– Той много чете и помага на аверите, кат' имат неприятности с важните клечки. Затуй го оставят на мира. Не му трябва нож.

– Тогава защо не дойде сам? – запитва Дорс. – Защо е изпратил теб?

– Не обича мястото. Казва, че му прилява от него. Вика, че всички тук лижат на правителството... – момчето се прекъсна, изгледа с подозрение двамата Външни и заключи: – Е тъй де, няма да дойде тук. Рече, че мен ще ме пуснат само щот' съм хлапе – и се захили. – А те за малко да ме не пуснат, нал' тъй? Имам наум оная лейди, дет' изглежда сякаш все души нещо.

Изведнъж Рейч млъкна сконфузено и сведе поглед към дрехите си.

– Там, одет' ида, си е доста трудничко да се измиеш...

– Всичко е наред – усмихна се Дорс. – Щом той не иска да дойде тук, къде ще се срещнем? В края на краищата – ако нямаш нищо против – не ни се ще пак да ходим в Билиботън.

– Нал' ви рекох – възмути се пратеникът. – Кълна се, че можете да се развявате свободно! Пък и там, дет' живее той, никой няма да ви закачи.

– Къде е това? – поинтересува се Селдън.

– Ще ви заведе. Не е далеч.

– И защо иска да ни види? – подпита историчката.

– Не знам. Само дет' ми рече нещо такова – от усилие да си припомни Рейч чак полупритвори очи – „Кажи им, че искам да видя мъжа, който е говорил с един далянски топляк като с човек, и жената, която е победила Марон на ножове, но не го е убила, когат' е можела да го стори.“ Мисля, че съм го наизустил правилно.

Математикът се усмихна.

– И аз така мисля. Той сега готов ли е да се срещне с нас?

– Чака.

– Тогава ще дойдем. – И погледна към Дорс със сянка от съмнение в очите.

– Добре – каза тя. – С удоволствие. Може би няма да е клопка.

Надеждата в цъфтеж е вечен...

73

Когато излязоха, в светлината се бе появил приятен вечерен оттенък – съвсем бледовиолетов, а краищата на симулираните облаци, които се носеха над главите им, бяха порозовели. Дал можеше и да се оплаква от отношението на имперските управници, но поне с времето, което компютрите измисляха за сектора, всичко беше както трябва.

– Изглежда сме знаменитости – тихо рече Дорс. – Няма как да не го забележим.

Седгън сведе очи от предполагаемото небе и незабавно видя доста внушителна тълпа, насъбрала се край блока, в който живееха Тайсалвърви.

Никой от скупчилите се не сваляше очи от тях. Щом стана ясно, че двамата Външни са разбрали, че са обект на внимание, сред хората премина приглушен шепот, който като че ли бе на границата да се разрази в аплодисменти. Дорс подхвърли:

– Сега ми е ясно защо госпожа Тайсалвър се дразни от това. Трябваше да ѝ вляза в положението.

В по-голямата си част чакащите бяха бедно облечени и не бе трудно да се предположи, че мнозина са от Билиботгън.

Седгън импулсивно се усмихна и повдигна ръка в приветствен жест, който бе посрещнат с възторжени викове. Нечий глас, скрит в безопасната анонимност на тълпата, помоли:

– Може ли дамата да ни покаже някои номера с ножовете?

– Не, вадя ги само когато съм ядосана – отвърна Дорс и моментално избухна одобрителен смях.

Един човек пристъпи напред. Явно не беше от Билиботгън и не приличаше на далянин. Мустаците му бяха прекалено малки, пък и цветът им бе кестеняв, а не черен.

– Марло Танто от „Транторски холовизионни новини“ – представи се той. – Ей сега ще ви фокусираме за вечерната емисия...

– Не – отсече Дорс. – Никакви интервюта.

Новинарят не помръдна.

– Разбрах, че сте се били със страшно много мъже в Билиботгън – той широко се усмихна. – И сте победили. Това си е истинска новина.

– Не – повтори Дорс. – Срещнахме неколцина мъже в този квартал,

поприказвахме си с тях и си тръгнахме. Това изчерпва всичко.

– Как се казвате? Не говорите като транторианка.

– Нямам име.

– А вашият приятел?

– И той няма.

Новинарят като че ли се ядоса.

– Вижте какво, лейди! Вие сте новина и аз просто се опитвам да си върша работата.

Рейч дръпна Дорс за ръкава. Тя се приведе и се вслуша в напрегнатия му шепот.

После кимна и се изправи.

– Не мисля, че сте новинар, господин Танто. По-скоро сте имперски агент, който се мъчи да вкара Дал в беля. Не е имало никакво сбиване, но вие искате да изфабрикувате новината за някакъв бой, та да дадете повод за полицейска експедиция в Билиботън. Ако бях на ваше място, не бих останала повече тук. Не мисля, че хората наоколо много ви се радват.

Още при първите й думи тълпата бе започнала да роптае. Постепенно ропотът се засили и към Танто се насочи някакво бавно, заплашително течение. Той се огледа неспокойно и си запробива път навън.

Дорс извиси глас:

– Пуснете го да си иде! Не го докосвайте. Не му давайте никакъв повод да докладва за насилие.

И хората послушно се разстъпиха пред него.

– Уфф, лейди – прошепна Рейч – трябваше да ги оставиш да го ступат.

– Без повече приказки, кръвожадно момченце! – шеговито го смъмри тя. – Води ни при този свой приятел.

74

Намериха човека, който наричаше себе си Даван, в стая зад един вагон-ресторант. Доста зад него.

Водеше, разбира се, Рейч и двамата отново откриха, че той се чувства също тъй уютно сред билиботънските лабиринти, както някоя къртица в подземните си тунели на Хеликон.

– Я почакай малко, хлапе – настоя Дорс, чиято предпазливост внезапно се бе обадила. – Къде точно отиваме?

– При Даван – отвърна момчето с недоволно изражение. – Казах ви.
 – Но това е безлюдна зона. Никой не живее тук. – Тя се огледа с явно отвращение. Всичко наоколо беше безжизнено и доколкото имаше някакви светлинни табла, те или не светеха, или го правеха едва-едва.

– На Даван така му харесва – натърти Рейч. – Той непрекъснато се мести – ту тук, ту там. Нал' знаеш – крие се.

– Защо? – любопитства историчката.

– Така е по в безопасност, лейди.

– По в безопасност от какво?

– От правителството.

– Че защо е притрябвал на правителството?

– Не знам! Виж к'во. Ако не щеш да ви заведе, ш'ви кажа къде е и как да идете и си вървете самички.

– Не, Рейч – намеси се Селдън – аз съм съвсем сигурен, че без теб ще се загубим. Всъщност по-добре ще е да ни изчакаш да свършим, за да можеш да ни върнеш обратно.

– А за мен к'во? Да не искаш да се мотая наблизо, щом огладнея.

– Ако се помотаеш наблизо и огладнееш, ще ти купя обилна вечеря. Всичко, което пожелаеш.

– Гу'сине, така разправяш сега. Отде да знам?

Ръката на Дорс се стрелна и в нея се оказа един нож с голо острие.

– Нали не ни наричаш лъжци, Рейч?

Хлапето се ококори, но изобщо не се стресна от заплахата, а помоли:

– Хей, това не съм го виждал. Направи го пак.

– Ще го направя после, ако си още тук. Ако не – и Дорс впи очи в него – ще те проследим.

– Хайде бе, лейди – ухили се Рейч. – Няма да ме проследите. Не сте от тия. Но аз ще бъда тук. – И се изпъчи. – Имате ми думата.

После тихо ги поведе, макар звукът от стъпките им да отекваше глухо в празните коридори.

Когато влязоха, Даван вдигна очи със свирепо изражение, което се смекчи, щом забеляза Рейч. Той бързо посочи двамата с въпросителен жест.

– Те са – каза момчето, ухили се и излезе.

– Аз съм Хари Селдън – представи се ученият. – Младата дама е Дорс Венабили.

И с непристорено любопитство загледа Даван. Беше смугъл и имаше характерните за всеки далянин гъсти черни мустаци, но в добавка –

и няколкодневна брада. Май за пръв път виждаше човек от този сектор, който да не е гладко избръснат. Дори бандюгите от Билибогън бяха с гладки бузи и брадички.

– Как се наричате, господине? – попита Селдън.

– Даван. Рейч би трябвало да ви е казал.

– А второто ви име?

– Аз съм само Даван. Проследиха ли ви дотук, гу'син Селдън?

– Не, сигурен съм. Ако се бяха опитали, мисля, че Рейч щеше да разбере. А ако той не беше разбрал, госпожа Венабили щеше да забележи.

Дорс леко се усмихна.

– Хари, имаш прекалено голямо доверие в мен.

– Все повече и повече – замислено отвърна той.

Даван неспокойно се размърда.

– И все пак са ви разкрили.

– Разкрили?

– Да. Чух за онзи тъй наречен новинар.

– Вече? – Селдън бе доста изненадан. – Подозирам, че той наистина е новинар, и то напълно безобиден. Нарекохме го имперски агент по едно хрумване на Рейч, което май наистина си го биваше. Тълпата наоколо веднага стана заплашителна и бързо се отървахме от него.

– Не – възрази Даван – той си е точно такъв, какъвто сте го нарекли. Моите хора го познават и наистина работи за империята. Но в края на краищата вие не постъпвате като мен. Не използвате фалшиви имена и не сменяте местоживеенето си. Представяте се със своите собствени и не правите никакви усилия да останете в тайна. Вие сте Хари Селдън, математикът.

– Да. Защо ми е да си измислям фалшиво име?

– Империята нали ви търси?

Ученият повдигна рамене.

– Аз се заседявам на места, където тя не може да направи нищо, за да ме залови.

– Не открито, но пък и империята няма защо да действа така. Бих ви посъветвал да изчезнете... наистина да изчезнете.

– Като вас ли? – Селдън се огледа едва ли не с отвращение. Стаята бе също тъй мъртвешки пуста, както коридорите, по които бяха минали. Цялата беше плесенясала и изглеждаше ужасно потискащо.

– Да – потвърди Даван. – Бихте могли да сте ни от полза.

– По какъв начин?

– Говорили сте с един мъж на име Юго Амарил.

– Да, говорих.

– Амарил ми каза, че можете да предсказвате бъдещето.

Математикът тежко въздъхна. Беше се уморил от стоенето в тази празна стая. Даван седеше на една възглавница. Имаше и други свободни, но не изглеждаха чисти. А не искаше и да се облегне на плесенясалата стена.

– Или вие зле сте го разбрали – подхвана той – или Амарил зле е разбрал мен. Това, което всъщност съм направил, е да докажа, че е възможен изборът на такива начални условия, от които историческата прогноза не се изражда в хаотични състояния, а в известни граници става предвидима. Само че аз нито зная какви трябва да са тия начални условия, нито съм сигурен, че те могат да бъдат открити от един или от колкото и да са учени за някакъв краен отрязък от време. Разбирате ли ме?

– Не.

Селдън отново въздъхна.

– Тогава ще опитам да ви обясня още веднъж. Възможно е да се предвиди бъдещето, но може да се окаже невъзможно да се открие начин как да се възползваме от тази възможност... Сега по-добре ли е?

Даван мрачно изглежда математика, а след него и Дорс.

– Значи не можете да предвиждате бъдещето.

– Тук вече сте напълно прав, гу'син Даван.

– Само Даван. Някой ден обаче сигурно ще се научите да го правите.

– Не е изключено.

– Значи това е причината империята да ви иска.

– Не. – Селдън предупреждаващо вдигна пръст. – Смятам, че това е причината империята да не прави кой знае какви усилия да ме залови. Естествено биха желали да съм им в ръцете, ако можеха да ме пипнат без много труд, но им е известно, че в този момент аз не зная нищо, и поради туй не си струва да разстройват деликатния мир на Трантор, като се набъркат в местните права на тоя или она сектор. Това е причината все още да се движа под собственото си име в относителна сигурност.

За миг Даван зарови лице в дланите си и измърмори:

– Това си е чиста лудост... – после уморено вдигна очи и попита Дорс: – Вие жена ли сте на гу'син Селдън?

– Аз съм негов приятел и защитник – спокойно отвърна тя.

– Откога го познавате?

– Заедно сме от няколко месеца.

– Не повече?

– Не повече.

– Според вас той истината ли говори?

– Какви основания имате да повярвате на мен, ако не вярвате на него? Ако Хари ви лъже по някаква причина, не мога ли и аз също да ви излъжа, за да го подкрепя?

Даван безпомощно загледа ту единия, ту другия.

– Във всеки случай, бихте ли ни помогнали?

– Кои сте вие и каква помощ ви е нужна?

– Виждате какво е положението тук – мъжът описва широк кръг с ръката си. – Ние сме потиснати. Това поне трябва да ви е известно и като съдя по държанието ви с Юго Амарил, не мога да повярвам, че не ни симпатизирате.

– Напълно ви симпатизираме.

– Би трябвало също да знаете кой е първоизточникът на потисничеството.

– Предполагам – кимна Дорс – искате да намекнете, че това е имперското правителство. Естествено и то има пръст в цялата работа. От друга страна, забелязвам, че в Дал е налице средна класа, която презира топляците, и криминална класа, която тероризира всички останали в сектора.

Даван присви устни, но остана непреклонен.

– Съвършено вярно! Съвършено вярно. Империята обаче насърчава това по принципни съображения. Дал има потенциала да предизвика сериозни неприятности. Ако топляците се вдигнат на стачка, Трантор почти незабавно ще изпита жесток енергиен недостиг с всички произтичащи от това последствия. Само че богатите в самия сектор ще хвърлят пари, за да наемат побойници от Билиботън и от други такива места, та да пребият топляците и провалят стачката. Случвало се е вече... Империята позволява на някои даляни да постигнат относително добър живот, за да ги превърне в свои лакеи, докато същевременно отказва да засили законите за контрол над оръжията в достатъчна степен, за да отслаби криминалния елемент. Имперското правителство върши това навсякъде, не само в Дал. Не може да използва сила, за да наложи волята си, както едно време, когато е управлявало с брутална откритост. Днес Трантор е станал толкова сложен и толкова лесно може да бъде разбунен, че войските не трябва да си завират носа...

– Проява на упадък – изтресе Селдън, като си спомни оплакванията

на Чувек.

– Какво? – подскочи Даван.

– Нищо – кимна математикът. – Продължавайте.

– Имперските войски не трябва да си пъхат носа тук, но дори и при това положение те са проумели, че могат да направят много поразии. Всеки сектор е подтикван да подозира съседите си. Вътре в него икономическите и социалните класи са насъсквани да водят нещо като непрекъсната война едни с други. Резултатът е, че по цял Трантор е невъзможно хората да предприемат общи действия. Навсякъде те по-скоро биха се сражавали помежду си, отколкото да застанат заедно срещу централната тирания... И така империята управлява, без да ѝ се налага да използва сила.

– А какво мислите, че може да се направи? – запита Дорс.

– От години се опитвам да изградя чувство за солидарност между хората на този свят.

– Мога само да предположа – сухо заяви Селдън – че сте намерили това за непосилно трудна и съвсем неблагоприятна задача.

– Правилно предполагате – отвърна Даван – обаче партията ни става все по-мощна. Много от нашите побойници започват да осъзнават, че е най-добре да не използват ножовете си един срещу друг. Ония, които са ви нападнали в коридорите на Билиботън, са пример за все още неосъзнати елементи. Тези обаче, които сега ви подкрепят и са готови да ви защитят от агента, дето сте го сметнали за новинар, са мои хора. Аз живея тук, между тях. Начинът ми на живот не е привлекателен, но поне съм в безопасност. Имаме сподвижници в съседните сектори и от ден на ден разширяваме влиянието си.

– А ние къде се вписваме? – запита Дорс.

– От една страна – каза Даван – вие и двамата сте Външни, учени. Искаме сред нашите водачи да има хора като вас. Най-голямата ни сила идва от бедните и необразованите, защото те страдат най-много, само че и най-лошо могат да ръководят. Един човек като вас струва колкото стотина от тях.

– Странна оценка за конспиратор, който иска да спасява потиснатите – подметна Селдън.

– Нямам предвид като хора – побърза да дообясни Даван. – А само що се отнася до водачеството. Партията трябва да има сред лидерите си личности с интелектуална мощ.

– Тоест такива като нас са нужни, за да придадат на вашата партия лустро на почтеност?

– Ако поискате, винаги можете да представите нещата в подигравателна окраска – отвърна Даван. – Вие, гу'син Селдън, обаче сте повече от почитан и повече от интелектуалец. Дори и да не признавате, че сте способен да прониквате през мъглите на бъдещето...

– Моля ви – прекъсна го математикът – не изпадайте в поетично настроение и не използвайте условното наклонение. Въпросът не се свежда до признаване. Аз не мога да предвиждам бъдещето. Пред погледа ми има не мъгла, а преграда от хромирана стомана.

– Нека да довърша! Дори ако вие не можете наистина да предвидите – как го казахте? – с психоисторическа точност, все пак сте изучавали историята и имате известно интуитивно усещане за нейните последици. Не е ли тъй?

Селдън поклати глава.

– Сигурно имам известно интуитивно разбиране за математическо правдоподобие, но онова, което успявам да транслирам в нещо с историческа значимост, засега е съвършено несигурно. Всъщност аз не съм изучавал история. Ще ми се да бях. Много остро усещам този недостатък.

– Аз съм историк, Даван – намеси се Дорс – и ако пожелаете, мога да добавя няколко неща.

– Моля – рече далянинът с полуучтив, полупредизвикателен тон.

– От една страна, в галактическата епоха е имало множество революции, които са свалили тиранични режими – понякога на отделни планети, понякога на цели групи и доста рядко в самата империя или в регионалните предимперски управления. Често пъти това е означавало единствено смяна на тиранията. С други думи, една управляваща класа е била заменяна с друга – по-ефективна и поради това по-способна да се укрепи – докато бедните и онеправданите са си оставали все тъй бедни и онеправдани или дори положението им се е влошавало.

Даван, който внимателно я слушаше, възрази:

– Зная. Всички го знаем. Може би сме успели да се поучим от миналото и вече по-добре разбираме какво трябва да избегнем. Освен това сегашната тирания е действваща, докато онази, която може би ще съществува в бъдещето, е само потенциална. Ако винаги се отдръпваме от промяната с мисълта, че тя води към по-лошо, тогава изобщо няма надежда да се отървем от несправедливостта!

– Второто, което трябва да си припомните – продължи спокойно Дорс – е, че дори и правото да е на ваша страна, дори и справедливостта гръмогласно да зове за възмездие, обикновено балансът на силите е в

полза на съществуващата тирания. С бунтове и демонстрации вашите побойници не могат да сторят нищо, което да има що-годе продължителен ефект, докато съществува армия, оборудвана с кинетични, химични и неврологични оръжия, готова да ги използва срещу въстаниците. Можете да привлечете всички онеправдани и дори всички почитани хора на своя страна, но ако не спечелите полицията и войската или най-малкото не отслабите сериозно тяхната лоялност към управляващите...

– Трантор е свят с множество правителства – не я дочака да завърши Даван. – Всеки сектор има свои собствени управници и някои от тях са антиимперски настроени. Ако можем да привлечем на своя страна един достатъчно силен такъв сектор, това ще промени положението, нали? Тогава няма да сме само някакви си уличници, дето се бият с ножове и камъни.

– Това значи ли, че наистина имате подобен силен сектор на своя страна, или просто амбицията ви е да го спечелите?

Далянинът не отговори.

– Допускам, че си мислите за кмета на Што – каза след кратка пауза Дорс. – Но ако той е склонен да използва общото негодувание като средство да подобри шансовете си за бламиране на императора, не ви ли идва наум, че крайната му цел е да се качи на императорския трон? Защо ще рискува своята сегашна немаловажна позиция за нещо по-дребно? Само заради тържеството на справедливостта и признанието на хора, към които самият той може би не изпитва голям интерес?

– Искате да кажете – отвърна с въпрос Даван – че всеки могъщ лидер, който е готов да ни помогне, може и да ни предаде?

– В галактическата история това се е случвало прекалено често.

– А ако сме подготвени, не можем ли ние да го изпреварим?

– Имате предвид да използвате влиянието му и сетне в някой критичен момент да отстраните водача на неговите войски и да го убиете?

– Може би не точно това, обаче би трябвало да съществува някакъв начин да се избавим от него, ако се окаже необходимо.

– В такъв случай имаме революционно движение, в което основните участници са готови да се предават едни други и всеки само изчаква момента... Звучи като идеална рецепта за хаос.

– Значи няма да ни помогнете? – попита Даван.

Селдън, който с намръщено лице слушаше спора между двамата, се намеси:

– Не можем да отговорим толкова лесно. Мисля, че ние бихме искали да ви помогнем. На ваша страна сме. Струва ми се, че никой човек

със здрав разум не би подкрепил една система, която се държи на власт, като подхранва взаимна омраза и подозрения. Дори когато изглежда, че това върши работа, подобна система може да бъде описана единствено като метастабилна; тоест като играчка, склонна да се катурне в една или друга посока. Само че въпросът е: как да помогнем? Ако разполагах с психоисторията, ако можех да определя какво е най-вероятно да се случи, ако бях в състояние да предвидя кое именно действие от многобройните алтернативни възможности би довело до очевидно щастливи последици, тогава на драго сърце щях да ви предоставя своите изводи. Но аз не разполагам с нея. Мога да ви помогна най-добре, като се опитам да я разработя.

– Колко време ще отнеме?

Ученият сви рамене.

– Не мога да кажа.

– Нима искате да ви чакаме неограничено дълго?

– Каква друга алтернатива има, след като в момента съм ви безполезен? Във всеки случай, ще добавя, съвсем доскоро бях съвършено убеден, че разработването на психоисторията е абсолютно невъзможно. Сега не съм толкова сигурен...

– Имате предвид, че в главата ви се върти някакво решение?

– Не, просто интуитивно усещане, че е възможно да се намери решение. Не съм в състояние да определя какво точно се е случило, та да изпитвам подобно чувство. Нищо чудно и да се самозалъгвам. Оставете ме да продължа да опитвам... Може би ще се срещнем пак.

– А може би – подхвърли Даван – ако се върнете там, където сте отседнали сега, ще се озовете в някоя имперска клопка. Удобно е да си мислите, че ще ви оставят на мира, докато се борите с психоисторията, но аз съм сигурен, че императорът и неговият блюдолизец Демерцел също не са настроени да чакат вечно... нито дори в по-голяма степен от мен.

– В такъв случай няма да спечелят нищо – спокойно отвърна Селдън – тъй като не съм на тяхна страна, а на ваша. Хайде, Дорс.

Двамата се обърнаха и си тръгнаха, за да открият, че отвън ги чака Рейч. Така оставиха Даван – седнал сам в неговата мизерна стаичка.

Рейч нагъваше, като си облизваше пръстите, мачкайки торбичката,

в която се намираше някаква храна с неизвестен произход. Въздухът се бе изпълнил със силен мирис на лук, но с характерна добавка – може би на основата на мая.

Дорс, която се поотдръпна назад от миризмата, попита:

– Откъде взе тая храна, Рейч?

– От момчетата на Даван. Те ми я донесоха. Бива си я.

– Значи няма защо да ти купуваме вечеря, нали? – вметна Селдън, усетил празнотата в собствения си стомах.

– Дължите ми нещичко – отговори хлапето и алчно погледна към Дорс. – К'во ще кажете за ножа на дамата? Единия.

– Никакъв нож – отрязва го тя. – Ще ни върнеш обратно без проблем и аз ще ти пусна една петарка.

– За петара не мож' взе никакъв нож – изръмжа Рейч.

– Получаваш една петара и толкоз – повтори историчката.

– Лейди, ти си кофти дама...

– Аз съм кофти дама с бърз нож, така че шавай!

– Добре де. К'во се запени? – Рейч махна с ръка. – Натам.

Трябваше да се върнат назад по празните коридори, обаче този път Дорс се огледа нагоре-надолу и спря.

– Задръж малко, момче. Следят ни.

Билиботънецът едва не излезе от кожата си.

– Никой не ти иска да чуваш нещо.

Селдън сведе глава настрани.

– Не долавям нито звук.

– Аз пък долавям! – запъна се Дорс. – Виж какво, Рейч, не искам никакви шегички. Или ще ми кажеш веднага какво става, или така ще те тресна по главата, че една седмица само звезди ще са ти пред очите. Сериозно говоря!

Момчето вдигна ръка в защитен жест.

– Недей, кофти мадамо. Т'ва са хората на Даван. Просто се грижат за нас в случай че дойдат ония с ножовете.

– Хората на Даван?

– Тъхъ. Вървят по сервизните коридори.

Дясната ръка на Дорс се стрелна и пипна Рейч за яката на връхната му дреха. Повдигна го и хлапето се залюля, крещейки:

– Хей, лейди. Хей!

– Дорс! – укоряващо каза Селдън. – Не се дръж грубо.

– Ако реша, че лъже, тогава ще види какво значи грубо. Теб трябва да защитавам, Хари, не него.

– Аз не лъжа – боричкаше се безуспешно Рейч. – Не лъжа!

– Сигурен съм, че не лъже – настоя математикът.

– Сега ще видим. Момче, кажи им да излязат някъде, където ще можем да ги видим – пусна го на земята и си отупа дланите.

– Ти си откачалка, лейди – оскърбено заяви Рейч. Сетне повиши глас: – Ей, авери! Я някои от вас да поизлязат тук.

Почакаха и след малко от един неосветен отвор надолу по коридора се появиха двама мъже с тъмни мустаци. Дълъг белег пресичаше бузата на единия. И двамата държаха в ръцете си ножове с извадени остриета.

– Колко сте още? – попита Дорс.

– Няколко – рече единият от новодошлите. – Заповед. Пазим ви. Даван не иска да ви се случи нещо лошо.

– Благодаря. Опитайте се да бъдете още по-тихи. Рейч, потеглай.

Хлапето мрачно избуча:

– Аз казвах истината, а ти...

– Прав си – призна Дорс. – Така че се извинявам.

– Чудя се дали да ти приема извиненията – заяви Рейч, като се изпъна, за да изглежда по-висок. – Добре де, тоя път приемам. – И тръгна.

Когато стигнаха булеварда, невидимата рота телохранители изчезна. Във всеки случай острият слух на Венабили вече не ги долавяше. Сега обаче тримата вървяха в порядъчната част на града. Дорс малко разсеяно каза:

– Рейч, мисля, че нямаме дрехи, които да ти станат.

– Що искаш да имаш дрехи, дет' да ми станат, гу'жа? – Изглежда, че щом излязоха от коридорите, благоприличието отново се всели във водача им. – Аз си имам мои...

– Питам се, дали не би желал да дойдеш у нас, за да вземеш една баня.

– За чик? – изненада се момчето. – Тия дни все ще се изкъпя някъде. И ще си сложа другата риза. – То проникателно изгледа историчката. – Съжаляваш, дет' за малко не ме ступа? Нал' тъй? Докарваш ми се?

Дорс се усмихна.

– Да. Нещо такова.

Рейч царствено махна с ръка.

– Всичко е наред. Слушай, ти си много силна за една мадама. Дигна ме кат' едното нищо.

– Бях ядосана, Рейч. Трябва да се грижа за гу'син Селдън.

– Да не си му нещо кат' телохранител? – Хлапето въпросително запна Селдън. – Имаш лейди за телохранител?

– Нищо не мога да направя – усмихна се накриво математикът. – Тя настоява. А и определено си знае работата.

– Помисли си пак, Рейч – подхвърли Дорс. – Сигурен ли си, че не искаш една баня? Хубава, топла баня.

– Няма да я бъде – врътна глава малкият билибогънец. – Да не мислиш, че тая кикимора ще ме пусне пак в къщата?

Дорс вдигна очи и видя, че пред входната врата на сградата стои Касилия Тайсалвър. Тя изглежда първо Външната жена, а сетне и израслото на улицата момче. Невъзможно бе да се определи в кой от двата случая изражението ѝ беше по-гневно.

– Е, хайде, гу'сине и 'спожо – бързо задърдори Рейч. – Не знам дал' и вас ще ви пусне вътре... – Той пхна ръце в джобовете си и се помъкна с прекрасна имитация на безгрижно настроение.

– Добър вечер, госпожо Тайсалвър – поздрави пръв ученият. – Доста е късно, нали?

– Много – кимна хазайката им. – Днес насмалко да избухне бунт заради онзи новинар, срещу когото насъскахте уличната сган.

– Не сме насъсвали никого срещу когото и да било – заяви Дорс.

– Аз бях тук – непреклонно каза госпожа Тайсалвър. – Сама видях. – И отстъпи встрани, за да им направи път да влязат, като се забави достатъчно дълго, та да стане ясно, че се колебае.

– Държи се, сякаш това е било последната капка – отбеляза Дорс, докато вървяха със Селдън към стаите си.

– Е, и? Какво може да направи? – попита математикът.

– Чудя се – отвърна спътничката му.

XVI. ОФИЦЕРИТЕ

РЕЙЧ – Според Хари Селдън първата му среща с Рейч е съвършено случайна. Той бил просто един уличен гаврош, когото ученият по-молил да му покаже пътя. От този миг нататък обаче животът му се сплита с живота на великия математик, докато...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

76

На следващата сутрин Селдън – облечен от кръста надолу, измит и избърснат – почука на вратата, която водеше към стаята на съквартирантката му, и каза нещо високо:

– Дорс, моля те, отвори.

Тя отвори. Късите ѝ златисточервеникави къдрици бяха все още влажни и тя също бе облечена само от кръста надолу.

Селдън направи крачка назад, притеснен до немай къде. Младата жена погледна с безразличие към гърдите си и уви една кърпа около рошавата си глава.

– Какво има?

Математикът се вторачи вдясно.

– Искан да те питам за Што.

– Защо... какво? И, моля те, не ме карай да шепна като на девица!

– Просто се опитвам да бъда вежлив – засегна се той.

– Ако имаш нещо против, няма да бъда. И не те питам защо какво, а за сектор Што.

– Защо ти е? Или ако предпочиташ, защо за Што?

– Слушай, Дорс, не се шегувам. Мине не мине време и току някой спомене за него или за кмета му. Чувек подметна нещо, ти – друго, Даван също. Само аз не зная нищичко нито за сектора, нито за кмета.

– Хари, аз също не съм родена на Трантор. Известно ми е съвсем малко, но с удоволствие ще го споделя с теб. Што е близо до Южния полюс, много голям, гъсто населен...

– Гъсто населен? На Южния полюс?

– Не сме на Хеликон, Хари. Нито пък на Сина. Това е Трантор. Всичко е натикано под земята, а там и на полюса, и на екватора е почти едно и също. Разбира се, предполагам, че поддържат съотношението

ден-нощ максимално естествено – дълги дни през лятото, дълги нощи през зимата – почти както е на повърхността. И се гордеят, че са полярници...

– Но при тях на Горната страна наистина трябва да е студено.

– О, да. Горната страна на Што е цялата в сняг и лед, само че не толкова дебел, колкото сигурно си мислиш. Ако слоят е прекалено тежък, може да потроши купола, обаче той не е и точно тази е основната причина за мощта на сектора.

Тя се обърна към огледалото, разви кърпата от главата си и наметна върху косата сушилната мрежа, която за пет секунди ѝ придаде приятна лъскавина. После добави:

– Нямах си представа колко съм щастлива, че не ми се налага да нося шапчица. – И навлече горната част от облеклото си.

– Какво общо има леденият слой с мощта на Што?

– Помисли сам. Четиридесет милиарда души използват огромно количество енергия, като всяка калория в края на краищата дегенерира до топлина и човек трябва някак да се отърве от нея. Тя се прехвърля по тръби към полусите и особено към Южния, който е по-развитият, и там се отделя в космоса. В процеса на отделяне топлината разтопява по-голямата част от леда и аз съм сигурна, че точно това е причината за транторските облаци и дъждове, колкото и метеорологичните шамани да настояват, че нещата са далеч по-сложни.

– А Што използва ли енергията, преди да се освободи от нея?

– Доколкото ми е известно, нищо не им пречи да го правят. Между другото, нямам и най-слаба представа каква е технологията на отделяне на топлината, понеже аз говорех за политическа мощ. Ако Дал спре да произвежда полезна енергия, това положително ще създаде неудобства на Трантор, обаче има и други сектори, които я произвеждат, и те могат да увеличат производството ѝ, а освен това, разбира се, съществуват и запаси, натрупани под една или друга форма. Накрая сигурно ще трябва да се съобразят с Дал, но не преди да мине доста време. Докато Што...

– Да?

– Ами той отделя най-малко деветдесет процента от цялата създадена на Трантор топлинна енергия и няма никакъв заместник. Ако спре да изхвърля топлината, по цялата планета температурата ще започне да се повишава.

– А също и в самия сектор Што.

– Да, но тъй като се намира на Южния полюс, ще може да си уреди приток от студен въздух. Няма да му помогне кой знае колко, обаче ще

издържи повече от всички останали сектори. Значи излиза, че Што е твърде деликатен проблем за императора и кметът му е или поне би могъл да бъде изключително могъщ.

– И какъв е сегашният?

– Не зная. От онова, което съм подочувала от време на време, си представям, че е много стар и саможив, но твърд като корпус на космически кораб и все още ловко вкопчен във властта.

– Чудя се защо му е? Ако е толкова стар, не би могъл да я задържи дълго време.

– Кой знае, Хари? Предполагам, че това е натрапчива идея, която той ще влачи до гроба. А може и да е тръпката от играта – домогването до нея, без всъщност истински да жадува за самата власт. Вероятно ако я имаше и заемеше мястото на Демерцел или дори императорския трон, щеше да се почувства разочарован, защото битката е свършила. Разбира се, докато продължава да живее, би могъл да започне друга игра – за нейното запазване, което сто на сто ще се окаже също тъй трудно и също тъй удовлетворително.

Селдън поклати глава.

– Хрумна ми, че не би трябвало никой да иска да бъде император...

– Съгласна съм, че никой с всичкия си няма да го пожелае, обаче „имперското стремление“, както често го наричат, е като болест, която – щом те пипне веднъж – просто те лишава от здрав разум. И колкото по-близо си до поста, толкова по-лесно е да я прихванеш; с всяко издигане по стълбицата...

– Болестта се изостря все повече? Да, това ми се струва естествено. Но също така си мисля, че Трантор, като свръхголям свят, толкова се е оплел в собствените си нужди и е тъй конфликтен в своите амбиции, че до голяма степен обуславя неспособността на императора да управлява. Защо той не го напусне и не се установи на някой по-протичък?

Дорс се разсмя.

– Ако познаваше историята, нямаше да питаш. Трантор е символ на империята по силата на хилядолетния навик. Един император, който не е в Двореца, не е император. Императорът е по-скоро място, отколкото човек.

Селдън потъна в мълчание и лицето му се напрегна. След малко събеседничката му попита:

– Хари, какво има?

– Мисля – рече той с приглушен глас. – Откакто ми разказа оная история за ръката на бедрото, ми се мяркат едни идеи, дето... Сега

забележката ти, че императорът е по-скоро място, отколкото човек, като че ли закачи някаква струнка.

– Каква струнка?

Селдън поклати глава.

– Още не мога да ти кажа. Не е изключено изцяло да греша – погледът му се изостри и очите му сякаш дойдоха на фокус. – Във всеки случай трябва да слезем долу и да закусим. Закъсняваме, а не смятам, че госпожа Тайсалвър е в достатъчно добро настроение, та да ни донесе закуската тук.

– Ама че си оптимист – рече Дорс. – Аз пък мисля, че тя не е в достатъчно добро настроение, за да иска да останем – със или без закуска. Страхотно й се ще да ни разкара.

– Възможно е, но ние й плащаме.

– Подозирам, че тя вече ни мрази достатъчно, за да презре дори парите...

– Може би нейният съпруг ще се изяви като малко по-привързан, поне що се отнася до тях.

– Ако той изрече и една дума против волята на жена си, единственият човек, който ще бъде по-изненадан от мен да я чуе, сигурно ще е госпожа Тайсалвър. Добре, готова съм.

И те заслizaха по стълбата към останалата част от апартамента, за да установят, че въпросната лейди ги чака с нещо по-малко от закуска... И същевременно – с нещо далеч по-голямо.

77

Касилия Тайсалвър стоеше като глътнала бастун, с напрегната усмивка на кръглото си лице и особен блясък в очите. Съпругът й се бе облегнал унило на стената. В центъра на стаята имаше двама мъже, засанали изправени, сякаш бяха подминали с презрение възглавниците на пода.

И двамата имаха тъмната къдрава коса и гъстите черни мустаци, които човек очакваше да види у един истински далянин. И двамата бяха кльощави, облечени с черни дрехи, които дотолкова си приличаха, че сигурно бяха униформи. На раменете и отстрани на цилиндричните им панталони имаше тънки бели ширитчета. Всеки носеше на дясната страна на гърдите си доста избелелия знак, символизиращ империята на който и да е населен свят от Галактиката – космически кораб и слънце, като

в този случай в центъра на слънцето се мъдреше едно тъмно D.

Селдън моментално разбра, че двамата са от далянската служба за сигурност.

– Какво значи всичко туй? – остро попита той.

Единият мъж пристъпи напред.

– Аз съм секторен офицер Лейнъл Рус. Това е моят партньор Геборе Астинуолд.

И двамата показаха блестящите си идентификационни холокарти. Математикът не си даде труда дори да ги погледне.

– Какво искате?

Рус спокойно отвърна с въпрос:

– Вие ли сте Хари Селдън от Хеликон?

– Аз.

– А вие ли, госпожо, сте Дорс Венабили от Сина?

– Аз – кимна историчката.

– Дошъл съм да направя разследване по оплакването, че някой си Хари Селдън вчера е предизвикал размирици.

– Нищо такова не съм правил – възрази ученият.

– Нашата информация – каза Рус, като се вгледа в екрана на една малка компютърна плочка – е, че вие сте обвинили един новинар, че е имперски агент, като по този начин сте подстрекавали към размирици срещу него.

– Господин офицер – намеси се Дорс – аз бях човекът, който каза, че той е имперски агент. Имах основания да мисля така. Да изразяваш собственото си мнение положително не е престъпление. В империята съществува свобода на словото.

– Това не се отнася за мнения, които преднамерено се изразяват с цел да предизвикат размирици.

– Как можете да твърдите това, господин офицер?

В този момент госпожа Тайсалвър се обади с писклив гласец:

– Аз мога да го потвърдя, гу'син офицер. Жената видя, че се е насъбрала тълпа, цяла тълпа помияри, дето само гледат каква беля да направят. Нарочно каза, че онзи бил имперски агент, без да знае нищо такова, за да ги разбуня. Ясно беше, че разбира какво върши.

– Касилия – умоляващо рече съпругът ѝ, но тя му хвърли такъв поглед, че той повече не се обади. Рус се обърна към госпожа Тайсалвър.

– Вие ли предявихте това оплакване, госпожо?

– Да. Тия двамата живеят от няколко дни тук и не правят нищо друго освен да ми създават неприятности. Поканиха хора с ниска репутация

в моя апартамент и ме унизиха в очите на съседите.

– Господин офицер, незаконно ли е – попита Селдън – човек да покани чисти, тихи граждани на Дал в своята стая? Двете помещения горе са наши. Ние ги наехме и си плащаме за тях. Престъпление ли е в Дал да разговаряш с даляни, господин офицер?

– Не, не е – отвърна Рус. – Това обаче не влиза в оплакването. Какво ви е дало основания, госпожо Венабили, да предположите, че човекът, когото сте обвинили по този начин, действително е имперски агент?

– Той имаше малки кафяви мустачки, по което заключих, че не е далянин. Предположих, че е имперски агент.

– Предположили сте? Вашият другар, господин Селдън, изобщо няма мустаци. Да предполагате, че и той е имперски агент?

– Във всеки случай – побърза да се намеси математикът – не е имало никакви размирици. Ние помолихме тълпата да не предприема насилствени действия срещу... новинара и аз съм сигурен, че те нищо не са му сторили.

– Сигурен сте, господин Селдън, тъй ли? – ехидно попита Рус. – Нашата информация е, че веднага след като сте отправили своето обвинение, вие сте се махнали оттам. Как бихте могли да свидетелствате за онова, което се е случило, след като сте напуснали мястото?

– Не бих могъл – съгласи се Селдън – тъй че вие ми отговорете мъртъв ли е този човек? Или може би е ранен?

– Мъжът беше разпитан. Отрича да е имперски агент, а и ние нямаме никаква информация, че е такъв. Освен това той твърди, че с него са се държали грубо.

– Спокойно може да лъже и за двете неща – каза Селдън. – Аз бих предложил психическа проба...

– Не може да се направи без разрешението на субекта – прекъсна го Рус. – Правителството на сектора много държи на това. То обаче не би имало нищо против вие двамата да минете през такава проба. Ще се съгласите ли?

За миг Селдън и Дорс се спогледаха, а сетне ученият каза:

– Не. Разбира, се, че не.

– Разбира се, че не – повтори Рус с оттенък на сарказъм в гласа – макар да нямате нищо против да я предложите за някое друго!

При тия думи вторият офицер, Астинуолд, който досега изобщо не се бе обадил, се усмихна.

– Имаме информация – продължи Рус – че преди два дни вие сте

участвали в сбиване с ножове в Билиботън и лошо сте наранили един далянски гражданин на име... – той чукна някакъв клавиш на компютърната си плочка и прегледа изписаното на екрана – ...Елгин Марон.

– Вашата информация казва ли как е започнало сбиването? – запита Дорс.

– В този момент, госпожо, това няма отношение към въпроса. Отричате ли, че е имало сбиване?

– Естествено, че имаше – разгорещи се Селдън – но категорично отричаме, че сме го предизвикали ние. Бяхме нападнати. Тоя Марон хвана госпожа Венабилии бе съвсем ясно, че се опитва да я изнасили. Всичко, което се случи после, си беше чиста самоотбрана. Или може би Дал оправдава изнасилването?

– Твърдите, че са ви нападнали? – безизразно продължи с въпросите си Рус. – Колко души?

– Десетима мъже.

– И вие сам – заедно с една жена – сте се защитили срещу десет мъже?

– Госпожа Венабилии и аз се защитихме. Да!

– Тогава как тъй нямате никакви наранявания? Да не би някой от вас двамата да е порязан или натъртен на място, което не се вижда?

– Не, господин офицер.

– Излиза, че при сбиване на един човек – плюс една жена – с десет души, вие изобщо не сте ранени, а оплакалият се Елгин Марон е бил хоспитализиран с наранявания и ще трябва да му се присажда горна устна?

– Бихме се добре – мрачно отвърна Селдън.

– Изключително добре. Какво бихте казали, ако ви съобща, че трима мъже са свидетелствали, че вие и вашата приятелка сте нападнали Марон без никакъв повод?

– Това е невероятно! Сигурен съм, че този далянин има досие като скандалжия и побойник. Обяснихме ви, там бяха десет души. Очевидно шестима не са пожелали да излъжат под клетва. Другите трима обясняват ли защо не са се притекли на помощ на своя приятел, след като са видели как той е станал обект на непредизвикано нападение и животът му е бил изложен на опасност? Би трябвало да ви е ясно, че лъжат...

– Да не предлагате да ги подложим на психическа проба?

– Да. И преди да сте попитали, отказвам ние да се подложим!

– Освен това – добави Рус – получихме информация, че вчера, след като сте напуснали сцената на размириците, сте се съветвали с някой си

Даван – известен с подривната си дейност и търсен от полицията човек. Вярно ли е?

– Ще трябва да го докажете без наша помощ – отговори Селдън. – Ние няма да участваме в по-нататъшния разпит.

Офицерът прибра плочката си.

– Опасявам се, че трябва да ви помоля да дойдете с нас в управлението именно за по-нататъшен разпит.

– Не мисля, че това е необходимо, господин офицер – възрази математикът. – Ние сме Външни, които не са извършили нищо престъпно. Опитяхме се да избегнем един новинар, който ненужно ни дразнеше; опитяхме се да се защитим от изнасилване и евентуално убийство в една част от вашия сектор, прочута с криминалното поведение на обитателите си; и освен това говорихме с различни далаяни. Не виждаме в това нищо, което да изисква по-нататъшните ви въпроси. Те биха могли да се квалифицират като нарушаване на собственото ни спокойствие.

– Тези решения ги взимаме ние – поясни Рус. – Ще бъдете ли така добри да дойдете с нас?

– Не, няма да дойдем – отсече Дорс.

– Внимавайте – изкрещя госпожа Тайсалвър. – Тя има два ножа.

Офицерът въздъхна и каза:

– Благодаря, госпожо, известно ми е. – След това се обърна към историчката. – Знаете ли, че носенето на нож без разрешение по улиците на сектора е сериозно престъпление? Имате ли разрешително?

– Не, господин офицер, нямам.

– Значи е ясно, че вие сте нападнали Марон с незаконно носен нож. Съзнавате ли, че това силно утежнява сериозността на престъплението?

– Не беше никакво престъпление, господин офицер – каза Дорс. – Разберете. Марон също имаше нож и аз съм сигурна, че го е носил без разрешително.

– Що се отнася до това, нямаме никакви доказателства, а и докато той има рани от хладно оръжие, вие нямате...

– Разбира се, че носеше нож! Господин офицер, ако не знаете, че всеки мъж в Билиботън и повечето далаяни носят ножове, без да имат разрешителни, значи сте единственият човек в Дал, комуто това не е известно. Навсякъде има магазини, които открито продават ножове. Наистина ли не го знаете?

– Какво зная или не зная в момента няма никакво значение – отвърна Рус. – Нито пък има значение дали други хора нарушават закона и колко са те. Всичко, което сега ме интересува, е, че вие, госпожа

Венабили, нарушавате закона. Трябва да ви помоля веднага да ми дадете тези ножове, а след това и двамата да ме придружите до управлението.

– В такъв случай – вземете ми ги! – запъна се младата жена.

Офицерът въздъхна.

– Не си мислете, госпожо, че в Дал нямаме други оръжия или пък че ми е притрябвало да се бия с вас. Двамата с моя партньор имаме бластери, които ще ви унищожат за миг, преди още да успеете да си свалите ръцете до дръжката на своя нож – независимо колко сте бърза. Ние, разбира се, няма да използваме бластери, защото не сме дошли тук да ви убиваме. Само че всеки от нас има и невронен камшик, който свободно можем да използваме. Надявам се, че не бихте искали да ви го демонстрираме. Той няма да ви убие, нито да ви причини трайни увреждания, обаче болката е кошмарна. В този момент моят партньор е насочил невронния си камшик към вас. А ето го и моя... Хайде сега, госпожо Венабили, нека получим ножовете.

Последва кратка пауза, а сетне Селдън промълви:

– Няма смисъл, Дорс. Дай му ги.

И в този момент по вратата започна бясно тропане, а отвън се дочу един висок глас.

78

След като ги отведе до дома, Рейч не напусна веднага района.

Докато чакаше да свърши разговорът с Даван, той си хапна добре, а сетне поспа малко и откри тоалетна, която криво-ляво работеше. След като бе свършил всичките тези неща, сега не виждаше причина да ходи някъде. Е, имаше си нещо като дом и майка, която обаче едва ли щеше да се обезпокои, ако синът ѝ изчезне за известно време. Всъщност тя май никога не се тревожеше особено.

Рейч не знаеше кой е баща му; понякога се чудеше дали наистина бе имал такъв. Бяха му казали, че е имал, и основанията му бяха обяснени доста грубо. От време на време се питаше дали е нужно да вярва на толкова странна история, но пък подробностите му се виждаха приятно възбуждащи.

Сети се за това във връзка с мадамата. Разбира се, тя беше една възрастна лейди, но бе хубава и можеше да се бие като мъж – къде ти, много по-добре от мъж! Това го изпълваше със смътни идеи.

И после, тя му беше предложила да вземе баня. Понякога плуваше в билиботънския басейн – когато имаше малко пари, дето не му трябваша за друго, или пък успееше да се промъкне гратис. Това бяха единствените случаи, когато се накуваваше целият, само че после беше студено и му се налагаше да чака, докато изсъхне.

Виж, да вземе баня бе нещо по-различно. Щеше да има гореща вода и сапун, и кърпи, и приятно топъл въздух. Не бе много сигурен как ще се почувства, но си мислеше, че ще му е гот, ако и тя е там.

Беше бродил достатъчно из коридорите, за да знае, че би могъл да се настани на някоя алея, водеща към улицата, така че хем да бъде в близост до квартирата на двамата му познати, хем да не могат да го спипат и принудят да избяга.

Прекара нощта, обзет от странни мисли. Ами ако наистина се научи да чете и пише? Дали може да постигне нещо с това? Не разбираше какво точно, ала сигурно тя щеше да го открехне. Имаше смътни предположения, че ще му плащат да върши някакви работи, дето сега не знаеше как стават... Сигурно щеше да се наложи да му ги обяснят, само че как човек да се уреди за туй? Ако останеше с мъжа и мадамата, те биха могли да му помогнат. Да, ама за чик им е да искат той да остане с тях?

Рейч задряма и се събуди след неизвестно колко време – не защото светлината се усилваше, а защото острият му слух бе доловил как към звуците от булеварда се прибавиха по-особени тонове.

Беше се научил да идентифицира почти всеки звук, тъй като за да оцелее в коридорите, човек трябваше да долавя нещата, преди да ги е видял. А и в звука на мотора, който чуваше в момента, имаше нещо, което за него означаваше: „Опасност!“ Звукът беше официален, враждебен...

Отърси се от съня и тихо се прокрадна към булеварда. Изобщо не му беше необходимо да види емблемата с космическия кораб и слънцето на вратата на автомобила. Самите негови очертания му бяха достатъчни. Съобрази, че сигурно са дошли заради двамата, тъй като се бяха срещнали с Даван. Не спря, за да подреди и анализира мислите си. Хукна с все сила, пробивайки си път през засилващата се суматоха на деня.

Върна се след по-малко от петнадесет минути. Колата все още стоеше там и от всички страни, застанали на почтително разстояние, я гледаха любопитни и предпазливи кибици. Скоро щяха да се съберат още повече. Затропали нагоре по стълбите, като се опитваше да си спомни на коя врата трябва да почука. Нямаше време да чака асансьора.

Откри вратата – или поне така реши – и потропа, като в същото

време закрепця пронизително:

– Лейди! Лейди!

Беше прекалено възбуден, за да си спомни как се казва, но се сети за първото име на мъжа.

– Хари! – викна той. – Пусни ме!

Вратата се откряна и Рейч се втурна вътре... или поне опита да се втурне. Грубата ръка на секторния офицер стисна мишницата му.

– Я стой, момче. Къде си въобразяваш, че отиваш?

– Пусни ме! Нищо не съм сторил! – Той се огледа. – Хей, лейди, к'во правят тия?

– Арестуват ни – мрачно отвърна Дорс.

– За к'во? – попита Рейч, като пхътеше и се боричкаше. – Ей, пусни ме, пагон¹⁶ такъв. Не отивай с него, лейди. Няма защо да го правиш.

– Я се омитай – каза Рус и ядно разтърси момчето.

– Няма да изляза. И ти няма да излезеш, бе, пагон! Цялата ми банда идва. Няма да излезеш оттук, ако не пуснеш тия авери да си ходят...

– Каква цяла банда? – намръщи се офицерът.

– Сега са отвън. Сигур ти развинтват колата. После теб ще развинтят.

Рус се обърна към партньора си.

– Обади се в управлението. Кажим да изпратят два камиона с макроси.

– Не! – писна Рейч, като в същия миг се отскубна и се втурна към Астинуолд. – Не се обаждай!

Рус насочи невронния си камшик и стреля.

Рейч изпищя, сграбчи дясното си рамо и падна на земята, като диво се гърчеше.

Офицерът още не се бе обърнал към Селдън, когато той хвана неговата китка, бутна невронния камшик нагоре във въздуха, а след това го извъртя настрани и назад, като същевременно се тръшна върху стъпалото му, за да го задържи относително неподвижен. Усети как рамото излезе от ставата и в същия миг Рус нададе хриплив, агонизиращ вик.

Астинуолд бързо вдигна своя бластер, но лявата ръка на Дорс се уви около раменете му, а ножът в дясната спря на милиметър пред гръкляна.

– Не мърдай! – рече тя. – А си шавнал, и ще ти резна гърлото чак до

16. Непреводима игра на думи. В оригинала е Sunbadger, което може да се преведе като „човек със знак, изобразяващ слънце“, а също така и като „слънчев борсук“, което явно изразява отношението на кореняка билиботънец към полицайте. – Бел.пр.

гръбнака. Пусни бластера. Пусни го! И невронния камшик!

Селдън вдигна все още стенещия Рейч и го притисна до себе си. Обърна се към Джайрад Тайсалвър и рече:

– Навън има хора. Побеснели хора. Ще ги извикам тук и те ще потрошат всичко, което притежаваш. И стените ще потрошат. Ако не искаш да ти се случи такава случка, вдигни оръжията и ги хвърли в съседната стая. Бързо! Накарай жена ти да ти помогне. Следващия път ще си помисли, преди да се оплаква от невинни хора. Дорс, този на пода някое време няма да е в състояние да направи нищо. Обезвреди другия, но без да го убиваш.

– Правилно – съгласи се спътничката му и като обърна ножа си, цалпалдоса здравата Астинуолд с дръжката по черепа. Онзи се свлече на колене.

– Мразя да правя такива неща – с гримаса на отвращение каза тя.

– Те стреляха по Рейч – припомни й Селдън, опитвайки се да прикрие собственото си неприятно усещане от случилото се.

Бързо напуснаха апартамента и когато се озоваха на улицата, откриха, че тя е пълна с хора – кажи-речи само мъже – които нададоха рев, щом ги видяха да се появяват. Тълпата ги обгради, заливайки ги с мирис на недотам добре измити човешки тела.

– Къде са пагоните? – викна някой.

– Вътре – също тъй пронизително изкрещя Дорс. – Оставете ги на мира! Сега са безпомощни, но ще получат подкрепление, така че бързо се измъквайте оттук.

– Ами вие? – обадиха се една дузина гърла.

– Ние също се измъкваме. Няма да се върнем.

– Аз ще се погрижа за тях – изпищя Рейч, като се освободи от ръцете на Селдън и се изправи на крака, търкайки енергично рамото си. – Мога да вървя. Пуснете ме да мина!

Тълпата му направи път и той ги подкани:

– Гу'сине, 'спожо, елате с мен. Бързо!

Няколко дузини мъже придружиха групичката по булеварда, а сетне Рейч изведнъж кривна встрани и измърмори:

– Влизайте тук, авери. Ще ви закарам на едно място, дет' никой никогиш няма да ви намери. И Даван сигур не го знае. Единствената беля е, че ще трябва да минем през каналните нива. Там дори дяволът не мож' ни видя, но понамирайсва – чактисвате ли?

– Предполагам, че ще го преживеем – промърмори Селдън.

Заслизаха по една тясна спираловидна рампа. Отдолу, сякаш за да

ги приветстват, се надигнаха тежки миазми.

79

Рейч наистина им намери скривалище. За целта трябваше да се изкатерият по металните пръстени на една стълба, след което се озоваха в голямо, прилично на плевник помещение, чието предназначение така и не успяха да отгатнат. Беше пълно с оборудване – обемисто и нефункциониращо, а ролята му си оставаше загадка. Помещението бе относително чисто. Прах нямаше – във въздуха се усещаше постоянно течение, което явно пречеше тя да се слегне и, много по-важно, като че ли поотслабваше миризмата.

Момчето изглеждаше доволно.

– Не е ли гот? – попита. Сегиз-тогиз все още потриваше рамото си и колчем натиснеше по-силно, примигваше.

– Можеш ли да е по-зле – призна Седдън. – Знаеш ли за какво се използва това място?

Рейч повдигна рамене или, по-скоро, накани се да го стори, но пак присви очи.

– Не знам – отвърна той, а сетне добави с известна доза перчене: – К'во ме е еня?

Дорс, която бе седнала на пода, след като го бе позабърсала с ръка и после с подозрение се бе вгледала в дланта си, каза:

– Ако ти е нужно някакво предположение, мисля, че това е част от комплекс за детоксификация и рециклиране на отпадъците. Сигурно накрая ги превръщат в торове.

– Следователно – унило заяви математикът – хората, които управляват комплекса, трябва периодично да слизат тук, така че могат да дойдат всеки момент.

– Бил съм и по-рано – обади се момчето. – И никога никого не съм виждал.

– Предполагам, че Трантор е силно автоматизиран навсякъде, където това е възможно, а ако още нещо плаче за автоматизиране, то е точно обработката на отпадъците – изтъкна историчката. – Може наистина да сме в безопасност... за известно време.

– Няма обаче да е за дълго, Дорс. Ще огладнеем и ожаднеем.

– Аз мога да намеря храна и вода – каза Рейч. – Ако бродиш по коридорите от хлапе, трябва да знаеш как да се оправяш.

– Благодаря – разсеяно промълви Селдън – но точно сега не съм гладен. – И подуши въздуха. – Може би никога вече няма да огладнея.

– Ще огладнееш – заяви Дорс – а дори и за някое време да си изгубиш апетита, ще ожаднееш. Поне отделянето тук не е проблем. На практика се намираме над нещо, което си е направо открита клоака.

Известно време цареше пълна тишина. Светлината бе приглушена и Селдън се зачуди защо въобще я има. После обаче се сети, че никога не е попадал на истинска тъмнина на обществено място. Вероятно такива бяха обичаите в едно богато на енергия общество. Странно, че свят с четиридесет милиарда население можеше да е богат на енергия. Само че при тая вътрешна топлина на планетата, без да броим слънчевото греене и централите за ядрен синтез в космоса, това бе факт. Всъщност като се поразмислиш, в империята нямаше бедна на енергия планета. Дали е имало времена, когато техниката е била толкова примитивна, че да е съществувала енергийна бедност?

Той се облегна на плетеницата от тръби, през които, доколкото му бе известно, течаха отпадните води. Щом се сети за това, дръпна се от тръбите и седна до Дорс.

– Има ли някакъв начин да се свържем с Четър Чувек? – попита.

– Аз вече му изпратих съобщение, въпреки че адски не ми се искаше – отвърна тя.

– Не ти се искаше?

– Наредено ми е да те защитавам. Всеки път когато ми се наложи да се свържа с него, означава, че съм се провалила.

Селдън я изгледа с присвити очи.

– Трябва ли това да ти става идея-фикс? Не можеш да ме защитиш от всички служители на сигурността в цял един сектор.

– Предполагам, че не. Но да обезвредим неколцина...

– Знам. Вече го сторихме. Само че ония ще изпратят подкрепления, бронирани коли, невронно оръдие, сънлив газ... Не съм сигурен с какво разполагат, но положително ще се появят във всеоръжие. За това поне съм сигурен.

– Май си прав – рече спътничката му и тънката линия на устните ѝ сякаш се вкамени.

– Няма да те намерят, лейди – изневиделица се обади Рейч. Докато двамата разговаряха, зорките му очи непрекъснато се стрелкаха от единия към другия. – Никога не са намирали Даван.

Дорс нерадостно се усмихна и разроши косата на момчето, а сетне с лека погнуса погледна дланта си и рече:

– Не съм сигурна, че трябва да останеш с нас, Рейч. Не ми се иска и теб да открият.

– Те мен не могат ме откри, а ако ви оставя, кой ще ви намира храна и вода, и нови места, та пагоните никога да не разберат къде сте?

– Не, Рейч, ще ни открият. Даван просто не са го търсили както трябва. Той ги дразни, но подозирам, че не го взимат съвсем насериозно. Разбираш ли какво имам предвид?

– Искаш да кажеш, че им е просто като трън във... врата и мислят, че не си струва чак толкоз да го гонят?

– Да, точно това имах предвид. Нали разбираш, ние ранихме доста зле двама полицаи и другите няма да оставят да ни се размине току-така. Ако потрябва, ще използват всички свои хора, ще преровят всеки скрит или неизползван коридор в района и ще ни пипнат.

– Това ме кара да се чувствам като... като нищо – промълви хлапето. – Ако се не бях затърчал вътре и ако ме не бяха шибнали, нямаше да очушките тия полицаи и да попаднете в такава бяла.

– Не, рано или късно щяхме пак... а-а-а... да ги очушкаме. Кой знае? Може да ни се наложи да очушкаме още няколко.

– Ух, чудно го направихте! – възкликна Рейч. – Ако тогава не ме болеше всичко, щях да видя повече и здравата да се накефя.

– Няма никаква полза да обявяваме война на цялата система за сигурност – подхвърли Селдън. – Въпросът е какво ще ни сторят, щом ни заловят? Положително ще ни осъдят на затвор.

– О, не! Ако е необходимо, ще се обърнем към императора – възрази Дорс.

– Императора? – ококори се Рейч. – Ти познаваш императора?

Математикът му махна с ръка.

– Всеки галактически гражданин може да се обърне към императора. Дорс, струва ми се обаче, че ще сбъркаме, ако го направим. Откакто напуснахме Имперския сектор, ние през цялото време се изплъзваме на императора.

– Но не чак дотам, че да ни тикнат в някой далянски затвор. Във всеки случай молбата към императора ще ни осигури отсрочка и по време на тази отсрочка може и да успеем да измислим нещо.

– Ами Чувек?

– Да, разбира се, Чувек – неловко потвърди Дорс – само че не бива да го товарим с всичко. От една страна, дори и да получи моето съобщение и да има възможност да хукне към Дал, как ще ни открие тук? А даже и да ни открие, какво може да стори срещу цялата служба за

сигурност на сектора?

– В такъв случай – каза Селдън – ще трябва да предприемем нещо, преди още да са ни намерили.

– Ако дойдете с мен – предложи Рейч – ще ги водим за носа! Тук знам всички места.

– Можем да изпреварим един-двама, обаче сигурно ще се появят страшно много и ще плъзнат едновременно по колкото си щат коридори. Ще избягаме от някоя група, но ще се натъкнем на друга...

Доста време седяха в неловка тишина, блъскайки си главите над наглед безнадеждното положение. Сетне Дорс Венабили се размърда и с напрегнат нисък шепот каза:

– Тук са. Чувам ги.

Всички се заослушваха напрегнато. Рейч скоочи на крака и изсъска:

– Идват; ние ще минем ей оттам!

Обърканият Селдън не долавяше нищо, така че бе склонен да се довери на по-добрия слух на другите, но още щом момчето потегли бързо и безшумно в посока, противоположна на приближаващата заплаха, един глас отекна в стените на клоаката:

– Не мърдайте.

– Това е Даван! – възкликна Рейч. – Той пък откъде знае, че сме тук?

– Даван? – повтори ученият. – Сигурен ли си?

– Разбира се, че съм сигурен. Ще ни помогне...

80

– Какво е станало? – попита Даван.

Селдън почувства известно облекчение. Присъединяването на конспиратора едва ли можеше да повлияе срещу цялата далянска полиция, но в края на краищата той командваше хора, които бяха способни да създадат достатъчно бъркотия...

– Би трябвало да знаете – отвърна математикът. – Подозирам, че мнозина от гълпата, която тази сутрин беше пред Тайсалвъррови, са ваши хора.

– Да, имаше доста. Говорят, че са искали да ви арестуват и че вие сте се справили с цяла рота пагони. Само че защо са искали да ви арестуват?

– С двама – уточни Селдън, като вдигна два пръста. – Два пагона.

Но и това е достатъчно лошо. Причината да ни арестуват донякъде беше, че сме дошли на среща с вас.

– Не е достатъчно. Пагоните не се интересуват много-много от мен – и с горчивина добави: – Подценяват ме.

– Може би – сви рамене Селдън – но жената, от която наехме стаята, е докладвала, че сме предизвикали безредици срещу новинаря, с когото се сблъскахме по пътя ни към същата тази среща. Знаете за това. След като вашите хора вчера се появиха на сцената и особено с тия двама лошо ранени полицаи днес, спокойно могат да решат да прочистят коридорите, а то означава, че и вие ще пострадате. Наистина съжалявам. Нито имах намерение, нито очаквах, че ще предизвикам всичко...

Даван поклати глава.

– Не, не познавате пагоните. И това също не им е достатъчно. Те просто не искат да ни пометат. Ако ни изчистят, секторът ще трябва да направи нещо за нас. На тях така им е много удобно – да ни оставят да гнием в Билиботън и в разни други бордеи. Не, всички преследват вас. Какво толкова сте направили?

– Нищо не сме направили – нетърпеливо, се обади Дорс – пък и в края на краищата това сега няма значение. Ако не търсят теб, а нас, ще трябва да дойдат тук долу, за да ни измъкнат, и попаднеш ли им на пътя, здравата ще загазиш.

– Не и аз. Имам доста могъщи приятели – възрази Даван. – Снощи ви го казах. И те могат да ви помогнат също както на мен. Когато не се съгласихте да ни подкрепите открито, аз се свързах с тях. Те знаят кой сте, доктор Селдън. Вие сте известен човек. Имат възможност да говорят с кмета и да се погрижат копоите да ви оставят на мира, каквото и да сте направили. Само че ще трябва да бъдете отведени... извън Дал.

Селдън се усмихна. Заля го вълна от облекчение и той каза:

– Даван, явно познавате някоя важна клечка, нали? Някой, който да реагира моментално, който е в състояние да убеди правителството на Дал да не предприема драстични мерки и който може да ни отведе? Добре. Не съм изненадан – и се обърна усмихнат към Дорс. – Същата работа като с Микоген. Как го прави това Чувек?

Дорс обаче поклати глава.

– Прекалено бързо е... Не разбирам.

– Вярвам, че той всичко може да уреди – настоя ученият.

– Аз пък го познавам по-добре и по-отдавна от теб и не вярвам в това.

Селдън отново се усмихна.

– Не го подценявай! – И сетне, сякаш обзет от нежелание да обсъжда повече тази тема, се обърна към Даван:

– А вие как ни открихте? Рейч каза, че не знаете нищо за това място.

– Не знае! – възмутено викна хлапето. – Това място си е само мое. Аз го открих.

– Никога не съм идвал тук – кимна мъжът, като се оглеждаше. – Интересно място, наистина. Нали си е коридорен плъх, Рейч се чувства като у дома си в тоя лабиринт,

– Да, това го разбрахме. Вие обаче как ни открихте?

– Като топлинен източник. Имам си едно устройство, което регистрира инфрачервените лъчения, и то точно онзи характерен техен нюанс, който се излъчва при тридесет и седем градуса по Целзий. Реагира само на човешко присъствие – никакви други източници. То ме доведе при вас тримата.

Дорс се начумери.

– Каква полза от него на Трантор, където навсякъде шъкат хора? На други светове също имат такива, обаче...

– Не и на Трантор – прекъсна я далянинът. – Знам. Като се изключи фактът, че са много полезни в бордеите, в забравените и разкапани коридори.

– Откъде го взехте? – поинтересува се математикът.

Даван махна с ръка.

– Достатъчно е, че го имам. Само че наистина ще трябва да ви отведем оттук, гу'син Селдън. Прекалено много хора ви търсят, а аз пък искам да бъдете с моя могъщ приятел.

– И къде е този ваш могъщ приятел?

– Идва. Най-малкото, засякох нов тридесет и седем градусов източник на топлина и просто не виждам кой друг може да е...

Новодошлият прекрачи през вратата и радостното възклицание на Селдън замря на устните му. Не беше Четър Чувек.

XVII. ШТО

ШТО – Сектор от света-град Трантор...

В последните столетия на Галактическата империя Што е бил най-силната и стабилна част от Трантор. Неговите управници отдавна проявявали претенции за императорския трон, като се обосновавали с неясни твърдения за произход по пряка линия от ранните императори. При Маникс Четвърти Што бил милитаризиран и (както покъсно твърдели имперските власти) планирал всепланетен преврат...

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

81

Човекът, който влезе, беше висок и мускулист. Имаше дълги тънки мустачки с извити връхчета и ивичка косми, които се спускаха по бузите му и под брадичката, оставяйки върха ѝ и долната устна гладко обръснати и наглед леко влажни. Косата му бе толкова ниско подстригана и толкова светла, че за миг – оказа се доста неприятен – Селдън си спомни за Микоген.

Новодошлият бе облечен в нещо, което нямаше как да бъде друго освен униформа. Дрехите му бяха в червено и бяло, а на кръста имаше широк колан, украсен със сребърни капси.

Щом заговори, разля се вибриращ бас с акцент, който не приличаше на нито един, чуван от Селдън досега. От опит ученият знаеше, че повечето акценти звучат недоцялано, ала този изглеждаше почти музикален – може би заради изобилието от ниски тонове.

– Аз съм сержант Емър Телъс – избоботи мъжът бавна речичка от срички. – Дошъл съм да потърся доктор Хари Селдън.

– Намерихте го – каза математикът и се обърна към Дорс: – Чувек може и да не е успял да дойде сам, но е изпратил великолепна половинка говеждо да го замести...

Сержантът почете Селдън с флегматичен и доста продължителен оглед и кимна:

– Да. Описаха ми как изглеждате. Моля да дойдете с мен, докторе.

– Водете – сви рамене ученият.

Сержантът отстъпи назад. Селдън и Дорс Венабили понечиха да го последват.

Телъс спря и вдигна огромната си ръка с длан, обърната към жената.

– Инструктираха ме да взема доктор Хари Селдън с мен. Не са ме инструктирвали за когото и да било друго.

За миг математикът го зяпна неразбиращо. Сетне изненадата отстъпи място на гнева.

– Абсолютно невъзможно е да са ви казали подобно нещо. Доктор Дорс Венабили е мой колега и моя компаньонка. Тя трябва да дойде с мен.

– Това не отговаря на моите инструкции...

– Сержант Телъс, изобщо не ме е грижа за вашите инструкции. Няма да мръдна никъде без нея.

– И което е по-важно – с явно раздражение се намеси Дорс – моите инструкции са да защищавам доктор Селдън по всяко време. Не мога да го правя, ако не съм с него. Затова където отиде той, отивам и аз.

Сержантът изглежда се озадачи.

– Имам строги разпореждания, доктор Селдън, да се погрижа нищо лошо да не ви се случи. Ако не дойдете доброволно, ще трябва да ви отнеса до моята машина. Ще се опитам да го направя внимателно.

И протегна двете си ръце, сякаш възнамеряваше да хване учения през кръста и да го пренесе насила.

Селдън бързо се дръпна извън обсега на другия. В същото време ръбът на дясната му длан се стовари малко над китката на сержанта, където мускулите са най-тънки, така че удари по костта.

Мъжът изведнъж си пое дълбоко дъх и като че малко се поразтресе, но се обърна с безизразно лице и пак тръгна напред. Даван наблюдаваше, без да помръдне, обаче Рейч мина зад сержанта.

Селдън повтори сабления си удар, а сетне го и потрети, но този път другият беше подготвен за него и смъкна рамо така, че той да попадне върху мускула.

Дорс извади ножовете си.

– Сержант – енергично каза тя – обърни се насам. Искам да разбереш, че ако настояваш да отведеш доктор Селдън против волята му, може би ще бъде принудена жестоко да те нараня.

Емър Телъс поспря, трезво огледа бавно кръжащите ножове и рече:

– Не са ми заповядали да се въздържам да нараня някого друго освен доктор Селдън.

Дясната му ръка се стрелна с изненадваща бързина към ръкохватката на ръчното оръжие в кобура на хълбока. Дорс тръгна също толкова

бързо към него и ножовете пробляснаха.

Никой от двамата не завърши движението си.

Като се хвърли напред, Рейч бутна с лявата си ръка сержанта в гърба, а с дясната извади намиращото се в кобура му. После отскочи, хванал оръжието с две ръце, и викна:

– Горе ръцете, сержант, че ще си го получиш.

От тясното дуло стана ясно, че оръжието представлява невронен камшик.

Телъс се извърна и на внезапно почервенялото му лице се изписа нервна гримаса. Това бе единственият миг, в който невъзмутимостта му се поразклати.

– Свали го долу, синко – изръмжа той. – Не знаеш как действа.

– Знаем к'во е предпазител! – изрева Рейч. – Освободен е и това нещо е готово да стреля. А си ми скочил, а е стреляло.

Сержантът застина. Явно разбираше колко опасно е да се разправяш с някой възбуден дванайсетгодишен младок с мощно оръжие в ръцете.

Селдън също не се чувстваше по-спокойно.

– Внимавай, Рейч – бързо каза той. – Махни пръста си от контакта.

– Няма да му дам да ми скочи!

– Няма да ти скочи. Сержант, моля ви, не мърдайте. Дайте да си изясним нещо. Казали са ви да ме отведете отук. Така ли е?

– Така е – отвърна другият. Очите му като че ли бяха малко нещо изцъклени и не изпускаха нито за миг Рейч (чиито очи също не изпускаха нито за миг сержанта).

– Но не са ви казали да отведете някого друго, нали?

– Да, докторе, не са ми казали – твърдо отвърна Телъс. Виждаше се, че дори заплахата от невронния камшик не бе в състояние да го накара да шикалкави.

– Чудесно, а сега ме слушайте внимателно. Казали ли са ви да не взимате никого друго?

– Аз просто...

– Не, не. Слушайте, сержант. Има разлика. Да не би да са ви нареждали „Отведи доктор Селдън!“? Това ли беше цялата заповед – без да се споменава никой друг – или тя беше по-конкретна. Да не би да са ви казали: „Отведи доктор Селдън и не взимай никого друго!“?

Сержантът превъртя въпроса в главата си и рече:

– Казаха ми да взема вас, доктор Селдън.

– Значи не е станало дума за никакви други хора под една или

друга форма?

Пауза.

– Не.

– Не са ви казали да вземете доктор Венабили, но и не са ви казали да не я взимате. Така ли е?

Пауза.

– Да.

– Значи можете и да я вземете, и да не я вземете – както ви изнася?

Дълга пауза.

– Предполагам.

– Добре, сега да се върнем на Рейч, тоя млад приятел, който е насочил невронен камшик към вас – вашия невронен камшик, ако си спомняте – и много му се ще да го използва.

– Йеха-а! – викна Рейч.

– Недей още, момче – строго го погледна Селдън. – Та значи, на него много му се ще да го употреби, а освен това тук е доктор Венабили, която владее двата си ножа до съвършенство, и най-накрая съм и аз, който пък мога, ако получа тази възможност, да ви потроша адамовата ябълка с една ръка, така че никога повече да не проговорите нормално, а само да шепнете. Е, искате ли да вземете доктор Венабили, или не? Заповедта ви позволява да направите и едното, и другото.

И сержантът каза със съкрушен глас:

– Ще взема жената.

– И Рейч?

– И момчето.

– Добре. Имам честната ви дума като войник – че ще направите това, което току-що казахте.

– Имате честната ми дума на войник – съгласи се сержантът.

– Хубаво. Рейч, дай му пистолета. Хайде. Не ме карай да чакам.

Хлапето, застинало в нещастна гримаса, погледна към Дорс, която се поколеба и бавно му кимна. На лицето ѝ се изписа същото кисело изражение, както на неговото.

Рейч подаде пистолета на сержанта и промърмори:

– Те ме изработиха, едро... – последните му думи не се разбраха.

– Прибери си ножовете, Дорс – каза Селдън.

Тя тръсна глава, но все пак ги прибра.

– Е, сержант? – попита математикът.

Телъс погледна невронното си оръжие, сетне учения и рече:

– Вие сте почтен човек, доктор Селдън, така че моята честна дума

важи. – И с отривисто движение постави пистолета в кобура.

Селдън се обърна към Даван и помоли:

– Забравете какво сте видели тук. Ние тримата отиваме доброволно със сержант Телъс. Когато срещнете онзи млад мъж, Юго Амарил, кажете му, че няма да го изоставя и щом всичко приключи и мога да действам свободно, ще се погрижа той да влезе в Университета. И ако има нещо смислено, което бих могъл да направя за вашата кауза, Даван, ще го направя! Е, сержант, хайде да тръгваме.

82

– Рейч, пътувал ли си някога със самолет? – попита Хари Селдън.

Момчето безмълвно поклати глава. Със смесица от уплаха и благоговение то гледаше как под тях се носи Горната страна.

Математикът отново се изненада до каква степен Трантор е свят на експресни линии и тунели за таксите. За по-голямата част от населението дори дългите пътувания минаваха под земята. Придвижването по въздуха, колкото и обичайно да бе на Външните светове, на Трантор се смяташе за лукс и един самолет като този...

Как ли бе успял Чувек, зачуди се той.

Загледа се през илюминатора към плавното издигане и спускане на куполите, към преобладаващата зеленина в тази зона на планетата, към срещашите се тук-там кръпки, които си бяха почти истински джунгли, морските ръкави, над които сегиз-тогиз прелитаха, и оловните води на океана, които внезапно заискряваха, когато слънцето надникнеше за миг иззад плътния облачен слой.

След час и нещо полет Дорс, която прелистваше някакъв нов роман, без да се забавлява кой знае колко, го изключи и рече:

– Ще ми се да знаех къде отиваме.

– Ако ти не можеш да кажеш – отвърна Селдън – аз пък съвсем няма да мога. Била си на Трантор по-дълго от мен.

– Да, но само вътре – възрази историчката. – Тук отвън, когато виждам под себе си Горната страна, съм също тъй неориентирана, както някое новородено.

– Стига де. Чувек сигурно знае какво прави.

– Разбира се – ядно каза Дорс – но това може и да няма нищо общо със сегашното ни положение. Защо продължаваш да си мислиш, че всичко става по негова инициатива?

Веждите на Селдън се извиха нагоре.

– Не знам. Просто допуснах, че е така. Защо пък да не е?

– Защото онзи, който е нагласил нещата, не е обяснил, че трябва да ме вземат заедно с теб. Не мога да повярвам, че Чувек ще забрави за моето съществуване. А и понеже не дойде сам, както направи в Стрилинг и Микоген...

– Дорс, не можеш да очакваш, че винаги ще идва лично. Съвсем спокойно може да е бил зает. Учудващото не е, че този път не е дошъл, а че дойде предишните два.

– Като се има предвид, че не е пътувал самият той, дали би изпратил такъв подозрителен и прахоснически летящ дворец като този? – И тя обиколи с кръгово движение на ръката си големия луксозен самолет.

– Може би просто му е бил под ръка. И е преценил, че никой не ще очаква нещо толкова забележимо да пренася бегълци, които с все сили се опитват да не привличат вниманието. Добре познатият двоен блъф.

– Прекалено добре познат, ако питаш мен. А щеше ли да прати на свое място идиот като сержант Телсъ?

– Сержантът не е идиот, а просто обучен на пълно подчинение. При подходящи нареждания би могъл да бъде изключително надежден.

– Хайде де! Пак се върнахме на старото. Защо не е получил подходящи нареждания? За мен е немислимо Четър Чувек да му каже да те отведе от Дал и да не спомене нито дума за мен. Немислимо!

Тук Селдън нямаше какво да отговори и помръкна.

Мина още един час, преди Дорс пак да се обади:

– Според мен навън става по-студено. Зеленината на Горната страна покафявява и ми се струва, че отоплителите са включени.

– Какво означава това?

– Дал се намира в зоната на тропиците, така че очевидно отиваме или на север, или на юг, и то на голямо разстояние. Ако имах някаква идея в коя посока сега е нощ, бих могла да кажа накъде пътуваме.

Най-накрая прелетяха над един участък от брега, където ивица лед обгръщаше куполите откъм морето.

А сетне самолетът съвършено неочаквано се наклони надолу.

– Ще се блъснем! – писна Рейч. – Ще се размажем!

Коремните мускули на Селдън се стегнаха и той се вкопчи в подлакътниците на креслото.

Дорс като че ли въобще не се разтревожи.

– Пилотите пред нас не изглеждат паникьосани – отбеляза тя. – Сигурно ще влизаме в тунел.

Почти веднага щом го рече, крилето на самолета се свиха назад и надолу и той влетя като куршум в един отвор. За миг ги заля мрак, а в следващия се включи осветлението. От двете страни през прозорците се заизвиваха блестящи ивици, бележещи стените на тунела.

– Струва ми се, че ако бях пилот, никога нямаше да съм напълно сигурен, че съответният тунел не е вече зает – промърмори Селдън.

– Аз пък съм сигурна, че от няколко дузини километри имат потвърждение, че е чист – възрази Дорс. – Във всеки случай, предполагам, това е крайният етап от пътуването ни и скоро ще узнаем къде сме.

Замълча за малко, а сетне добави:

– И освен това мисля, че като узнаем, няма да ни хареса особено.

83

Самолетът изфуча от тунела и се понесе по една дълга писта, покривът над която бе толкова висок, че откакто бе напуснал Имперския сектор, Селдън не беше изпитвал по-правдоподобно усещане, че се намира на истинска дневна светлина.

Спряха по-бързо, отколкото той очакваше, но с цената на неприятен натиск напред. Рейч бе така притиснат върху предната седалка, че дишаше с мъка, докато Дорс не сложи ръка на рамото му и не го дръпна леко към себе си. Сержант Телъс – внушителен и изправен – излезе от самолета и мина към задната му част, където отвори вратата на пасажерския отсек и помогна на тримата да слезат.

Последен бе Селдън. Като минаваше покрай Телъс, той се полуобърна към него и рече:

– Пътуването беше приятно, сержант.

По широкото лице на другия мъж бавно се разля една усмивка, повдигнала нагоре мустакатата му устна. Той полуотдаде чест, като докосна козирката на фуражката си, и каза:

– Отново ви благодаря, докторе.

Сетне ги настани на задната седалка на един луксозен автомобил, а самият той се намести на предната и подкара колата с удивителна лекота.

Потеглиха по широки улици, обрамчени с високи, добре проектирани сгради, всичките блеснали на ярката дневна светлина. Както и навсякъде на Трантор, долавяше се далечното бръмчене на експреса. Страничните улици бяха изпълнени с хора, в по-голямата си част добре

облечени. Заобикаляше ги удивителна, почти стерилна чистота.

Селдъновото усещане за сигурност съвсем спадае багажа. Съмненията на Дорс за крайната им цел вече изглеждаха напълно оправдани. Той се наклони към нея и прошепна:

– Мислиш ли, че пак сме в Имперския сектор?

– Не, там сградите са по в стил рококо – отвърна тя – а и в този наркоманията не е тъй силна, ако разбираш какво искам да кажа.

– Тогава къде сме?

– Опасявам се, че ще трябва да попитаме, Хари.

Пътуването не продължи дълго и те скоро се озоваха на паркинга пред една импозантна четириетажна постройка. Отгоре ѝ имаше фриз с въображаеми животни, украсен с ивици от топлорозов камък – впечатляваща фасада за една като цяло приятна архитектура.

– Това положително е достатъчно рококо – отбеляза Селдън.

Дорс неуверено сви рамене.

Рейч подсвири и опитвайки се неуспешно да покаже, че не е особено впечатлен, заяви:

– Хей, я вижте какво фантазе къще!

Сержант Телъс с отмерен жест напомни на Селдън, че трябва да го последва. Математикът се поколеба и, също разчитайки на универсалния език на жестовете, протегна встрани двете си ръце като явен знак, че поканата включва Дорс и Рейч.

Водачът им се позамота малко гузно пред внушителния розов вход. Мустакът му сякаш увисна от краткия, но напрегнат размисъл.

После той сърдито отсече:

– Добре де, и тримата! Моята честна дума важи. И все пак, да знаете, други хора могат и да не се почувстват обвързани с нея.

Селдън кимна.

– Сержант, аз ви държа отговорен единствено за вашите собствени постъпки.

Телъс явно бе поласкан и за миг лицето му се проясни, сякаш размишляваше над възможността да стисне ръката на учения или да изрази по някакъв друг начин искреното си одобрение. Все пак бързо се овладя и стъпи на първото стъпало на стълбата, която водеше към вратата. Стъпалата незабавно потеглиха плавно нагоре.

С лекота, родена от дълга практика, Селдън и Дорс веднага се озоваха зад него, като без проблеми запазиха равновесие. От изненада Рейч за момент се олюля, а сетне вероятно осъзна, че това е нещо като лента за експреса, само че ориентирана в третото измерение, и с кратка

засилка скочи на стълбата, като постави десния си крак едно стъпало по-високо от левия, пхна ръце в джобовете и безгрижно засвирука.

Вратата се отвори и отвърте излязоха две жени – по една от всяка страна. Бяха млади и привлекателни. Роклите им, пристегнати с колан около талията и дълги почти до глезените, падаха на твърдо очертани плисета и шумоляха при вървене. И двете имаха кестеняви коси, сплетени на дебели плитки отстрани на главата. (Математикът намери това за привлекателно, но се зачуди колко ли време им трябва всяка сутрин, за да го правят. Не бе забелязал тъй грижливо изпипани прически сред жените, покрай които бяха минали по улиците.)

Двете дами се втренчиха с явна надменност в новодошлите и Селдън въобще не се изненада. След събитията от изминалия ден и той, и Дорс не бяха много далеч от опърпания вид на Рейч.

Все пак посрещачките се изхитриха да се поклонят благопристойно, а после се извъртяха настрана и ги поканиха с жест вътре – в идеален синхрон и с грижливо поддържана симетричност (дали пък не репетираха тия неща?). Ясно бе, че трябва да влязат.

Тримата се озоваха в едно импозантно помещение, отрупано с мебели и декоративни предмети, чието предназначение Селдън не проумяваше напълно. Подът беше светъл, пружиниращ и сякаш луминесцираше. С известен смут той забеляза, че краката им оставяха прашни следи по него.

В този миг се отвори някаква вътрешна врата и в помещението влезе още една жена. Бе определено по-възрастна от другите две (които бавно се приведоха, щом тя се появи, като кръстосаха симетрично крака, така че Селдън се учуди как още могат да пазят равновесие. Очевидно професията им изискваше усиления упражнения.)

Зачуди се също дали и от него не се очаква да покаже някаква ритуализирана форма на уважение, но тъй като нямаше и най-слаба представа в какво би могла да се изразява тя, просто леко склони глава. Дорс си остана изправена и, както му се стори, стойката ѝ придоби известна отсянка на надменност. Рейч се озърташе с отворена уста във всички посоки и като че ли изобщо не забеляза дамата, която бе влязла току-що.

Тя беше пълничка – не дебела, но приятно пухкава. Носеше косата си досущ като по-младите, а и роклята ѝ бе в същия стил, само че далеч по-богато украсена – дори прекалено за естетическите схващания на Селдън.

Личеше си, че е на средна възраст и в косата ѝ вече имаше сиви нишки, ала трапчинките на бузите ѝ придаваха доста младежки вид.

Светлокафявите ѝ очи бяха весели и като цяло тя изглеждаше по-скоро майчински покровителствена, отколкото възрастна.

– Как сте всички? – запита жената. (Не показа никаква изненада от присъствието на Дорс и Рейч, а с лекота ги включи в приветствието си.) – Чакам ви от известно време. Вие сте доктор Хари Селдън, с когото исках да се срещна. Вие, предполагам, трябва да сте доктор Дорс Венабили, тъй като ми докладвахте, че му правите компания. Боя се, че не познавам този млад човек, но се радвам да го видя. Само че нека не си губим времето в приказки, тъй като съм уверена, че първо бихте желали да отдъхнете.

– Както и да се изкъпем, мадам – натърти Дорс. – И тримата бихме искали да вземем по един хубав душ.

– Да, разбира се – отвърна жената – а също и да си смените дрехите: Особено младежът. – И тя погледна Рейч без никаква следа от неодобрението, което бяха демонстрирали младите жени.

– Как се казваш, момчето ми? – попита даматата.

– Рейч – отговори малкият билиботънец с твърде приглушен и смутен глас. И добави сякаш експериментално: – Господарке.

– Какво съвпадение! – възкликна жената с блеснали очи. – Може би е предзнаменование. Моето собствено име е Рашел. Не е ли странно?... Хайде, елате да се погрижим за всички вас. После ще имаме много време да вечеряме и да си поговорим.

– Почакайте, мадам – каза Дорс. – Мога ли да попитам къде се намирате?

– Што, скъпа! И моля, когато започнете да се чувствате по-приятелски настроена, наричайте ме Рашел. Винаги предпочитам да се държа неофициално.

Дорс видимо се напрегна.

– Защо сте изненадана, че попитахме? Не е ли естествено да искаме да знаем къде се намирате?

Рашел се разсмя приятно и звънливо.

– Доктор Венабили, наистина ще трябва да се направи нещо за името на това място. Аз не ви зададох въпрос, а отговорих на вашия. Вие попитахте къде се намирате и аз не ви запитах „защо?“, а ви казах „Што“. Вие сте в сектор Што.

– В Што? – недоверчиво се обади ученият.

– Да, доктор Селдън. Искаме ви от деня, в който говорихте пред Десетилетната конференция и сме много щастливи, че най-после сте при нас.

Трябваше им действително цял ден, за да си починат и да се поотпуснат; да се изкъпят и приведат в чист вид; да облекат нови дрехи (сатенени и доста широки – в тукашния стил) и добре да си отспят.

Вечерята, която мадам Рашел им бе обещала, се състоя на втората им вечер в Што.

Масата бе голяма, дори твърде голяма, като се има предвид, че на нея седяха само четирима души: Хари Селдън, Дорс Венабили, Рейч и Рашел. Стените и таванът бяха меко осветени и цветовете се сменяха със скорост, впечатляваща окото, но не тъй висока, че да подразни ума. Като че ли и самата покривка, която не бе от плат (Селдън така и не можа да реши от каква точно материя е) сякаш искреше.

Сервитьорите бяха многобройни и мълчаливи и когато вратата се отвори, на математика му се стори, че за миг мярна отвън въоръжени и готови за стрелба войници. Залата напомняше кадифена ръкавица, ала желязният юмрук не бе далеч.

Рашел се държеше мило и дружелюбно и очевидно много бе харесала Рейч, тъй като настоя той да седне до нея.

Малчуганът – изтърган, излъскан и светещ, почти неузнаваем в новите си дрехи, с подстригана, измита и изчеткана коса – не смееше да обели и дума. Изглежда усещаше, че граматиката му вече не съответства на външния му вид. Той направо предизвикваше съжаление с неувереността си и внимателно наблюдаваше как Дорс сменя прибор след прибор, опитвайки се да ѝ подражава във всичко.

Храната бе вкусна, но с много подправки – до степен да не може да се отгатне истинската природа на ястията.

Домакинята, чието пухкаво лице се озаряваше от блага усмивка и снежнобели зъби, каза:

– Може би мислите, че имаме микогенски добавки в храната, но не е тъй. Всичко е отгледано при нас, в Што. На цялата планета няма сектор, който да си е по-самодостатъчен. Полагаме сериозни усилия за това.

Селдън важно кимна и отбеляза:

– Всичко, което си ни дала, е първокласно. Много сме ти задължени, Рашел.

Но вътре в себе си реши, че храната не отговаря напълно на микогенските стандарти и, нещо повече, почувства, че както по-рано бе

споменал на Дорс, празнува собственото си поражение. Или, във всеки случай, поражението на Чувек, което сега му се струваше едно и също нещо.

В края на краищата той беше пленен от Што, самата възможност за което така силно тревожеше журналиста по време на онзи инцидент на Горната страна.

Рашел каза:

– Може би в моята роля на домакиня ще ми бъде простено, ако задавам лични въпроси. Права ли съм да предполагам, че вие тримата не сте едно семейство, че ти, Хари, и ти, Дорс, не сте женени и че Рейч не е ваш син?

– Не сме свързани по никакъв начин – отвърна ученият. – Рейч е роден на Трантор, аз – на Хеликон, Дорс – на Сина.

– И как тогава се срещнахте?

Селдън обясни накратко, с колкото се може по-малко подробности.

– В срещата ни няма нищо романтично или кой знае колко значимо – заяви той накрая.

– И все пак ми обясниха, че си се възпротивил на моя личен помощник сержант Телъс, когато той поискал да отведе само теб от Дал.

– Дорс и Рейч започнаха да ми харесват – сериозно отговори Селдън – и аз не исках да бъда разделен от тях.

Рашел се усмихна и рече:

– Виждам, че си сантиментален човек.

– Сантиментален съм. А освен това съм озадачен.

– Озадачен?

– Ами да. И след като беше така любезна да ни зададеш няколко лични въпроса, може ли и аз да задам един?

– Разбира се, скъпи Хари. Питай каквото сметнеш за необходимо.

– Когато пристигнахме, ти каза, че Што ме бил искал от деня, когато съм говорил пред Десетилетната конференция. По каква причина?

– Определено не си толкова разсеян, че да не знаеш. Искахме те заради твоята психоистория.

– Това ми е ясно. Само че защо си мислите, че да ме имате в ръцете си означава да притежавате психоисторията?

– Едва ли си и толкова безгрижен, че да я изгубиш.

– По-лошо, Рашел. Никога не съм я имал.

Лицето на домакинята им сякаш стана на трапчинки.

– Но ти си го казал в доклада си. Не че разбрах какво точно си говорил – аз не съм математик и дори мразя числата. Само че наех

математици, които ми обясниха какво си казал.

– В такъв случай, скъпа ми Рашел, трябвало е да слушаш по-внимателно. Спокойно мога да си представя как са ти обяснили, че съм доказал възможността за психоисторически предвиждания. Сигурно обаче са ти споменали и това, че засега тези предвиждания изобщо не са практични.

– Хари, не мога да го повярвам. Още на следващия ден си бил поканен на аудиенция при онзи псевдоимператор Клеон.

– Псевдоимператор? – подхвърли иронично Дорс.

– Ами да – заяви дамата, сякаш отговаряше на съвсем сериозен въпрос. – Псевдоимператор. Той няма никакви основателни претенции за трона.

– Истината е – подхвана Селдън, като отхвърли малко нетърпеливо току-що подетата тема – че аз казах на Клеон точно това, което току-що казах на теб, и той ме пусна да си вървя.

Сега вече Рашел не се усмихваше. В гласа ѝ се прокрадва метална нотка.

– Пуснал те е да си вървиш така, както котката от баснята е пуснала мишката. Оттогава насам той те преследва – в Стрилинг, в Микоген, в Дал. Би те преследвал и тук – ако смееше. Но стига толкова! Сериозният ни разговор май взе да става прекалено сериозен. Нека се позабавляваме. Да послушаме музика.

При тези нейни думи внезапно зазвуча нежна и весела инструментална пиеса. Тя се приведе към Рейч и меко му каза:

– Момчето ми, ако не се чувстваш удобно с вилицата, използвай лъжицата или пръстите си. Аз нямам нищо против.

– Да, 'сподарке – отвърна Рейч и тежко преглътна, ала Дорс привлече погледа му и устните ѝ безмълвно му наредиха: „Вилицата.“

Той реши да си остане с прибора в ръце.

– Музиката е приятна, мадам – поде историчката (тя изглежда нарочно отхвърли фамилиарното обръщение), – обаче не бива да допуснем да ни разсейва. Мисля си, че на всички тези места преследвачът би трябвало да е на служба към Што. Вие положително нямаше да сте така добре запозната със събитията, ако секторът не ги е следял съвсем отблизо.

Рашел високо се изсмя.

– Што, разбира се, има очи и уши навсякъде, но не ние бяхме вашите преследвачи. Ако беше тъй, щяхме да ви заловим без проблеми – така, както накрая се оказахте заловени в Дал, където вече ние бяхме

преследвачите. Когато обаче има преследване, което се проваля, или протегнатата ръка, която не успява да сграбчи, може да сте сигурни, че това е Демерцел.

– Наистина ли имате такова лошо мнение за него? – промълви Дорс.

– Да. Това изненадва ли те? Ние го победихме.

– Вие? Или сектор Што?

– Секторът, разбира се, но доколкото победител е той, значи и аз съм такава.

– Колко странно – рече Дорс. – Из цял Трантор се шири мнението, че жителите на Што нямат нищо общо нито с победа, нито със загуба, нито с нещо друго. Смята се, че в Што има само една воля и един юмрук и те принадлежат на кмета. Естествено вие, както и всеки друг штоанец, въобще не можете да се сравнявате с него...

Рашел се усмихна широко. Позабави се, за да погледне благожелателно Рейч и да го щипне по бузата, и каза:

– Ако вярваш, че нашият кмет е автократ и има само една воля, която направлява Што, може и да си права. Но дори и тъй аз все пак ще използвам същото лично местоимение, тъй като от значение е моята воля.

– Защо пък твоята? – запита Селдън.

– Защото – отвърна Рашел, докато сервитьорите започваха да вдигат масата – кметът на Што съм аз.

85

Първият, който реагира на това изказване, беше Рейч. Като напълно зарязва плаща на вежливостта, който явно му стоеше зле, той грубо се изсмя и заяви:

– Хей, лейди, ти не можеш да си кмет. Кметовете са мъжкари.

Рашел го изгледа добродушно и отговори, като съвършено имитираше маниера му:

– Хей, хлапе, някои кметове са мъжкари, а други са мадами. Пъхни си го под капака на чутурата и го остави да заври.

Очите на Рейч едва не изскочиха и той застина шокиран. Най-накрая успя да изцеди едно:

– Ей, ама ти плещиш как тебе!

– Че как? Как тебе, нал' тъй щеш? – потвърди Рашел, не преставайки да се усмихва.

Селдън се прокашля и смутолеви:

– Ама че акцент...

Кметът на Што леко отметна глава назад.

– От много години не ми се е налагало да го използвам, но човек трудно забравя подобни работи. На времето, когато бях много млада, имах един приятел от Дал. Той, разбира се, не говореше по този начин – беше отлично образован – но когато пожелаеше, можеше да общува и така. Той ме научи. Беше невероятно вълнуващо да разговаряш с него – сякаш попадаш в свят, който изключваше всичко наоколо. Беше чудесно... Но освен това беше невъзможно и баща ми добре ми го обясни. И ето че сега пристига тоя малък калпазанин Рейч, за да ми напомни за отдавна отминалите дни. Има говора, очите и онуй характерно дръзко изражение на лицето, които след около шест години ще го направят радост и ужас за младите жени. Нали, Рейч?

– Не знам, лейди, ъ-ъ-ъ... 'сподарке – промърмори момчето.

– Сигурна съм, че ще стане точно така, ще започнеш здравата да приличаш на моя... стар приятел и за мен ще е много по-добре да не те виждам. А сега, Рейч, вечерята приключи и е време да си вървиш в стаята. Ако желает, можеш да погледаш малко холовизия. Не мисля, че умееш да четеш.

Рейч се изчерви.

– Някой ден ще чета. Гу'син Селдън каза, че ще се науча.

– Тогава съм сигурна, че ще се научиш.

Една млада жена приближи до момчето и направи реверанс към Рашел. Селдън не бе забелязал сигнала, с който тя бе извикана.

– Не може ли да остана с гу'син Селдън и гу'жа Венабили? – помоли Рейч.

– После ще ги видиш – кротко каза кметът – но гу'синът, 'спожата и аз имаме да си поприказваме, така че ти трябва да вървиш.

Дорс оформи с устни едно беззвучно, но твърдо „Отивай!“ и като направи недоволна гримаса, малкият далянин се хлъзна от стола си и последва прислужничката.

Щом Рейч излезе, Рашел се обърна към Селдън и Дорс.

– Момчето, разбира се, ще бъде в безопасност и с него ще се отнасят добре. Моля да не се безпокоите за това. А и аз ще съм в безопасност. Също както сега дойде моята камериерка, така ще пристигнат – само че далеч по-бързо – една дузина въоръжени мъже, стига да бъдат призовани. Искам да го разберете.

– Ние по никакъв начин не мислим да те нападаме, Рашел... –

спокойно отвърна Селдън – или може би трябваше да кажа „госпожо кмете“?

– Продължавай с „Рашел“. Доколкото разбрах, ти, Хари, знаеш някакъв вид борба, а ти, Дорс, си много сръчна с ножовете, които ние вече махнахме от твоята стая. Не ми се иска да се уповавате напразно на своите умения, тъй като желая да ви виждам живи, здрави и дружелюбни.

– Добре известно е, госпожо кмете – започна Дорс с все тъй ненакърнена липса на дружелюбност – че управникът на Што в момента и през последните четиредесет години е Маникс – четвъртият с това име; че той е все още жив и напълно владее своите способности. Коя, в такъв случай, сте вие в действителност?

– Точно тази, за която се представям, Дорс. Маникс Четвърти е мой баща. Той е, както казваш, все още жив и напълно владее всичките си способности. В очите на императора и цялата империя той е кметът на Што, само че вече е уморен от тежестта на властта и иска най-накрая да я остави да се стовари в моите ръце, които пък ще я поемат с готовност. Аз съм единственото му дете и цял живот съм била възпитавана да управлявам. Поради това по закон и по титла кмет е баща ми, но фактически кметът съм аз. Сега въоръжените сили на сектора са се заклели в подчинение именно на мен, а тук това е единственото, което има значение.

Селдън кимна.

– Нека е така, както казваш. Само че дори да е тъй, независимо дали става дума за Маникс Четвърти, или за Рашел Първа – предполагам, че трябва да е Първа – няма никакъв смисъл да ме задържате. Вече ти казах, че не разполагам с работеща психоистория и не мисля, че аз или някой друг изобщо някога ще разполага с нея. Казах го и на императора. Няма да съм от полза нито на теб, нито на него...

– Колко си наивен – спокойно го прекъсна Рашел. – Познаваш ли историята на империята?

Ученият поклати глава.

– Напоследък много пъти ми се е приисквало да я бях познавал далеч по-добре.

Дорс сухо добави:

– Аз познавам историята на империята отлично, тъй като моята специалност е предимперската ера, госпожо кмете. Само че какво значение има дали я познаваме, или не?

– Ако познаваш тази история, тогава ти е известно, че династията на Што е древна и почитана и че е произлязла от Дакианската династия.

– Дакианите са управлявали преди пет хиляди години – отвърна

Дорс. – Техни потомци след тези сто и петдесет поколения, които са живели и умирали оттогава насам, спокойно може да са половината от хората в Галактиката, стига всички генеалогични претенции, независимо колко са спорни, да бъдат приети.

– Нашите генеалогични претенции, доктор Венабили – гласът на Рашел за пръв път стана студен и недружелюбен, а очите ѝ заблестяха като стомана – не са спорни. Те са напълно документирани. През всички тези поколения династията на Што непрестанно е успявала да бъде на властова позиция, а е имало и случаи, когато ние сме държали императорския трон и сме управлявали като императори.

– Историческите книги – възрази Дорс – обикновено говорят за управниците на Што като за „антиимператори“, които никога не са били признавани от огромна част на империята.

– Това зависи от онези, които ги пишат. В бъдеще ще ги пишем ние, тъй като тронът, който някога е бил наш, пак ще бъде.

– За да го постигнете, ще трябва да предизвикате гражданска война...

– Няма такава опасност – каза Рашел, като отново се усмихна. – Точно това трябва да ви обясня, защото аз желая доктор Селдън да ми помогне в предотвратяването на подобна катастрофа. Моят баща Маникс Четвърти цял живот е бил мирен човек. И лоялен към всеки, който е управлявал в императорския дворец, като същевременно е поддържал Што в процъфтяващо състояние.

– Не ми е известно императорът да е започнал да му се доверява повече заради това – подметна Дорс.

– Сигурна съм, че наистина е тъй – хладнокръвно потвърди Рашел – понеже императорите, които са заемали Двореца по времето на моя баща, са известни като узурпатори от узурпаторски род. Узурпаторите никога не могат да си позволят да се доверят на истинските управници. И въпреки това моят баща е поддържал статуквото. Разбира се, той е изградил и обучил великолепни сили за сигурност, така че да гарантира мира, процъфтяването и стабилността на сектора, а имперските власти са му позволили да го прави, защото са искали Што да бъде мирен, процъфтяващ, стабилен... и лоялен.

– Само че лоялен ли е в действителност? – запита историчката.

– На истинския император, разбира се – отвърна Рашел. – Сега вече сме стигнали до етапа, когато нашата сила е такава, че можем бързо да завземем управлението – на практика с един светкавичен удар – и преди още някой да е казал „гражданска война“, ще има един законен

император или, ако предпочитате, императрица, а Трантор ще си остане също тъй мирен, както и преди.

Дорс поклати глава.

– Мога ли да ви просветля? Като историчка?

– Винаги съм готова да слушам – любезно отвърна кметницата.

– Колкото и големи да са вашите сили за сигурност, колкото и добре да са обучени и оборудвани, те едва ли могат да се сравняват по големина и мощ с имперските войски, зад които стоят двадесет и пет милиона свята.

– А-а, ето че посочихте слабостта на узурпатора, доктор Венабили. Двадесет и пет милиона свята, по които са разпилени имперски войски. Разпръснати твърде нарядко из едно необозримо пространство и под командването на безброй офицери, никой от които не е особено подготвен да действа извън собствения си район. Напротив, мнозина са склонни да го правят по-скоро в свой интерес, отколкото в интерес на империята! От друга страна, всички наши войски са тук, на Трантор. Можем да започнем и да приключим, преди на отдалечените генерали и адмирал да им е увряло в главите, че от тях има нужда...

– Само че отговорът рано или късно ще дойде, и то с неустоима мощ!

– Сигурна ли си? – с усмивка попита Рашел. – Ние ще бъдем в Двореца, цял Трантор ще бъде наш и мирен. Защо им е тогава на имперските войски да се разшават, когато, ако си гледа собствената работа, всеки дребен военен лидер ще може да разполага със свой собствен свят, със свой район, който да управлява?

– Нима това искаш? – удиви се Селдън. – Да не намекваш, че се надяваш да оглавиш една империя, която ще се разпадне на късчета?

– Абсолютно вярно – кимна Рашел. – Аз ще управлявам Трантор, прилежащите му космически селища и няколкото близки планетни системи, които са част от този район. Предпочитам да съм император на Трантор, отколкото император на Галактиката.

– И ще се задоволите само с Трантор? – запита Дорс с очевидно и дълбоко недоверие в гласа си.

– Защо не? – попита на свой ред Рашел, като внезапно се разпали и дори енергично се приведе напред, притиснала масата с длани. – Баща ми го планира от четиридесет години. Сега той се крепи жив единствено за да види осъществяването на тези си планове. Защо са ни милиони светове, далечни планети, които не означават нищо за нас, които ни отслабват, които привличат войските ни сред лишените от значение

кубични парсеци пространство, които ни дават в административен хаос, които ни съсипват със своите безконечни кавги и проблеми... когато от наша гледна точка цялото това стълпотворение е едно далечно нищо. Собственият ни населен свят, собственият ни планетарен град е напълно достатъчен. Имаме всичко, което ни е нужно, за да се самоподдържаме, а останалата част от Галактиката – тя нека се разцепва! Всеки дребен военен ще притежава собствено късче. Няма да им трябва да се бият. Ще има достатъчно...

– Само че въпреки това те ще се бият – заяви Дорс. – Никой няма да се задоволи със собствения си район. Ще се бои, че съседът му не е доволен от своя. Ще се чувства несигурен и ще мечтае за галактическото управление като единствена гаранция за безопасност. Това е сигурното, госпожо императрица на нищото. Ще започнат безкрайни войни, в които вие и Трантор неизбежно ще бъдете въвлечени, така че цялата постройка ще рухне.

– Ако човек не вижда по-далеч от теб – отвърна с нескривано презрение Рашел – ако се обляга само на елементарните уроци на историята, може би наистина така изглежда.

– И какво е онова, което се вижда по-надалеч? – не й остана дължна Дорс. – На кое друго да се облегне човек, освен на уроците на историята?

– Какво има отвъд тях ли? – отнесено повтори Рашел. – Ами той.

Ръката ѝ мълниеносно се протегна с насочен към Селдън показалец.

– Аз ли? – удиви се математикът. – Вече ти обясних, че психоисторията...

– Не повтаряй онова, което вече каза, скъпи ми доктор Селдън – прекъсна го безцеремонно кметицата. – Така нищо няма да спечелим... Мислите ли, доктор Венабили, че баща ми не е съзнавал опасността от безкрайна гражданска война? Мислите ли, че не е принудил могъщия си ум да намери някакъв начин, за да я предотврати? През последните десет години не е имало и миг, когато той да не е бил готов да завземе империята за един ден. Трябваше му единствено увереността за сигурност след победата.

– С каквато той не може да разполага – довърши вместо нея Дорс.

– С която ние се сдобихме в мига, в който научихме за доклада на доктор Селдън пред Десетилетната конференция. Аз незабавно прозрях, че именно това ни е нужно. Баща ми беше твърде стар, за да разбере толкова бързо неговото значение. Когато му го обясних обаче, той също

го осъзна и прехвърли властта на своята дъщеря. Така че аз дължа сегашното си положение именно на теб, Хари, и пак на теб ще дължа още по-високото си положение в бъдеще.

– Отново ти казвам, че не е възможно... – започна Селдън, силно раздразнен.

– Няма значение какво е възможно и какво не! Важно е само онова, за което хората ще повярват, че може да бъде направено... или няма да повярват. На теб, Хари, те ще повярват. Ще повярват, когато им съобщиш психоисторическото си предвиждане, че Трантор е в състояние да се управлява сам, а провинциите да станат кралства, които заедно ще живеят в мир.

– При положение, че не съществува истинска психоистория – рече Селдън – не мога да направя подобно предвиждане. Това би означавало да се превърна в шарлатанин. Ако искаш, ти го кажи.

– Не, Хари. На мен те няма да ми повярват. Но на теб, великия математик... Защо не им направиш тази услуга?

– Така се случи – започна Селдън – че императорът също си мислеше да ме използва като източник на самоосъществяващи се предсказания. Аз отказах да го сторя заради него; мислиш ли, че ще го сторя заради теб?

Известно време Рашел мълча, а когато отново заговори, гласът ѝ бе изгубил силната си възбуда и бе станал почти увещаващ.

– Хари – рече тя – помисли малко за разликата между Клеон и мен. Онова, което той е искал от теб, е било пропаганда с цел запазване на трона. Би било безсмислено да помагаш на трон, който не може да бъде запазен. Не знаеш ли, че Галактическата империя е в състояние на разложение, че тя не може да издържи още дълго? Самият Трантор бавно се плъзга към разруха поради все по-нарастващата тежест на администрирането на двадесет и пет милиона свята. Независимо какво ще сториш за Клеон, очаква ни разпадане и най-вероятно гражданска война.

– Вече съм чувал подобни доводи – студено кимна Селдън. – Възможно е дори да са верни, но какво от това?

– Ами, в такъв случай по-добре е империята да се разцепи на части без война. Помогни ми да завладее Трантор; помогни ми да установя стабилна власт над едно кралство, достатъчно малко, за да бъде управлявано ефикасно. И да дам свобода на всяко кътче от останалата част на Галактиката – да върви по собствения си път, в съответствие със своите си обичаи и култура. Чрез развитието на свободната търговия, туризма и комуникациите Галактиката ще стане отново едно действащо цяло и

опасността да се разпадне катастрофичеки под сегашното силово управление, което едва я крепи, ще бъде отстранена. Амбициите ми наистина са умерени: един свят, а не милиони; мир, а не война; свобода, а не робство. Помисли и ми помогни!

– А защо Галактиката да вярва повече на мен, отколкото на теб? – попита Селдън. – Първо, не ме познават, и второ, кой от нашите командири на флотилии ще се впечатли ей тъй, просто от думата „психоистория“?

– Няма да ти повярват сега, само че аз не те моля да действаш веднага. Династията на Што е чакала хиляди години и може да почака още няколко хиляди дни. Съгласи се да ми сътрудничиш и аз ще направя името ти прочуто. Ще сторя тъй, че обещанието за психоисторията да достигне до всички светове. Когато му дойде времето и преценя, че е настъпил подходящият момент, ти ще изречеш своето предсказание, а ние ще нанесем нашия удар. Сетне, само за едно мигване на историята, Галактиката вече ще е започнала да съществува под Новия ред, който би я направил вечно стабилна и щастлива. Хайде, Хари, можеш ли да ми откажеш?

XVIII. ПОРАЖЕНИЕТО

ЕМЪР ТЕЛЪС – сержант от въоръжените сили за сигурност на сектор Што в древния Трантор.

...Като се изключат с нищо незабележителните данни за обиколките на гръдния кош, кръста и ханша, за този човек не се знае друго, освен че в един момент е държал съдбата на Галактиката в юмрука си.

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

86

На следващата сутрин закуската бе сервирана в една ниша близо до стаите на тримата пленници. Храната бе много разнообразна и от всичко имаше в изобилие.

Селдън се настани на масата пред купчина подлютени кренвирши, напълно пренебрегнал мрачните предсказания на Дорс за коликите.

– Мадамата... – поде Рейч – госпожа кметът, де, снощи като дойде да ме види, каза...

– Дойде да те види ли? – удиви се Селдън.

– Аха. Каза, че искала да се увери, че ми е удобно. Сетне добави, че когато има възможност, ще ме заведе в зоопарка.

– Зоопарка? – Математикът погледна към Дорс. – Какъв зоопарк може да има на Трантор? С кучета и котки?

– Съществуват някои местни животни – отвърна тя – а предполагам, че са докарали и от още няколко свята. Разбира се, има и от общите за всички планети видове. Всъщност зоопаркът на Што е прочут и вероятно е най-добрият на Трантор, като се изключи самата Имперска зоологическа градина.

– Тя е много приятна стара лейди – обади се отново Рейч.

– Не е чак толкова стара – възрази историчката – но определено ни храни добре.

– Което си е вярно, вярно е – призна и Селдън.

Щом закуската приключи, хлапето тръгна на разузнаване.

Двамата се оттеглиха в стаята на Дорс и математикът с видимо недоволство отбеляза:

– Не зная колко време няма да ни закачат. Тя очевидно крои

някакви планове.

– До момента нямаме от какво да се оплачем. Тук е далеч по-уютно, отколкото беше в Микоген или в Дал.

– Дорс, нали тая жена не те е спечелила на своя страна?

– Рашел да ме спечели? Мен? Разбира се, че не, Хари. Как можа да го измислиш?

– Ами, на теб ти е уютно. Добре те хранят. Би било съвсем естествено да се отпуснеш и да приемеш онова, което ти донесе съдбата.

– Да, съвсем естествено... И защо всъщност да не го направя?

– Виж какво, снощи ми обясни какво ще стане, ако тя спечели. Като историк може и да не съм голяма работа, но съм склонен да се съглася с теб, пък и приказките ти изглеждаха смислени – дори и за един неисторик. Империята ще се разцепи и нейните отломки ще себият една с друга... безкрайно дълго. Рашел трябва някак си да бъде спряна.

– Съгласна съм – каза Дорс. – Трябва. Само че не виждам как в този момент можем да уредим подобна дребна работа. – Тя изглежда Селдън с присвити очи.

– Хари, ти снощи не спа, нали?

– А ти спа ли?

Дорс се вторачи в него и лицето ѝ стана загрижено.

– Да не би докато си будувал, да си мислил за унищожението на Галактиката заради онова, което ти казах?

– Заради това и заради някои други неща. Можеш ли да се свържеш с Четър Чувек? – последното бе изречено шепнешком.

– Опитах се да се свържа, когато трябваше да избегнем арестуването в Дал. Той не дойде. Сигурна съм, че е получил съобщението и въпреки това не дойде. Възможно е по един куп причини просто да не е в състояние да го направи...

– Допускаш ли, че нещо може да му се е случило?

– Не – спокойно отговори Дорс. – Не мисля.

– Откъде знаеш?

– Все отнякъде щях да науча, сигурна съм. А не съм научила.

Селдън се начумери и нагърти:

– Аз изобщо не съм толкова сигурен като теб. Но дори и Чувек да дойде, какво може да направи в този случай? Едва ли ще се изправи срещу всички в Што. Ако те имат, както твърди Рашел, най-добре организираната армия на Трантор, какво ще може да стори срещу нея?

– Няма никакъв смисъл да го обсъждаме. Мислиш ли, че си в състояние да убедиш Рашел – някак си да ѝ го набиеш в главата – че не

разполагаш с психоисторията?

– Тя съзнава, сигурен съм, че не разполагам и още много години няма да разполагам с нея, ако въобще някога това стане. Само че ще каже, че съм я разработил, и ако го направи достатъчно ловко, хората ще ѝ повярват и накрая ще започнат да действат според онуй, което тя твърди, че са моите предвиждания и изявления – дори ако аз самият не промълвя и дума.

– Това положително ще отнеме доста време. Не може да го направи за една нощ или за седмица. За да го свърши както трябва, сигурно ще ѝ отнеме поне година.

Селдън крачеше нагоре надолу из стаята, като рязко се извърщаше на пета и тръгваше в обратната посока.

– Може и да е тъй, но не съм сигурен. Ами ако е притисната да действа бързо? Не ми заприлича на жена, възпитала търпеливост у себе си. А нейният стар баща, Маникс Четвърти, навярно ще е още по-нетърпелив, защото усеща близостта на смъртта. И ако цял живот е работил за подобна цел, положително ще предпочете тя да се осъществи седмица преди кончината му, отколкото седмица след нея. Пък и... – тук той млькна и се заозърта из празната стая.

– Пък и какво?

– Трябва да си извоюваме свободата. Разбираш ли... Аз реших проблема за психоисторията.

Очите на Дорс се разшириха.

– Вече я имаш? Разработил си я?!

– Не съм я разработил в истинския смисъл на думата. Но сега зная, че тя е практическа, а не само теоретична. Зная, че може да се създаде, така че ми е необходимо време, спокойствие и техника, за да работя над нея. Империята трябва да оцелее, докато аз или моите следовници проумеем как най-добре да я поддържаме или как да минимизираме катастрофата, ако тя въпреки нас се разцепи. Точно мисълта, че знам откъде да начена задачата си, а не съм в състояние да го сторя, ме държа буден снощи.

87

Беше петият ден от престоя им в Што и сутринта Дорс помогна на Рейч да облече един местен официален костюм, с който никой от тримата още не беше свикнал.

Рейч подозрително се огледа в холоогледалото и установи, че отраженият образ точно имитира всичките му движения, но без да разменя лявото и дясното. Досега никога не бе използвал холоогледало и не можеше да се сдържи. Опита се да го пипне, а сетне се разсмя доста объркано, когато ръката му мина през него, докато тази от изображението без никакъв ефект мушкаше действителното му тяло.

Най-накрая рече:

– Изглеждам смешен.

Огледа туниката си, която бе направена от много гъвкава материя и имаше тънък ажурен колан, сетне прокара длани по коравата яка, която се надигаше подобно на чаша около двете му уши.

– Главата ми е като топка в купа.

– Богатите деца на Што носят точно такива дрехи – успокои го Дорс. – Всеки, който те зърне, ще те хареса и ще ти завиди.

– Дори както ми е прилепнала косата?

– Да. Ще използваш тази кръгла малка шапка.

– С нея чатурата ми съвсем ще заприлича на топка.

– Тогава не позволявай на никого да я рита! И помни какво ти казах. Пази шегите за друг път, не се дръж като дете.

– Но аз съм дете – рече той с невинно изражение в широко разтворените си очи.

– Не очаквах да го чуя точно от теб – заяви историчката. – Сигурна съм, че мислиш за себе си като за възрастен дванадесетгодишен човек.

Рейч се ухили.

– Добре. Ще бъда голям шпионин.

– Не съм ти казала да бъдеш шпионин. Недей рискува. Не се прокрадвай зад вратите, за да подслушваш. Ако те спипат, никой няма да има полза, а ти – най-малко от всички.

– Айде бе, 'спожо, к'во си мислиш за мен? Че съм дете или нещо таквоз?

– Нали преди малко сам го каза? Виж, Рейч, просто слушай всичко, което се говори, без да ти личи. И помни какво си чул, за да ни го разправиш. Толкова е просто...

– Просто е за теб да го кажеш, 'спожо Венабили – ухили се пак Рейч – още по-просто за мен да го направя.

– И внимавай.

Момчето й намигна.

– Не се бой, лейди!

Накакъв лакей (тъй студено неучтив, както може да бъде само един

арогантен лакей) дойде да отведе Рейч на мястото, където го очакваше Рашел.

Селдън се загледа след двамата и умислено промълви:

– Сигурно ще слуша толкова внимателно, че въобще няма да види зоопарка. Не съм сигурен, че беше редно да излагаме момчето на такава опасност.

– Опасност ли? Съмнявам се. Не забравяй, че Рейч е отрасъл в бордеите на Билиботън. Подозирам, че е по-оправен от нас двамата, взети заедно. Освен това Рашел го харесва и ще изтълкува всичко, което той стори, в негова полза. Бедната...

– Дорс, наистина ли я съжаляваш?

– Искаш да кажеш, че не заслужава симпатия, защото след като е дъщеря на кмет, смята, че тя самата е кмет по право, и възнамерява да унищожи империята? Но дори и да е тъй, Рашел притежава някои черти, заради които човек може да прояви известна снизходителност. Например преживяла е една нещастна любов. Това е съвсем очевидно. Сърцето ѝ несъмнено е било разбито... поне за известно време.

– Дорс, ти имала ли си някога нещастна любов? – попита Селдън.

Историчката поразмисли миг-два и каза:

– Не истински. Прекалено съм увлечена в моята работа, за да си позволявам разбити сърца.

– И аз така мислех.

– Тогава защо питаш?

– Можеше и да не съм прав.

– Ами ти, Хари?

Ученият се почувства неловко.

– Всъщност... да. Заделих си време колкото за едно разбито сърце.

Или поне за зле пукнато.

– И аз така предполагам.

– Тогава защо питаш?

– Кълна се, че не беше с някаква умисъл. Просто исках да видя дали ще излъжеш. Не излъга – и аз се радвам.

Последва пауза, нарушена от Селдън:

– Минаха пет дни и нищо не се случи.

– Като се изключи това, че се отнасят добре с нас, Хари.

– Ако животните можеха да мислят, също щяха да смятат, че се отнасят добре с тях, докато ги охраняват преди кланицата.

– Признавам, че тя наистина угоява империята, за да я заколи.

– Но кога?

– Когато е готова за това, естествено.

– Рашел се хвалеше, че е в състояние да извърши преврата за един ден, и аз останах с впечатление, че може да го извърши в който си иска момент.

– Дори и да можеше, сигурно най-напред ще пожелае да се увери, че е в състояние да обезсили реакцията на империята, а то би й отнело доста време.

– Колко? Тя очевидно възнамерява да обезсили тази реакция, като използва мен, обаче все още не прави никакви опити в тая посока. Няма какъвто и да е признак, че се опитва да засили моето значение в хорските очи. Ходя си по улиците ей така – неразпознаван. Многолюдни штоански тълпи не се събират да ме приветстват. По хиперновините няма нищо.

Дорс се усмихна.

– Човек почти може да заподозре, че страдаш, загдето не са те направили прочут... Хари, ти си наивник. Или не си историк, което е едно и също. Мисля, че щеше да е по-добре да се радваш, че разработването на психоисторията непременно ще те направи такъв, отколкото... Защото тя може да спаси империята. Ако всички хора разбираха историята, щяха да престанат да допускат отново и отново едни и същи грешки.

– Защо да съм наивник? – попита Селдън, като навири глава и я погледна отвисоко.

– Не се засягай, Хари. Мисля, че всъщност това е една от привлекателните ти черти.

– Зная. Тя събужда майчинския ти инстинкт, а и теб са те помолили да се грижиш за мен. Само че какво ми е наивното?

– Това, дето мислиш, че Рашел ще се опита да агитира целокупното имперско население да те приеме за ясновидец. Така очевидно нищо няма да постигне. Трудно е да раздвижиш бързо квадрилиони хора. Както има физическа инерция, тъй има и социална, и психическа. А и щом започне да действа открито, просто ще принуди Демерцел да застане нащрек.

– Тогава какво прави тя сега?

– Предполагам, че информацията за теб – подходящо преувеличена и украсена – е пусната на неколцина важни люде. Скоро ще стигне до онези вицецрале на сектори, до адмиралите на флотилии и до други влиятелни хора, които тя чувства, че гледат благосклонно на нея или пък неблагосклонно на императора. Стотина души, готови да я подкрепят, биха могли да заблуждават лоялистите достатъчно дълго, така че да

дадат възможност на Рашел Първа да изгради своя Нов ред, за да смаже всяка съпротива, която тъй или иначе ще възникне. Мисля, че разсъждава точно по тоя начин...

– И все пак от Чувек няма ни вест, ни кост!

– Въпреки това той положително прави нещо. Всичко тук е прекалено важно, за да го пренебрегне.

– А не ти ли е минало през ума, че може и да е мъртъв?

– Има такава възможност, разбира се, но не ми се вярва. Ако беше, щях да науча.

– Дори тук?

– Дори тук.

Селдън повдигна вежди, но не каза нищо.

Късно следобед се върна Рейч – щастлив и възбуден, пълен с описания на маймуни и бакариански гримохери, така че взе разговора по време на вечерята изцяло в свои ръце.

За пръв път от пет вечери насам Рашел не сподели масата с тях, но това с нищо не намали великолепието на храната, нито пък числеността и сръчността на сервитьорите.

Чак след като се върнаха в своите стаи, Дорс подхвана:

– Хайде, Рейч, разкажи ми какво стана с госпожа кмета. Каж ми нещо, което тя е направила или изрекла и което ти смяташ, че би трябвало да научим.

– Има едно важно нещо – просия хлапето. – Бас държа, че заради него не дойде на вечеря.

– И какво е то?

– Градината беше затворена за всички освен за нас, нали разбирате. Ние бяхме много – Рашел и аз, и всякакви образи с униформи, и мадами с дрехи фантазе, и други такива ми ти работи. Сетне оня образ с униформата – един, дето отначало го нямаше, а дойде по-късно – й рече нещо тихо и 'сподарката се обърна към другите, и им махна ей така с ръка, сякаш да не мърдат. И те наистина не мръднаха. Тя отиде малко настрана с него, за да може да приказват и никой да не ги чуе. Само дето аз продължих уж да не им обръщам внимание и да зяпам по различните клетки, и така минах по-близо до Рашел, та да мога да я чувам. Тя каза: „Как смеят?“, ама наистина беше бясна! А оня с униформата изглеждаше разтревожен – просто го мярнах за малко, щото се опитвах да изглеждам, сякаш киризя животните – та затова повечето слушах. Та оня рече, че някой си, не си спомням името му, но май беше генерал или нещо таквост... Рече, че този генерал казал, че офицерите били поставили

клетва за предаденост на морука на Рашел...

– Положили клетва за преданост – поправи го Дорс.

– Нещо таквoз и че се тревожели, дето трябвало да правят к'вото им заповяда една женска. Она каза, че искали стария или ако старият е болен, той да си избере някой мъжки, дето да бъде кмет, а не някаква си женска.

– Да не е женска? Сигурен ли си?

– Така рече. Прошепна го. Беше много разтревожен, а Рашел толко' беше избесняла, че едва дето можеше да приказва. Тя рече: „Ще му отсека главата. Утре всички ще ми се закълнат в преданост и който откаже, ще съжاليا още преди да е минал един час.“ Точно това каза. Развали цялото събиране и всички се върнахме, и през цялото време една дума не обели. Само седеше, ама много една и гневна.

Дорс го похвали:

– Добре, Рейч. Не споменавай никому за случката.

– Разбира се, че няма. Туй ли ти трябваше?

– До голяма степен. Идеално си се справил, момче, а сега си иди в стаята и забрави за цялата тая работа. Изобщо не я мисли повече.

Когато той си отиде, историчката се обърна към Селдън и възкликна:

– Много интересно! Има толкова случаи, когато дъщери са наследявали поста от бащите си или, ако е там въпросът, от майките си и са ставали кметове. Имало е дори царувачи императрици, както несъмнено ти е известно, и изобщо не мога да си спомня някога в имперската история да се е поставял толкова сериозно въпросът кметът да не е жена. Направо да се чудиш защо такова нещo се случва в Што.

– Че защо пък не? – възрази математикът. – Съвсем скоро бяхме в Микоген, където жените не ги смятат за нищo и положително не могат да заемат властови постове, колкото и да са маловажни...

– Да, разбира се, но това е изключение! На други места и по друго време именно те са доминирали. В интерес на истината управлението и властта винаги са били къде повече, къде по-малко, еквисексуални. Ако все пак тенденцията е на най-високите постове да има повече мъже, то е защото жените са по-склонни да се обвързват – чисто биологически – към продължението на рода.

– Само че какво е положението в Што?

– Доколкото ми е известно, също еквисексуално. Рашел не би се колебала да поеме кметската власт и мисля, че старият Маникс също не се е колебал да ѝ я отстъпи. А тя е била изненадана и бясна, загдето се

е сблъскала с мъжкото несъгласие. Не е възможно да го е очаквала.

– Явно си доволна от това – отбеляза Селдън. – Защо?

– Просто защото е толкова неестествено, че няма как да не е нагласено. Мисля, че Чувек го е скалъпил.

– Така ли мислиш? – разсеяно попита ученият.

– Да – твърдо отвърна Дорс.

– Знаеш ли – още по-отнесено каза той – и аз си мислех същото.

88

Сутринта на десетия ден от пребиваването им в Што прозвуча сигналът на входната врата и отвън се дочу пискливият глас на Рейч:

– Господин Селдън... война!

На математика му трябваше само миг, за да се отърси от съня, да се пробуди напълно и да изскочи от леглото. Когато разтвори вратата, вече леко трепереше (още в началото на престоя си тук бе установил, че штоанците предпочитат в къщите им да е доста хладно).

Рейч се втурна вътре, развълнуван и ококорен.

– Господин Селдън, хванали са Маникс, стария кмет. Хванали са...

– Кои са го хванали, момче?

– Имперците. През нощта самолетите им са накацали навсякъде. Хипервизията разправи всичко. Има един офицер-призрак в стаята на гужата. Тя рече да те оставя да спиш, но аз реших, че ще искаш да знаеш.

– И си напълно прав! – Забавил се само колкото да си наметне една хавлия, Селдън се втурна в стаята на Дорс. Тя бе напълно облечена и наблюдаваше образите на плочата пред поставения в нишата хипервизионен апарат.

Там зад някакво бюро седеше мъж с ясно очертаващо се изображение на космически кораб и слънце на лявата преднича на туниката си. От двете му страни имаше двама въоръжени войници, също с добре познатата емблема. Офицерът зад бюрото говореше:

– ...сега е под мирния контрол на Негово императорско величество.

Кметът Маникс е в безопасност и отлично здраве и упражнява своята власт под ръководството на приятелските имперски войски. След малко той ще застане пред вас, за да призове към спокойствие всички штоанци и да помоли местните войници, които все още са въоръжени, да предадат оръжията си.

Последваха други новини от различни журналисти с неемоционални гласове, до един с имперски ленти на ръкавите. Новините бяха едни и същи: тази или онази част от штоанските сили за сигурност се е предала, след като дала проформа няколко изстрела, а понякога и без никаква съпротива. Този или онзи градски център бил окупиран – и следваха повтарящи се кадри на тълпи, които навъсено гледат маршируващите по улиците имперски части.

– Било е безупречно изпитано, Хари – каза Дорс. – Пълна изненада. Не е имало никаква възможност за отпор и съответно никаква що-годе значителна съпротива.

После, както беше обещано, се появи Маникс Четвърти. Той стоеше бодро изправен и край него не се виждаха никакви имперци, въпреки че Селдън бе почти сигурен, че току извън обхвата на камерата има достатъчно голям брой от тях.

Маникс беше стар, но силата му, макар и подкопана от годините, все още личеше. Очите му не гледаха в камерата и изговаряше думите, сякаш беше принуден да ги каже, но, както бе предварително заявено, посъветва гражданите да запазят спокойствие, да не оказват съпротива, да съхранят Што цял и читав и да сътрудничат на императора, който, всички се надяват, още дълго ще седи на трона.

– Нито дума за Рашел – констатира Селдън. – Все едно, че дъщеря му не съществува.

– Досега никой не е споменал за нея – добави Дорс. – Но не са казали и че е задържана, ето защо можем да приемем, че не е. Това място, което в края на краищата е нейната резиденция или една от резиденциите ѝ, не е атакувано. Може би е успяла да се измъкне и да намери убежище в някой съседен сектор, макар да се съмнявам, че в близко бъдеще ще е в безопасност където и да било на Трантор.

– Може би не – обади се един глас – но поне за известно време ще съм в безопасност тук.

Рашел бе влязла незабелязано. Беше прилично облечена и привидно спокойна. Дори се усмихваше, макар усмивката ѝ да бе насилена. Поскоро приличаше на зъбене.

За миг тримата я погледнаха изненадани и Селдън се зачуди дали някой от служителите ѝ е с нея, или е била светкавично напусната в суматохата.

После Дорс заяви с явна хладина:

– Мадам кмете, виждам, че вашите надежди за преврат не са се осъществили. Очевидно са ви изпреварили.

– Не ме изпревариха, а ме предадоха. Някой е повлиял на моите офицери и противно на цялата досегашна история и на здравия разум те отказаха да се бият за една жена. И, нали са си предатели, допуснаха старият им господар да бъде заловен, така че да не може да окаже съпротива.

Тя се огледа за стол и седна.

– Сега империята трябва да продължи да се разкапва и умира, макар аз да бях готова да ѝ предложа нов живот.

– Мисля – рече Дорс – че империята току-що избегна неопределено дълъг период от безполезна битка и унищожение. Утешете се с това, мадам кмете.

Рашел сякаш не я чу.

– Толкова години подготовка, провалени за една нощ... – Тя седеше съкрушена, победена и изглеждаше остаряла поне с двайсет години.

– Едва ли би могло да бъде направено за една нощ – възрази историчката. – За да се подкупят вашите офицери, ако наистина са били подкупени, е било нужно доста време.

– Демерцел, този ловък интригант... напълно ясно е, че съм го подценила. Как е успял, не знам – със заплахи ли, с подкупи, с лицемерни и привидно приемливи доводи... Той е майстор в изкуството на предателството – трябваше да го имам предвид.

След известна пауза Рашел продължи:

– Ако открито бе изпратил войски срещу нас, нямаше да имам никакви проблеми да ги унищожа. Но кой би си помислил, че Што ще бъде предаден, че е възможно една клетва за вяност да се отхвърли с такава лекота?

– Струва ми се, те са се заклели не на теб, а на твоя баща – намеси се Селдън с почти автоматична рационалност.

– Глупости – енергично възрази Рашел. – Когато баща ми ми прехвърли кметския пост, което беше негово законно право, той едновременно ми преотстъпи и всички клетви за вяност към него. За това има сума ти прецеденти. Вярно, обичаят изисква клетвата да бъде повторена и към новия управник, но това си е само една церемония, а не законно положение, и моите офицери го знаят, макар и в момента да са решили да го забравят. Използвали са за извинение пола ми, тъй като се тресат от страх пред имперското отмъщение, което никога не би дошло, ако бяха лоялни... или треперят от алчност за обещаните награди, дето естествено няма да получат, ако малко от малко познавам скъпия Демерцел.

Тя рязко се извърна към Селдън.

– Той иска теб, нали знаеш? Нападна ни заради теб.

Ученият се стресна.

– Защо заради мен?

– Не се прави на глупак! По същата причина, поради която те исках и аз – за да те използва като инструмент, разбира се. – Тя въздъхна. – Поне не съм напълно предадена. Все още могат да се намерят лоялни войници... Сержант!

Емър Телъс влезе с мека и предпазлива стъпка, която изглеждаше несъвместима с размерите му. Униформата му бе спретната, дългите руци мустаци – бойко завити.

– Мадам кмете – рече той, като изтрака с токове и застана мирно.

На външен вид си беше все същата половинка говеждо, както го бе определил Хари – човек, който сляпо следва заповедите и изобщо не обръща внимание на променената ситуация.

Рашел тъжно се усмихна на Рейч.

– Е, как си ти, мъничък? Исках да направя нещо от теб. Струва ми се, че сега вече няма да имам тази възможност.

– Здравейте, 'спожо... мадам – неловко издума момчето.

– А също и от вас, доктор Селдън – кимна тя – и отново също трябва да помоля за извинение. Не мога!

– Нямайте никакви угризения за мен, мадам.

– Само че имам. Не бива да позволя да попаднете в ръцете на Демерцел. Тази победа ще му дойде в повече, а поне това мога да предотвратя.

– Уверявам ви, мадам, че няма да работя за него по-добре, отколкото бих работил за вас.

– Не става дума за работа, а за използване. Сбогом, доктор Селдън... Сержант, убий го.

Телъс мигом извади бластера си и Дорс се хвърли напред с гръмък вик... ала ученият протегна ръка към нея, хвана я за лакътя и увисна отчаяно на него.

– Стой настрана, Дорс – изкрещя той – иначе ще те убие. На мен няма да ми стори нищо. Рейч, ти също. Стой назад. Не мърдай!

После се обърна към сержанта.

– Вие се колебаете, сержант, понеже знаете, че не бива да стреляте. Преди десет дни аз можех да ви убия, но не го направих. И тогава ми дадохте честната си дума, че ще ме защитавате...

– Сержант, какво чакаш? – сопна се Рашел. – Заповядах да го убиеш.

Селдън не каза нищо повече. Стоеше изправен, докато едрият мъж с опулени очи здраво държеше бластера си насочен към главата му.

– Имаш заповед! – изпищя Рашел.

– Имам думата ви – кротко напомни Селдън.

Телъс промълви със задавен глас:

– И тъй, и инак – все опозорен... – Ръката му се отпусна и бластерът иззвънтя на пода.

– Значи и ти ме предаде! – викна кметицата.

Преди математикът да помръдне или Дорс да се отскубне от хватата му, Рашел сграбчи бластера, насочи го към сержанта и натисна контакта.

Селдън никога не бе виждал как някой загива от бластер. Може би подведен от името на оръжието¹⁷ очакваше оглушителен шум, експлозия на плът и кръв. Штоанското оръжие обаче не направи нищо подобно. Той дори не можа да разбере какво разкъсване е причинило на органите в гръдния кош на сержанта, но без да измени изражението си, без да мигне от болка, мъжът рухна и падна – несъмнено и безнадеждно мъртъв.

А Рашел насочи бластера към Селдън с твърдост, която не оставяше каквато и да било надежда, че следващата секунда той ще е още жив.

Този път обаче в момента, в който сержантът падаше, Рейч се включи в действието. Като изтърча между Селдън и Рашел, той заразмахва ръце.

– 'Сподарке, 'сподарке! Не стреляй!

За миг кметицата като че се обърка.

– Махай се от пътя ми, Рейч. Не искам да те нараня.

На Дорс ѝ стигаше и този момент на колебание. Тя се втурна яростно към Рашел и плонжира с главата напред. Штоанката падна с вик и бластерът за втори път изтрополи на земята.

Рейч го докопа.

С дълбок и потреперващ глас Селдън рече:

– Момче, дай това на мен.

Хлапетото обаче се дръпна назад.

– Нал' няма да я утрепеш, 'сподин Селдън? Тя беше добра с моя милост...

– Никого няма да трепа, Рейч – успокои го Селдън. – Тя уби сержанта и щеше да стори същото и с мен, но не стреля, за да не те нарани,

17. Blast (англ.) – взривявам, гърмя – Бел.пр.

така че заради това ще я оставим да живее.

Ученият се просна на стола, повесил ръката си с пистолета, докато Дорс вадеше невронния камшик от другия кобур на мъртвия сержант.

Прозвуча нов глас:

– Сега аз ще се погрижа за нея, Селдън.

Споменатият вдигна поглед и с внезапно избликнала радост възкликна:

– Чувек! Най-накрая!

– Съжалявам, че ми отне толкова време... Имах да върша много неща. Как си, доктор Венабили? Доколкото разбирам, това е дъщерята на Маникс – Рашел. Само че кое е момчето?

– Рейч, един наш млад приятел от Дал – обясни Селдън.

Влязоха войници и след едно леко махване с ръка от страна на Чувек почтително вдигнаха кметицата.

Дорс, освободена от внимателното наблюдаване на другата жена, отупа дрехите си с ръце и приглади блузата си. Математикът изведнъж се усети, че все още е с хавлията.

Рашел с презрение се отскубна от ръцете на войниците, посочи Чувек и попита:

– Кой е този?

– Това е Четър Чувек, мой приятел и защитник на тази планета – отговори Селдън.

– Твой защитник? – Рашел се изсмя високо. – Глупак! Идиот! Този човек е Демерцел и ако погледнеш Венабили, по лицето ѝ ще разбереш, че тя идеално го съзнава. През цялото време си бил много по-приклещен, отколкото при мен!

89

Този ден Чувек и Селдън седнаха да обядват съвсем сами, обгърнати през по-голямата част от времето с мълчание.

Към края на обяда хеликонският учен се пооживи и рече:

– Е, господине, как да се обръщам към вас? Все още ви възприемам като Четър Чувек, но дори и да осъзная другата ви персона, положително не мога да ви наричам Ето Демерцел. В това си качество вие имате титла и аз не зная кое е подходящото обръщение. Уведомете ме.

– Ако нямаш нищо против, продължавай да ме наричаш Чувек – някак печално отвърна другият. – Или Четър. Да, аз съм Ето Демерцел, но

за теб съм Чувек. Всъщност двамата не се различават особено. Аз ти казах, че империята се разлага и запада. И в двата си образа вярвам в това. Казах ти, че искам психоисторията като начин да се предотврати упадъкът и разпадането или да се предизвика обновяване, ако те все пак трябва да вземат своето. Това също го вярвам и в двата си образа.

– Само че ти ме държеше в ръцете си... Предполагам, че си бил нейде наблизко, когато се срещнах с Негово императорско величество.

– С Клеон? Да, разбира се.

– Би могъл да поговориш с мен също както по-късно го стори като Чувек.

– И какво щях да постигна? Ето Демерцел има огромни задължения. Трябва да се оправя с императора (един добронамерен, но не много способен властник) и доколкото може, да го предпазва от грешки. Освен това трябва да върши своето в управлението на Трантор и империята. И, както виждаш, трябваше да прахоса голяма част от времето си, за да попречи на Што да ви причини вреда.

– Да, зная – промърмори Селдън.

– Не беше лесно и едва не загубих. Години се боричках тайно и внимателно с Маникс, като се опитвах да проумея начина му на мислене и да планирам контраманевра на всяко негово действие. Дори за миг не допуснах обаче, че още докато е жив, може да прехвърли своите пълномощия на дъщеря си. Не я познавах добре и не бях подготвен за нейната удивителна липса на предпазливост. За разлика от баща си тя е била възпитавана да смята властта като дадена наготово и нямаше ясна представа за нейните ограничения. Така че щом те залови, принуди ме да действам, преди да бъда напълно готов...

– И като резултат насмалко да ме загубиш. На два пъти гледах дулото на бластера.

– Зная – кимна Чувек. – А и на Горната страна също можехме да те загубим – още един инцидент, който не успях да предвидя.

– Само че всъщност не отговори на въпроса ми. Защо ме засили да препускам по лицето на Трантор, за да избягам от Демерцел, след като той... си самият ти?

Чувек отново се усмихна печално.

– Нали каза на Клеон, че психоисторията е чисто теоретична концепция, нещо като математическа игра, която няма никакво практическо значение? Можеше и наистина да е тъй, и съм сигурен, че ако тогава се бях обърнал официално към теб, щеше просто да запазиш убежденията си. Да, но мен идеята за психоисторията ме привличаше. Чудех се дали

в края на краищата тя няма да се окаже нещо повече от игра. Повярвай, не съм искал да те използвам; исках истинска и практическа психоистория. Така че аз те засилих, както преди малко се изрази, да препускаш по лицето на Трантор, гонен през цялото време от онзи ужасен Демерцел. Чувствах, че това силно ще съсредоточи ума ти. Щеше да направи психоисторията вълнуваща и във всеки случай много повече от някаква си математическа игра. Заради искрения идеалист Чувек ти би опитал да я разработиш – нещо, което не би сторил заради императорския лакей Демерцел. В добавка щеше да видиш Трантор от най-различни ъгли, а това също би могло да се окаже от полза – несъмнено по-полезно, отколкото да живееш в кула от слонова кост на една далечна планета, заобиколен само от колеги математици. Прав ли съм? Постигна ли някакъв напредък?

– В психоисторията? Да, Чувек, постигнах. Мислех, че знаеш.

– Откъде да зная?

– Казах на Дорс.

– Само че не си казал на мен. Както и да е, сега го направи. Това е добра новина.

– Не съвсем – възрази Селдън. – Още съм едва в началото. Е, все пак си е едно начало.

– Дали е от ония начала, които могат да бъдат обяснени и на нематематик?

– Струва ми се, че да. Виждаш ли, Чувек, винаги съм разглеждал психоисторията като наука, която зависи от взаимодействието на двадесет и пет милиона свята, всеки от тях със средно 4000 милиона души население. Това е прекалено много. Няма начин да се справиш с нещо тъй сложно. Ако исках да успея, ако изобщо имаше някакъв начин да се създаде използваема психоистория, трябваше първо да откроя по-проста система. Ето защо си казах, че бих могъл да се върна назад във времето и да боравя с една-едничка планета, която в онази мъглява епоха преди колонизацията на Галактиката е била единствената, населявана от човечеството. В Микоген говорят за първородния свят Аврора, а в Дал чух нещичко за първородния свят Земя. Помислих си, че може би това е един и същи свят, известен под две имена, обаче в някои ключови пунктове те бяха достатъчно различни, та допускането ми да се окаже невъзможно. А и то няма особено значение. И без друго и за двата е известно толкова малко и това малко е тъй замъглено от митове и легенди, че ако се тръгне по този път, няма никаква надежда от психоисторията да се направи нещо използваемо.

Той млъкна, за да отпие от студения сок, без да отделя очи от лицето на събеседника си.

– И? После какво? – попита Чувек.

– Междувременно Дорс ми разправи нещо, което нарекох историята за ръката върху бедрото. Само по себе си то няма никакво значение – просто една забавна и съвършено тривиална история. Само че в резултат тя спомена за различните сексуални нрави на отделните светове и в секторите на Трантор. Хрумна ми, че се отнася към различните транторски сектори, все едно че са отделни светове. Мина ми през ума, че вместо двадесет и пет милиона свята имам да се оправям с двадесет и пет милиона плюс още осемстотин. Разликата ми се видя незначителна, така че я забравих и повече не се и сетих за нея. Докато обаче пътувах от Имперския сектор в Стрилинг, оттам – в Микоген, оттам – в Дал, оттам – в Што, аз самият наблюдавах колко много се различават те помежду си. Мисълта, че Трантор не е единен свят, а комплекс от светове, укрепна, но аз все още не забелязвах най-важното. Едва когато изслушах Рашел – виждаш ли, излезе добре, че накрая бях заловен от Што и нетърпеливостта на Рашел ме набута в грандиозните ѝ планове, дето тя ми изложи – та когато изслушах кметницата, тя ми заяви, че всичко, което иска, били единствено Трантор и няколкото най-близки свята. Сами по себе си те са една империя, рече тя, и се отметна от останалите светове като от едно „далечно нищо“.

Селдън потърка с показалец челото си, сякаш искаше да си припомни нещо много важно, преди да продължи:

– Чак тогава прозрях онова, което сигурно доста време е витаело в скритите ми и от самия мен мисли. От една страна, Трантор представлява изключително сложен социален организъм, тъй като е многолюден свят, изграден от осемстотин по-малки. Сама по себе си това е достатъчно разклонена система, за да придобие психоисторията смисъл, и същевременно достатъчно проста в сравнение с Империята като цяло, за да направи моята наука практична. А другите светове, онези двадесет и пет милиона? Те бяха едно „далечно нищо“. Разбира се, те влияеха на Трантор и сами биваха повлияни от него, но това бяха влияния от друг, второстепенен порядък. Ако можех като първо приближение да накарам психоисторията да работи само за Трантор, слабите ефекти от Външните светове биха могли да се добавят като по-късни модификации. Разбраш ли какво имам предвид? Търсех опорна точка, за да изградя практически приложимата наука психоистория, и я търсех в далечното минало, докато през цялото време светът, който ми трябваше, е бил под краката

ми... сега.

С явно облекчение и радост Чувек възкликна:

– Прекрасно!

– Само че, Четър, всичко останало тепърва трябва да се направи. Трябва да изуча Трантор подробно. Ако имам късмет и живея достатъчно дълго, може би ще намеря отговорите, преди да умра. Ако не, ще се наложи моите приемници да ме последват. Възможно е империята да рухне и да се разцепи, преди психоисторията да е станала приложима.

– Ще направя всичко, каквото мога, за да ти помогна.

– Зная – отвърна Селдън.

– Значи ми вярваш, въпреки че съм Демерцел?

– Напълно. Абсолютно. Вярвам ти, понеже ти не си Демерцел.

– Но аз съм! – настоя Чувек.

– Не, не си. Персонализацията ти като Демерцел е също тъй далеч от истината, както персонализацията ти като Чувек.

– Какво имаш предвид? – очите на другия мъж се разшириха и той леко се отдръпна назад.

– Имам предвид, че вероятно си избрал името Чувек от някакво изкривено усещане за това кое е подходящо. Чувек е неправилно произнесено „човек“, нали?

Събеседникът му не реагира, а само продължи да го гледа втренчено.

И накрая Селдън рече:

– Защото ти не си човек, нали, Чувек-Демерцел? Ти си робот.

ХІХ. ДОРС

СЕЛДЪН, ХАРИ – Обикновено за Хари Селдън се мисли единствено във връзка с психоисторията и той се разглежда само като персонификация на математиката и обществената промяна. Несъмнено самият учен е насърчавал това, тъй като никъде в официалните си трудове не е направил и най-малък намек как е успял да реши различните проблеми на създадената от него наука. Ако се съди по онава, което ни е оставил, гениалните скокове на мисълта му са идвали толкова естествено, колкото човек диша. Селдън не ни казва нищо и за глухите улички, в които е попадал, нито пък за погрешните завои, които може би е правил.

...Що се отнася до личния му живот, той също представлява бяла страница. За неговите родители и потомци не научаваме нищо повече от шепя тривиални факти. Известно е, че единственият му син, Рейч Селдън, е бил осиновен, но не се знае как е станало това. За жена му знаем само, че е съществувала. Очевидно Селдън е пожелал да бъде нула навсякъде, освен там, където става въпрос за психоистория. Сякаш е чувствал или е искал другите да почувстват, че не е живял, а просто е психоисторизирал.

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ГАЛАКТИКА“

90

Чувек седеше спокойно и по лицето му не трепваше и мускулче. Продължаваше да гледа втренчено Селдън, а от своя страна Селдън изчакваше. Смяташе, че следващият, който трябва да проговори, е Чувек.

И Чувек го стори, но само колкото да каже:

– Робот? Аз? Предполагам, че под робот имаш предвид изкуствено същество – като онзи предмет, който видя в Сакраториума на сектор Микоген?

– Не точно такъв – рече математикът.

– Неметален? Неполиран? Не и безжизнено подобие? – запита Чувек без следа от каквото и да е учудване.

– Не. За да бъде едно живо създание изкуствено, не е необходимо да е направено от метал. Говоря за робот, който на външен вид е неразличим от човека.

– Хари, ако е неразличим, как тогава ще го различиш?

– Не и по външния вид.

– Обясни ми.

– По време на своето бягство от теб като Демерцел, както вече ти казах, научих за два древни свята – Аврора и Земя. За всеки от тях се говореше като за първи, за единствен свят. И в двата случая се споменаваше за работи, но имаше една разлика.

Селдън умислено наблюдаваше мъжа от другата страна на масата, чудейки се дали по някакъв начин той ще даде знак, че е нещо по-малко... или повече... от човек. Засега такъв знак нямаше, ето защо той продължи:

– Когато ставаше дума за Аврора, роботът се споменаваше като ренегат и предател, зарязал каузата. Когато пък ставаше дума за Земята, той се споменаваше като герой, който изпълзва спасението. Толкова трудно ли беше да се допусне, че това е един и същ робот?

– Един и същ? – промълви Чувек.

– Точно това си помислих... Помислих си, че Аврора и Земята са били два отделни свята, съществували по едно и също време. Не зная кой от тях е предхождал другия. Съдейки по арогантността и съзнателно втъпяването чувство за превъзходство на микогенците, мога да предположа, че Аврора е бил първоначалният свят и че аврорците са презрели земяните, които са се откъснали или дегенерирали от тях. От друга страна, майка Рита, която ми разправи за Земята, беше убедена, че именно тя е първоначалният дом на човечеството, а и слабата и изолирана позиция на микогенците сред цяла галактика от квадрилиони хора, чужди на странния дух на тяхното общество, логично би могла да означава, че първоначалният дом е била Земята, а Аврора е представлявала отклонила се от нормалното развитие издънка. Не мога да преценя, но ти обяснявам начина си на мислене, за да разбереш крайните ми заключения.

Чувек кимна.

– Виждам какво правиш. Моля те, продължавай.

– Световите са враждували – така излизаше от приказките на майка Рита. Когато сравнявам микогенците, които изглежда олицетворяват Аврора, и даляните, вероятно олицетворяващи Земята, струва ми се, че Аврора – независимо дали е била първа или втора, все пак е била по-напредналата, планетата, която би могла да произведе по-съвършени работи, та дори и неразличими на външен вид от хората. Следователно такъв един робот ще да е бил проектиран и сътворен на Аврора. Само че той бил ренегат и дезертирал от планетата. За земните хора пък е бил

герой, значи би трябвало да се е присъединил към Земята. Защо го е направил, какви мотиви е имал, не мога дори да предполагам.

– Вероятно искаш да кажеш – подметна Чувек – защо то е направило това и какви са били неговите мотиви?

– Възможно е, само че като седиш така насреща ми – отвърна Селдън – ми се вижда неестествено да използвам местоимението за среден род. Майка Рита беше убедена, че героичният робот, нейният героичен робот все още съществува и ще се върне, когато отново стане необходим. Стори ми се, че няма нищо невъзможно в идеята за един безсмъртен робот или поне за такъв, който е безсмъртен, доколкото някой не пропуска да му подменя редовно износените части.

– Дори и мозъка?

– Дори и мозъка. Всъщност аз не зная нищо за роботите, но ми се струва, че един нов мозък би могъл да се презапише от стария... Майка Рита намекна също за странни ментални способности. Помислих си: така и би трябвало да е. Може би съм донейде романтик, но не чак такъв, че да си мисля, как – просто като мине от една страна на друга – един робот може да промени хода на историята. Той, разбира се, не би могъл да осигури победата на Земята, нито пък да направи поражението на Аврора неизбежно... освен ако у него не е имало нещо изключително странно, нещо особено...

– Не ти ли хрумна, Хари – попита Чувек – че си имаш работа с легенди? Легенди, които с вековете и хилядолетията са били изопачени до степен да хвърлят булото на свръхестественото върху съвсем обикновени събития? Можеш ли да се заставиш да повярваш в един робот, който не само че изглежда досущ като теб, но освен това живее вечно и има ментални сили? Да не започваш да вярваш в свръхчовека?

– Много добре зная какво представляват легендите и съвсем не съм този, дето може лековерно да ги преглътне и да повярва на детински приказки! И все пак, когато те бъдат подкрепени от някои странни събития, които съм наблюдавал и дори сам съм изпитал на гърба си...

– Например?

– Чувек, срещнах те и от самото начало ти повярвах. Ти ми помогна срещу ония двама хулигани, когато нямаше защо да го правиш, и ме предразположи в своя полза – докато не осъзнах, че те са били наемници и са правили онуй, което ти си им наредил да правят... Но да оставим това!

– Добре – съгласи се Чувек и в гласа му най-накрая се прокрадна и весела нотка.

– Аз ти се доверих. Лесно ме убеди да не се връщам у дома си на Хеликон и да стана бродник из Трантор. Вярвах на всичко, което ми кажеше, без да задавам въпроси. Оставих се изцяло в ръцете ти. Като си припомням това сега, не мога да се позная! Не съм човек, който лесно се води, но незабелязано бях превърнат в такъв. Нещо повече, дори не ми и хрумваше, че се държа съвсем неприсъщо за характера си.

– Ти се познаваш най-добре, Хари.

– И не бях единственият! Как тъй Дорс Венабили, една красива жена със собствена кариера, ще зарече всичко, за да се присъедини към мен при бягството ми? Как тъй ще рискува живота си, за да спасява моя, и то приемайки задачата за подобна защита като своего рода свещена мисия и превръщайки я в хода на събитията едва ли не в идея-фикс? Дали просто защото ти си я помолил да го стори?

– Аз наистина я помолих, Хари.

– И все пак тя не оставя у мен впечатление за човек, който е готов да направи такава радикална промяна в живота си само защото някой го е помолил. Нито пък мога да повярвам, че е станало, понеже лудо се е влюбила в мен от пръв поглед и нищо не е можело да я отдалечи. Искането ми се някак си наистина да беше излязло тъй, ала тя изглежда напълно владее емоционалната си същност, и то повече – говоря ти съвсем открито – отколкото се владее аз по отношение на нея.

– Тя е чудесна жена – заяви Чувек. – Не те упреквам.

– И как така този Слънцар – продължи Селдън – едно арогантно чудище и водач на хора, които упорстват в собствените си лъжи, ще пожелае да приеме туземци като Дорс и мен и да накара хората си да се отнасят с тях толкова добре, колкото въобще е възможно? Как така след като нарушихме всички забрани и извършихме сума светотатства, ти успя да го уговориш да ни пусне? Как успя да уговориш Тайсалвъррови с техните дребнави предрасъдъци да ни приемат? Как тъй можеш да си бъдеш у дома по целия свят, да си приятел с всекиго, да влияеш на всички хора независимо от техните странности? Ако е там въпросът, как съумяваш да манипулираш и Клеон? И ако него хората го смятат за сравнително кротък и разбран, как си успявал да се оправяш с баща му, след като е общоизвестно, че е бил груб и своеволен тиранин? Как съумяваш да постигаш всичко туй? И най-вече – как тъй след като Маникс Четвърти от Што е прахосал десетилетия, за да създаде армия, която не е имала равностоен съперник, която е била обучена до съвършенство и изкусна във всяко отношение – как така тази армия се разпадна, щом дъщеря му се опита да я използва? По какъв начин успя да ги убедиш – всички до

един – да станат ренегати?

– Не би ли могло това да означава просто, че съм тактичен човек – едва-едва се подсмихна събеседникът му – който е свикнал да си има работа с хора от различен тертип; че съм в състояние да правя услуги на важни личности – не само в момента, но и за в бъдеще? Струва ми се, че нищо от току-що изброеното не изисква свръхестествени качества.

– Нищо от изброеното? Дори неутрализацията на штоанската армия?

– Те не искаха да служат на една жена.

– Не, те от години трябва да са знаели, че щом Маникс предаде властта си или умре, кмет ще им стане Рашел, но не са показали никакви признаци на несъгласие, докато ти не сметна за необходимо да го сторят. Веднъж Дорс те описа като много убедителен човек. Наистина си убедителен. По-убедителен, отколкото може да бъде един човек. Само че едва ли си по-убедителен, отколкото би могъл да бъде един безсмъртен робот със странни ментални способности. Е, Чувек?

– Хари, какво искаш от мен? Да не очакваш да призная, че съм робот? Че само приличам на човек? Че съм безсмъртен? Че представлявам някакво ментално чудо?

Селдън се приведе към другия, който седеше на срещуположния край на масата.

– Да, Чувек, очаквам. Очаквам да ми кажеш истината и силно подозирам, че онова, което току-що нахвърля под формата на въпроси, е самата тя. Ти, Чувек, си роботът, когото майка Рита споменаваше като Даний, приятел на Ба-лий. Трябва да си признаеш. Нямах избор.

91

Двамата сякаш се намираха в свой собствен свят, отделен от останалия. Седяха спокойно наред Што, в обсега на разоръжената от имперските войски штоанска армия. В центъра на събитията, които всички на Трантор, а може би и в цялата Галактика, наблюдаваха, съществуваше едно малко мехурче на свършена изолация, в което Селдън и Чувек си играеха на нападение и отбрана – математикът полагаше всички усилия да изкове една нова реалност, събеседникът му не си мръдваше пръста, за да я приеме.

Селдън не се боеше, че ще ги прекъснат. Бе сигурен, че мехурчето, в което седяха, представлява граница, която не можеше да бъде

преодоляна, че способностите на журналиста – не, на работа – ще държат на разстояние всички, докато играта не приключи.

– Хари, ти си изобретателен човек – каза след дълга пауза Чувек – но не разбирам защо трябва да си призная, че съм робот и да нямам и друг избор, освен да го сторя. Всичко, което ти твърдиш, може и да е вярно от гледна точка на фактите – твоето собствено поведение, поведението на Дорс, на Слънцар, на Тайсалвърви, на штоанските генерали... – да, възможно е и да е станало така, както ти казваш, но това не налага истинност на твоето тълкуване за същността на събитията. Всичко случило се определено би могло да има и съвсем естествено обяснение. Ти си ми се доверил, защото си приел онова, което ти казах; Дорс е осъзнала колко важна е твоята безопасност, понеже, бидейки историчка, е почувствала ключовата роля на психоисторията; Слънцар и Тайсалвър може би са ми били задължени заради услуги, за които ти нищо не знаеш; штоанските генерали са се възпротивили да бъдат управлявани от жена и толкоз... Защо ни е да прибягваме към свръхестественото?

– Виж какво, Чувек – Селдън вдигна длан, сякаш искаше да възпре с нея всички досегашни и бъдещи логически завъртулки – вярваш ли наистина, че империята се сгромолясва, и действително ли смяташ, че е важно това да не бъде допуснато, преди да се направи някакъв опит тя да бъде спасена или, най-малкото, да бъде омекотено рухването ѝ?

– Да, вярвам – отговори запитаният и Селдън някак си разбра, че това му твърдение е правдиво.

– И наистина искаш да разработя психоисторията, защото чувстваш, че ти самият не си в състояние да го направиш?

– Нямам тези способности.

– И имаш усещането, че мога да се справя с тази задача – дори и понякога аз самият да се съмнявам в това?

– Да.

– От казаното би следвало, че ако по някакъв начин можеш да ми помогнеш, трябва да го направиш?

– Така е.

– Собствените ти чувства и евентуални егоистични съображения по някакъв начин не играят роля?

На невеселото лице на Чувек премина бегла, мимолетна усмивка и за миг Селдън почувства, че зад спокойното му държание се крие огромна и безплодна пустиня от умора.

– Направил съм кариера точно защото не обръщах внимание на личните чувства и егоистичните съображения.

– Тогава те моля за помощ, приятелю. Мога да разработя психоисторията и само на базата на Трантор, но положително ще се натъкна на трудности. Е, сигурно все някак ще ги преодолеея, но ще ми бъде далеч по-лесно, ако зная някои ключови факти. Например дали Земята или Аврора е била първият свят на човечеството, или е имало някакъв друг... първоначален свят? Как са били свързани те – Земята и Аврора? Дали някоя от тях или и двете са колонизирали Галактиката? Ако е била само едната, защо не и другата? Ако пък са били и двете, как са уредили въпроса помежду си? Има ли светове, които са се появили в резултат на тази колонизация? Как тъй са се отказали от роботите? Защо не някоя друга планета, а тъкмо Трантор е станал имперски свят? Какво се е случило междувременно със Земята и Аврора? В главата ми щъкат още поне хиляда въпроса, които мога да задам в тоя миг, а ако се замисля, сигурно ще станат сто хиляди. Би ли допуснал да съм неосведомен, Чувек, и да се проваля в мисията си, вместо да ме информираш и да ми помогнеш да успея?

– Ако бях въпросният робот – рече събеседникът му – щях ли да имам в мозъка си място за всичките тези двадесет хиляди години история и за милионите различни светове?

– Не ми е известен капацитетът на роботските мозъци. Не зная и какъв е капацитетът на твоя. Но ако не ти достига памет, трябва да си записал някъде информацията, която не можеш да задържиш, така че в случай на нужда да се обърнеш към нея. Ако ти наистина я имаш и тя ми трябва, как можеш да не ми я предоставиш? С други думи, ако не можеш да не ми я дадеш, ще отречеш ли, че си робот – онзи робот – ренегатът?

Селдън се облегна назад и дълбоко си пое дъх.

– Така че отново те питам: робот ли си? Щом наистина искаш психоисторията, трябва да си признаеш. Ако все още отричаш или пък ме убедиш, че не си, моите шансове стават много, много по-малки. Всичко зависи от теб. Ти ли си Де-ний?

И Чувек отвърна, невъзмутим както винаги:

– Твоите аргументи са неоспорими. Аз съм Р. Данил Оливо. „Р“^с-то означава робот.

му се стори, че в гласа му има едва доловима промяна, сякаш сега, когато вече не играеше своята постоянна роля, говореше с по-голяма лекота.

– За двадесет хиляди години – рече той – никои не е предположил, че съм робот, освен когато съм поискал това да бъде разбрано. Донякъде стана така, понеже хората се отказаха от роботите преди толкова време, че малцина от тях си спомнят, че някога те са съществували. Донякъде – защото аз наистина притежавам способността да откривам и влияя на хорските емоции. Откриването не представлява проблем, обаче за мен е трудно да им влияя по причини, свързани с роботската ми природа – въпреки че когато пожелае, мога да го направя. Имам тая способност, но трябва да се преборвам с желанието си да я използвам. А когато все пак се намесвам, много рядко правя нещо повече от това да подсиля – колкото е възможно по-леко – онова, което вече съществува. Ако не е необходимо да постигна целите си, просто избягвам да го правя. Не ми бе нужно да бърникам в ума на Слънцар например, за да го накарам да ви приеме – ако забелязваш, назовавам това „бърникане“, тъй като то съвсем не е нещо приятно за вършене. Не се налагаше, защото той наистина ми дължеше благодарност за разни извършени услуги и в същността си е почтен човек въпреки странностите, които си открил у него. Втория път, когато според микогенските разбирания бяхте извършили светотатство, наистина се намесих, но бе нужно съвсем малко. Не му се искаше да ви предаде на имперските власти, които той определено не харесва. Просто малко подсилих тази неприязън, та да ви остави на моите грижи, след като прие аргументите, които аз му предложих, и които иначе би могъл да сметне за измамливо привлекателни. Не съм се набърквал забележимо и в твоя случай. Ти също не се доверяваше на империите. В наше време така е с повечето хора, а това е важен фактор за разпадането и израждането на самата империя. Нещо повече, ти се гордееше с концепцията за психоисторията, гордееше се, че те е осенила подобна гениална идея. Не би имал нищо против да докажеш, че тя е и практическа дисциплина. Това щеше да подхрани допълнително гордостта ти.

Селдън сбърчи вежди и каза:

– Извинете ме, господин Робот, но не съм съзнавал, че съм такова горделиво чудовище!

– Изобщо не си горделиво чудовище – меко възрази Данил. – Ти идеално съзнаваш, че не е похвално, нито пък полезно движеща сила да бъде гордостта ти, така че се опитваш да потиснеш този импулс. Само че със същия успех можеш да не харесваш собствения си пулс. Няма как

да се противопоставиш нито на едното, нито на другото. Макар заради собственото си спокойствие да криеш дори от себе си своята гордост, не можеш да я скриеш от мен. Тя си е там, колкото и грижливо да я потулаваш. Достатъчно ми бе само мъничко да я подсиля, за да се съгласиш веднага да вземеш мерки и се скриеш от Демерцел – нещо, което само преди миг би отхвърлил. И вече жадуваше да работиш над психоисторията с такава сила, към каквато пак само преди миг би се отнесъл с насмешка... Не видях никаква необходимост да докосвам каквото и да било друго у теб и така ти прозря моята същност. Ако бях предвидил тази възможност, може би щях да съумея да я предотвратя, но предвидливостта и способностите ми не са безкрайни, както навярно си мислиш. А и сега не съжалявам, че съм се провалил, защото твоите аргументи си ги бива и защото наистина е важно да знаеш кой съм, както и аз да използвам онова, което представлявам, за да ти помогна. Емоциите, драги ми Селдън, са мощен двигател на човешките действия, далеч по-мощен, отколкото самите хора предполагат, и ти трудно можеш да си представиш колко много може да бъде постигнато само с едно лекичко докосване... както и с какво огромно нежелание го правя, когато е необходимо.

Селдън дишаше тежко. Опитваше се да се възприеме като човек, движен от гордостта си, и видяното определено не му се нравеше.

– Защо с нежелание, Данил?

– Защото е толкова лесно да прекалиш. Аз трябваше да попреча на Рашел да превърне империята във феодална анархия. Бих могъл да го сторя, като бързо пречупя множество умове и в резултат почти сигурно щеше да последва кървав бунт. Обаче мъжете са си мъже, а почти всички штоански генерали са такива. Всъщност не е нужно кой знае колко, за да възбудиш негодуванието и латентния страх от жените у всеки мъж. Може би нещата са на биологична основа, която като робот аз не успявам напълно да проумея. Трябваше ми само да подсиля това чувство, за да предизвикам провала на плановете. И с милиметър да бях прекалил, щях да отида твърде далеч и бих изгървал онова, което исках – безкръвното поражение. Не желаех нищо друго, освен штоанските пълководци да не се съпротивляват, когато войниците ми пристигнат.

Данил поспря, сякаш за да подбере точните думи.

– Няма да описвам математическия апарат, скрит в моя позитронен мозък. Това е повече, отколкото мога да проумея, макар сигурно да не е повече от онова, което ти ще разбереш, ако размислиш достатъчно. Както и да е, управляват ме трите закона на роботиката, които обикновено се изразяват с думи – или поне едно време, много отдавна, се изразяваха

така. Ето ги: първо – роботът не може да причини вреда на човека или с бездействието си да допусне на човека да бъде причинена вреда; второ – роботът е длъжен да се подчинява на заповедите, давани му от хората, освен ако такава заповед противоречи на Първия закон; трето – роботът е длъжен да се грижи за собствената си безопасност, освен ако тази грижа противоречи на Първия или Втория закон.

– Преди двадесет хиляди години – продължи Р. Данил Оливо – имах... един приятел. Друг робот. Не като мен. Него не можеше да го сбъркаш с човек, но именно той притежаваше ментални способности и чрез него се сдобих със своите. Според този мой приятел би следвало да съществува още по-общо от трите закона правило. Той го нарече Нулев закон, тъй като нулата предхожда единицата. Нулевият закон гласи: роботът не може да причини вреда на човечеството или с бездействието си да допусне на човечеството да бъде причинена вреда. В такъв случай Първият закон би трябвало да изглежда така: роботът не може да причини вреда на човека или с бездействието си да допусне на човека да бъде причинена вреда, освен ако това противоречи на Нулевия закон. По сходен начин се изменят и останалите закони. Разбираш ли?

Данил чакаше с видимо нетърпение и Селдън отвърна:

– Разбирам.

Тогава другият продължи:

– Белята, Хари, е, че е лесно да идентифицираш един човек. Аз мога да го потвърдя. Лесно е да се разбере какво ще причини вреда на някого и какво няма – или поне е относително просто. Но какво е човечество? Какво можем да посочим като пример, когато говорим за човечество? И как да определим вредата за него? Кога дадено действие ще направи повече добро, отколкото зло на човечеството като цяло и как да разбереш това? Роботът, който пръв измисли Нулевия закон, умря – тоест стана постоянно неактивен – защото бе принуден да направи нещо, което би следвало да спаси човечеството, но не можеше да бъде сигурен, че ще успее да го стори. И когато се дезактивира, остави грижата за Галактиката на мен. Оттогава аз се опитвам... Намесвам се толкова малко, колкото е възможно, като разчитам хората сами да преценят кое води към добро. Те могат да рискуват; аз не. Те могат и да не постигат целите си; аз не смея. Те могат да причиняват вреда поради недомислие; ако аз го направя, ще се дезактивирам. Нулевият закон не допуска никакви вреди от недомислие. Все пак някога бивам принуден да предприема и действия. Това, че още функционирам, показва, че те са били умерени и дискретни. Налага ми се обаче да се намесвам все по-често и

вече от десетилетия трябва да играя ролята на Демерцел, като се опитвам да водя управлението така, че да забавям краха... Когато ти изнесе доклада си пред математическата Конференция, моментално разбрах, че психоисторията е инструмент, който може да направи възможно определянето на това кое е добро и кое – лошо за човечеството. С нея решенията, които взимаме, щяха да бъдат по-малко случайни. Сигурно дори бих се доверил на хората да взимат тези решения и отново да започна да се намесвам единствено в най-спешните случаи. Така че уредих Клеон да научи бързо за твоя доклад и да те привика. Сетне, когато чух, че си отрекъл ценността на своята идея, трябваше да измисля някакъв начин въпреки всичко да те накарам да опиташ. Разбираш ли, Хари?

Леко обезсърчен, Селдън машинално отговори:

– Разбирам, Чувек.

– Да! За теб в редките случаи, когато ще мога да те видя, аз трябва да си остана Чувек. Ще ти дам, ако ти е нужна, информацията, с която разполагам, и в битието си на Демерцел ще те закрилям, доколкото мога. Никога не трябва да говориш за мен като за Данил.

– Не бих си го и помислил – побърза да го успокои математикът. – Доколкото твоята помощ ми е необходима, да попреча на плановете ти означава да проваля цялата работа.

– Да, зная, че не би си го и помислил – усмихна се уморено Р. Данил Оливо. – В края на краищата ти си достатъчно суетен, за да пожелаеш психоисторията да се припише изцяло на теб. Едва ли би поискал някой някога да узнае, че си се нуждаел от помощта на един робот.

Селдън пламна.

– Не съм...

– Колкото и старателно да го криеш от самия теб – ти си! И това е важно, защото аз трябва да подсилвам минимално тази емоция, така че никога да не споменаваш за мен пред други хора. Дори въобще да не ти хрумне.

– Подозирам, че Дорс знае... – подхвана ученият.

– Тя наистина знае. И също не може да го сподели. Сега, след като и на двамата ви е известна моята природа, ще ме обсъждате свободно помежду си, но не и с някого друго.

Той се надигна.

– Хари, отивам да си върша работата. Ти и Дорс скоро ще бъдете върнати в Имперския сектор...

– Момчето – Рейч – трябва да дойде с мен! Не мога да го изоставя. И още, има един млад далянин – Юго Амарил...

– Разбрах. Рейч ще дойде и ти можеш да вземеш всеки свой приятел, когото пожелаеш. За всички ви ще се погрижат както подобава. Ще работиш над психоисторията. Ще имаш екип. Както и необходимите компютри и справочни материали. Аз ще се намесвам колкото е възможно по-малко, тъй че ако съществува някаква съпротива спрямо твоите възгледи, която не е стигнала чак дотам да застраши мисията ти, ще трябва да се оправяш съвсем самичък.

– Почакай, Чувек – настойчиво помоли Селдън. – Ами ако въпреки цялата ти помощ и всичките ми старания в края на краищата се окаже, че не е възможно от психоисторията да се направи практичен инструмент? Ако... не успеея?

Данил втренчено го погледна.

– В такъв случай имам под ръка втори план. Върху него също работя от дълго време – на друг свят и по различен начин. Той е много труден и в някои отношения дори по-радикален от психоисторията. Естествено той също може да се провали, но ако пред нас са открити два пътя, шансът за успех е по-голям, отколкото ако пътят е само един. Послушай ме, Хари: дойде ли време, когато ще си в състояние да задействаш някакъв план, който би могъл да предотврати най-лошото, постарай се да измислиш поне два, така че ако единият пропадне, вторият да успее... Империята трябва да бъде стабилизирана или да се построи отново върху друг фундамент. И ако е възможно, добре е фундаментите¹⁸ да са два, а не един.

– А сега – той тръгна към вратата – трябва да се заема с делничната си работа, пък и ти да се заловиш за своята. Ще се погрижат за теб.

Кимна за последно и излезе.

Селдън се загледа подире му и кротко рече на себе си:

– Първо трябва да поговоря с Дорс.

93

– Мястото е чисто – каза историчката. – Рашел няма да пострада физически. И ти, Хари, се връщаш в Имперския сектор.

– А ти, Дорс? – запита Селдън тихо и със свито гърло.

– Предполагам, че ще се завърна в Университета – замислено

18. В оригинала е употребена думата foundation – основа, фундамент, фондация. Намекът за Първата и Втората фондация е ясен, но за съжаление не може да се преведе гладко на български. – Бел.пр.

отвърна тя. – Работата ми се е забатачила, курсовете ми изостават...

– Не, Дорс, ти имаш по-важна задача!

– Тъй ли? И каква е тя?

– Психоисторията. Без теб няма да се справя с проблема.

Младата жена се разсмя.

– Подозирам, че на цял Трантор няма друг математик като теб. Аз пък като историк съм добра и определено не съм изключителна. Ще си намериш колкото си щеш историци, които да удовлетворяват нуждите на психоисторията по-сполучливо от мен.

– В такъв случай, Дорс, нека ти обясня, че тя изисква нещо повече от един математик и един историк. Тя изисква и желание да се заловиш с нещо, което вероятно ще запълни целия ти живот. А без теб няма да имам това желание.

Дорс умислено го погледна.

– Хари, това е безсмислен спор. Несъмнено решението ще го вземе Чувек. Ако той ме изпрати обратно в Университета...

– Няма да те изпрати.

– Откъде си сигурен?

– Защото ще му го кажа направо. Ако те прати обратно в Университета, аз се връщам на Хеликон, а империята да върви по дяволите!

– Не го мислиш сериозно.

– Но със сигурност ще го направя.

– Не разбра ли, че Чувек може така да променя емоциите, че ти да работиш над психоисторията дори и без мен?

Селдън поклати глава.

– Чувек няма да вземе такова своеволно решение. Аз говорих с него. Не смее да бърника много-много в човешкия ум, защото е обвързан с нещо, което нарича закони на роботиката. Да промени ума ми до степен да не искам ти да си с мен, би означавало да промени толкова много, колкото той не би рискувал. От друга страна, ако Чувек ме остави на мира и ако ти се присъединиш към проекта, ще получи онова, което иска – шанс за психоисторията. Защо да не се съгласи?

Дорс поклати глава.

– Може да не се съгласи по негови си съображения.

– Но защо? Дорс, помолиха те да ме защищаваш. Чувек отменил ли е тази молба?

– Не.

– Значи иска да продължиш да ме защищаваш. А и аз искам същото.

– От какво да те защищавам, Хари? Сега си под закрилата на Чувек – и като Демерцел, и като Данил, и повече положително не ти е нужно.

– Ако ще да имах закрилата на всички хора и всички сили в Галактиката, пак щях да искам твоята.

– Значи не ти трябва за психоисторията. Искаш ме заради закрилата.

Селдън се начумери.

– Не! Защо изкривяваш думите ми? Защо ме принуждаваш да кажа онова, което би трябвало да знаеш. Не те искам нито заради психоисторията, нито заради закрилата. Това са претексти и аз ще използвам всеки друг претекст, който ми потрябва. Искам теб, просто теб. И ако желаш да чуеш истинската причина, тя е защото ти си си ти!

– Дори не ме познаваш...

– Това няма значение. Не ми пука! А и в известен смисъл, аз наистина те познавам. По-добре, отколкото си мислиш.

– Нима?

– Разбира се. Ти се подчиняваш на заповеди и рискуваш живота си заради мен, без да се колебаеш и без да даваш вид, че последниците те интересуват. Научи се да играеш тенис толкова бързо. Научи се да използваш ножовете още по-бързо и се държа идеално в схватката с Марон. Направо нечовешки, ако мога да се изразя така. Мускулите ти са удивително силни, а реакциите – изумително бързи. Можеш някак си да определиш дали едно помещение се подслушва и да влезнеш във връзка с Чувек по някакъв начин, за който не е нужна апаратура.

– И какво мислиш за всичко туй? – попита Дорс.

– Хрумна ми, че в качеството си на Р. Данил Оливо Чувек се е нагърбил с невъзможна мисия. Как един робот ще успее да направлява империята? Трябва да има помагачи...

– Това е очевидно. Предполагам, че са милиони. Аз съм му помагач. Ти си му помагач. Дори малкият Рейч му е помагач.

– Ти обаче си различен вид помагач.

– В какво отношение различен? Хайде, Хари, кажи го! Ако се чуеш да го произнасяш, сам ще разбереш колко откачено е.

Селдън дълго я гледа и сетне тихо рече:

– Няма да го кажа, защото... не ме интересува.

– Наистина ли не те интересува? Искаш да си с мен – такава, каква-то съм?

– Ще съм с теб така, както трябва. Ти си Дорс и каквото и друго да си още, в целия свят няма нищо повече, което Да искам.

– Хари – нежно каза младата жена – аз ти мисля доброто заради онова, което представлявам, но чувствам, че дори да не бях, което съм, пак щях да ти мисля доброто... Не смятам обаче, че съм подходяща за теб.

– Наистина не ми пука! – Селдън погледна надолу, докато правеше няколко крачки към нея, обмисляйки следващите си думи. – Дорс, целували ли са те някога?

– Разбира се, Хари. Това е част от социалната страна на живота, а аз живея социално.

– Не, не! Искам да кажа, целувала ли си се истински с мъж? Нали разбираш – страстно?

– Ами да, Хари.

– Хареса ли ти?

Дорс се поколеба, преди да отговори.

– Когато се целувах така, ми беше по-приятно, отколкото да разочаровам един млад мъж, чието приятелство значеше нещо за мен. – Тя внезапно се изчерви и извърна лице. – Моля те, Хари, трудно ми е да ти го обясня.

Но ученият, по-решителен от всякога, продължи да настъпва.

– В такъв случай си се целувала по неправилни причини – за да избегнеш да нараниш нечий чувства!

– Може би в известен смисъл всички правят така.

Селдън обмисли това и внезапно попита:

– А ти някога молила ли си да те целунат?

Дорс се забави, сякаш се вглеждаше назад в живота си.

– Не.

– А искала ли си да го сторят отново, след като са те целунали?

– Не.

– Спала ли си някога с мъж? – попита той меко, с нещо подобно на отчаяние в гласа.

– Разбира се. Нали ти казах – тези неща са част от живота.

Хари сграбчи раменете ѝ, сякаш се канеше да я разтърси.

– Случвало ли ти се е да почувстваш желание, нужда от този вид близост само с един специален човек? Дорс, изпитвала ли си някога любов?

Тя вдигна поглед – бавно и почти тъжно и се взря в очите му.

– Съжалявам, Хари, но не съм.

Селдън я пусна и ръцете му унило се свлякоха надолу. След малко жената нежно сложи длан върху неговата и каза:

– Ето, Хари, виждаш ли? Не съм точно това, което искаш.

Той бе увесил глава и гледаше в пода. Преценяваше положението и се опитваше да мисли рационално. Сетне се предаде. Онова, което искаше – го искаше! Искаше го напук на мисълта, напук на здравия разум.

Вдигна очи.

– Дорс, скъпа, дори и да е тъй, не ми пука.

Обхвана я с ръце и бавно приближи глава към нейната, сякаш очаквайки тя да се дръпне, като същевременно я привлече към себе си.

Тя не помръдна и той я целуна бавно, продължително, а сетне и страстно и нейните ръце изведнъж го обгърнаха.

Когато най-накрая престана, Дорс го погледна с очи, в които се отразяваше усмивката ѝ, и каза:

– Хари, целуни ме пак. Моля те.

КРАЙ

© 1988 Айзък Азимов
© 1997 Кънчо Кожухаров, превод от английски

Isaac Asimov
Prelude to Foundation, 1988

Източник: <http://sfbg.us>

Публикация:

ПРЕЛЮДИЯ ЗА ФОНДАЦИЯТА. 1997. Изд. Аргус, София. Биб. Фантастика No.31. Превод: от англ. Кънчо КОЖУХАРОВ [Prelude to Fondation, Isaac ASIMOV & Robert SILVERBERG (1988)]. Послеслов: Откривателството като сюжет (субективен поглед), Светослав НИКОЛЮВ – с.426–428. Художник: Венцислав ИЛИЕВ (корица); КАМО (портрет на писателя, 1993). Печат: Балкан прес ЕАД, София. Формат: 56x84/16. Печатни коли: 27. Страници: 430. Цена: 3900.00 лв. ISBN: 954-570-036-X.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1836>]